Pilei
Medic.
Quaest.
Aureae

CELEBERRIMI IVRE CONS. AC GLOSATORIS Vetustissimi. D. PILEI MODICENSIS QVÆSTIONES AVREÆ.

VINCENTIVS PORTICVS,

IVRECONS. LVCENSIS,

CAROLO BORROMEO

CARDINALI MEDIOLANENSIS

AMPLISS. S. P. D.

QVAE DVAE *res in omni munere largiendo præcipuè consideranda esse àb ijs traditum legimus, qui hac dè re præcepta posteris reliquerunt, ut, cui plurimam gratiam debeamus, quiq; eo quàm dignissimus sit, munus offeratur. Illæ nunc me impellunt, ut cum dè quæstionibus* PILEI *discandis (ut mos est) mecum cogitarem, te omnium primum elegerim, uti qui, hoc qualeidcunq; sit muneris quasi tuo iure uindicare posses. Quoties enim animo complector, & memoria repeto* PRAESVL AMPLISS. *quòd* IOANNES ANGELVS MEDICES, *nunc* PIVS QVARTVS PONT. MAX. *Sebastiano fratri meo Archiepiscopatus* RAGVSINI *gradum in ornamentum totius familiæ nostræ detulerit, moxq;* FVLGINATENSIS *Ciuitatis Episcopatum habere curauerit, & quòd pluries effudit erga me plurimum luminis & benignitatis suæ, propensáq; quadam uoluntate me omnibus rebus àd profectionem paratis legationis meæ munere functum, Lucamq; abire auentem post* PAVLI PONT.

mortem Eccellentissimo D. Augustino Richo internuncio, consilio & officijs retinuerit, &, nouissimè in alto Pontificatus culmine positus in tanto negociorum splendore mei memoriam cum aliqua beneuolentiæ significatione conseruauerit. Toties diuturni mei desiderij igniculus creuit, quo uotis quasi nuncupatis, omnia studia, omnem operam, curam, industriam, cogitationem, mentem deniq; omnem in hoc infixerim, atq; locauerim, ut cum tantum debeam, quantum ipse quidem intelligo, uerbis significare uix possum, re certe nunquàm sperem, hoc saltem quod in me est non omittatur, ut summum meum desiderium declarandi amoris, & gratissima memoria prosequendi beneficia omnia testatum oratione, & scriptis tibi eius nepoti meritissimo relinquam, quod, si ad gloriam celebrandam non erunt satis, quod certe scio, cum meas uires probe norim ingenue saltem prædicabunt me ita Sanctissimè colere, & obseruare admirabilem tui SVMMI PONTI. benignitatem, qua ad deum proximè accedit, ut nihil fieri possit ardentius.

Quàm autem sis hoc, & longe maiori munere dignissimus ex hoc uno colligere licet, quod cum in. ista Vrbis luce uiuas, non adulatores, qui præstantiam & dignitatem animi tui & summam iurisprudentiam prædicant, sed prorsus inuidos esse, qui eam non admirentur, omnibus innotescat; sic enim uirtutum tuarum lumen elucet, ut in augenda gloria quotidie te ipsum uincas. Prodeunt igitur in lucem Quæstiones PILEI tibi iure meritò consecratæ, Tuæ humanitatis & singularis benignitatis est, & illustri gratia illas excipere & meam uerborum, & rerum impotentiam excusare, bonitateq;, ac liberalitate tua potius, quàm ullis meritis aut hisce significationibus de sensu animi nostri amantissime iudicare, Qua in re cumulabis me omnibus lætitijs,

lætitijs, & perpetui amoris uinculo deuincies arctissimo, imponesq; necessitatem mihi amabilissimam, ut te perpetuo colam, atq; obseruem. Vale ex VRBEVETERI Kl. Iulij Anno. M. D. LX,

CANDIDO LECTORI VINCENTIVS PORTICVS IVRECONS. LVCENSIS. S. P. D.

CVM Tibi, *annus iam* vndecimus *agitur, illa ædere promisissem, quæ apud me extare in legali scientia non impressa quampluribus nota erant, post* Bartholomæi Veronensis commentaria *in titulum de uerborum* significatione*, non potui, forensium causarum occupatione detentus liberare fidem meam, mihiq; ipsi satisfacere, præsto etenim semper fuit uoluntarij, facultas autem nunquàm.* Verum *cum Superiore anno iussu Senatus apud* PAVLVM QVARTVM. *Pontificem* Max. *legationis munus suscipere, &* Romam *me conferre contigerit, idq; munus de die in diem propagaretur, factum est, ut dum offitij causa* Reuerendum Episcopum Narniensem *conuenissem, qui à suo totius* Romandiolæ *præsidis officio, moxq;* Bononia *summa cum laude* Romam

reuersus erat, de Quæstionibus PILEI sermo inciderit, & in ipsius non uulgari bibliotheca ultra centum in membranis manu scriptas extare inuenerim, & quæ ipsius est humanitas, & propensa erga studiosos quosq; beneuolentia daturum quoq; obtulerit, ut cum eis conferre possem, quas mecum integras Romam adduxeram, tantum mihi ocij negocijs publicis datum iri cogitans, quantum ipsarum ordinationi sufficeret. Cumq; post paucos dies Pontificis mors negotijs finem imposuisset, eam quam expectabam tenere occasionem uisus sum, & propterea consilium de æditione in aliud tempus non differenda inniui, cui negocio conficiundo D. FANVCCIVS de Fanucijs Iurecons. Luceñ. notissimus, qui æstiuis ferijs à publica sua lectione Romæ uacabat, Operam suam ingenue pro communi bono impartire pollicitus est, & præstitit. Sicq; cedendo multorum amicorum præcibus, qui à me Vnis, atq; alteris literis summa contentione efflagitauerant, & meum, & ipsorum desiderium tandem explere concessum fuit. Codex erat deprauatissime scriptus, & in multis ob uetustatem, cariemq; oblitteratus, Quàm Egregiam D. FANVCCIVS, nauarit operam, ut correctiores, quam fieri potuerit, publicarentur tuum sit iudicium, uel eorum magis, qui ipsum codicem legerint: faxitq; DEVS OPT. MAX. ut aliqua fortunæ accessio animum meum ab omni alia cogitatione ad similia peragenda moxq; mea ædenda traducat, tunc etenim, & AONIO palcario Verulano lectissimo uiro, & in luce orbis omni tẽpore sũma cũ laude apud bonos uersato, et IOANNI Ronchegallo Ferrariensi. Iureconsultorũ Iurecõsultiss. cuius Virus in illustri Principis sui conspectu posita maiorem quotidie expectat accessionem fortunæ, & dignitatis, propensissima uoluntate satisfacturum polliceor, req; ipsa, quæ aliàs

promisi constantissime præstaturum recipio. Interim studiose lector hisce PILEI Quæstionibus ex animo fruere, donec meliora accipias et Vincentium Porticum ære proprio hæc agentem, ne præclari autores uetustate intereant, in tuis ascribito, & ab inuidorum, & maleuolorum calumnijs protegito, & hoc unum saltem maximum ornamentum in illis considera. Quod tempore quasi reuiuiscentis Romæ in lucem ueniunt, & Illustrissimo, ac Reuerendissimo CARDINALI BORROMEO, dicatæ sunt. Vale ex Vrbeueteri.

IO. RONCHEGALLVS GIOLDVS, VINCENTIO PORTICO.

S. P. D.

Scio te recordari, cum superioribus annis Pisis publice ius ciuile interpretarer, quaque anni parte (ut mos est) ab eo munere uacarem, me ad te Lucam, animi causa conferre solere, quo tui sanctiss. hospitij tempore, ego duo facile perspiciebam; Alterum te in nostris studijs, & si mihide hoc nullum antea dubium esset, plurimum ualere; cum

uiderem summam consultorum tuorum, quæ domum tuam complebant, frequentiam; Alterum te eundem in Remp. tuam, eo studij ardorè inflammatum, ut externas etiam, easq; honorificentiss. iudicationes, illi facile post haberes. Quorum altero, tibi sum sæpe gratulatus; alterum etiam admiratus; qui dignitatem tuam summa cum patriæ tuæ dignitate, nullo cum eius incommodo, tam sæpe, tam constanter spreuisses; Id quod minime ingrate tibi accidit; nam cum istum animum in se Respub. tua sæpius experta esset, omnes honores, domi forisq; demandare non cessauit; ut proximè, cum te ad Paulum IIII. legauit. Qua legatione ita functus es, ut qui in sua Repub. conseruanda nihil omiserit, omnia uiderit, & cum PAVLI PONT. interitus accidisset. Quieius loco, idq; quatuor menses, & ferè dimidiatum alterum, sufficeretur, Romæ expectares, audio te in Pilei Quæstionibus, quas domo tibi, in tam longo interregno Romam afferri iusseras, id studij posuisse, ut nihil aliud desideretur, nisi ut cum tua summa laude, cæteris eas communices; quemadmodum in Cæpolæ commentarijs, de uerborum & rerum significatione, meo item hortatu, antea fecisti; Quod ut facias ne expecta, dum ego te rogem; Scis enim planè, quoties antea ego te ad hoc munus cohortatus sum, utinam impellere potuissem, fecissem id quoque. Te tamen, ne superbus esse uidear, rogo, atq; oro, ut quando hoc, quod à te sæpius petij, tua sponte confecisti, id meis præcibus, atquè summæ tuæ laudi concedas, atquè aliorum, qui in communem utilitatem conferunt, sequaris exemplum. Certe Reipub. suæ, in omnibus rebus, optime studere, optimi ciuis est, uniuersis uero studiosis, suis scriptis prodesse, optimi uiri esse, quis neget? patrocinio, consilio priuatos homines tueris, fac aliquando ut etiam

scriptis,

ſcriptis, uel longiſſimè gentium doceas. Si uero quæris quis meus ſtatus ſit, quidque cum noſtris ſtudijs nunc agam, equidem ſatis commode ualeo, neque domi conſulendo, neq; in foro, ad Iudices cauſas diſcutiendo, unquàm ceſſo; Idq; quoad mihi per publicas interpretationes ueſpertinas iuris ciuilis, hoc tempore licet. Nam inuictiſſimus Alphonſus. Prin. *qui parenti Herculi in Principatu nuper feliciter ſucceſſit, me ex ijs, qui docendi munere fungerentur, unum eſſe uoluit; quam prouinciam ego magis, ut eius, quàm meæ uoluntati obſequerer accepi; Is enim cum in iſto ſuo principatu hactenus omnia summa cum laude inſtituerit, id unum in primis curauit, ut noſtrum hoc Gymnaſium, non solum renouaretur, ſed omnium, quæ in Italia ſunt, celeberrimum fieret; Id quod ſequenti anno, cum excellentiſſ.* Doctoribus un*diquè huc, honeſtiſſ. ſtipendijs aſcitis, tum etiam auditorum omnibus commodis adhibitis, ſe præſtaturũ pollicetur; Vale.* Ferrariæ Kl. Februarijs. M. D. D. LX.

AONIVS PALEARIVS VERVLANVS
VINCENTIO PORTICO IVRE
CONSVLTO. S. P. D.

EGO *ita amicus ſum iureconſultis ueteribus tuis, ut qui eos non colant, & qui non caſtè colant mihi planè ſint inimici: intelligis mi Portice cur ego te ualde amen? ecquid uelim antequàm petam? audio eſſe apud te ueteres aliquot interpretes iuris ciuilis, tanta me cupido inuaſit, ut ſi in conclaue illud.*

Hermathenæ tuæ irrepſero, non uerear haberi in numero direptorum: equidem uel quòd ingraueſcente ætate ſimus omnes auidiores, & appetentiores etiam alieni, uel quòd ubi. plus ſapimus ſuppudeat magis nos tam parum ſcire, id ætatis factus ſum librorum helluo uoracior quàm credi poſſit, quod eſt indicium ſtomachi crudioris, & qui facile moueatur. Sunt præterea mihi duo liberi, quorum alterum latinis, & græcis literis, & Philoſophiæ naturali dare operam uolo, alterum latinis, & iurisperitorum facultati: huic librorum græcorum copiam feci, illi iuris ciuilis ſupellectilem paro, cui te ducem do, amicum, tutorem, patrem, ut his nominibus filio meo plurimum debeas: ſed nolo ego te omnia meorum cauſa facere, cupio etiam aliorum: deſino orare ut uolumina illa alicui tranſcribenda des, cuius manum amem, eſſet enim id immenſi laboris, illud potius rogo, ac peto, in commune ut conſulas, id eſt in societatem ſtudioſorum: imperti nobis aliquid bonæ iſtius fortunæ tuæ, ſine, ut commentarij iſti à typographis edantur, quod cum feceris, dempſeris tibi nihil.

Vt homo qui erranti comiter monſtrat uiam,
Quaſi lumen de ſuo lumine accendat, facit
Vt nihilo minus ipſi luceat, cum illi accenderit.

Nollem iſtas tuas diuitias latere diutius in tenebris, nollem in te claudi ullum commodum ſtudioſorum: illud præterea, ſiqua in his tua ſunt, quæ facio plurimi, quæ ad interpretes illuſtrãdos acceſſerint, ſcito interpretes iſtos ſeq; debere.

SI VT HABILITER GEMMAE GERI POSSINT INCLVSAE AVRO FVERINT, TVNC AVRVM GEMMIS CEDERE DICIMVS. *Paulus Iurecconſ.*

QVONIAM HOC SPECTAMVS, QVAE RES CVIVS REI ORNANDAE CAVSSA FVERIT ADHIBITA,

NON QVAE SIT PRAECIOSIOR. *Vlp. Iureconsul.* ET IN ARGENTO POTORIO, NON ID DVNTAXAT INESSE VIDETVR IN QVO BIBI POSSIT, SED ETIAM QVOD AD PRAEPARATIONEM BIBENDI COMPARATVM EST. *Pompo. Iurecons.* *Additamenta enim ſequuntur ea quibus sunt propria. uides quantum ſemi hora profecerim in ſtudys tuis? ut audeam tibi iuriſperitiſſimo negocium faceſſere, & contendere, ut quæ tua ſunt, non ſint tua: ſed ego non te ex iure manu conſertũ uoco, nihil ſuperbè, nihil inſolēter faciã, modeſtè, & humaniter omnia.* τῶν θεῶν ἐστι πάντα, φίλοι οἱ σοφοὶ τοῖς θεοῖς, κοινὰ τῶν φίλων πάντα, ἄρα τῶν σοφῶν πάντα. *& omnino ſi à Deo ſunt omnia, à quo non modo mentem, & bonum ingenium dari, ſed uitam, quam uiuimus, & ſpiritum quem ducimus nobis impertiri uidemus, cur nos aut tam iniuſtè auari ſumus, aut tam odioſè inuidi, ut ſtudioſis bonarum artium, qui Deo sunt acceptiſſimi non concedamus ea, quæ ſi uulgentur nobis gloriæ eſſe, & alys prodeſſe poſſunt, obeſſe certè nemini? Sed quid ego tam multis expertus toties benignitatem, & liberalitatem tuam? uereor ne ſim iniurius, qui ſic rogem, quaſi dubitem, quin mihi pro cõmuni bono laboranti non reſpondeas, quem ſciam ſemper omnibus optimè reſpondere. Vale. Mediolani.*

CELEBERRIMI
Iure Conſ. ac Gloſatoris vetuſtiſſimi
D. PILEI MODICENSIS
QVAESTIONES AVREAE.

QVAESTIO PRIMA.

AN OMNIS DE VNIVERSITATE *debeat de calumnia iurare.*

BONONIENSES, dum quęrimoniam de Ferrarienſibus deferrent ſuper ſacramento de calumnia pręſtando, inter Curię nobiles orta eſt diſputatio: Vtrum omnes debeant iurare, quia cauſa eſt vniuerſitatis: An vero ſufficiat, ſi ſoli conſules iurent.

QVOD SVFFICIAT SI IVRENT.

1 VT DEFENSORES Probatur ſic: eo primo propoſito, quod non poſſint conſentire municipes. vt. ff. de acq. poſſ. l. 1. §. municipes. Sed nec bonorum, poſſeſſionem petere in bonis liberti, ſeu liberte: ſed neceſſario actorem eligunt, qui petat, vt. ff. de liber. municip. et ali. vni. l. 1. nec ergo ſacramentum calumnię pręſtabunt, quia in eo pręſtando non poſſunt conſentire. Item, ſi municipibus legatum relinquatur, ſi iurent non iurabunt omnes, ſed per eos iurabitur qui agunt, res municipij vt. ff. de cond. & demonſt. l. municipibus. ¶ Item in reſti-

tutione hereditatis facienda municipibus, & translatione actio/
num, ex trebell. quia sic transferuntur, si actores eligunt qui
actiones excipiāt vt.ff.ad trebell. l.ita tamen, vt. ¶ Item, q̄
non municipes sed eorum defensor iurabit de calumnia, sic & si
hereditas restituatur municipum defensori satis est. Nam vni
uersis redditur, quod pro voto omnium primaribus indulge/
tur: vt.C.de adnoc.diu.iud.l.restituendę: & sic de legato relicto
ciuitati ad spectaculum, nam & ipsum auctoritate primatum,
ciuitatis faciendum est. l.legatum ciuitati.ff.de vsu.& vsufr.le/
ga. idem in sacramento calumnię videtur. Idem de eo. qui
vult in publico edificare, q̄ satis est. Si edificat authoritate rei
pub.procuratoris saltem lege municipali id ei concedente, vt.
ff.q̄ vi.aut.clam.l.prohibere.§.plane. ¶ Item ex superiori/
bus, quia consentire, non possunt, ergo hi soli experientur.
Sicut & pater in actione de dote. vbi filia nequit consentire, vt.
ff.solu. matr.l.ij. ¶ Item, intelliguntur omnes iurare, quia iu
rant defensores, sicuti alias intelliguntur scire, q̄ sciunt admi/
nistratores: vt.ff.ad municipal. l.municipales. ¶ Item quan
do legatorum, seruandorum causa municipes postulant feniri
in possessionem non ipsi, sed eorum actor mittendus est. l.mu/
2 nicipio.ff.vt in poss. leg. ¶ Item municipes aliquid dolo fa/
cere non possunt. Sed si quid ad eos peruenit ex dolo eorum,
qui res eorum administrant, datur actio.ff.de dolo.l.sed ex do/
lo.§.1. ¶ Item alias legitur, q̄ duo soli primates conueniun/
tur. ¶ Item alia ratio quia sacramentum calumnię vel a plu
rima parte, vel idonea vniuersitatis pręstanduȝ esse dicitur.C.
de iure.prop.calum.l.ij.§.hoc etiam huic legi: hęc pars idonea
est, quia, cum ab omnibus sint electi, ab omnibus est eis con/
cessa potestas, vt.ff.quod cuiusq; vniuer. nom. l. item eorum
.§.1. Unde hi soli iurabunt: Sicut enim solus princeps iu/
rat, quia est, ei concessa potestas. ¶ Item maior pars intelli/
gitur ex dignitate, hec auteȝ pars est dignior, sicut per anterio/
ra probatur, quia soli nobiliores creantur defensores, vt in au
tho.de defensor, ciuit.§.interim illud. Immo si in illa ciuitate
non sunt nobiles ex vicinis ciuitatibus alij sunt eligendi argu/
mento sumpto, de tutore in ciuitate, in qua postulatur dari, non
reperto idoneo.vt.ff.de tuto.& cu.dat.ab his.l.diuus, ergo si di
gnitatem ciuitatis, habent, hęc maior pars est. ¶ Item sicut
ratione publici officij iurat tutor, eadem ratione ipse iurabit de/
fensor publicus.C.de iur.in.prop.cal.l.ij. ¶ Item quia sic ex/
pedit, ne per plures suscipiantur actiones, vel intendantur, iste

folus iurabit de calumnia, sicuti de tutoribus dicitur, quia vbi non est decreta administratio, decernenda est, quia expedit vel vnus. suscipiat, & vnus intercedat, nec p plures tutela spargatur, iste est tutor, qui onera sustinet ergo, si alij mille essent, iste solus de calumnia iurabit vt. ff. de admi n. tuto. l. ij. ¶ Item si iurare deberet vniuersitas, posset tamen vni committi iuratio, sicut electio ab ordine decurionum, facienda vt. ff. q cuiusq; vni. l. item. §. 1. ¶ Item, si plures concurrunt agentes ex eis idoneiores eliguntur, sicut in interdicto de libero homine exhibendo: vt. ff. de lib. homi. exhibe. l. 3. §. Si tamen plures. ¶ Item res publica tanq pupillus iudicatur, ergo ad minus tractare ipsius, tanq pupilli debet iurare de calumnia, vt. C. de offi. ec. qui Vic. preb. ger. l. 1. ¶ Item quia hoc esset onerosum, vt pro singulis causis tota vniuersitas iuraret, permittendum est ergo, q facilius est, vt vnus iuret: Instit. de in. nat. §. Seruus. Et quasi non possit vniuersitas iurare, nec habere animam dicatur. ¶ Item quia vt Rectores dissentirent vno Rectore vno modo, & altero alio: non sic contingere potest. Vnde potius facultas Rectoribus debet concedi argumento. ff. de cond. indeb. l. plane.

EX ADVERSO.

¶ QVOD NON SVFFICIAT iurare Consules de calumnia, immo oportet omnes iurare, vel maiorem partem, vel idoneiorem, vt. C. de iur. iur. prop. cal. l. ij. §. hoc etiam: nec est ergo a verbis recedendum, nam, si cum certu aliquid decernendum est, illi interesse debent, qui duo, vel plures requiruntur, argumento. ff. de decr. ab ord. facil. 2. & : ergo & cumiurant. ¶ Ite negocium, quod omnes tagit, ergo, & omnes iurare debent. vel maior pars, neq dominus de calumnia iurabit vt. C. de autor. prest. l. fin. ¶ Item Consul. fungitur partibus procuratoris, vt. ff. q cuiusq vniuerf. l. item eorum. §. actor. Ergo
4 no ipse sed dominus de calumnia iurabit, vt. C. de iur. iur. ppt: cal. l. ij. §. sin autem. ¶ Item hoc non inuenietur, in. l. expressum: vt in hoc casu Consulem iurare sufficiat, ergo a quoquam fingendum non est vt. ff. sol. matr. l. si. vero. §. de iuro: preter hec cum res minima ciuitatis distrahitur omnes, iurare debent ciues, vel pene omnes: Ergo multo fortius in eo presertim si de magnis litigatur, vt. C. de vend. re. Ciuit. l. vlt. absurdum enim est aliter concedi actio, vel exercitium, q distructio permittatur
5 rerum argumento. ff. de in. delib. l. ait. sed cum defensor eligitur cum decreto habito, sacramentum prestandum est omnium possessorum: vt in auth. de defens. Ciuit. §. nulli nec si: si Consul.

aliquid confitetur numq; preiudicaret ciuitati, vt.ff. de interr. act.l.si defensor, ergo ipsa Uniuersitas iurare debet, que sibi valet preiudicare. ¶ Item causa, Uniuersitatis non est singulorum, vel ecclesie, ergo ipsa Uniuersitas, iurare debet, non autem
6 vel vnus, vel duo de Uniuersitate vt.ff. q cuiusq; Uniuers. l. sicut municipium, & quam fortior est ratio, Consules demandatam, & non legitimam habent administrationem, ergo non possunt iurare de calumnia, sed Uniuersitas, per quam mandatur argumento. C. de iur.iu.pro cal.l.ij.§.si autem.

SOLVTIO.

¶ MIHI verum maxime videtur iure moribus recepto, sufficere in causa, Uniuersitatis Consulem, iurare presente tn, & consentiente maiore parte, Uniuersitatis, arg. C. de sacr. sanct. Eccle. Auth. hoc ius, vt sic ipsa quodammodo iurare videatur Uniuersitas.

QVAESTIO II.

1 AN ICONOMVS QVI FORMA NON *seruata rem Ecclesiæ alienauit, possit illam uendicare.*

ICONOMVS cuiusdam Ecclesie rem, Ecclesiasticam, citra formam legis, alienauit nūc vult, eam, ab emptore, ecclesie nomine vendicare, quia non rite alienatio precessit,

QVOD POSSIT.

QVAERITVR, an possit. Probat, hoc mō alienatio talis ipso iure nō valuit, & idē q alienauit, tali nō obst ā te alienatione vendicabit, arg. C. de transact.l.si cum, & . ff. de op.leg.l.hominem. ¶ Item alia ratione, quia non suo, sed alieno nomine vendicat ergo ipse vendicare non videtur, vt. C. de accus.l.iij.ff. de acq.poss.l.q meo. ¶ Item hoc quia nō tanquā
1 Venditor, sed tanquam ecclesie facit administrator, vt.ff. de adop.l.si pater.§.1.& q cuiusq; vniuers.l.item. ¶ Item coactus ab actione mandati, vel negociorum gestorum, vt ex bonis ecclesie, ergo causa sui iuris conseruandi, & ex necessitate officij agit vt arg. de negoc.gest.l.at qui.§.si cum me.& de bon.lib.l.si quis & de prescr.verb.l.qui seruandarum.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicitur q non possit agere, quia non licet ei cō
tra factum suum venire arg. de bon. lib. l. libertus. §. si quis: &
2 de praescr. verb. l. qui servandarum. ¶ Item quia non licet ei
fraudem vel iniustitiam allegare, ideo enim dicit se retractare,
quia non de iure alienavit arg. ff. de adopt. l. post mortem, & ff.
de servit. rustic. praed. l. per fundum. ¶ Item si de iure alienas-
set, quia non deliquit, revocare non potest ergo multo minus
poterit, ubi de iure non alienavit, quia deliquit, alioqnin plus iu
ris haberent delinquentes, q̄ȝ qui non deliquerunt, q est vetitū
arg. C. de transf. l. fin. & C. de ser. pign. da. manu. l. si creditoribus
3 satisfactum. & ff. de leg. 1. l. si servus. §. 1. ¶ Item alia ratione
probatur q ob hoc, q sic alienavit puniēdus est, vt. C. de sacr.
sanct. Eccl. l. iubemus ergo quia taliter alienavit agere non po
test, arg. ad turpill. l. 1. §. accusationem, & ff. de donat. inter. vir.
etux. l. iij. ¶ Item hoc etiam ipsius Ecclesiae interest, praesumi
tur enim, quod & nunc debeat agere male, qa semel iniuste, egit
vt. ff. de negoc. gest. l. sive praeterea quia in pari causa est yconomus
cum emptore, emptores enim, & venditores rei venditae pa
ri vitio laborant, ergo deterior est conditio petentis vt. C. de ex-
cus. tut. l. humanum, & ff. de accusat. l. sicut. & ff. de cōd. ob. tur.
cau. l. si autem, & ff. de regul. iur. l. vbi par. nam vbi par culpa
deprehēditur, alteri ab altero nihil obycitur, vt. ff. de liber. cau.
l. si filium, praeter haec, ipse hunc emptorem cōtra alium defende-
re tenetur non igitur eūdem ipse poterit impugnare vt. ff. si ser.
vind. l. papinianus.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur hunc a tali petitione submovendum.

QVAESTIO III.

3 AN STIPVLATIO SI TITVS MORIATVR
eo occiso committatur.

GO STIPVLATVS SVM a Maevio
cum titius moreretur, centum titius non est
mortuus, sed occisus: volo Maevium conve
nire actione ex stipulatu, vel certi conditio-
ne, quasi existente conditione. In quaestio-
ne vertitur: vtrum possim.

QVOD POSSIT.

¶ QVOD possim, sic probatur, Titius est ex rebus humanis per occisionem exemptus, & idem est secutus effectus vere: et per mortem eius ergo id emitus. ff. ad. l. aquil. l. illud: circa prin. & arg. C. de consti. pecu. l. omi. & ff. de leg. iij. l. fideicom. §. si cui & C. si manc. ita fue. alie. l. vlti. & ff. de statu lib. l. peculi um.. § illo: & ff. qui potior. in pign. l. si debitor. ¶ Item hoc agebatur, vt cum rebus humanis eximeretur Mevius allegatus, debe-

1 rentur centum, qualiter autem eximeretur interesse non debet, non enim qualitas ipsius exemptionis, sed exemptio ipsa inspicienda est, hoc enim non inspicitur, qualiter sit exemptus, sed an sit exemptus: vt. ff. de edil. edi. l. i. §. causa. & ff. de consti. pecu. promissor. & ff. de condi. & demonst. l. intercedit. leg. & de leg. i. l. huiusmodi. §. sicui. ¶ Item quia mortis appellatio interfectionem continet vt. ff. de reb. dub. l. qui duos, & ff. de donat. inter. vir. & vxo. l. si enim. §. si a me, & ff. de pen. l. vlti. continet, et aliam mortem ciuilem, vt. ff. sol. matrimo. l. siquis sic: & in auth. de nupt. §. deinceps. ¶ Itē interfectio morti naturali equpollet & reputatur enim pro mortuo, si fuerit interfect⁹, vt. ff. de verb. obl. l. ex ea parte. §. in insulam. ¶ Item mors genus est, inter-

2 fectio species mortis, si ergo est interfectus, ergo mortuus est: sed non conuertitur vt. ff. si cer, peta. l. ij. & ad hoc mors genus est ergo omnem omnino mortē amplectitur, ergo & interfectionem arg. C. de reb. alie. non ali. l. vlt. & ff. de ser. vrb. prę d. l. si seruitus, & ff. de euiction. l. qui libertatis in prin.

EXADVERSO.

¶ E CONTRA dicitur, quod conditio stipulationis nō extitit maxima enim differentia est inter mortem, & occisionem, vt. ff. ad

3 l. aquil. proinde si: si conditio non extitit ergo stipulatio commissa non est, vt instit. de verb. obl. §. ex conditione. ¶ Item mortis appellatio dumtaxat mortem naturalem continet, ita enim dicimus aliquem mortuum. i. rebus humanis naturaliter exemptum, si ergo aliter vitam finiuerit, mortuus esse non videtur, quia mors naturaliter inspicitur vt. ff. de verb. obl. l. ex ea parte §. plurimum, & ff. de leg. ij. l. si ita quis, & l. cum pater. §. hereditatem, non enim intelligitur mortuus cum: non sit mortuus eo modo, quo debuit licet eundē effectum habuerit vt. C. lib. x. § fid. instr. & iur. hast. fisc. & ff. de re. milit. l. iij. §. in bello, & C. de his qui ve. etat. l. fin. & ff. de verb. obl. l. ex ea. §. insulam: pręter hęc; cum multę sint species, verbum mortis ambiguum est, & & circa stipulationem debemus interpretari, vt de morte anniē

naturali actuz videatur, de quo promissor. sentit. vt. ff. de verb. obl. l. quicquid, ⁊ arg. instit. de verb. obl. §. ex conditione.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sententie conditionem stipulationis extitisse, ⁊ ideo dico Meuium ad petitionem admitti centum arg. C. de instit. ⁊ substitut. l. si mater.

QVAESTIO IIII.

AN OBLIGATVS DOMVM EDIFICARE *& in ea Dominum recipere, & destructa cogi possit ad reedificandum.*

LOCAVI tibi aream meam tali pacto, vt in ea domum edificares, in qua me reciperes, tu domum edificasti, ⁊ secundum placitum meum in ea me sepe recepisti, nunc ea terremotu: vel incendio destructa est, vt iterum eam reedifices, ⁊ in ea me recipias te conuenio. Indagatur, si possum.

QVOD POSSIT.

¶ ET HIC proponitur actio ex locato, vel potest dici, q actiones proposite locum habeant, sic probatur: Istud pactum fuit appositum in contractus bone fidei ingressu, ergo contractus est bone fidei, nec pactum est improbum, noua actio preparatur, ⁊ ex contractu vetus informatur, vt. ff. de rescind. vend. l.
1 si conuenit, ⁊. C. de pact. inter. empt. l. ij. ⁊. ff. de contrb. empt. l. iij. Nec obstat q dicat se edificasse, quia non videtur fuisse edificatum q est dirutum arg. ff. de leg. iij. l. qui concubinam. §. 2. ff. de her. vel act. vend. l. ij. §. illud tenendum, ⁊ instit. de hered. qui ab intes. in prin. §. Est ⁊ alia ratio, qui eum ad edificandum compellit, quia ob hoc minoris area vendita vr, vt. ff. de action. emp. l. sterilis. §. si tibi. ¶ Item, quia non fuisset locaturus, aliter arg. ff. de edil. edic. l. cum eiusdem. Preter hec. est aliud. q ad edificandum eum compellit, quia duo promisit, scilicet se edificaturum, ⁊ me recepturum, ergo licet ponatur, q sit liberatus ex illa parte, quia edificauit, tenetur tamen ex hac, quia me nō recipit, vt. ff. de contrb. empt. l. qui fundum. ff. de arb. l. Celsus ait. Nec obstat, q aliquando me recepit, quia hoc actum videtur vt in perpetuum, idest donec locatio duraret, me recipere teneretur arg. ff. de ser. vrb. pred. l. seruitutes. §. si sublatum, ⁊ l.

eum debere, ꝛ.l.si seruitus: non enim sufficit me aliquando recepisse, nisi ꝛ nunc recipiat, arg. ff. de postulan. l. cui, ꝛ. C. si seru° extero. l. 1. ℂ Item eadem ratio, quę conductorem compellit ad edificandum eadem compellere debet etiam ad reedificandum: simile in auth. de ęqual. dot. §. quia vero iam lege: vers. non iustum igitur.

EXADVERSO.

ℂ E CONTRA dicitur, ꝙ non teneatur hac ratione imprimis, ꝙ prędictę actiones conuentioni cum solutione eius, ꝙ debetur, sublatę sunt omnis enim obligatio tollitur eius, ꝙ debetur vt instit. quib. mo. toll. obl. in prin. tu cum se cum ꝯuenisti de edificando, ꝛ recipiendo, ꝛ edificasti, ꝛ eum recepisti, ergo conuentionem adimplesti, ergo semel liberatus fuisti: non ergo sine voluntate tua recidis amplius in obligationē, vt. ff. de pact. l. vlt. ꝛ. ff. loca. l. sicut. ꝛ de solution. l. qui res. §. aream. Nec obstat, ꝙ dicitur scȝ, ꝙ non videor adimplesse conuentionem, quia nūc non recipio. nā sufficit quod semel recepit, arg. C. d inst. ꝛ subst. l. siquis. ℂ Item ratio equitatis, quę fortior est locatori, aliae locationi resistit, scȝ quia res abiret in immensum arg. ff. de mino. l. ꝛ si sine. §. restitutus. C. n sep. in inte. l. fi. ꝛ. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. si quis stipulaturus, ꝛ. ff. de leg. iij. l. fideicommissa. §. si quis decem. Et quia hoc euenire posse, prospicere debuit, vt. ff. loc. l. si quis colo. ℂ Item legem apertius dicere potuit, vel debuit vt. ff. de contrb. empt. l. labeo. Est ꝛ aliud ꝙ conductorem excusat: scȝ casus fortuitus, quem nullum hominū cōsiliū potuit prę uidere vt. ff. de admi. ad ciuit. pertin. l. 2. §. si eo tēpore posset distinctio adhiberi. vt an vitio soli, ruina cōtigisset, an operis, si vitio soli, non teneatur, si vitio operis teneatur, arg. ad hoc. ff. loc. l. vlt.

SOLVTIO.

ℂ BVLGARO videtur, in cuius sententia ego sum, vt omnino ad reedificandum teneatur, quia hoc tacite conuenisse videtur, scȝ, donec locatio duraret, domus ad locatorem recipiendū ibi esset constructa, arg. ff. de ser. vrb. pręd. l. eum. Nec obstat, quia res in infinitum posset abire, quia ad ea, quę sepius contingunt iura adaptantur, non ad ea quę semel aliquo casu posset contingere arg. de leg. ꝛ Senatusc. l. ex his cum. l. seq. l. iura.

QVAESTIO V.

5 AN DEBITOR SOLVENDO CREDITORI *reprobam pecuniam liberetur.*

IN ALIA QVÆSTIONE, in qua dicitur. Utrum pecunia reproba soluta creditori iuxta arbitrium sine electionis liberet debitorem.

QVOD NON LIBERET.

¶ VIDETVR probabiliter posse probari quod non sit liberatus: et imprimis ea generali regula, quod reproba pecunia solutorem, non liberat: vt.ff.de pig.actio.l.eleganter.§.1. et.ff.l.1.§.si res deposita. Nec obstat quod approbauit numerationem, hoc enim ideo fecit, quia probam pecuniam putauit esse, sed non erat, ergo errauit. Errantis ergo nullus est consensus.ff.de iurisd.om.iudic.l.si per errorem: constat igitur quod non approbauit, quia errando fecit vt.ff.de iurisd.omn.iudic.l.si per errorem, et.ff.de iudic.l.1.et.ij.ea.ratione maxime, quia ex alterius facti ignorantia talis error procedit: vnde communiter tollerabilis est arg.ff.pro.Soc.l.vlt.et.ff.si mensf.fal.mo.dix.l.iij.§.1. ¶ Item quia non ou[illegible]m electionem, sed quę iuri bono conueniat, ei commisisse, videt[illegible]r arg.ff.pro.Soc.l.proposita et.ff.mand.l.creditor.§.vlt.et.ff.de oper.lib.l.si libertus: nimirum illi potestati quasi de eligendo date subintelligėda est conditio

1 tacita: si probam non elegerit nempe, illud solum intelligendū concessisse generaliter, quod specialiter fuisset concessurus vt.ff.de pecul.l.qui peculium.ff.quę res.pigi.ob.poss.l.ij.ff.loc.et cōd.l.quanto.§.inter.et.ff.quę in fra.cred.l.si inter.et.ff.de cond.indeb.l.si procurator, nimirum in sermone quędam tacite recipiuntur, arg.ff.si ser.vir.l.sicuti. ¶ Item aduocati errorė posse corrigere, igitur et eligentis non dubitatur arg.C.de erro.aduo.l.fin. Et pro creditore etiam facit damni euitatio cum non

2 agat de lucro captando, certat enim de damno euitando creditor constat igitur magis creditori consulendum arg.C.de iu.delib.l.scimus.§.fin autem legatarios, et.ff.de his. Quę in fran.cred.l.quod autem.§.siquis.ff.de pecul.leg.l.qui peculij.et.ff.de pignor.act.l.obligatione.

EXADVERSO.

¶ E CONTRA probatur, quod sit liberatus, quia sic soluit, que idė creditor voluit, ergo est liberatus arg.ff.de pign.actio.l.si rem.§.omnis, nempe quam pecuniam creditor semel approbauit amplius reprobare non potuit, arg.ff.de negoc.gest.l.Pomponius quod approbasset, sic probatur, is comprobauit, cui commisit ap

3 probandū.ergo ipse approbare videtur, arg.ff.de admin.tuto,

l.ita, ꝛ.ff.ꝙ cuiusq; vniuersitat.non.l.itē.§.1. Nec obstat, ꝙ dicitur, ꝙ per errorem approbauit, quia id non alij, sed sibi imputare debebit, sc; quia talem pecuniam approbandam comisit arg.ff.si mens.fal.mo.dex.l.ij.ꝛ.C.mandati.l.cu; mandati. ¶ Item quęstio illa pecunia proba sit, omnino sublata videtur electione facta, vt.ff.qui satisd.coga.l.si ab arbitro.ꝛ.C.de fi. instr.l.si aduersarius, ꝛ.C.de iur.ꝛ fac.ignor.l.error.

SOLVTIO.

¶MIHI videtur, sine pręiudicio melioris sententię, fore distinguendum, vtrum debitor, vel creditor credebat pecuniam, probam, an reprobam. Primo casu eum, liberatum dico, quia culpa creditori potest imputari, quia in eligendo fuit imperite versatus, ꝛ debitorem constat a dolo esse submouendum. Si vero debitor sciebat pecuniam, reprobam, dolose constat eu; esse versatum, ꝛ non liberatur, nisi creditor eandem, habeat scientiam, vel eius electio eam comprobauit:arg.ff.de.act.emp.l.tenetur. §.vlt.ꝛ.ff.de edil.edicto.l.ob quę vitia.§.in summa, ꝛ.ff.d act. act.emp.l.x.§.1.

QVÆSTIO. VI.

6 AN SOLVENS PRO. T. NE DAMNVM PATERETUR, *Possit solutum repetere, & qua Actione.*

CVM SECVNDVM. Tributorum consuetudinē Barcellonenses, tributa pręstarent, ꝛ quidam. Ysarnus nomine cum solutionem tributoru; retardaret, populus ad domum eius venit, ꝛ eam destruere incępit, Raymundus vero amicus, Ysarni, ne domus destrueretur, partes suas interposuit, ꝛ Ysarnio reclamante tributa persoluit, ꝛ sic domum a destructione, ꝛ Ysarnium a tributorum obligatione absoluit, Nunc. Raymundus contra Ysarnium negociorum gestorum saltem vtilē. actionem contrariam intendit.

QVOD POSSIT.

¶QVOD possit ratio est in euidenti, quare vtiliter: Et necessario negocium eius gessit, nempe si hoc non fecisset, res Ysarnij
1 erat peritura, aut deterior futura, ergo patet.ꝙ gessit vtiliter, ꝛ necessario vt.ff.de verb.sign.l.ipēse:daṫ ergo ei negocioꝝ gestorū actio,ńā.ꝛ prędicta daṫ ad pręd ictas ipensas recuperandas,

vt.ff.de negoc.gest.l.si pupilli.§.ij.sicut in hereditatis petitio/ne:vt.ff.de hered.petit.l.plane:ideo maxime, quia equum est naturali equitate neminem cum alterius detrimento locupletio rem fieri, vt.ff.de in.dot.l.iure succursum, & ff.de cond.indeb.

2 l.nam hoc. ¶ Item quia constat proprium, officium, nemini esse damnosum, vt.ff.quead.testa.aper.l.sed siquis, & C.de al/lu.& pa.l.vltima.C.de admin.tut.l.cum quedam: Succedit & alia ratio, quia potius Raymundo, q̃3 Ysarnio sit consulendu3, quia ille.de.lucro, iste autem de damno euitando certare côuincitur, vt.C.de iure codi.l.fin.& ff.que in fra.cred.l.qui autem: C.penul.fisca.cred.l.1.lib.x. Nec Raymundo: obstat Ysarnij prohibitio, quia iure prohibendi Ysarnius destituitur, hoc ideo quia inuitus ipse cogebatur soluere, licet millies nollet ergo ab illo suo nomine factam ratam cogitur habere solutionem etiam inuitus: vt.ff.de doli.exce.l.si opera, si inuitus ad ratum haben/dum cogitur, constat, q iure prohibendi destituit, & si destitui/tur, q Raymundo prohibitio non opponitur, arg.ff.de solut.l. vero & vt maiore rône sequamur: patet, q cum inuitũ, & reni/

3 tentem potuit liberare, vt.ff.de coust.pecu.l.vtrum: & ff. de. so/lut.l.solutionem: sicut ad libertatem reducere, vt.ff.de liber.ca. l.1.& a suspendio reuocare vt.ff.de appell.l.non tantum, & lici/te, & secure inuitoq3 eo hoc potuit facere: concluditur ex eo, q dicitur licite atq3 legitime factum, nullam penam se qui er/go non soluti amissionem; vt.ff.ad.l.iul.de adult.l.gracchus.

EX ADVERSO

¶ YSARNIVS econtrario se defendens mirabili ratione Raymundum repellit, Imprimis, quia se prohibente negocium suũ gessit, vt.C.de neg.gest.l.vlt.& ff.mand.l.si pro te.& ff. de sol.l. siquis sci.et merito quia prohibuit, nimirum, potestatem prohi/bendi habuit, nam iuri pro se introducto renunciauit, q cuiq3 licere in publicum patet, vt.C.de pac.l. siquis inconscribendo & ff.ad.l.falc.l.potest. ¶ Item licuit ei rem derelinquere: arg. ff.de neg.gest.l.sed an.vltro.§.siquid enim, & ff.de damno infer.

4 l.pretor. Nec obstat, q dicitur, sc3 neminem debere locupleta/ri cum aliena iactura, igitur: nec Ysarnius potuit eundem Raymundum sua stultitia damnificare, vel se Ysarniu3 locupleta/ri, quo prohibente persoluit: vt.ff.ad Maced.l.sed, & si.§.pri. & ff.de regul.iur.l.q quis ex culpa, licet enim negocium alienum gerere bonum, & permissum sit citra tamen domini voluntatem malum est, & prohibitum vt.ff.de neg.gest.l.si ex duobus: quo/dam enim ratione adiuncti prohibentur, que simplicia conce/duntur, vt.C.ex quibus cau.infa.l.Decuriones. ¶ Item repel litur, quod ex officio amicitie, vel pietatis motus, fecisse com/

mendatur: vt. ff. de neg. gest. l. is qui.

SOLVTIO

¶ IN hac quęstione multipliciter potest distingui, Imprimis vtrum. Raymundus fecerit quod Vsarius necessario facere habuit, an vero, quod agere, non habuit, vt. ff. de dol. excep. l. si opera: si quod non habuit, careat, vt. ff. mand. l. si pro te. Vel aliter distinguas. Vtrum ab initio prohibuerit, an postea, reuersus non habuit ratum. In primo casu. Raymundus repelletur. In secundo admittitur, vt. C. de negoc. gest. l. vlt. vel dicas multum referre, an tributorum solutio amplius attulerit commodi, quam incommodi attulisset domus destructio. an. non, vt si plus: admittatur Raymundus, si non: repellatur, vt. ff. de vsur. l. & in contraria: Dominus meus dicebat simpliciter sic: Gerentem negocium alienum non debere audiri agentē. per. l. vlt. C. de neg. gest. quę sententia vera est, porro in tali articulo dicerem gestorem admitti, quia potius ex iracundia, & contumacia hoc, cum prohibere debet pręsumi quam ex certa scientia, vt arg. ff. de cond. instit. l. quidam. ff. de reg. iu. l. quicquid calore: quia dilatio periculum erat allatura, vt. ff. de. oper. nunc. l. de pupillo. §. si quis viuos.

QVÆSTIO VII:

7 AN PROCVRATOR MITTENDO PECVNIAM *Domino per nuncium prohibitum teneatur actione mandati.*

QVÆRITVR, vtrum procurator, qui pecuniam, per nuncium prohibitum a domino, misit teneatur actione mandati.

QVOD TENEATVR.

¶ QVOD teneatur inconuincibili ratione probatur, Et imprimis quia denunciatio valuit, eo quia dominus fuit, qui renunciauit: arg. C. de. rei vend. l. si fundum. Nec obstat quod fuit generalis, valuit enim nihilominus, arg. ff. mand. l. diligenter. Cum igitur fines mandati diligenter sint custodiendi: qui contrarium fecit se. non aliū lęsit. ff. quę in fraud. cred. l. ait pretor.
1 §. siquis, pręsumitur enim procuratorem contra denunciationem nitentem, dolo facere, arg. ff. de eden. l. quędam. §. nihil. ¶ Item fauore domini mittebatur pecunia, potuit ergo ei pręcipere, ne sibi vllo modo mitterentur, arg. ff. ad. l. falc. l. potest hēs: nec excusatur propter cām, qa culpa pręcessit cām, arg.

ff.commod.l. in commodato: ꝛ.ff.loca.l.videamus.§.1. ¶ Itē quia misit per quem, non debuit: arg.ff.loc.l.item quæritur.§.si naui.

EXADVERSO

¶ECONTRA dicitur denunciationem nudam fuisse, ꝛ ob id contemni posse, Inprimis, quia dominus causam prohibitionis non expressit, arg.ff.de leg.1.l.filius famil. §. diui. secundo quia personam aliam, per quam sibi mitteret, non inuenit: arg. ff.quod falf.tuta.l.1.§.fi.cum l.seq. ¶ Item non tenetur, quia fidelem credidit arg.ff.commod. l. argentum. ¶ Item quia

2 denunciationi fidem non adhibuit, vt, arg.ff.ad.l.Rho.de iac. l.si vehenda.§.1. præter hęc, quia eodem modo peritura esset sine alium nuncium, ad hęc, quia bonus, ꝛ fidelis antea extitit: arg.ff.de re.milit.l.non omnis. §.a barbaris. ¶ Item non debet factū suū sibi eē dānosū. vt.ff.de fur.l.si seruus cōis.§.1.

SOLVTIO

¶MIHI videtur sine præiudicio melioris sententię procuratorē qui contempta denunciatione per nuncium prohibitum misit condemnandum nisi liquido constet pecuniam eo modo perituram, etiam si per alium misisset, vt.ff.ad.l.Rhod. de Iac.l.si vehenda.§.1. 1

QVÆSTIO VIII.

8 AN FRATRES, QVOD PER ANNOS. l. *soluerunt portorium tanquam una familia. postq; diuisi sunt, etiam teneantur soluere tantum ut una familia, an uero ut plures secundum consuetudinem portorij, sicq; an in hoc præscriptione adiuuentur; ob eam solutionem quinquagennariam.*

QVIDAM dominus cuiusdam castri habebat pontem ante portam castri, de quo a castri hominibus singulis annis certum, portorium percipiebat, scʒ ab vno quoqʒ patrefamil. duos solidos, ꝛ si contingeret patreʒ decedere, donec filij simul vellent permanere, licet plures essent, nihil vltra dabant, q̄ʒ pater eorū solitus erat dare, si vero seorsum habitarent tantum, dabat quisqʒ eorum, quantum, pater eorum, solitus fuerat dare: Contigit, q̄ titius pater eorum filiorum decesserit relictis simul sex filijs, qui post mortem pa-

rentum bene per quinquaginta annos ſimul ſteterunt, ꝛ ſemper duos ſolidos, ſicut pater eorum fecerat, ꝛ ſecundũ, quod caſtri habebat conſuetudo, præſtiterũt: Nunc vero poſt quinquaginta annos hereditate diuiſa ſeorſum habitare ceperunt, Dominus, vero caſtri ſecundum, caſtri diuturnam conſuetudinem, tantum exigit ab vno quoq; quantum, inter omnes, portare ſoliti erant: Ipſi vero præſcriptionem xxx. vel. xl. annorum obijcientes, dicunt ſe non teneri, niſi prout ante ad duos ſolidos inter omnes.

QVOD PRÆSCRIPSERINT.

¶ QVÆRITVR, quid iuris ſit. hic proponitur, actio in factum, vel officium iudicis, ꝛ imprimis ea ratione probatur, q̃ omne ius, ꝛ omnis actio. xxx. vel xl. annorum præſcriptione tollit, vt C. de præſcr. xxx. anno. l. omnes. ¶ Item, id duntaxat debet exigere, in cuius exactione, diu perſeuerauit. arg. C. de vſur. l. quãuis, ꝛ. ff. de vſur. l. qui ſe miſſis. ¶ Item alia ratione, quia talis conſuetudo magis errore q̃ ratione introducta, videtur, vt in plus obligarentur filij, q̃ parentes, ꝛ oẽs loco viuius nõ computarentur, vt. ff. de cond. ꝛ demonſtr. l. cui fundus, ꝛ. ff. de
2 accuſ. l. ij. §. ſicut. ꝛ quia eadem perſona cum defuncto patre vt auth. de iureiura. a mori. præſti. intelliguntur, ergo ſeruanda nõ eſt, vt. ff. de leg. ꝛ conſt. l. quod vero, ꝛ in auth. vt nulli. indic. §. 1. ¶ Item quia eſt onerosa, ꝛ violenta, cogere enim aliquos eſſe in communione, eſt contra ius. C. com. diuid. l. q̃ in communione, q̃ cogat ſic probatur. penam imponit ſi contrafecerit, ergo, vt hoc fiat, arctat, ꝛ præcipit, vt. ff. de cõd. ꝛ inſtit. l. quę ſub conditione. §. ſiquis, ſi igitur cogit facere, q̃ eſt contra ius, ſeruanda non eſt, arg. C. quę, ſit lon. conſ. l. ij. ꝛ. C. de vſur. l. eos. ¶ Item alia fortiori ratione defenduntur, quia plura pro eis faciunt, q̃ contra. Ecce enim pro eis facit, quia rei ſunt, ꝛ quia de damno euitando certant. Item pro eis facit longi temporis interuallum, ꝛ contra eos tantum facit conſuetudo caſtri, ergo quia plura pro eis q̃ contra eos faciunt, pro eis eſt iudicandum vt. C. de iur. ꝛ fac. ignor. l. 1. ꝛ. C. de iu. reipub. l. vlt. ꝛ.

EXADVERSO.

¶ QVOD teneantur, ſic probatur, talis conſuetudo ab omnibus caſtellanis recepta eſt, ꝛ ſic diuturno ſilentio cõfirmata ergo cũ non ſit contra leges ſeruanda eſt, arg. C. de ven. re. ci. l. 1. lib. xi. ꝛ. ff. de euict. l. ſi fundus. Nec obſtat q̃ dicitur, quia cogit aliquem eſſe in communione, non enim cogit, licet ſi contra fiat, penam vĩ iniungere, arg. ff. de iur. patroni. l. adigere cauſatius

enim coactio non est coactio, vt. ff. de neg. gest. l. siue hęred. & de fideiuss. instit. §. si plures, & C. de testib. l. nullum, & ff. q quisq; iur. l. 1. sed & alio modo conuincuntur, istam cum consuetudinem diu approbauerint, soluendo simul existétes, q pater eorum solitus erat soluere, ergo comprobasse illam asseruntur, ita vt ea contra se admittátur, debeant pati: arg. ff. de procur. l. quę ff. de admi. tut. l. cum quęritur, arg. C. de testib. l. nullum, & ff. q quisq; iur. l. 1. ¶ Item cum ex vna parte approbauerint, ex altera approbare tenentur, & sic in solidum, argu. C. de pręscr. xxx. ann. l. sicut. C. de anna. exc. l. 1. §. pen. & ff. quan. act. de pec. l. 1. & ff. de procu. l. quę: & ff. de adm. tut. l. cum quęritur: Pręterea non obstat quod pręscriptionem obijciunt, quia per pręscriptionem demum tollitur quod ante cum effectu petere potuit, hic autem, petitio nunq; competijt: nisi demum ex quo separati fuerunt, ergo anterior pręscriptio, cum esset nulla, nullo modo potest officere, arg. ff. ad exhib. l. de eo. §. vlt. & ff. de. nox. act. l. vlt. arg. C. de pręscr. xxx. anno. l. sicut. C. d anna. exc. l. 1. § pen. & ff. qua. act. est. ann. l. 1. ¶ Item. Nec obstat q non debent vltra teneri, q; pater eorum tenebatur, hoc enim, non ex causa paterna descendit obligatio, sed ex propria, statim enim, cum per
3 se quis degere incipit ex propria persona, incipit obligari, tanq; de oppido quilibet, & non tanquam filius, arg. ff. d contr. pręscr. l. si quis, & ff. ad exhibi. l. de eo. ¶ Item nec illud obstat, q dicitur sc3, vt id dumtaxat exigere debeat in cuius exactione perseuerauit, nam illud verum est, cum maius potuit consequi emolumentu3, & minus accepit, q hic contrarium est, vt. C. de vsur. l. quanuis.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur, sine pręiudicio melioris sententię talem cósuetudinem omnino seruandá, quia róne videtur inducta, ná suadetur, vt plus debeant duo vere, q; vnus arg. ff. de aq. cotid. & esti. l. 1. §. trebatius. ¶ Item ratio est, vt plus debeant, cum seorsum habitát, q; si simul, quia prima erat vna familia, vna domus: modo autem sunt plures, & ideo pons magis atteritur, & deuastatur. Unde plus debet dominus pontis recipere, vbi. n. maius grauamen incumbit, maior debet esse recópensatio arg. C. de cad. toll. §. sed item nam, & hoc generaliter, vbiq; videm⁹ fieri, q fere vnusquisq; frater seorsum, habitantium tantum pręstat, quantum eorum pater pręstabat, sic ergo pręscriptione non obstante ad consuetum canonem eos condemno.

QVÆSTIO IX.

9 AN COLONVS OBLIGATVS AD QVARTAM *partem omnium redditaum excepta lapidicina, Teneatur ad quartam calcis confectæ ex lapidibus ipsius lapidicinæ.*

IN ALIA questione, in qua queritur: vtrum colonus, qui debet quartam partem omniũ red-
ditinum excepto de lapidicinis, teneatur ad quar-
tam partem calcis quę facta est ex lapidicinis,
proponitur actio de locato, vel pręscriptis ver-
bis, vt. ff. de oper. liber. l. eius, ⁊. ff. de vsufr. l.
item.

QVOD TENEATVR.

¶ QVOD teneatur, sic probatur, nam ex omni prouentu prędij
promisit quartam partem lapidicinis exceptis, sed calx. est ex
prouentu prędij, ⁊ nõ est lapis, ergo ex ea domino prędij, quar
ta portio debetur, arg. ff. de pign. act. l. si conuenerit. Nec ob-
stat quod eo tempore non faciebat calcem ex lapidicinis, quia non
solum de prouentu pręsenti, sed etiam de futuro ad quartam par
tem tenetur, vt. ff. de contrb. empt. l. rutilia pola, ⁊. ff. de vsufr.
l. item. Immo fortius facit hęc ratio contra colonum scz, vt ad
eum dumptaxat videatur vsum excipere lapidum, qui tunc erat
1 in vsu, ⁊ consuetudine, id solum videtur exceptum, de quo in-
ter eos fuit cogitatum, ergo calx. non videtur excepta, arg. ff.
de transact. l. cum aquilia cum ergo sit redditus prędij, quarta
portio ex ea secundum pactum domino debetur.

EX ADVERSO.

¶ EX ADVERSO dicitur, quod de calce non tenetur colonus, nõ
enim tenetur de lapidicina, ergo nec de calce, quę paratur ex la
pidibus vt. C. de vsur. l. cos. ¶ Item alia ratione quia lapides
excipiendo quicquid de lapide procedere posset, excepisse vide-
tur, arg. ff. de fideiuss. l. si quis ex eo. §. 1. ¶ Item quia colonus,
magis ex sua opera, ⁊ industria videt habere, quam ex pędio, vn-
de nullam partem domino dare tenetur, arg. ff. ad. l. falc. l. ij. pre
ter hęc de lapide. vsum excepit, nec ad quem excepisse adiecit,
ergo ad omnem. vsum, lapidis colonus excepisse videtur, arg.
ff. de tutel. l. iiij. alias. iij. §. vlt. Immo plus est sine pręiudicio,
quod si poneres lapides pertinere ad dominum, non tamen calx ex
lapidibus facta domino deberetur, arg. ff. de leg. iij. lana. mul-
2 to magis, ⁊ in hoc casu non tenetur cum non ad eum, sed ad co
lonum pertineat.

Solutio

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur colonus a domini petitione omnino absoluendum, & hoc ea ratione quia de suo lapide calcem fecit, & de sua materia, & cuius vsus ad eum pertinebat, speciem fecit. ergo facta est specificantis non immerito secundum, q̄ dictum est, & si lapis ad dominum pertineret, nō tenetur colonus quia bona fide specificauit ad calcē, sed dumtaxat ad lapidis extimationem, vt de oliuis, & de vuis dicitur vt ff. de rei vend. l. iij. & iiij. & v. ¶ Item vide q̄ iudico dilucidius de omnibus debet dare, quartam p̄ter q̄ de vuis, & de oliuis nunquid de musto vel oleo tenebitur, hoc dicere, esset absurdum. Item alia ratione, vsus lapidis potius in abusu consistit, sicut, & pecunię, nō interest ergo, si vtatur siue edificando, siue donādo, vel vendendo, vel etiam calcem faciendo, arg. ad hoc inducuntur omnia, quę de interfecto ad mortuum supra narrauimus.

QVÆSTIO X.

10 AN FACTA DENVNCIATIONE DOMINO *molendini, ut clausuram tolleret, quæ damnum dabat liceat propria auctoritate eam destruere, & an aliqua detur actio contra destruentem.*

TITIVS cum in publico flumine, vt molendinum, melius moleret, construxisset, clausurā fecit, propter cuius clausurę constructionem, cępit aqua restagnare, seu inundare p̄dium gaij, sey, Gaius vero denūciauit titio, vt clausuram destrueret, quam cum titius destruere nollet, gaius propria auctoritate destruxit. Nunc vero Titius agit contra Gaium, interdicto, q̄ vi aut clam vel in factum actione.

QVOD POSSIT

QVÆRITVR an possit, Quod Titius agere, nō possit manifesta rōne ꝯuincitur. Imprimis enim constat, rei defensio, Secundario iuris permissio, Tertio aduersary illicita constructio Quarta incontinenti facta propulsatio. Quinta aduersary facta denūnciatio Sexto delictorum parilitas. ¶ Item cum p̄
1 p̄ie rei defensio dicatur esse permissa, vt est ꝺ allu. & palu. C. l. 1.

¶

z.ff.q vi aut clam.l.si alius.§.bellissime z.§.est z alia ratio, z ff.ad.l.aquil.l.si quis fumo.§.q dicitur.l.scientiam.§.qui cum aliter, Si ergo ita probatum est, iure permittente, clausuram destruere potuit, patenter conuincitur, q a tali facto excusat eu iuris permissio, arg.C.ad.l.iul.de adult.l.grachus, z.C.de his qui ad eccl.confug.l.iij. Secundo incontinenti habita fuit propulsatio vt.ff.de.vi.z vi.arm.l. item.§.si autem cum domi-nus, z.ff.de adul.l.q ait.§.vlt. Tertio loco eum excusat aduersarij illicita constructio vt.C.quan.lic.si.iud.se vind.l.ij. z.C. vt nemo priua.titu.l.vlt.z.C.vt nem.lic.sine.iud.aut.quo ad-uersarij facta denunciatio arg.ff.de euiction.l.si cum venditor hec sunt, que Gaium scium ab operis destructione liberare videntur, z si ponitur sine preiuditio, q iste illicite destruxit, tamē paritas delicti eum excusat, quia illicite ipse edificauit arg.ff. de dolo.l.si duo.

EXADVERSO.

PRO Titio vero ad Seium condemnandum multa, z fortiora facere videntur sc3 licite clausure constructio, sine rei meliora-tio, nullius maliuolentie construentis habita opinio, dedignantis refrenanda proteruitas: z exemplorum cohercenda prolixitas, pro Titio faciunt etiam vt Seius debeat condemnari, se enim titius licite construxit, Seius cum nec iudicis authorita-te, nec rem permissam destruxit, constat illicite destruxisse, vnde actor conuincitur, q licite construxerit. sic probatur. Nulla
2 questio est, quin licite ibi possit molēdinū habere, ergo nec debet esse questio, quin licite possit clausuram extruere, sine qua molendinum haberi non potest vt.ff.de.iurisd.om.iud.l.ij.z.ff. de leg.i.l.si fundum. Sue quoq3 rei melioratio pro Titio facit, vt licite videatur, edificare, excusatur.n.quis, si faciat vel nō faciat, q alias facere, vel nō facere debet, si rei proprie vrgeat necessitas, arg.instit.vi.bon.rapt.§.sed nondum alia z.C.depen. l.si operis.z.C.de furt.l.si quis.ff.depos.l.fin.ff.de indic.l.si longius.ff.de procur.l.aut si. ¶ Item quoq3 facit exemplorum cohercenda prolixitas arg.ff.de.pen.l.aut.in.fi.l.si quis.§.q abortionis aut in auth.vt.iud.si.quo.suffr.coll.ij.§.cos. Destruentis refrenanda temeritas, facit vt Seius debeat condēnari hoc quoq3 facit dominandi excusata curiositas, arg.ff.mand.l. si fideiussoris.§.1.z.ff.ad.l.aquil.l.si putator.

SOLVTIO

MIHI videtur imprimis ita distinguendum. Utrum clausura ista
3 tangat de solo Sey, an non. Ut siquidem, si tangat agrum Sey,

quatenus eum tangat, si eam abscindat, non tenetur. Si vero non tangit cum effectu conueniatur arg. ff. ad. l. aquil. l. que in admodum.

QVÆSTIO XI.

11 AN ÆDIFICANS MOLENDINVM IN PVBLICO *flumine possit contra construentem aliud molendinum cursus aquæ impeditiuum aliquam actionem intentare: & quomodo sit illi consultum.*

ROLANDINVS construxit sibi molendinum, in flumine publico, & possedit tale molendinum sine controuersia per xxx. annos, deinde alius edificauit aliud molendinum, quo cōstructo, cursus aquę prioris molendini impediuit.

QVOD NON TENENTVR.

¶ QVÆRITVR, an prior. construens possit agere interdicto, quod vi aut clam. Unde ille negat, quod non tenetur tali actione, & inducitur nullius mali, vel volentię habita opinio. arg. C. ad. l. Corn. de sicar. l. 1. & ff. de. aq. plu. arc. l. 1. & ff. ex. quibus cau. in poss. ea. l. fulcinius. §. quod. ¶ Item proprię rei necessaria constructio arg. C. loc. & com. l. ede. ff. dē dam. infec. l. fluminum, & ff. de dam. infec. l. in hac. ¶ Item nullius damni patenter veniens illatio arg. ff. de dam. infec. l. poculus. ff. dē. iniur. l. iniuriam §. 2. vel saltem commodatorum parilitas interueniens, argu. ff. nequi, in lo. pub. l. ij. §. idem, ait & ff. de regul. iur. l. iij. eo. Item nullius seruitutis obstaculum intercedens, vt. ff. si ser. vind. l. altius. ff. de seruit. verba: pręd. l. cum eo. qui. ¶ Item sua pręponenda alienę vtilitas. ff. de pręscr. verb. l. qui seruandarum. ff. quod vi aut clam. l. si alt°. §. est & alia: & ff. si ser. vind. l. sicut. §. aristo. ff. de reg. iur. l. domū suam. ff. nequi. in lo. pub. l. 2. §. merito.

EXADVERSO

¶ QVOD possit efficaciter conueniri, ratio est, in euidenti, sicut enim nō debuit in suo, ergo fortius in publico edificare, ne vsus incommodaretur alterius, arg. ff. si ser. vind. l. sicut. §. Aristo. & ff. de reg. iur. l. domum, & ff. de dam. infec. l. si finita. §. qui vas, & ff. nequi. in. lo. pub. l. ij. §. merito. Nec obstat, quod dicitur, quod potius non lucratur, quam damnificetur: hoc enim falsum esset, nam & damnum pati videtur, qui commodum amittit, quod ex publico

consequitur, arg. ff. neq. in lo. pub. l. ij. §. merito. ¶ Item non dubitatur, quin Rolandinus ibi sine molestia debeat molendinum habere nemine, interdicere volente, ergo & aquam ducere, nam sine aqua molẽdinum nullius est momenti, qui igitur aquę cursum. non permittit ad molendinum accedere, ipsi molendino damnum videtur inferre arg. ff. si vsufr. pet. l. 1. ff. de iti. ac. quę pri. l. veteres nemi. facit pręter hoc, quia omnia publicę, egit, & omnibus scientibus longo tempore immo longissimo aquam per solitum canale duxit ad molendinum, ergo ius ita ducendi sibi quęsisse videtur, quia ductus aquę tempore acquiritur: arg. ff. de vsur. l. cum de in rem verso. &. C. d seruit. l. ij. & manifeste. ff. si seru. vind. l. siquis diuturno.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur istum, quanto tempore molendinum habuit in flumine publico ab omni debere esse submotum querela, ergo sicut molendinum, ipsius quęstionem, non patitur, ita nec aquę ductus, nam sine eo molendinum esse non potest, sed quid vanis probatur exemplis? in eo igitur negocio non per negatoriã: sed per denunciationem noui operis, vel per confessoriam poterit ab edificando prohiberi sed edificatum destruere cogitur, qa confessoria actio (vt instit. §. eque tit. de action.) quandoque affirmatiue, quandoq; negatiue ponitur, posset tamen locũ habere vtilis actio. l. aquil. arg. illius qui pecora inclusit aliena, vt fame necarentur: vt. C. ad. l. aquil. l. de pecoribus.

QVÆSTIO XII.

12. AN MEDICVS CONVENTA MERcede recepta pro cura podagræ, quam sanauit, iterum medelam præstare teneatur podagrario recidiuanti.

QVIDAM Podagrari⁹ medicũ, ꝯduxit sibi curãdę infirmitatis gratia certa constituta mercede, q tandem, ab egritudine liberatus, tempore procedente iu eandẽ, recidit, nunc ꝯsiliũ eiusdẽ medici vt eum rursus curet, & pro iam dicto salario, agere intendit. Quid iuris sit, quęritur.

QVOD VALENT AGERE.

¶ QVARE ꝓponitur ex ꝯducto vel. pręscr. verbis actio, q; iste podagrarius medicum, cum effectu valeat conuenire: aperte con-

uincitur, hic enim, quę renata est egritudo, subrogata est in locum primę, ergo eadē intelligitur: vt. ff. de sol. l. qui res. §. areā promisit. ff. de iudic. l. proponitur. ff. de ser. vrb. pręd. l. seruitus. §. ij. ¶ Item redyt ad primam egritudinem hic infirmus, ergo restauratur ei actio contra medicū arg. ff. d ser. vrb. pr. l. vi. §. 1. & ff. si ser. vend. l. & si forte. qui: pręter hoc. non videtur liberatus, qui reinfirmauit, vt. ff. de pub. ind. l. iij. ¶ Item nō vi
1 detur liberatus quia non adimpleuit plene. argu. ff. de interro. actio. l. si. defensor. §. 1. & ff. quib. ex cau. in poss. ea. l. ij. §. hęc verba, & ff. de. reg. iur. l. non videtur, Alia quoq; ratione curatus, non videtur, quia sanitas non durauit vt. ff. de. in rem. ver. l. si p parte. §. versum, & ff. q cuiusq; viuiner. l. item. §. 1. in fi. ¶ Itē quia ex sequentia prioris in secundam incidit ęgritudinem, vt ff. de bon. lib. l. quęcunq;.

EXADVERSO.

¶ EXADVERSO contra infirmum medicus resistit dicens, se nullo modo podagrario aliqua actione teneri, Imprimis ea ratione, quia sufficit semel liberasse infirmum, arg. ff. de solut. l. qui res. §. aream, & C. de adm. tut. l. sancimus pręter hęc, quia non debet in infinitum obligari arg. ff. de per. & com. rei. vend. l. si gs
2 §. vlt. & ff. de dam. infer. l. qui bona. §. siquis: qua. n. rōne tenet d scda tenet d tertia, & sic de quarta, & qnta, & de ceteris, & sic longe res abiret, q est ventum vt. ff. de. re. iud. l. adiuo. & C. de trās. l. fratris. ¶ Item tantum de illa egritudine curam suscepit, q tunc apparebat, non autem de postea ei contingenti, vt. ff. d trās. l. qui cum tutoribus, & ff. de contrab. emp. l. tutilia pola. de futura enim egritudine nihil cogitauit ergo de ipsa non tenetur, arg. C. de transf. l. si de certa & C. ad Velleia. l. iubemus nimirū de vna tantum egritudine promisit curam, non de pluribus, ergo de illa tantum, tenebitur, arg. ff. de dam. infer. l. damni. §. si is q vnas, pręter hęc, qa euenire id posse debuit, potuit & cogitari infirm⁹, arg. ff. loca. l. siquis domum. §. idem quęrit & ff. ex qbus can. ma. l. & si per pretorem. §. si ferię extra.

SOLVTIO.

¶ IN HAC quęstione posset distingui vtrum ex eisdem humoribus instaurata esset infirmitas, an ex alys. Si ex eisdem teneatur medicus, alias nequaquā, arg. ff. de solut. l. qui res. §. areā vel aliter. vtrum culpa infirmi forsan, quia non abstinuit a conuiuijs, an non, si culpa infirmi non teneatur, alias obligetur, arg. ff. de reg. iur. l. q qui ex culpa.

QVÆSTIO. XIII.

13 AN PVPILLVS MAIOR FACTVS TESTIMOnium perhibeat de his, quæ in pupillari ætate uidit.

QVÆRITVR vtrum pupillus de eo, q̄ vidit in pupillari etate, pubes fact⁹ valeat testificari, qđ testificari valeat, euidenti ratione probatur, edictū enim de testibus prohibitorium est, qui enim non repellitur, admittitur arg. ff. de testib. §. 1.
¶ Item tempus presens inspiciendū est non pre-
1 teritum, ff. de iu. fis. l. iij. §. 1. conualuit enim postfacto, q̄ ante fuit inualidum, arg. ff. de fideicom. lib. l. gñaliter, ad hec, istud est fortissimum, argumentum, inopia enim probationis emergente huiusmodi & consimiles, debent admitti, arg. C. de heret. & manicb. l. vlt. in fin. & ff. de quest. l. diuus. ¶ Item illud magis occurrit, q̃s plures ad testimonium dicendum admittuntur, nec distinguitur quum non videtur arg. ff. de testib. l. iij. §. pen. ergo quandocunq; videntur, debent admitti arg. ff. de offi. pref. l. iij.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicitur tempus contractus, esse inspiciendum, vel prosit, vel obsit, q̄ postea euenit arg. ff. de testib. l. in testimonium. ff. de iniu. l. iniuriarum estimatio cuiusq; enim contract⁹ initium spectandum esse certum est. ff. mand. l. si procuratorem in princ. non enim infra certum tempus conualescit q̄ ante fuit inualidum, vt. ff. de reg. iur. l. q̄ initio. ¶ Item testatur de eo, q̄ in pupillari etate vidit, ergo illius tantum temporis est inspicienda conditio, arg. ff. de negoc. gest. l. cum actum, sed videamus, que causa moueat impuberem ad testandum, nisi semiplenum iudicium animi, sed nunquid in his, que in pupillari etate vidit, post pubertatem recte deponetur? nequaq̃, immo potius dicitur etas in his animi infirmioris, que oblibioni facili tradit: nam & minor maior factus de his, que gessit in minori etate, nihilominus restituitur vt. C. de tempor. in integ. restitut. l. 1. cum ergo adhuc causa prohibitionis remaneat, remanet & prohibi-
2 tio, arg. de susp. tut. l. 5. & 6. & ff. ad. l. aquil. l. illud. preter hec: nunquid admitteretur furiosus sane mentis factus, certe nequaquam, ergo nec pupillus cum eadem ratio prohibitionis in vtroq; reperiatur, arg. ff. de castrb. empt. l. si in emptore. §. vlt. & de const. pecu. l. ij. In hac ergo questione posset distingui, vtrū in criminali, causa inducatur, an in ciuili, vt in criminali nō debeat admitti, in ciuili vero audiatur arg. ff. de testib. inuiti.

SOLVTIO.

¶ MHI videtur sine præiuditio melioris sententiæ, vt si pupillus intellectus, & doli capax, aliquid videar, post pubertatem testificari possit, cum non repellatur: vt. ff. de testib. l. 1. sin autem videatur repellendus, vt infanti proximus, quia non habetur dissimilis furioso: vt instit. de inutil. stipul. §. pupillus.

QVÆSTIO XIIII.

14 AN SOLVTIO PROCVRATORI MORIĒTI *facta liberet debitorem.*

LVCIVS Titius Gaio Seio centum mutuauit quę Gaius Seius Ascanio procuratori Lucij in curia Romę agenti se soluturum iurauit: Gaius igitur Romam proficiscens Ascanium in extremis laborantem inuenit, eique pecuniā obtulit, qui ipse acceptationem primo recusans tam propter egritudinem, q̄ȝ propter malos homines, quos, nouerat esse in loco, seductus a Seio tandem accepit, quo non multo tempore postea mortuo pecunia amissa est. Lucius Gaium conuenire intendit, dicens, ipsum languido procuratori soluere non debuisse.

QVÆ IVVANT SOLVENTEM

¶ QVÆRITVR, quid iuris sit. Proponitur certi conditio ex mutuo multa quideȝ sunt, quę Lucium Titium iuuare videntur, Imprimis non congruo tempore facta solutio, arg. ff. loc. l. item queritur. §. primo. ¶ Item solutę pecunię imminens amissio, arg. ff. mand. l. si vero. §. si adolescens. ff. de adm. tut. l. siue herede. §. modestinus. ¶ Item in mandato, & iuramento tacita in-
1 telligenda conditio rebus sic stantibus, arg. ff. de solut. l. cū qs & ff. de procur. l. si post datam. ff. qui satisd. cog. l. vlt. & statum procuratoris inueniens variatum non debuit soluere, alioqui in suspitionem culpę vel doli incidit. ff. de admini. tuto. l. 3. §. quamuis. ff. de testam. tut. l. 4. ff. de rei vend. l. quia petitorio. §. 1. & ff. ad. l. aquil. l. 5. §. 3. & §. q̄ȝuis auctoritatem.

EXADVERSO

ECONTRA pro Gaio contra Lucium est ratio in iure scripta, Imprimis vero procuratori facta solutio quo casu liberatur debitor. ff. de solut. vero procuratori. Quinimmo potius de mandato facta iuris dictat fictio vt. ff. de solut. l. solutam pecuniam, & tertio religionis diuinę transgressio; vt. ff. de cond. institu. l. quę sub

conditione & arg.ff.ad.l.aquil.l.si quis fumo.§.1. Quarto bo
2 ne fidei ratio vt.ff.de reg.iur.l.bona fides. & q facti est facta so/
lutio, vt.ff.de cur.fur.l.consilio in fi.&.ff.de cond. & demonstr.
l.Meuius.l.qui heredi.

SOLVTIO

MIHI videtur sine preiuditio melioris sententie Gaium ab/
soluendum: quia, cui debuit & q debuit soluit, arg.ff.de solut.l.
vero procuratori.

QVÆSTIO XV.

15 AN IN PIGNORATITIA SENTENTIA LATA *contra Dominũ rei in fauorem creditoris nitentis hipoteca, prosit debitori pignoratori conuento deinde à Domino rei uendicatione.*

SIXTVS cum rem alienam, quam bona fide possi/
debat Admitio pignori obligasset Admitius a Ber
trando vero domino rei vendicatione cõuentus ab/
solutionem meruit. Demum a Sixto pignoratitia
conuentus rem predictam restituit. Nunc Ber/
trandus debitorem Sixtum conuenire intendit ip/
se rei iudicate cum creditore Admitio se, exceptione defendit.
Queritur, quid iuris sit, proponitur rei vendicatio.

QVOD POSSIT.

QVOD ergo dominus cum debitore possit agere cum effectu
1 manifesta ratione conuincitur. Ecce enim res inter alios, acta
alijs, qui non fuerunt in iudicio, prodesse, vel obesse non debet
ergo victoria creditoris debitori non proderit, arg.C.quib.res.
iud.non.noc.l.1.&.ij.secundo, quia, dominus de damno certat
euitando, debitor vero ad lucrum aspirat. Unde domino, po/
tius consulendum, & arg.C.de iu.delib.l.scimus.§.si vero. Ter/
tio quia equior est petitio domini q̃ allegatio debitoris rem alie
nam per iniquitatem retinere volentis, vnde petitio domini de/
2 bet preferri arg.C.de iudic.l.placuit. Quarto quia rei iudica/
te exceptio non redit, vt gambarus sed ante vadit vt. ff, de exc.
re.iud.l.si a re.§.vlt. Quinto, quia debitor in creditoris ius nõ
succedit, nec creditoris interest, conueniri posse debitorem ergo
ex creditoris Zona nõ poterit se tueri, vt.C.de.de prescr.30.ann.
l.siquis empt. & ff.de pact.l.q dictum: Sexto, quia creditoris

amissio

debitori, qui non consensit, nõ præiudicat, vt. ff. de re. iud. l. sæpe ergo nec victoria debet prodesse, vt. ff. de act. emp. si cum. & ff. d bon. auth. iud. poss. l. cum vnus.

EXADVERSO.

¶ E CONTRA dicitur debitorem contra dominum exceptione rei iudicatæ adiuuari debere. Primum quia quasi sua data vi def. ff. de neg. gest. l. qui aliena. §. vlt. & ff. de bon. aut. iud. poss. l. cum vnus, Secundo, quia ius ex sententia factum est, vt. ff. de in offic. test. l. vi. §. 1. Tertio quia creditoris possessio est debito-
3 ris ergo vna propter eandem poss. qui videtur conueniri, cum ergo noua causa peccandi non accesserit obstabit exceptio rei iudicatæ, arg. C. de præscr. 30. ann. l. cum notissimi, nimirum est, causa enim necessitatis inducit, vt pro alia iudicatum debeat alteri emolumentum afferre, arg. ff. si ser. vind. l. loci. §. ij. & ff. de iur. iu. l. duobus. §. ex duobus. Quarto quia videtur debitor quasi causam a creditore habere, nempe ipsius temporis vtitur accessione, ad instar præcantis, idest rogantis præcario vt. ff. de acq. poss. l. poss. l. Pomponius. §. si visum.

SOLVTIO

¶ AD quod dicimus debitorem rei iudicatæ exceptione se tueri non posse propter communem regulam iuris, res inter alios acta, & nimirum, cum hic sit regula generalis omnes casus cõprehendit, nisi alia reperiantur excepti, arg. C. de donat. l. data.

QVÆSTIO XVI

16 AN CASTRO DATO IN FEVDVM ALICVI etiam data & concessa Iurisdictio. uideatur.

EPISCOPVS Mutinensis castrum Barzani alicui concessit in feudum. Nunc quæritur, vtrum iurisdictionem concessisse videatur, proponitur officium iudicis, vel in rem vtilis.

QVOD FEVDATARIVS IVRISDICTIONEM.

¶ QVOD Feudatarius iurisdictionem habere debeat, euidenti
1 ratione probatur. Castro enim concesso omnia ad castrũ pertinentia intelliguntur esse concessa, ergo iurisdictio, argu. ff. si

fer. vind. l. vlt. & ff. de actio. emp. l. creditor. §. vlt. ¶ Item iu concedendo verbo vsus est generali, vel simplici, ergo videtur omnia concessisse, quę non excepit arg. ff. de acceptil. l. plurib. & ff. quę in frau. cred. l. i. §. ad hęc. dominus feu per castrum cũ iurisdictione tenuit, & sicut eo semper est vsus, itaq; dando castrum iurisdictionem videtur largitus, arg. ff. de leg. iij. l. pedi°. §. vlt. & pen. & l. sicut. His consonat quia iurisdictio castro cohę
2 ret & cũ datione castri transit. arg. ff. d offi. ei. cui mād. est, iurisd. l. vlt. ff. de instito. actio: l. quicunq; igitur. §. non tamen pręter hęc: sine iurisdictione non commode haberet castrum igitur traditione castri transfertur arg. ff. de iurisd. om. iud. l. ij. & ff. de instr. leg. l. pictoris instrumento. ¶ Item iurisdictio inest castro tanquam pars in toto, ergo tradito castro ipsa quoq; tradita intelligitur, alioquin nec castrum intelligitur traditum parte detracta, Illud quoq; fortissimum est argumentum q; beneficia large sunt interpretanda, vt. ff. de except. re. iud. siquis cuius totum: hic quoq; de quo quęritur, vt illud magis valeat, q̃ pereat; arg. d constit. princ. ff. l. beneficia. C. d calumniat. l. si furiosi. Pręterea: sicut pro accipiente ita contra dantem debemus interpretari arg. ff. de contrh. empt. l. labeo. ff. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. alteri, & ff. de reb. dub. l. quotiens. ff. ad treb. l. cog. §. siquis autem in princ. Illa etiam ratio multum facit pro feudatario, quia forsan non foret aliter accepturus, nisi iurisdictionem haberet. ff. de in. di. adiec. l. q; si. ff. de solutio. l. si aliena. ¶ Item quia foret absurdum, vt idem castri honor duplici deberet iure censeri; arg. ff. de cond. & demonstr. l. Titio si sine. ff. d vsur. l. eum qui, nimirum qua ratione vult. D. Episcopus ei iurisdictionem subtrahere, scз quia specialiter non dedit, eadem ratione potest ei auferre domos, vineas & terras, & homines, & ita redigeretur ad nihilum datio, vt ergo aliquid dedisse videatur iurisdictionem datam interpretemur, arg. ff. de municip. l. i. & ff. de leg. i. l. si quanto.

EXADVERSO.

¶ CONTRA Feudatarium ad defensionem sui multa allegat Episcopus. Imprimis q; de iurisdictione transferenda cogitatum non fuit arg. ff. de transf. l. cum aquiliana. l. qui cum: verbo
3 ergo vsus generali vel simplici, de his tantum debet intelligi de quibus actum fuerit inter contrahentes; arg. C. de transf. l. si de certa, & C. ad velleia. l. iubemus, id ergo tantum videtur concessum, q; verbis fuit nominatum, arg. ff. de instr. leg. l. cum de lanionis. §. prędia, & ff. de euictio. l. qui libertatis nimirum a significatione verborum recedendum non est, nisi cum apparet.

manifeste illum, qui concedit aliud sensisse, arg. ff. de leg. ij. l. nõ aliter ad hoc nempe potest quis habere castrum sine iurisdictione, & econtra, ergo ad concessionem vnius sequitur exceptio alterius arg. C. de pact. con. l. vlt. ff. de compens. l. id q; labeo.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur hanc quęstionem sic determinandam, vt determinauimus. q. illam, de eo, qui ius percipiendarum pensionum in feudum accepit, & q; hic certa disputatione deest, ibi poterit plene inueniri.

QVÆSTIO XVII.

17 AN SOLVENS PRO PARTE SVA CANONEM *Altero non soluente, in pœnam caducitatis incidat.*

IDEM Mutinensis Episcopus Vignoto fundi Corneliani rectoriam concessit secundum morem in se, suosq; heredes masculos: decessit Vignotus duobus filijs relictis, quorum vnus per biennium pensionem non soluit, altero semper suam partem soluente, nunc Episcopus vtriq; vult auferre pre-
1 cariam: queritur, quid sit iuris: proponitur rei vendicatio, vel conditio ex lege.

QVOD VALEAT AVFERRE

¶ QVOD Episcopus valeat vtriq; auferre precariam, ratio est in euidenti, sc; quia posset auferre patri, si partem tantum solueret, ergo & heredibus, quia non debet licere heredi, q; non licet defuncto, arg. ff. de diuer. & temp. prescr. l. cum heres, & ff. quar. act. non. da. l. i. in fi. nimirum, quia non debet ex heredis persona obligatio immutari, & ff. de euiction. l. si is qui. l. si ei cui
2 §. si is qui maxime cum omnes computentur pro vno arg. ff. de cond. & demonstr. l. cui fundus. ff. famil. hercis. l. familię.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA dicitur priuari non posse qui partem soluit, & hoc validissima ratione, si enim solitam pensionem soluisset, in nihilo pena committeretur, ergo si pro parte tantum soluta fuerit pro parte tantum soluta nõ debet amitti, arg. ff. de donat. ca. mor. l. ei qui non, & ff. de admin. tut. l. si duo, quippe, q; iuris est in toto, idem, & in parte, vt. ff. de acq. her. l. si seruus, eius, q

& instit. de fideicomm. her. §. nihil. ad hoc ita puniendi sunt nocentes, ne tangantur innocentes vt. C. de his qui latron. l. ij. in fi. quid ergo si nocens damnari non possit? quin innocentes puniantur, nonne melius est vtrumq; dimitti, q̃ innocentem damnari? responde vtiq; vt. ff. de pęnis. l. absentem: nimirum prę
3 textu liciti non est committendum illicitum, vt. C. de pagan. l. Christianis, qui. C. nulli lic. in fren. & eques. Sel. l. 1. lib. xi.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sententię heredem, qui partem suam soluit a petitione domini absoluendum, licet contrarium videatur suaderi. ff. famil. herc. l. heredes. §. in illa nempe aliud est in penis conuentionalibus aliud in legalibus, quia mitius agitur cum lege, arg. ff. de arbitr. l. sicum. §. vlt. & l. celsus ait. & ff. de compens. l. sicut. §. 1. Sed si dominus pensionem
4 non accepisset, dico eum non cogendum, & ob id heredem, domino condemnandum, nisi secundum, Yrn. sciente domino, & non contradicente, rem emphiteotam, dimiserit, tunc enim dicit heredem, qui partem soluere paratus fuerit, iure suo nō priuandum. Quod vero in hac. q. decidendum, circa disputationem inueni de eo, qui partem sortis soluę, & de tota pęna, & de eo. q cessante socio partem pensionis soluit, diligens lector poterit inuenire.

QVÆSTIO XVIII.

18 AN FILIVS SVCCEDENS PATRI IN FEVDO *conditionato iuret fidelitatē Domino etiam contra suum primum Dominum.*

FILIVS Familias emancipatus feuduȝ acquisiuit, & domino contra omneȝ hominem fidelitatē fecit, nunc pater decessit, qui & ipse feuduȝ conditionatum habebat, vt contra omneȝ hominē deberet pro eo fidelitatem iurare, ad quemcunq; p r airet, nunc dominus ab isto filio contra omneȝ hominem fidelitatem exposcit, & sic contra etiam eius primuȝ dominum alioquin feudo ipsum priuari contendit, filius vero fidelitatem non faciens, nihilominus feudum retinere intendit. Quęritur, quid iuris sit, Proponitur rei vendicatio vel conditio ex moribus.

QVOD DOMINVPS OSSIT

¶ QVOD Dominus possit cum effectu contra Vassalli filium,
1 vel vt iuret vel vt feuduȝ demittat agere euidenti rōne puincit,

huiusmodi enim pactio in feudi datione apposita licita fuit, & honesta seruandę, si ergo non seruetur, qui non seruat feudū sibi hac conditione datum recte perdit, argu. ff. de cond. ob ca. & C. de transf. l. si quis maior. Nec obstat, quia sine periurio, parere non potest conditioni, nempe quia hanc necessitatem sibi imposuit vt. ff. q met. ca. l. si mulier in princ. & ff. qui satisd. cog. l. si fideiussor. §. si necessaria, & ff. de iudic. l. interdum, non igitur excusatur, ob id q sua culpa, deuenit, arg. ff. de neg. gest. l. siue hereditaria. ff. comod. l. sicut. §. finiter. Item pater hoc debuit prouidere hoc euenire posse, arg. ff. loca. l. si quis domum. Nec obstat, quia ignorauit, cū scire potuit, & debuit a patre inquirendo, arg. de iur. & fac. ign. ff. l. regula. §. sed facti: & ff. q vi. aut. clam. l. prohibere. §. vlt. & l. deniq3. §. iij. ¶ Item plus iuris haberet filius, q̄ pater, in cuius iure successit, arg. ff. de reg. iur. l. qui in ius, & l. q ipsis qui.

EXADVERSO

¶ EX aduerso respondetur Vassalli filium conuentionem, feudi non debere seruare, nec propter hoc feudo priuari, Imprimis illa ratione, q si vellet seruare non posset, arg. C. de leg. l. ab ad
2 ministratione, nec enim dicitur posse fieri, q sine turpitudine facientis fieri non potest, arg. ff. de cond. instit. l. filius. ¶ Itē quia nullo pacto dz intelligi cditio tacita sc3 nisi vbi poterit iurare, arg. ff. de cur. bon. dan. l. 1. & arg. ff. de carb. edic. l. 1. ff. de cond. instit. l. quę sub conditione. §. quotiens heres. Ad hęc nō ne potuit filius pręcedere? sicut pr, ergo nō imputatur ei, si nō diuinauit pręmoriturum patrem, cum a suo domino feudum accepit, arg. ff. ad. l. aq. l. si putator. non enim debuit certa pro incertis dimittere, quia hoc sapientis non est arg. ff. ad. l. falc. l. cum titio. pręter hęc, remittenda est huic conditio talis, quia in persona eius ad impossibilitatem recidit arg. ff. de leg. 1. l. turpia. ¶ Item quia ex facto antecedenti huiusmodi venit impossibilitas, vnde absolui debet, arg. ff. de verb. oblig. l. si seruum. §. 1.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur sine pręiuditio melioris sententię hunc debere aliquem per eque idoneum ad fidelitatem hanc faciendam Domino substituere vel si non possit, admitto eū in feudum iurantem fidelitatem, prout, pōt pręmissa Dñi sui persona, nisi forsan in fraudem patroni Domini hoc fecisset, tunc enim eum cōdemno arg. const. Feder. l. imperialem. § illud quoq3.

QVÆSTIO. XIX.

19 AN CERTO LOCO PROMITTENS VAGANdo per orbem ubique repertus possit conueniri.

BONVS accursius contraxit cum Peraccino in ciuitate Bononię, demum Bonacursius de ciuitate cum monacha transfugit, & per orbem terrarum tanquam spaualdus, & huc atque illuc vagari cepit, tandem in ciuitate Placentię repertus ab eo scilicet Peraccino conuenitur, ipse fori exceptionem opponit. Quare, quid sit iuris, proponitur.

QVO VALEAT CONVENIRI

QVOD bonus Accursius valeat cum effectu conueniri, eui-
1 denti ratione conuincitur, Imprimis illa ratione, quia vagari cepit per orbem terrarum arg. ff. de oper. lib. l. quod nisi: Secundo quia persona suspecta est, & propter suspictionem personę licitum deprehenditur, quod alias nó liceret, arg. ff. qui satisd. cog. l. si. fideiussor. §. si. ff. de adm. tut. l. ita autem: & ff. sol. matr. l. Si cum. §. si maritus tertio quia cum certum domicilium non habeat, actoris actio periret: si tantum in loco deberet conueniri contractus, nunquam ad locum illum rediturus argum. ff. de eo. quod cer. lo. l. 1.

EXADVERSO.

ECONTRA Bonus Accursius ostendit se non teneri, vt Placentię respondeat, quia nemo potest in alieno foro cónuenire, nisi
2 hoc faciat rescripto principali, arg. de iurisd. omn. iud. l. i criminali. Item quia semper tenetur actor sequi forum rei vt. C. de iurisd. §. iud. l. ij. 2. C. vbi & ap. quę. l. quum scimus. Item, quia res ad infinitum recidit, qua enim ratione conuenitur in ista, eadem in qualibet alia posset conueniri, ergo quotiens locis consisteret contraheret forum, & ambularet, quod est vetitum vt. ff. de ind. l. hęres. §. 1. ad hoc ad quid diceremus istum ad respondendum teneri? cum iudex in eú dare non posset sententiá nimirum a nó suo indice dicta neminé astringit vt. C. si a nó cóp. iud. l. vlt. & C. q pro sua iurisd. a. l. 1. & C. de interdic. l. pręses.

SOLVTIO.

MIHI videtur sine pręiudicio melioris sententię Bonaaccursium vel idonee deberi cauere de reuertendo Bononię, & ibi re-
3 spondere, vel apud Placentiam conueniendum, & ratio est, quia vagabundus est, nec aliud habet forum: vt. ff. qui satisd. cog. l. si fideiussor.

QVÆSTIO XX

20 AN MINOR XXV. ANNIS VENDENS CVM *Decreto, & iurans non contrauenire possit conqueri se læsum in dimidia.*

MINOR XXV. Annis prędium cum decreto
vendidit, ⁊ iurauit se non venturum contra ven
ditionem deceptus vltra dimidiam iusti pręcij po
stulat sibi iustum pręcium ab emptore suppleri,
quęritur, quid iuris, proponitur conditio ex.l.
vel iudicijs officium.

QVOD VALEAT EXPERIRI

¶ QVOD minor cum effectu non obstante iuramento valeat ex-
periri. Imprimis probatur ratione deceptionis, arg. C. de trãs.
l. si ex falsis, ⁊ arg. ff. de pact. l. tres fratres, ⁊. ff. de minor. 25.
anno. l. iij. ⁊. C. arb. tut. l. cum inter. Secundo quia de hac quę-
rimonia cogitatum non fuit in sacramento, arg. ff. de trans. l. cũ
1 aquiliano. l. qui cum tutoribus. Tertio quia non ad exclusionẽ
iuris communis sed spetialis, scʒ etatis iuramentum fuit inter-
positum, sic ergo communis sibi via exclusa non inciditur; sed
i alia tñ officit sibi iuramentum arg. ff. de pact. l. si vnus. §. pa-
cta. C. de trans. l. si de certa. ff. de verb. obl. l. venditionem. ¶ Itẽ
2 quia potius eam confirmat, q̃ʒ contraueniat, venditioni vt. ff.
de minor. l. si filius. Quinto ⁊ si videatur venire contra contra-
ctum, cum non directo veniat, non debet remoueri arg. de autor.
tuto. l. 1. ex. l. quod dicimus: quia contra venditionem facere nõ
videtur, licet in hoc petat vt aut res, aut pręcium pręstaretur cũ
emptor possit pręstando preciũ se liberare vt. ff. qui ⁊ aqui. ma-
liberi. l. vlt. §. vlt. ¶ Item ne duplici damno afficiatur.

EXADVERSO

¶ Ex aduerso respondet emptor, ⁊ dicit minorem ab hac actione
debere repelli, quasi ⁊ de hoc iuratũ fuerit, arg. ff. de verb. obli.
l. qui Romę. §. vlt. ⁊. ff. de iurciu. l. si dno. §. ij. ¶ Iteʒ quia sim-
3 pliciter iurauit, ergo omnem viam agendi sibi intelligitur pręc-
clusisse, arg. ff. de aleator. l. 1. §. q autem ad hoc, nec secundario,
nec directo licitum est contra venditionem venire, vt. C. ne de
sta. defunct. l. 1. ⁊. ij. nimirum non prohibitum prohibetur, quia
per id ad prohibita perueniretur, arg. ff. de tut. ⁊ Cur. l. scire, ⁊
4 ff. de pact. l. q. dicitur. §. extra. ¶ Item rescindere videtur
venditionem etiam, si alternatiue agat, quia nempe precise

agere non potest, cum electio concedatur emptori, arg. ff. d cód. instit. l. quę sub conditione: pręter hęc: qui iurauit potuit legē apertius ponere, arg. ff. de pact. l. veteribus.

SOLVTIO

MIHI videtur minor audiendus non obstante iuramento: quatenus de dimidia conqueritur.

QVÆSTIO XXI.

21 AN COLONVS, QVI VLTRA DEBITAM *pensionem longissimo tempore præstitit seruitia ad illa præstanda cogi possit.*

RVSTICVS, qui pręter debitam pensionem quędam consueuit seruitia domino facere in pręstatione seruitiorum per xxx. annos moratus est, nūc contractum suum conspiciens videt nullam sibi super impositam faciendam, ideoq; in exhibitione, seruitiorum cessat, debitam offerens pensiones Dominus vero consueta, exposcit seruitia, quare, quid iuris sit, proponitur actio pręscriptis verbis vel ex conducto.

QVOD VALEAT AGERE

QVOD dominus contra rusticum valeat agere cum effectu, hęc induceré videntur scz consuetorum seruitiorum exhibitio, arg. ff. de itin. actuq; pri. l. 1. §. ij. & ff. si ser. vind. l. si quis diutur
1 no, & debita pręteusorū seruitiorum pręsumptio, arg. ff. de vsu. l. de in rem verso, & C. de fideicomm. l. 1. longi temporis bo. fide pręscriptio. C. de fund. patr. l. vlt. lib. xi.

EXADVERSO

RVSTICVS vero clypeo rusticitatis armatus domini iacula euitare intendit, allegans imprimis priuilegium rusticitatis, nimirum rusticitatis velamento licitum deprehenditur, quod alias non liceret arg. C. de testa. l. vlt. & ff. de probat. l. cum de indebi
2 to. Item ratione rusticitatis quis escusatur a pena, quam meruit arg. ff. de iurisd. omn. iud. l. si quis, & ff. si qui. in ius. voc. nō ier. l. ij. Secundo allegat debitum non posse constitui ex tempore vt. C. de pact. l. si certis, & ff. de op. lib. l. operas, sed vtitur tali argumento fauorabilius est liberari, quā obligari, ac tempore obligatio non tollitur arg. ff. de actio. & ob. l, obligationum fere ergo multo minus inducitur, Tertio proponitur debitum non

debere

debere præsumi, si non probetur vt. C. de actio. & obl. l. negan-
tes, & C. de eden. l. qui accusare. Immo potius pro reo non es-
se debitum, q̃ contra est præsumendum, nam propter probatio
nis defectum, quid non præsumitur esse vel non esse, vel non fuis
se factum argu. ff. de restit. tutu. l. duo Titij, & ff. de reb. dub. l. si
fuerit.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur distinguendum, qualiter dominus agat, vtrũ
iuditio possessorio, vt & illa qualis qualis, q̃ habuerit, restitua
tur, an agat personaliter ad seruitia, In primo casu sine perso-
narum distinctione pronuntio eum ad illam qualem possessio-
nem restituendum arg. ff. de itin. ac. quę pri. l. 1. §. y. In secun-
do distinguendo qualiter agat vtrum alleget tantum temporis
diuturnitatem, an seruitiorum promissionem, sibi, vel suis ante
cessoribus factam. In primo casu reum absoluo, quia transcur
su temporis non constituitur debitum, q non est arg. C. de pact.
l. si certis. In secundo reum maxime industrium condemno
quia debitum præsumitur fuisse ex tempore arg. ff. de vsur. l. cũ
de in rem verso.

QVÆSTIO. XXII.

22 AN PROMITTENS PRIMVM PARTVM AN-
cillarum Titio, & Meuio primum Aretusæ an-
cillæ Aretusa prima pariente debeat
primo uel secundo partum da
re, et quis eorum præ-
feratur.

LVCIVS Titius Gaio Seio primum de ancillis
suis partum promisit, deinde Meuio specialiter il
lum, qui de Aretusa nasceretur contigit, q Are-
tusa primum peperit agit Gaius quasi existente
promissionis suę conditione Meuius vero ecõtra
similiter agit. Quęritur cui potius eorum debeat
dari partus Aretusę Seio, an Meuio. Proponitur certi con
1 ditio ex stipulatu hinc inde,

QVOD DEBEAT

¶ QVOD GAIO SEIO primum satisfieri debe-
at, hęc videntur induci prius sibi facta promissio, arg. ff. loc.
l. in operis, & C. de man. tes. l. vlt. & C. de pos. l. penul. posteriori
promissioni tacita inserta conditio, nam tacite eam videtur Lu
cius sic partum Aretusę Meuio promisisse, sc3 si non illã prima

peperit.i.si in primam promissionem non inciderit arg.ff. loca. l.quero.§.inter ⁊.ff.de solution.l. cum quis antiquioris debiti proponéda petitio arg.in auth.vt exaction . instan . §.plurime siquidem, ⁊.ff.de solution.l.in ijs, in princ. ⁊.C.de præf. præt.l. 1.⁊.ij.libro xij.

EXADVERSO

¶ E CONTRA Dicit Meuius se debere præferri his rationibus scз q potétior est generali specialis promissio arg.C.de ser.pign. da.ma.l.iij.⁊ instit.de instit.de leg.§.siquis vxo. ¶ Item generali legato speciei exceptio derogat arg.ff.de pecul.l.seruo, ⁊ ff.de au.⁊ arg.leg.l.1.⁊.ff.de vino.⁊ ol.leg.l.1.ff.de leg.3.l.vxorem.§.felicissimo.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur iure merito, q neuter alter alteri præferatur, er
3 go gratificationi erit locus arg.ff.de priuil.cred.l.priuilegia, ⁊ ff.de relig.⁊ sumpt.fun.l.vlt.⁊.ff.de cond.ind.l.plane.

QVÆSTIO XXIII.

23 AN HABENS REM CVM NVPTA SVPPOsita loco *Virginis amate possit de adulterio accusari.*

TITIVS amore cuiusdam Virginis captus rogauit vxorem Gaij Seij, vt Virginem illam, sibi acquireret, quę femina se hoc facere promisit, tandem in nocte loco virginis se dicta femina supposuit, ⁊ sic Lucius Titius eam cognouit, qui nunc de adulterio a Gaio Seio accusatur. Vertitur in quęstione, quid iuris.

QVOD CONVENIRI VALEAT

¶ QVOD de adulterio Titius valeat conueniri euidenti ratione probatur: scз quia vxorem alterius cognouit, adulterium ergo commisit vt.ff.ad.l.aquil.l.scientiá.§.sed si ⁊.ff.de mino.l.eius qui.§.si iniuria mihi, ⁊.ff.de verb.sign.l.inter stuprum. Nec obstat q eam Virginem putauerat, nimirum delinquere voluit, licet aliter, vt nimirum præualeat veritas opinioni arg.ff.de manu: vind.l.si pater, ⁊.ff.de iur.⁊ fac.igno.l.regula: immo ex solo facto condemnandus est, ⁊ si nocendi nó interueniat voluntas vt instit.ad.l.aquil.§.pen.⁊.C.vn.vi.l.siquis infantá ⁊. ff.

ad.l.Corn.de sicar.l.eiusdem legis.§.qui hominem, & argu. ff. de pen.l.siquis aliquis.§.qui abortionis. ¶ Item ratione, scz ne delictum ipsius remaneat impunitum, quippe ratione mira est disputandi, si de adulterio non teneretur, nec de stupro valeat accusari, quia id non commiserit, licet committere putauerit arg. ff.ad.l.Corn.de sicar.fals.l.impubere.§. Sedesici igitur
2 cum aliquid non commiserit crimen, patet eius delictum impunitum relinqui, quod est absurdum, vnde potius dicendum est, vt de adulterio valeat condemnari, arg. ff.ad.l.aquil.l.item mela.§.sed et si plures, & l.ita vulneratus, & C.de fur. & l. siquis seruo. ¶ Item summa negligentia, quę dolo comparatur, potest imputari, scz, cur non cognouit virginem a corrupta, igitur propter hoc non debet excusari, immo potius condemnari, arg. ff. de iur. & fac.ign.l.plurimum interest.l.§.1.

EXADVERSO

¶ CONTRA Gaius excusatur pluribus rationibus, illa imprimis, quia non habuit voluntatem committendi adulterium ergo de adulterio reus non tenetur, arg.C.ad.l.Corn. de sicar. l.1.&.ij.&.C.de iniur.l.si non, & ff.de adult.l.pen. quinimmo nec stuprum, arg. ff.de reb.dub.l.ij. Secundo quia in maleficijs potius affectus inspicitur, quam effectus, arg. ff.ad.l.Corn.de sicar.l. diuus, & ff.de ser.corrup.l.doli in princ. Tertio quia nihil re
3 fert, nullo modo voluit delinquere, an non taliter, vt. ff.de fur.l. verum est. ff.de iniur.l.eum qui.§.at cum aliquis: quarto, quia ignorantia excusatur, vt. ff.loca.l.siquis ignor. Quinto iustissimo errore, vt.C.de incest.nupt.l.qui contra, nempe in alieno facto ignorantia est tollerabilis. ff.pro suo.l.vlt. Nec obstat quod illa, quę se supposuit, adulterium commisit nimirum, tam in contractibus, quam in delictis quandoque tantum alterum, & non vtrumque contingit obligari arg. instit.de aut.tut.circa princ. & ff.de act.
4 emp.l.Iulianus.§.antepen. & ff.de arbi.l.sed si interpellatur.§.fi. Sexto quia mulieris mutatum consilium titio non debet afferre iniuriam, arg. ff.de regul.iur.l.nemo potest. Septimo quia mulieris dolus titio præiuditium afferre non debet. ff. quod quisque iur.l.iij.§.1.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine pręiuditio melioris sententię Titium, qui nihil peccauit circa adulterium ab accusatione adulterij absoluendum, arg. ff.de adult.l.penult. Si dicas qualiter ergo punietur, videtur mihi quod de stupro valeat condemnari, vt pro eo

13 AN PVPILLVS MAIOR FACTVS TESTIMOnium perhibeat de his, quæ in pupillari ætate uidit.

QVÆRITVR vtrum pupillus de eo, q vidit in pupillari etate, pubes fact⁹ valeat testificari, qđ testificari valeat, euidenti ratione probatur, edictu3 enim de testibus prohibitoriu est, qui enim non repellitur, admittitur arg. ff. de testib. §. 1. ℂ Item tempus presens inspiciendũ est non preteritum, ff. de iu. fis. l. iij. §. 1. conualuit enim postfacto, q ante fuit inualidum, arg. ff. de fideicom. lib. l. gñaliter, ad hec, istud est fortissimum, argumentum, inopia enim probationis emergente huiusmodi ⁊ consimiles, debent admitti, arg. C. de heret. ⁊ manich. l. vlt. in fin. ⁊. ff. de queſt. l. diuus. ℂ Item illud magis occurrit, q̃3 plures ad testimonium dicendu3 admittuntur, nec distinguitur quum non videtur arg. ff. de testib. l. iij. §. pen. ergo quandocunq3 videntur, debent admitti arg. ff. de offi. pref. l. iij.

1 teritum — see marginal note above.

EXADVERSO

ℂECONTRA dicitur tempus contractus, esse inspiciendum, vel prosit, vel obsit, q postea euenit arg. ff. de testib. l. in testimonium. ff. de iniu. l. iniuriarum estimatio cuiusq3 enim contract⁹ initium spectandum esse certum est. ff. mand. l. si procuratorem in princ. non enim infra certum tempus conualescit q ante fuit inualidum, vt. ff. de reg. iur. l. q initio. ℂ Item testatur de eo, q in pupillari etate vidit, ergo illius tantum temporis est inspicienda conditio, arg. ff. de negoc. gest. l. cum actum, sed videamus, que causa moueat impuberem ad testandum, nisi semplenum iudicium animi, sed nunquid in his, que in pupillari etate vidit, post pubertatem recte deponetur? nequaq̃3, immo potius dicitur etas in his animi infirmioris, que obliblioni facili tradit: nam ⁊ minor maior factus de his, que gessit in minori etate, nihilominus restituitur vt. C. de tempor. in integ. restitut. l. 1. cum ergo adhuc causa prohibitionis remaneat, remanet ⁊ prohibitio, arg. de susp. tut. l. 5. ⁊. 6. ⁊. ff. ad. l. aquil. l. illud. preter hec: nunquid admitteretur furiosus sane mentis factus, certe nequaquam, ergo nec pupillus cum eadem ratio prohibitionis in vtroq3 reperiatur, arg. ff. de castrb. empt. l. si in emptore. §. vlt. ⁊ de const. pecu. l. ij. In hac ergo questione posset distingui, vtrũ in criminali causa inducatur, an in ciuili, vt in criminali nõ debeat admitti, in ciuili vero audiatur arg. ff. de testib. inuiti.

SOLVTIO.

¶ MHI videtur sine præiuditio melioris sententię, vt si pupillus intellectus, ⁊ doli capax, aliquid videat, post pubertatem testificari possit, cum non repellatur: vt. ff. de testib. l. 1. sin autem videatur repellendus, vt infanti proximus, quia non habetur dissimilis furioso: vt instit. de inutil. stipul. §. pupillus.

QVÆSTIO XIIII.

14 AN SOLVTIO PROCVRATORI MORIENTI *facta liberet debitorem.*

LVCIVS Titius Gaio Seio centum mutuauit quę Gaius Seius Ascanio procuratori Lucij in curia Romę agenti se soluturum iurauit: Gaius igitur Romam proficiscens Ascanium in extremis laborantem inuenit, eique pecuniã obtulit, qui ipse acceptationem primo recusans tam propter egritudinem, quam propter malos homines, quos, nouerat esse in loco, seductus a Seio tandem accepit, quo non multo tempore postea mortuo pecunia amissa est. Lucius Gaium conuenire intendit, dicens, ipsum languido procuratori soluere non debuisse.

QVÆ IVVANT SOLVENTEM

¶ QVÆRITVR, quid iuris sit. Proponitur certi conditio ex mutuo multa quidem sunt, quę Lucium Titium iuuare videntur, Imprimis non congruo tempore facta solutio, arg. ff. loc. l. item queritur. §. primo. ¶ Item solute pecunię imminens amissio, arg. ff. mand. l. si vero. §. si adolescens. ff. de adm. tut. l. sine hęrede. §. modestimus. ¶ Item in mandato, ⁊ iuramento tacita in-
1 telligenda conditio rebus sic stantibus, arg. ff. de solut. l. cũ qs ⁊. ff. de procur. l. si post datam. ff. qui satisd. cog. l. vlt. ⁊ statum procuratoris inueniens variatum non debuit soluere, alioqui in suspitionem culpę vel doli incidit. ff. de admini. tuto. l. 3. §. quamuis. ff. de testam. tut. l. 4. ff. de rei vend. l. quia petitorio. §. 1. ⁊. ff. ad. l. aquil. l. 5. §. 3. ⁊. §. quamuis auctoritatem.

EXADVERSO

ECONTRA pro Gaio contra Lucium est ratio in iure scripta, Imprimis vero procuratori facta solutio quo casu liberatur debitor. ff. de solut. vero procuratori. Quinimmo potius domino facta iuris dictat fictio vt. ff. de solut. l. solutam pecuniam, ⁊ tertio religionis diuinę transgressio; vt. ff. de cond. institu. l. quę sub

conditione ꝛ arg.ff.ad.l.aquil.l.si quis fumo.§.1. Quarto bo
2 ne fidei ratio vt.ff.de reg.iur.l.bona fides. ꝛ ꝙ facti est facta so/
lutio, vt.ff.de cur.fur.l.consilio in fi. ꝛ.ff.de cond. ꝛ demonstr.
l.Meuius.l.qui heredi.

SOLVTIO

¶MIHI videtur sine preiudicio melioris sententię Gaium ab/
soluendum: quia, cui debuit ꝛ ꝙ debuit soluit, arg.ff.de solut.l.
vero procuratori.

QVÆSTIO XV.

15 AN IN PIGNORATITIA SENTENTIA LATA *contra Dominũ rei in fauorem creditoris nitentis hipoteca, prosit debitori pignoratori conuento deinde à Domino rei uendicatione.*

SIXTVS cum rem alienam, quam bona fide possi/
debat Admitio pignori obligasset Admitius a Ber
trando vero domino rei vendicatione cõuentus ab/
solutionem meruit. Deinum a Sixto pignoratitia
conuentus rem predictam restituit. Nunc Ber/
trandus debitorem Sixtum conuenire intendit ip/
se rei iudicatę cum creditore Admitio se, exceptione defendit.
Queritur, quid iuris sit, proponitur rei vendicatio.

QVOD POSSIT.

¶QVOD ergo dominus cum debitore possit agere cum effectu
1 manifesta ratione conuincitur. Ecce enim res inter alios, acta
aliis, qui non fuerunt in iudicio, prodesse, vel obesse non debet
ergo victoria creditoris debitori non proderit, arg.C.quib.res.
iud.non.noc.l.1.ꝛ.ii.secundo, quia, dominus de damno certat
euitando, debitor vero ad lucrum aspirat. Unde domino, po/
tius consulendum, ꝛ arg.C.de iu.delib.l.scimus.§.si vero. Ter/
tio quia equior est petitio domini q̃ꝫ allegatio debitoris rem alie
nam per iniquitatem retinere volentis, vnde petitio domini de/
2 bet preferri arg.C.de indic.l.placuit. Quarto quia rei iudica/
tę exceptio non redit, vt gambarus sed ante vadit vt.ff.de exc.
re.iud.l.si a te.§.vlt. Quinto, quia debitor in creditoris ius nõ
succedit, nec creditoris interest, conueniri posse debitorem ergo
ex creditoris Zona nõ poterit se tueri, vt.C.de.depresc.30.ann.
l.si quis empt. ꝛ.ff.de pact.l.ꝙ dictum: Sexto, quia creditoris
amissio

debitori, qui non consensit, nō præiudicat, vt. ff. de re. iud. l. sæpe ergo nec victoria debet prodesse, vt. ff. de act. emp. si cum. & ff. d bon. auth. iud. poss. l. cum vnus.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA dicitur debitorem contrà dominum exceptione rei iudicatæ adiuuari debere. Primum quia quasi sua data videt. ff. de neg. gest. l. qui aliena. §. vlt. & ff. de bon. aut. iud. poss. l. cum vnus, Secundo, quia ius ex sententia factum est, vt. ff. de in offic. test. l. vi. §. 1. Tertio quia creditoris possessio est debito-
3 ris ergo vna propter eandem poss. qui videtur conueniri, cum ergo noua causa peccandi nō accesserit obstabit exceptio rei iudicatæ, arg. C. de præscr. 30. ann. l. cū notissimi, nimirum est, causa enim necessitatis inducit, vt pro alia iudicatum debeat alteri emolumentum afferre, arg. ff. si ser. vind. l. loci. §. ij. & ff. de iur. iu. l. duobus. §. ex duobus. Quarto quia videtur debitor quasi causam a creditore habere, nempe ipsius temporis vtitur accessione, ad instar præcantis, idest rogātis præcario vt. ff. de acq. poss. l. poss. l. Pomponius. §. si visum.

SOLVTIO

¶ AD q. dicimus debitorem rei iudicatæ exceptione se tueri non posse propter communem regulam iuris, res inter alios acta, & nimirum, cum hic sit regula generalis omnes casus cōprehendit, nisi alia reperiantur excepti, arg. C. de donat. l. data.

QVÆSTIO XVI

16 AN CASTRO DATO IN FEVDVM ALICVI *etiam data & concessa Iurisdictio. videatur.*

EPISCOPVS Mutinensis castrum Barzani alicui concessit in feudum. Nunc quæritur, vtrum iurisdictionem concessisse videatur, proponitur officium iudicis, vel in rem vtilis.

QVOD FEVDATARIVS IVRISDICTIONEM.

¶ QVOD Feudatarius iurisdictionem habere debeat, euidenti
1 ratione probatur. Castro enim concesso omnia ad castrū pertinentia intelliguntur esse concessa, ergo iurisdictio, argu. ff. si

ser.vind.l.vlt.ꝛ.ff.de actio.emp.l.creditor. §. vlt. ¶ Item ni
concedendo verbo vsus est generali, vel simplici, ergo videtur
omnia concessisse, que non excepit arg.ff.de accepti.l. plurib⁹.
ꝛ.ff.que in fran.cred.l.1.§.ad hec.dominus seu per castrum cū
iurisdictione tenuit, ꝛ sicut eo semper est vsus, itaq; dando ca/
strum iurisdictionem videtur largitus, arg.ff.de leg.ij.l.pedi⁹.
§.vlt. ꝛ pen. ꝛ l.sicui. His consonat quia iurisdictio castro cohe
2 ret & cū datione castri transit.arg.ff.d offi. ei.cui mād. est, iu/
risd.l.vlt.ff.de instito.actio:l.quicunq; igitur.§.non tamen pre
ter hec: sine iurisdictione non commode haberet castrum igitur
traditione castri transfertur arg.ff.de iurisd.om.iud.l.ij.ꝛ.ff.de
instr.leg.l.pictoris instrumento. ¶ Item iurisdictio inest ca/
stro tanquam pars in toto, ergo tradito castro ipsa quoq; tradi/
ta intelligitur, alioqnin nec castrum intelligitur traditum par/
te detracta, Illud quoq; fortissimum est argumentum q: bene
ficia large sunt interpretanda, vt.ff.de except.re.iud.siquis cū
totum: hic quoq; de quo queritur, vt illud magis valeat, q̄; p/
eat, arg.d constit.princ.ff.l.beneficia.C.d calumniat.l.si furiosi.
Preterea: sicut pro accipiente ita contra dantem debemus in/
terpretari arg.ff.de contrh.empt.l.labeo.ff.de verb.obl.l.stipu/
latio ista.§.alteri, ꝛ.ff.de reb.dub,l.quotiens.ff.ad treb.l.cog.
§.siquis autem in princ. Illa etiam ratio multum facit pro feu/
datario, quia forsan non foret aliter accepturus, nisi iurisdictio/
nem haberet.ff.de in.di.adiec.l.q: si.ff.de solutio.l.si aliena.
¶ Item quia foret absurdum, vt idem castri honor duplici de/
beret iure censeri; arg.ff.de cond.ꝛ demonstr.l.Titio si sine.ff.d
vsur.l.eum qui, nimirum qua ratione vult.D.Episcopus ei iu
risdictionem subtrahere, sc; quia specialiter non dedit, eadem
ratione potest ei auferre domos, vineas ꝛ terras, ꝛ homines, ꝛ
ita redigeretur ad nihilum datio, vt ergo aliquid dedisse videa
tur iurisdictionem datam interpretemur, arg.ff.de municip.l.1.
ꝛ.ff.de leg.1.l.si quanto.

EXADVERSO.

¶ CONTRA Feudatarium ad defensionem sui multa allegat
Episcopus. Inprimis q: de iurisdictione transferenda cogita
tum non fuit arg.ff.de transf.l.cum aquiliana.l.qui cum: verbo
3 ergo vsus generali vel simplici, de his tantum debet intelligi de
quibus actum fuerit inter contrahentes, arg.C.de transf.l. si de
certa, ꝛ.C.ad velleia.l.iubemus, id ergo tantum videtur con/
cessum, q: verbis fuit nominatum, arg.ff.de instr.leg.l.cum de/
laniomis.§.predia, ꝛ.ff.de euictio.l.qui libertatis nimirum a si 1
gnificatione verborum recedendum non est, nisi cum apparet.

manifeste illum, qui concedit aliud sensisse, arg. ff. de leg. iij. l. nõ aliter ad hoc nempe potest quis habere castrum sine iurisdictione, & econtra, ergo ad concessionem vnius sequitur exceptio alterius arg. C. de pact. con. l. vlt. ff. de compens. l. id q; labeo.

SOLVTIO

¶MIHI videtur hanc quęstionem sic determinandam, vt determinauimus. q. illam, de eo, qui ius percipiendarum pensionũ in feudum accepit, & q; hic certa disputatione deest, ibi poterit plene inueniri.

QVÆSTIO XVII.

17 AN SOLVENS PRO PARTE SVA CANONEM, *Altero non soluente, in pœnam caducitatis incidat.*

IDEM Murinensis Episcopus Vignoto fundi Corneliani rectoriam concessit secundum morem in se, suosq; heredes masculos: decessit Vignotus duobus filijs relictis, quorum vnus per bienniũ pensionem non soluit, altero semper suam partem soluente, nunc Episcopus vtriq; vult auferre pręcariam: quęritur, quid sit iuris: proponitur rei vendicatio, vel
1 conditio ex lege.

QVOD VALEAT AVFERRE

¶QVOD Episcopus valeat vtriq; auferre precariam, ratio est in euidenti, sc3 quia posset auferre patri, si partem tantum soluerer, ergo & heredibus, quia non debet licere heredi, q; non licet defuncto, arg. ff. de diuer. & temp. prescr. l. cum heres, & ff. quar. act. non. da. l. 1. in fi. nimirum, quia non debet ex heredis persona obligatio immutari, & ff. de euiction. l. si is qui. l. si ei cui
2 §. si is qui maxime cum omnes computentur pro vno arg. ff. de cond. & demonstr. l. cui fundus. ff. famil. hercis. l. familię.

Lege materiam adde illa quae habentur in tractatu pensionum ecclesiasticarum d. Hieronymi Gigantis in q. 92. n. 10. ubi istam partem bene defendit

EXADVERSO.

¶ECONTRA dicitur priuari non posse qui partem soluit, & hoc validissima ratione, si enim solitam pensionem soluisset, in nihilo pęna committeretur, ergo si pro parte tantum soluta fuerit pro parte tantum soluta nõ debet amitti, arg. ff. de donar. ca. mor. l. ei qui non, & ff. de admin. tut. l. si duo, quippe, q; iuris est in toto, idem, & in parte, vt. ff. de acq. her. l. si seruus, eius, a

& instit. de fideicomm. her. §. nihil. ad hoc ita puniendi sunt nocentes, ne tangantur innocentes vt. C. de his qui latron. l. ij. in fi. quid ergo si nocens damnari non possit? quin innocentes puniantur, nonne melius est vtrumq; dimitti, q̃ innocentem damnari? responde vtiq;, vt. ff. de pœnis. l. absentem: nimirum prætextu liciti non est committendum illicitum, vt. C. de pagan. l. Christianis, qui. C. nulli lic. in fren. & eques. Sel. l. 1. lib. xi.

3

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur sine præiudicio melioris sententiæ heredem, qui partem suam soluit a petitione domini absoluendum, licet contrarium videatur suaderi. ff. famil. herc. l. heredes. §. in illa nempe aliud est in penis conuentionalibus aliud in legalibus, quia mitius agitur cum lege, arg. ff. de arbitr. l. sicum. §. vlt. & l. celsus ait. & ff. de compens. l. sicut. §. 1. Sed si dominus pensionem
4 non accepisset, dico eum non cogendum, & ob id heredem, domino condemnandum, nisi secundum, Ym. sciente domino, & non contradicente, rem emphiteotam, dimiserit, tunc enim dicit heredem, qui partem soluere paratus fuerit, iure suo nõ priuandum. Quod vero in hac. q. decidendum, circa disputationem inueni de eo, qui partem sortis soluit, & de tota pœna, & de eo. q. cessante socio partem pensionis soluit, diligens lector poterit inuenire.

QVÆSTIO XVIII.

18 AN FILIVS SVCCEDENS PATRI IN FEVDO *conditionato iuret fidelitatẽ Domino etiam contra suum primum Dominum.*

FILIVS Familias emancipatus feudũ acquisiuit, & domino contra omnẽ hominem fidelitatẽ fecit, nunc pater decessit, qui & ipse feudũ conditionatum habebat, vt contra omnẽ hominẽ deberet pro eo fidelitatem iurare, ad quemcunq; peruenire, nunc dominus ab isto filio contra omnẽ hominem fidelitatem exposcit, & sic contra etiam eius primũ dominum alioquin feudo ipsum priuari contendit, filius vero fidelitatem non faciens, nihilominus feudum retinere intendit. Quæritur, quid iuris sit, Proponitur rei vendicatio vel conditio ex moribus.

QVOD DOMINVS POSSIT

¶ QVOD Dominus possit cum effectu contra Vassalli filium,
1 vel vt iuret vel vt feudũ demittat agere euidenti rõne cõuinci,

huiusmodi enim pactio in feudi datione apposita licita fuit, & honesta seruandę, si ergo non seruetur, qui non seruat feudū sibi hac conditione datum recte perdit, argu. ff. de cond. ob ca. & C. de transf. l. si quis maior. Nec obstat, quia sine periurio, parere non potest conditioni, nempe quia hanc necessitatem sibi imposuit vt. ff. q metu. ca. l. si mulier in princ. & ff. qui satisd. cog. l. si fideiussor. §. si necessaria, & ff. de iudic. l. interdum, non igitur excusatur, ob id q sua culpa, deuenit, arg. ff. de neg. gest. l. siue hereditaria. ff. comod. l. sicut. §. finiter. Item pater hoc debuit prouidere hoc euenire posse, arg. ff. loca. l. siquis domum. Nec obstat, quia ignorauit, cū scire potuit, & debuit a patre inquirendo, arg. de iur. & fac. ign. ff. l. regula. §. sed facti: & ff. q vi. aut. clam. l. prohibere. §. vlt. & l. deniq3. §. iij. ℂ Item plus iuris haberet filius, q̄ pater, in cuius iure successit, arg. ff. de reg. iur. l. qui in ius, & l. q ipsis qui.

EXADVERSO

ℂEX aduerso respondetur Vassalli filium conuentionem, feudi non debere seruare, nec propter hoc feudo priuari, Imprimis illa ratione, q si vellet seruare non posset, arg. C. de leg. l. ab ad
2 ministratione, nec enim dicitur posse fieri, q sine turpitudine faciens fieri non potest, arg. ff. de cond. instit. l. filius. ℂ Itē quia nullo pacto d3 intelligi cōditio tacita sc3 nisi vbi poterit iurare, arg. ff. de cur. bon. dan. l. 1. & arg. ff. de carb. edic. l. 1. ff. de cond. instit. l. quę sub conditione. §. quotiens hęres. Ad hęc nō ne potuit filius pręcedere? sicut pr, ergo nō imputatur ei, si nō diuinauit pręmoriturum patrem, cum a suo domino feudum accepit, arg. ff. ad. l. aq. l. si putator. non enim debuit certa pro incertis dimittere, quia hoc sapientis non est arg. ff. ad. l. falc. l. cum titio. pręter hęc, remittenda est huic conditio talis, quia in persona eius ad impossibilitatem recidit arg. ff. de leg. 1. l. turpia. ℂ Item quia ex facto antecedenti huiusmodi venit impossibilitas, vnde absolui debet, arg. ff. de verb. oblig. l. si seruum. §. 1.

SOLVTIO.

ℂMIHI videtur sine pręiuditio melioris sententię hunc debere aliquem per eque idoneum ad fidelitatem hanc faciendam Domino substituere vel si non possit, admitto eū in feudum iurantem fidelitatem, prout, pōt pręmissa Dñi sui persona, nisi forsan in fraudem patroni Domini hoc fecisset, tunc enim eum cōdemno arg. const. feder. l. imperialem. §. illud quoq3.

QVÆSTIO. XIX.

19 AN CERTO LOCO PROMITTENS VAGANdo per orbem ubique repertus possit conueniri.

BONVS accursius contraxit cum Peraccino in ciuitate Bononię, demum Bonacursius de ciuitate cum monacha transfugit, & per orbem terrarum tanquam spaualdus, & huc atque illuc vagari cepit, tandem in ciuitate Placentię repertus ab eo scilicet Peraccino conuenitur, ipse fori exceptionem opponit. Quare, quid sit iuris, proponitur.

QVO VALEAT CONVENIRI

¶ QVOD bonus Accursius valeat cum effectu conueniri, eui/
1 denti ratione conuincitur, Imprimis illa ratione, quia vagari
cepit per orbem terrarum arg. ff. de oper. lib. l. quod nisi: Secun
do quia persona suspecta est, & propter suspictionem personę li
citum deprehenditur, quod alias nō liceret, arg. ff. qui satisd. cog.
l. si. fideiussor. §. fi. ff. de adm. tut. l. ita autem: & ff. sol. matr. l. Si/
cum. §. si maritus tertio quia cum certum domicilium non ha/
beat, actoris actio periret: si tantum in loco deberet conueniri
contractus, nunquam ad locum illum rediturus argum. ff. de
eo. quod cer. lo. l. 1.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA Bonus Accursius ostendit se non teneri, vt Pla/
centię respondeat, quia nemo potest in alieno foro cōuenire, nisi
2 hoc faciat rescripto principali, arg. de iurisd. omn. iud. l. i crimi/
nali. ¶ Item quia semper tenetur actor sequi forum rei vt. C. de
iurisd. §. iud. l. ij. 2. C. vbi & ap. quē. l. quum scimus. ¶ Item,
quia res ad infinitum recidit, qua enim ratione conuenitur in
ista, eadem in qualibet alia posset conueniri, ergo quotiens lo/
cis consisteret contraheret forum, & ambularet, quod est vetitum
vt. ff. de iud. l. heres. §. 1. ad hoc ad quid diceremus istum ad re/
spondendum teneri? cum iudex in eū dare non posset sententiā
nimirum a nō suo iudice dicta neminē astringit vt. C. si a nō cōp.
iud. l. vlt. &. C. q pro sua iurisd. a. l. 1. &. C. de interdic. l. pręses.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur sine pręiudicio melioris sententię Bona accur
sium vel idonee deberi cauere de reuertendo Bononię, & ibi re/
3 spondere, vel apud Placentiam conueniendum, & ratio est, qa
vagabundus est, nec aliud habet forum: vt. ff. qui satisd. cog. l. si
fideiussor.

QVÆSTIO XX.

20 AN MINOR XXV. ANNIS VENDENS CVM *Decreto, & iurans non contrauenire possit conqueri se læsum in dimidia.*

MINOR XXV. Annis prędium cum decreto vendidit, & iurauit se non venturum contra venditionem, deceptus vltra dimidiam iusti prętij postulat sibi iustum pretium ab emptore suppleri, quęritur, quid iuris, proponitur conditio ęx.l. vel iudicis officium.

QVOD VALEAT EXPERIRI

¶ QVOD minor cum effectu non obstante iuramento valeat experiri. Imprimis probatur ratione deceptionis, arg.C.de trãs. l.si ex falsis, & arg.ff.de pact.l.tres fratres, & .ff.de minor.25. anno.l.ij.& C.arb.tut.l.cum inter. Secundo quia de hac quęrimonia cogitatum non fuit in sacramento, arg.ff.de trans.l.cũ
1 aquiliano.l.qui cum tutoribus. Tertio quia non ad exclusionẽ iuris communis sed spetialis, scз etatis iuramentum fuit interpositum, sic ergo communis sibi via exclusa non inciditur, sed i alia tñ officit sibi iuramentum arg.ff.de pact.l.si vnus.§.pacta.C.de trans.l.si de certa.ff.de verb.obl.l.venditiones. ¶ Itẽ
2 quia potius eam confirmat, qз contraueniat, venditioni vt.ff. de minor.l.si filius. Quinto & si videatur venire contra contractum, cum non directo veniat, non debet remoueri arg.de autor. tuto.l.1.ex.l.quod dicimus: quia contra venditionem facere nõ videtur, licet in hoc petat vt aut res, aut pręcium pręstaretur cũ emptor possit pręstando precijũ se liberare vt.ff.qui & aqui. ma. liberi.l.vlt.§.vlt. ¶ Item ne duplici damno afficiatur.

EXADVERSO

¶ Ex aduerso respondet emptor, & dicit minorem ab hac actione debere repelli, quasi & de hoc iuratũ fuerit, arg.ff.de verb.obli. l.qui Romę.§.vlt.& .ff.de iureiu.l.si duo.§.ij. ¶ Itez quia sim
3 pliciter iurauit, ergo omnem viam agendi sibi intelligitur pręclusisse, arg.ff.de aleator.l.1.§.q autem ad hoc, nec secundario, nec directo licitum est contra venditionem venire, vt.C.ne de sta.defunct.l.1.& .ij.nimirum non prohibitum prohibetur, quia per id ad prohibita perueniretur, arg.ff.de tut.& Cur.l.scire, &
4 ff.de pact.l.q.dicitur.§.extra. ¶ Item rescindere videtur venditionem etiam, si alternatiue agat, quia nempe precise

agere non poteſt, cum electio concedatur emptori, arg. ff. & cód. inſtit. l. quæ ſub conditione: præter hæc: qui iurauit potuit legẽ apertius ponere, arg. ff. de pact. l. veteribus.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur minor audiendus non abſtante iuramento: quatenus de dimidia conqueritur.

QVÆSTIO XXI.

21 AN COLONVS, QVI VLTRA DEBITAM *penſionem longiſſimo tempore præſtitit ſeruitia ad illa præſtanda cogi poſſit.*

RVSTICVS, qui præter debitam penſionem quædam conſueuit ſeruitia domino facere in præſtatione ſeruitiorum per xxx. annos moratus eſt, nũc contractum ſuum conſpiciens videt nullam ſibi ſuper impoſitam faciendam, ideoq; in exhibitione, ſeruitiorum ceſſat, debitam offerens penſiones Dominus vero conſueta, expoſcit ſeruitia, quare, quid iuris ſit, proponitur actio præſcriptis verbis vel ex conducto.

QVOD VALEAT AGERE

¶ QVOD dominus contra ruſticum valeat agere cum effectu, hæc inducere videntur ſcz conſuetorum ſeruitiorum exhibitio, arg. ff. de itin. actuq; pri. l. 1. §. ij. & ff. ſi ſer. vind. l. ſi quis diutur
1 no, & debita prætenſoruz ſeruitiorum præſumptio, arg. ff. de vſu. l. de in rem verſo, & C. de fideicomm. l. 1. longi temporis bo. fide præſcriptio. C. de fund. patr. l. vlt. lib. xi.

EXADVERSO

¶ RVSTICVS vero clypeo ruſticitatis armatus domini iacula euitare intendit, allegans imprimis priuilegium ruſticitatis, nimirum ruſticitatis velamento licitum deprehenditur, quod alias non liceret arg. C. de teſta. l. vlt. & ff. de probat. l. cum de indebi
2 to. ¶ Item ratione ruſticitatis quis eſcuſatur a pena, quam meruit arg. ff. de iuriſd. omn. iud. l. ſi quis, & ff. ſi qui. in ius. voc. nõ ier. l. ij. Secundo allegat debitum non poſſe conſtitui ex tempore vt. C. de pact. l. ſi certis, & ff. de op. lib. l. operas, ſed vtitur tali argumento fauorabilius eſt liberari, quàm obligari, ac tempore obligatio non tollitur arg. ff. de actio. & ob. l. obligationum fere ergo multo minus inducitur, Tertio proponitur debitum non

debere

debere pręsumi, si non probetur vt. C. de actio. & obl. l. negantes, & C. de eden. l. qui accusare. Immo potius pro reo non esse debitum, quod contra est pręsumendum, nam propter probationis defectum, quid non pręsumitur esse vel non esse, vel non fuisse factum argu. ff. de restit. tutu. l. duo Titij, & ff. de reb. dub. l. si fuerit.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur distinguendum, qualiter dominus agat, vtrũ iuditio possessorio, vt & illa qualis qualis, quam habuerit, restituatur, an agat personaliter ad seruitia, In primo casu sine personarum distinctione pronuntio eum ad illam qualem possessionem restituendum arg. ff. de itin. ac. quę pri. l. 1. §. y. In secundo distinguendo qualiter agat vtrum alleget tantum temporis diuturnitatem, an seruitiorum promissionem, sibi, vel suis antecessoribus factam. In primo casu reum absoluo, quia transcursu temporis non constituitur debitum, quod non est arg. C. de pact. l. si certis. In secundo reum maxime industrium condemno quia debitum pręsumitur fuisse ex tempore arg. ff. de vsur. l. cũ de in rem verso.

QVÆSTIO XXII.

22 AN PROMITTENS PRIMVM PARTVM ANcillarum Titio, & Meuio primum Aretusæ ancillæ Aretusa prima pariente debeat primo uel secundo partum dare, et quis eorum præferatur.

LVCIVS Titius Gaio Seio primum de ancillis suis partum promisit, deinde Meuio specialiter illum, qui de Aretusa nasceretur contigit, quod Aretusa primum peperit agit Gaius quasi existente promissionis suę conditione Meuius vero ecõtra similiter agit. Quęritur cui potius eorum debeat dari partus Aretusę Seio, an Meuio. Proponitur certi con
2 ditio ex stipulatu hinc inde,

QVOD DEBEAT

¶ QVOD GAIO SEIO primum satisfieri debeat, hęc videntur induci prius sibi facta promissio, arg. ff. loc. l. in operis, & C. de man. tes. l. vlt. & C. de pos. l. penul. posteriori promissioni tacita inserta conditio, nam tacite eam videtur Lucius sic partum Aretusę Meuio promisisse, scz si non illã prima

E

ad.l.Corn.de ricar.l.einsdem legis.§.qui hominem, ⁊ argu. ff.
de pen.l.siquis aliquis.§.qui abortionis. ¶ Item ratione, scz
ne delictum ipsius remaneat impunitum, quippe ratione mira
est disputandi, si de adulterio non teneretur, nec de stupro vale-
at accusari, quia id non commiserit, licet committere putaue-
rit arg.ff.ad.l.Corn.de sicar.fals.l.impubere.§. Sedesiei igitur
2 cum aliquid non commiserit crimen, patet eius delictum impu
nitum relinqui, ꝙ est absurdum, vnde potius dicendum est, vt
de adulterio valeat condemnari, arg.ff.ad.l.aquil.l.item mela.
§.sedet si plures, ⁊.l.ita vulneratus, ⁊.C.de fur. ⁊. l. siquis ser-
uo. ¶ Item summa negligentia, quę dolo comparatur, potest
imputari, scz, cur non cognouit virginem a corrupta, igitur ꝓ-
pter hoc non debet excusari, immo potius condemnari, arg. ff.
de iur. ⁊ fac.ign.l.plurimum interest.l.§.1.

EXADVERSO

¶ CONTRA Gaius excusatur pluribus rationibus, illa im-
primis, quia non habuit voluntatem committendi adulterium
ergo de adulterio reus non tenetur, arg.C.ad.l.Corn. de sicar.
l.1.⁊.ij.⁊.C.de iniur.l.si non, ⁊.ff.de adult.l.pen. quinimo nec
stuprum, arg.ff.de reb.dub.l.ij. Secundo quia in maleficijs po-
tius affectus inspicitur, q̃z effectus, arg.ff.ad.l.Corn.de sicar.l.
diuus, ⁊.ff.de ser.corrup.l.doli in princ. Tertio quia nihil re-
3 fert, nullo modo voluit delinquere, an non taliter, vt.ff.de fur.l.
verum est.ff.de iniur.l.eum qui.§.at cum aliquis: quarto, quia
ignorantia excusatur, vt.ff.loca.l.siquis ignor. Quinto iustissi
mo errore, vt.C.de incest.nupt.l.qui contra, nempe in alieno fa
cto ignorantia est tollerabilis.ff.pro suo.l.vlt. Nec obstat ꝙ il-
la, quę se supposuit, adulterium commisit nimirum, tam in con
tractibus, q̃z in delictis quandoqz tm̃ alterum, ⁊ non vtrumqz
contingit obligari arg.instit.de aut.tut.circa princ.⁊. ff.de act.
4 emp.l.Julianus.§.antepen.⁊.ff.de arbi.l.sed si interpellatur.§.
fi. Sexto quia mulieris mutatum consilium titio non debet af
ferre iniuriam, arg.ff.de regul.iur.l.nemo potest. Septimo qa
mulieris dolus titio p̃ęiuditium afferre non debet.ff.ꝙ quisqz
iur.l.iij.§.1.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine pręiuditio melioris sententię Titium, qui
nihil peccauit circa adulterium ab accusatione adulterij absol-
uendum, arg.ff.de adult.l.penult. Si dicas qualiter ergo pu-
nietur, videtur mihi ꝙ de stupro valeat condemnari, vt pro co

habeatur, ac si virginem vel viduam cogonuisset, arg. ff. de iniur. l. cum qui. §. at cum aliquis.

QVÆSTIO XXIIII.

24 AN PROMITTENS TITIO OMNEM DEFENSIONEM *contra omnem hominem præstare, etiam contra se ipsum ad eam teneatur.*

ODORICVS de Angeleno promisit Episcopo
Mutinensi se præstaturum turrem suam ad offen-
sionem, & defensionem contra omnem hominem,
tandem ortis inter Episcopum, & Odericum ini-
micitijs petit Episcopus, vt Odericus præstet ei
1 turrem contra etiam se, vnde vertitur in questione, qd iuris sit,
proponitur actio ex stipulatu.

QVOD COMPETAT

¶ QVOD EPISCOPO competat nec probant, scilicet ser-
monis pronunciatio, vt. ff. de lib. leg. l. siquis rationes, & ff. de fi-
deicom. l. cum virum, nimirum contra alios facienda defensio
vel offensio vt. ff. de cód. indeb. l. frater, & ff. si ser. vind. l. Pom
ponius, & C. de euictio. l. siue promissio interpretanda est, vt in
sermone personam loquentis, non includat vt. ff. de edil. edic. l.
quod si nolit. §. 1. de promissione personarum, contra quos promit
teretur, non facta distinctio arg. C. de donat. l. data. contrahendi
2 inimicitias remouenda occasio, arg. ff. de transf. l. cum hi. §. si
cum lis, pro episcopo apposita non facienda contra episcopum
interpretatio arg. C. de leg. l. quod fauore & ff. loca. l. ea lege.

EX ADVERSO

¶ E CONTRA Episcopum facere videtur, scz generalis sermo
nis non generaliter omnino facienda interpretatio arg. ff. de min.
l. illud & ff. de procur. l. mandato, de generalibus tacita facien-
da exceptio vt. ff. de seru. l. sicut. promissorum specialiter intelli-
genda promissio, arg. ff. de pecul. l. qui peculij, personę promit-
tentis promissioni expressa exclusio vel inclusio vt. ff. com. pred.
l. quicquid, & ff. loca. l. qui insulam. §. vlt. contra stipulatorem
interpretanda promissio vt. ff. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. iij.
Inimicitiarum superuenientium legitima occasio vt. ff. de pro-
cur. l. filius. §. vlt. si prius cum proprio iaculo non admissa per-
3 cussio arg. C. de testib. l. nimis graue, & ff. de qōn. l. de minore.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur distinguendum cuius culpa exortę fuerint ini-
micitię (vtrum culpa domini Episcopi) an culpa Oderigi, vt

si culpa Oderigi ipse debeat condemnari, alioquin absolui arg. ff.loc.si merces.§.culpe, & ff.sol.matr.l.penult.

QVÆSTIO XXV

15 AN FIDEIVSSOR, QVI ANTE FIDEIVSSIOnem *fecit pactum de se non obligando cum ipso creditore, Fideiussione secuta teneatur non obstante pacto.*

BIGNOTVS Dum ab Antonio rogaretur, vt pro eo apud creditorem interueniret, creditorem adhibens rogauit eum, ne ipsum reciperet in fideiussorem, & si fideiuberet, dixit se nolle teneri, cui creditor acquieuit, Deinde Bignotus pro Antonio apud prędictum creditorem intercessit, qui postea eum conuenit ex obligatione fideiussoria. Quare quęritur, quod iuris sit, proponitur actio ex stipulatu.

QVO VALEAT CONVENIRI

¶QVOD hic fideiussor a creditore valeat conueniri cum effectu, hęc videntur inducere iuris futuri nimis licita renũciatio,
1 vel intercessio arg.ff.de leg.ij.l.si arec, & ff.de acquir. heredit.l. is qui superstites quia eius non erat obligationis impossibilis elisio.arg.ff.de inius.rup.test.l.nam, & si, & ff.de edilit. edic.l. bouem.§.vlt.posterioris voluntaris legittima prępositio arg. ff.de codicill.l.diuus.§.ij.pactionis ergo naturalis non efficiẽs occasio.arg.C.de remiss.pign.l.debitum, & C.de transf.l.si cã.

EXADVERSO.

¶PER fideiussorem hęc videntur posse induci, scilicet iuris futuri licita remissio arg.C.de pact.l.1.& l.cũ proponas & ff.de pact.
2 l.pactum.§.vlt.posterioris voluntaris per priorẽ correptio arg. arg.ff.de leg.1.l.mihi, & ibi.§.vlt.ff.de annu.leg.l.nihil doli, creditoris violenta nõ ĩda pręsumptio.arg.C.ad Velleia.l.si sine, & ff.de dol.except.l.ij.voluntatis contrahentium potius, quã verborum legittima obseruatio, arg.C.de lib.pręt.vel exh.l.ij.actorum simulare denegãda petitio arg.C.de contrah.empt.l.fides & instit.ad.l.aquil.primus dictorum tacita repetitio.

SOLVTIO.

¶MIHI videtur sine pręiudicio melioris sententię hunc fide iussorem, cui factum est, antequã fideiubebat de non petẽdo pactum

3 non teneri, nisi priori pacto renunciauerit, arg. ff. de leg. iij. siqs in principio nec obstat siquis dicet q de futuro, vel iniuria, vel rebus amotis legatur, quia in delictis anteq̃ admittantur, tem poris est pactio sed non in contractibus arg. ff. de infam. l. in ac/ cusationibus.

QVÆSTIO XXVI.

26 AN ADVOCATVS PROMITTENS PATRO/ *cinium in causa honorario conuento, etiam in causa appellationis obligatus intelligatur.*

BERNARDVS Seij patrocinium postulauit certo constituto salario & accepit tandem in cau/ sa victus appellauit, q Bernardus pro eodem salario Seium in appellationis causam sibi assi/ stere contendit, Seius vero resistit. Queritur er go, qd iuris proponitur actio pręscriptis verbis.

QVOD VALEAT EXPERIRI

QVOD Bernardus cum effectu contra Seium inde valeat experiri, hęc ratio imprimis videtur inducere, sc3 quia Seius
2 vsq3 ad finem causę debuit patrocinari, Causa vero finita non est appellatione suspensa arg. ff. de pen. l. ij. §. vlt. nimirum appel lationis causa eadem est cum prima arg. C. de pcur. l. ita deuin3 munus igitur consumare cogitur, q incepit arg. C. de iudic. l. properandum. §. pen.

EXADVERSO

SEIVS vero contradicit se non tenere, quia in causa, & non in causis patrocinium promisit, ad hoc causa appellationis, alia est a prima ergo in ea patrocinari non cogitur arg. C. l. intereos qui.

SOLVTIO

QVIA interest nostra aduocatorum partem tueri Seium a Bernardi petitione absoluimus, quę enim huius quęstionis desunt, scilicet in causa podagraria plenissime poterit reperiri.

QVÆSTIO XXVII.

27 AN TITIUS CONTRA EUM, PROPTER CUIUS disuasionem sibi à Meuio non fuit donatum agere queat.

LUCIUS Titius cum vellet Gaio Seio marchā argenti donare disuasione Meuij non donauit, nunc Gaius Meuium conuenire intendit. Queritur, quid iuris sit, propôitur actio ex dolo, vel in factum.

QVOD VALEAT AGERE

¶ QVOD agere valeat euidenti ratione probatur illa, scz imprimis, quia equum est, vt iacturam, quę mihi intulit per factum suum, restituere compellatur, arg. C. de Testibus. l. si quando, & ff. fam. hercis. l. heredes. §. incerto. ff. de eo. per. qu. fac. est. l. ex hoc. Secundo quia occasionem damni pręstitit, vnde cum effectu debet conueniri arg. ff. ad. l. aquil. l. qui occidit. §. in hac & l. item si obstitrix, & l. item mola, Tertio ne ipsius dolus remaneat impunitus, vt. ff. de minor. l. item apud. §. si quis sit. & ff. ad l. aquil. l. ita vulneratus in fi. Quarto, quia donatorem conuenire non possum, vnde in defectū saltim debet iste mihi teneri arg. ff. de eo. per qu. fac. est. l. ex hoc edicto.

EXADVERSO

¶ E CONTRA dicit Meuius se nō teneri, nimirum ex suasione sola quis non tenetur, arg. ff. de infamib. l. ab hoc, & ff. mād. l. ij. §. vlt. & ff. de dam. inf. l. proculus. Secundo quia de dolo. actio datur ad interesse istius autem non interest, cum damnum passus non est arg. C. de acq. poss. l. vlt. ff. de dam. infec. l. proculus Tertio quia non fecit, vt Gaio noceret, sed, vt Titio amico prodesse: arg. de acq. poss. l. 1.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur quod si certum sit Titium Meuio vel donaturū dico ipsum non teneri, nisi Meuius in fraudem, Seij disuasisset, tunc enim dico Meuium condemnandum arg. ff. de leg. ij. l. penult. §. si semper & in auth. vt cum de appell. cogn. §. si contmncitur, quid cum, vt homines faciunt consulendo amicis suis, dixerit Meuius, quare donas illi cum nunquam inde habebis seruitium: dico eum non teneri.

ÆSTIO XXVIII.

28 AN VASSALLVS CADENS A POSSESSIONE *feudi, & per annos xxx. tacens Domino contra possessorem obtinentem possit ad recuperationem feudi à Domino factam agere.*

QVIDAM Vassallus cum casu quodam a posses-
sessione cecidisset xxx. annorum silentio, & a peti-
tione sub motus, dominus vero cui non semper a
vassallo seruiebatur, desidię per hoc non deditus
hoc comperto contra a petitione vassalli absolu-
tum sua figit iacula, sicque intendens obtinuit.
Nunc vassallus possessionem penes dominū con
stitutam contra eum agit, vt ipsum in suo feudo restituat quęri
tur, quid iuris sit, proponitur conditio ex moribus.

QVOD POSSIT

¶ QVOD Vassallus possit agere cum effectu, euidenti ratione
probatur, Imprimis, quia pręscriptione temporis ius nō tol-
litur, sed eliditur, tempus enim non est modus tollendę obliga
tionis, ergo nec actionem arg. ff. de act. & ob. l. obligationum fe-
re, secundo, quia dominus, cum quo agit, non pręscripsit, nec
1 a proscribente causam habet, igitur ea non poterit se tueri, arg.
C. de prescr. xxx. ann. l. siquis empt. Tertio, quia ex alia causa
dominum agere, vnde non debet repelli.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicit dominus se non teneri imprimis ea ratio-
ne, quia vassallus commisit ingratitudinis causam in alienan-
do feudum, prope est enim vt alienare videatur, qui vsucapi pa
titur, vt. ff. de verb. sign. l. alienare, Secundo contra eum obyci
2 tur ipsius desidia, & domini curiositas, atq; vigilantia, quę nō
debet ei esse damnosa arg. C. de postu. l. vlt. Tertio quia videtur
dominus causam habere ab eo qui sibi per iudicem restituit, vn
de ipsius poterit defensionib⁹ vti, arg. ff. de acqu. possess. l. Pom
ponius. §. si diuisa & C. de euiction. l. emptori.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine pręiuditio melioris sententię dominum a
petitione causa negligentis vassalli omnino absoluendum, quis
enim

enim diceret fructuarium, qui non vtendo ab vsufructus peti/tione exclusus est ab extraneo posse proprietarium conuenire? Si quid ergo in hac questione, scz in causa debitoris, qui pro/pter victoriam excipit creditoris, ⁊ de illo qui ferā mansuetam deposuit poterit reperire.

QVÆSTIO XXIX.

29 AN STIPVLATIO PENÆ, SI DIE STATVTA *centum non soluantur, committatur si pars cen/tum fuerit soluta, sed non totum.*

LVCIVS Titius mutuauit quinquaginta Ga/io Seio sibi certa die restituenda, ⁊ si tali die nō essent restituta, stipulatus est Lucius nomine pe/ne centum, spopondit Gaius Seius, Adueni/ente die Gaius Seius xxv. soluit die autem pre/terita Lucius titius totam penam petit certi cō/ditione ex stipulatu. Queritur, quid iuris sit.

QVOD POSSIT

¶ QVOD integrā penā petere possit, sic pbatur, pmisit centū si non solueret quinquaginta non soluit quinquaginta ergo ex/titit conditio penalis stipulationis, ergo potest ex ea cum effe/ctu agi. arg. ff. de action. ⁊ obl. l. obligationū. §. vlt. Nec obstat q partez debiti soluit, quia certe perinde est, ac si nihil soluisset. cum totum non soluit, arg. C. ad sill. l. cum sillan. ⁊ ff. de eden. l. 1. §. edere ⁊ l. vbi. ff. qui satisd. cog. l. quotiens, nimirum pena
1 in solidum committitur, perinde ac si nihil esset solutum arg. ff. de verb. obl. l. iij. ⁊ v. §. vlt. ⁊ ff. famil. hercis. l. heredes. §. in illa ⁊ ff. de collat. dot. l. siquis. §. ij. ⁊ hac rōne probatissima, qui. n. qnquaginta promisit certe quinquaginta non soluit, si xxv. dū/praxat soluat perinde ac si nihil soluisset vtrobiqz enim quin/quaginta non soluit, cum vtroqz in solidum teneretur, quia pa/riter in stipulationem committit arg. C. de episc. ⁊ cler. l. si quan/quam ⁊ in auth. vt fratr. fil. §. vlt. ⁊ ff. ad l. aquil. l. illud. Nec obstat q dicitur penas arbitrio iudicum potius moderandas, q̄z exasperandas esse, illud enim in penis extraordinarijs locum habet, vel in ambiguis, nempe vbi certa pena, ⁊ ordinata ap/ponitur, iudex eam mitigare non potest arg. ff. ad Turpill. l. 1. ⁊ C. de in. princ. l. seruos, ⁊ in auth. de trien. ⁊ semiss. §. studiuz ⁊ ff. ad manicip. l. ordine de eo, scz maxime, quia facilitas venie
2 nicentiuū tribuit delinquendi arg. C. de pen. l. si operis ⁊ instit.

vt.bon.rapt.§.sed nedum.Jmmo fortius, ⁊ durius est punien/dus,ne alij ad exemplum delinquant arg.in auth.vt iud.si quo suffr.§.eos,⁊.ff.depos.l.bona fides.ff.de pen.l.aut.§.vlt.⁊ pena vnius sit metus multorum, ⁊ alia fortior ratio videtur succede re,quare Gaius Seius sit condemnandus insolidum, ne alio/quin creditorum stipulationes, ⁊ pacta possint a debitoribus derisoria reputari, ⁊ tanquam vana contemni arg.ff.si q. in ius voc.non ier.l.ij.⁊.ff.neq.in loc.pub.l.vlt.sed nec debitorem eq/tas quam allegat iuuare, videtur,cum culpa sua in huiusmodi iacturam inciderit,quando pecuniam in solidum non persoluit arg.C.de neg.gest.l.vlt.⁊.ff.ad maced.l.i.i princ.⁊.ff.de regul. iur.l.q̃ quis,sed vt vere loquamur:qua causa hic debitor se a pe na exonerari contendat,perpendi vero potest, cum pecuniam in cuius defectum,penam promisit non soluit, soluisse enim nõ videtur is aduersus quem amplioris summę actio competit,vt ff.de verb.sign.l.non potest:quandiu enim quid vel. modicum 3 de debito restat in solidum pignus distrahitur, ergo insolidum pena exigitur vt.C.de distract.pign.l.quãdiu ⁊.ff.de pign. act. l.si necessarias.§.ij.nam ⁊ heres propter vnum forte legatũ nõ prestitum a toto hereditatis commodo defraudatur, licet for/san prestiterit cetera arg.C.de fideicomm.l.vlt.aeg.ff.fam.her/cisc.l.heres.in hoc arg.ff.de transact.l.cui.§.pretor, ⁊.C. de fi. instr.l.contractus. ¶ Jtem si ex pluribus partibus heres insti tutus,quasdam repudiauit,ceteras ⁊ quas habere voluit amit tit vt.ff.de acqui.her.l.ij.⁊.l. si tu solus, preterea emptor licet partem pecunie prestiterit non tamen partem rei empte conseq tur,immo insolidum ab eius petitione repelletur vt. ff. de act. emp.l.iulianus.§.offerri ⁊.ff.de regul.iur.l.item an.¶ Jtem in legatario vt.ff.de cond.⁊ demonstr.l.qui duobus, ⁊.l. cum fun dus: Ex his ergo omnibus manifeste concluditur, q̃ licet par/tem pecunie soluerit,tamen ad penam totam propter partem non solutam teneatur alia forte via irrefragabili posset Lucius Titius incedendo probare Gaium Seium de tota pena conue niendum ⁊ condemnandum hoc modo promisit centum si qn/quaginta non daret, si falsum est eum quinquaginta soluisse er/go verum est eum penam commisisse:nam qui q̃ promisit,non prestat,sic ⁊ insolidum est propter partem in totum cõdemnan dus vt.ff.de edil.edic.l.ideo, ⁊.ff.de reb.dub.l.si is q.§.ij.⁊,iij. nam qui deliquit in parte,reus est in toto,vt dicitur de tutore, q ⁊ si a parte tutele se excusat,tamen a toto legato priuatur, vt ff.de leg.l.i.⁊ idẽ de patrono,q licet ĩ minimã partẽ ĩ liberto vin dicauerit,tñ in solidũ ius patronat⁹ amittit,vt.ff.de bo.lib.l.ite3 seruus, sed ⁊ qui parte3 tabularũ aperuit dũtaxat,ac si totas a/quisiset damnatur, vt.ff.ad sillan.l.si quis.§. si quis vero q partẽ

4 dumpraxat illicite fecit a toto etiã debito defraudatur vt.C. de plus.petit.per totum. sed & qui illicite modicum aquę illi, quam recte ducebat immiscuit a toto iuste prohibetur, vt. ff.de aque.cot.& est.l.i.§.item quare falsarius quoq; iudicatur, qui i codicillis sup parte aliquali minima signa impressferit, sicut si super totum eadem imposuisset, vt.C.de vet.iu.enuel.l. vlti. re° iudicatur, qui ex naufragio vnum vel duos clauos abstulit, vt ff.de incend.rui.naufr.l.iij.§.vlt.sedet si quis de iure q; totũ auferre poterat modicum, quid abstulerit, totius furtum facit, vt ff.de furt.l.vulgaris.§.i.ex his ergo & multis alijs quę in hunc modum possent allegari euidenter ostẽditur Gaium de tota pe na teneri, licet in partem stipulationis cõmiserit, redde igitur, q; debes dicit Lucius, ned um sententiam expectas etiam ex pe narum condemnationem substineas.

EXADVERSO.

C GAIVS Seius econtra clypeis suis & conatibus armat° Lu tij Titij iacula simili repulsa euitare contendit. Inprimis asse rens nec in totum, nec pro parte se de pena posse conueniri, & hoc ea ratione, quia in fraudem vsurarum legittimarum appo-
5 sita intelligitur, ideoq; nulla in solidum nisi forte vsq; ad vsu ras legittimas, vt.ff.de action.emp.l.iulianus.§.ad idem, & ff. de vsur.l.pecunię. C Item alia ratione quia & si poneres stipu lationem valuisse tamen videtur ab ea recessisse partẽ pecunię accipiendo, arg.C.de pact.l.si creditores & C.de iu.dom.imp. l.ij.& ff.de eo.q; cer.lo.l.vlt.in fi.& arg.C.de vsur.l.aduersus. Sed & si dicatur ab initio validam stipulationem, ex post facto non euanuisse, respondetur quia ad iniquitatem recidit scz, vt minima portione debiti non soluti pręstaretur tota pena, ideo iudicis arbitrio moderanda est, scz vt pro parte nõ pręstita du- prarat pręstaretur pena arg.ff.de vsur.l.cum quidam in princ. & C.com.vtr.iud.l.maioribus, & ff.de pen.l.penul. Preterea, quia partem recipiendo de forte tacite pacisci videtur & de alia obligatione, scz penali vt partem recipiat, vt. C.de pact.l.si cre- dit, accessoria enim principalia sequitur quãdoquidem princi- pali expirante euanescit accessorium, vt.C.de vsur.l.vlt.& ff.si qui.caution.l.ij.in princ.& ff.de regul.iur.l.cum prin.& ff.de ar bitr.l.celsus ait, si ergo & pro parte tollatur principalis, non de- bet pro eadem accessoriũ remanere, nimirum idem iuris debet esse in parte, q; in toto vt instit.de fideicomm.hered.§.nihil.l.si seruus eius, alia quoq; fortissima, hoc idem cõuincitur, hic nãq; habet partem pro parte, ergo pro ea parte petere penam nõ po test, quia rem possidere, & penam petere, esset absurdum, vt.ff. de dol.except.l.apud.§.labeo si.& ff.siq.caution.l.si duo, nisi

hoc conuenitur, vt. C. de transf. l. cum proponas, est quoq; pro me. dicit Gaius ius & ratio mera, quę pręcipit neminem vltra delictum puniri, vt. C. de pen. l. sancimus, cũ igitur, ego in partem deliquerim, non sum condemnandus solidũ, hoc enim nõ solum facere, sed dicere esset iniquissimum, arg. ff. de furt. l. vulgaris nam & vbi inofficiose pater testatur sola institutio cassat,
6 quia in ea tantum deliquisse patrem ostenditur, vt in auth. vt cum de appell. cogn. §. fine igitur hęres quoq;, qui in sola institutione peccauit, in substitutione non damnatur, quoniam satis punitus est, in eo in quo delinquere voluit, vt. ff. de vulg. sub. l. ex facto. §. vlt. Et in ea re. sola, vel parte mulctatur, quã contra leges alij restituendam suscepit, vt. ff. de his quib. vt indign. l. hęres, legatari⁹ quoq; per vnum hęredem quem per falsum adscriptum, falso asseruit ab alio sibi relictum, non perdit, quẽ non inquietauit, vt. ff. de his quibus vt ind. l. Papinianus, sed nec socius propter obuentiuam hęreditatem sibi callide societati renuncians lucrum, quod non captauerat, communicare nõ compellitur sed hęreditatem tantum, propter quam delinquit vt. ff. pro soc. l. actione. §. diximus ex his ergo legibus tanq̃ fortissimis clypeis tuas obiectiones repellendo, dicit Gaius me non nisi in partem pęnę teneri cõcludo, cum nec, & nisi pro parte fuisse commissam conuincor, Porro & si tibi gratia disputandi commissam in totum concedam tamen ex equitate quę pręualet partem offerendo te ab alterius partis petitione efficaci
7 exceptione repellerem, arg. ff. si qui. cantion. l. si seruus. §. 1. & si q̃ plus est tibi, concedatur amice insolidum penam commissi, tamen benignitate equitatis, quę ante oculos iudicis semper permanere debet, nisi pro parte debere me condemnari, si vis videre, & audire leges probantes, ausculta. Ecce enim plures domini cuiusdam serui separatim singuli conueniuntur in solidũ de peculio tamen non in plus quisquam eorum legitur iudicandus, q̃ ratio patitur apud se peculij arg. ff. pro soc. l. si ex duob⁹ sed licet ab vnius rei, quantumuis minimę hęreditatis possesso re tota de iure petatur hereditas, tamen eam solam restituendo, q̃ aliam habet, liberationem consequitur vt. ff. ge petit. hered. l. Luci. Ex his itaq; dilucide apparet, q̃ licet actio tribuatur tamen mihi non nisi pro parte quam non solui, mihi pręstatio iniungitur. Quid plura? tu de lucro captando, ego vero de damno euitando agere intendo, igitur mihi potius, q̃ tibi est ɔsulendum, sicuti potius creditori, q̃ legatario consulitur q̃a iste de lucro, ille de damno certare conuincitur vt. C. de delib. l. sancimus. §. si vero. Illa quoq; ratio facit, vt magis emptori, q̃ fraudatori cõtrahenti vel q̃ donatario constet esse consultũ, vt. ff. quę in fra. cred. l. q̃ autem, nam & in penis fiscalibus fisco

creditores leguntur esse prelati vt.C.de pe.fis.pr.L.X. nõ enim par eademq; ratio esse creditur amittere & non lucrari vt.C.de codicill.l.vlt.vis audire secundum:ego sum reus ergo fauorabilior,tu actor,ergo odiosior deprehenderis,itaq; meis potius q̃3 tuis precibus iudex aures accomodabit, nam reo dilatio tri
8 buitur, vbi etiam actori omnino denegatur, vt. C. de temp.in integr.rest.l.vlt.C.de dilation.l.siquando, sed instrumenta q̃q; sui autoris, sibi reus iuste exhiberi contendit licet non econtra vt.C.de eden.l.qui accusare. Superest & ratio tertia, quia absolutoria humanior, & suauior, q̃3 condemnatoria deprehenditur esse sententia, proniores enim vniuersi debēt esse iudices ad absoluendum q̃3 ad condemnandũ, vt.ff.de re.iud.l.inter plures, nam & si duo iudices iudicauerunt illius sententia obtinebit, qui pro reo iudicauerit vt.ff.de re.iud.inter, si igitur humanior ergo eligenda: semper enim humanior seruatur sententia, vt.ff.de pact.l.maiorem, &.C.qui bon.ced.poss.l.vlt. Quarta sc3 quia illa,quam deposco,mitior est, q̃3 tuę petitionis sententia,ergo mea, & non tua est admittenda petitio, arg.ff.de pen.l. si preses,nam & si tres iudices iudicauerint vnus in xv.alius in x.alius in v.tertia quia mitior est seruanda sententia vt.ff.de arbitr.l.diem proferre.§.si plures. Quinto, quia est ęqua, nimirum ego equum tu autem iniquum deposcis, & in omnibus placuit rigori iustitiam preponēdam, equitatemq; vt.C.de iudic. l.placuit. Sexto, quia & si esset equum & iustum, q; postulas tamen equius est, & mitius q; ego dico, sum ego igitur preponendus vt.C.de procur.l.exigendi. Septimo, quia tu aspera, ego mollia deposco, sicut enim ego delicatus non essem audiendus nihil volens soluere,ita tu onerosius non es admittendus totam pęnam petere volens vt.ff.de pign.act.l.si seruos.

SOLVTIO

¶DOMINVS Placent.nulla distinctione ex causa sortis adhibita eum ex equitate a parte pęnę absoluit arg.ff. siqui. cautio. l.1.Sed dominus meus Odericus eum condemnat per.l.heres.ff.famil.hercis.Si distingueres inter stipulationem dandi, & faciendi, posset tamen distinctio adhiberi, vtrum maiorē partem pecunię, soluisset, an non vt in maiori parcetur soluenti, & residuo teneretur, sed non condemnaretur, arg. ff. de cōtrahen. empt.l.dominum nam & restitutio propter satis minimam rem, vel summam denegatur, si rei maiori, vel summę preiudicetur, vt.ff.de in integ.restit.l.scio. vel posset aliter distingui, vtrum p contumaciam de tota teneatur pęna, si propter inopiam de parte dumptaxat arg.ff.de collat.bon.l.1.§.si cum. Nam & preses prouincię multam, quã alicui inflixit, solet mitigare ob inopiã

vel in totum remittere vt.ff.de offic.pręf.l.iij.§.sicut,sed non videtur fuisse in mora, a quo pecunia per exceptionem pete. non potest vt.ff.si cert.peta.l.lecta.

SOLVTIO

¶MIHI videtur propter inopiam non soluentem absoluendum fore.

QVÆSTIO XXX.

30 AN MANDATVM CAVSA CVIVSDAM AB*sentiæ factum duret reuerso domino, iterum se absentante, adeo, quod alienatio, uel gestum tempore secundæ absentiæ uigore illius mandati ualeat.*

QVIDAM Hierosololymam petens negociorum suorum Titio generalissimam demandauit administrationem & Hierosolymis reuersus mandatum non reuocans, nec iterum renouans beati Jacobi limina visitauit. Titius vero semper administrare nõ cessans in vltima peregrinatione fundum quendam Seio alienauit. Nunc dominus a beati Jacobi peregrinatione reuersus fundum quem Titius eius procurator alienauit vẽdicare intendit. Seius vero suo mandato venditũ dicit, cũ quem a petitione repellit. Quęritur quid iuris sit proponitur: rei vendicatio.

QVOD POSSIT

¶QVOD dominus possit ad vendicandum admitti, euidenti ratione videtur posse probari, nimirum fundus iste citra domini mandatum constat, quod fuit alienat⁹, ergo exceptione nõ obstante ab emptore vendicatur vt.C.de procurat.l.procuratorẽ. Nec obstat quod semel mandatũ habuit, quia illud constat esse finitũ sic probatur Hierosolymitana peregrinatio fuit causa manda-
1 ti, ergo ea finita, finitur, & mandatum arg.ff.de iudic.l.ij.§.eleganter, nam & si duo contraxerunt societatem ad negocium aliquod peragendum finito negocio finitur & societas vt.ff.pro soc.l.actionem.§.Item si societatem. ¶ Item miles tandiu potitur priuilegio propter expeditionem sibi indulto, quamdiu in ea versatur, nam eo reuerso, & deuaganti alibi, expirat priuilegium vt.C.de test.milit.& eorum.l.vlt.&.C.de test.mil.l.sancimus:

Preter hec fisci administrator excusatione gaudet, ratione administrationis sed ea deposita & excusatione deponit. ¶ Item & in his, qui aliquam habent potestatem, vt instit. de excus. tut. §. iij. ex his igitur legibus patenter ostenditur mandatum finitum peregrinatione, propter quam intercessit, expleta. Nec obstat, q etiam postea iterum abfuit, semel enim finitum mandatum, aliter restaurari non potest, sed nec stipulatio semel mortua vel seruus semel promissus fact⁹ liber resuscitatur, licet ad eandem seruitutem deuenerit vt. ff. de verb. obl. l. inter. §. sacrum & ff. de solut. l. qui res. §. aream. Nec debitor a creditoris obligatione semel seruitute exemptus, in eandem reuertitur, vt. ff. de action. & obl. l. seruus: Testamentum quoq; propter natū posthumum irritum non reconualescit, quia postea q̄3 natus est, morte obyt vt. C. de petitione her. l. iiij. per hoc igitur manifeste concluditur semel finitum mandatum propter primam reuersionē

2 per secundam absentiam non resuscitari, ¶ Item alia ratione probatur mandatum tacite reuocatum domino enim reuerso plenaria suarum rerum est restituta potestas ergo aliȷ̈ adempta, duo enim insolidu3 hoc habere non possunt ergo simul atq; vni tribuitur alteri denegatur arg. ff. de procur. l. Pomponius. §. ij. in fi. nam si postea alium procuratorem dedisset priorem remouisse videretur, ergo multo fortius remouit: vbi idem ipse administrare cepit, vt. ff. de procur. l. si quis. §. vlt. preterea, quia in tali casu etiam mandato restaurato a reuerso domino primum finiretur mandatum vt. ff. mand. l. qui mutuam ergo multo magis, vbi nullum intercessit mandatum, vel alioquin reuocatu3 est superuacuum, nempe vt si tutor in administratione post pu-

3 bertatem perseuerauerit non tutele. quia iam finita est, sed negociorum gestorum actione conuenitur vt. ff. de tut. & rat. dis. l. si tutor. porro. Nec obstat q exaduerso allegatur secundu3 mandatum simpliciter interuenisse quasi ei insit tacita conditio, donec in absentia perseuerauerit, sicut dicit de eo, qui sibi, aut Titio stipulatus est, & pure. Tamen tacite inest conditio, si in eodē statu Titius perdurauerit, vt. ff. de solut. l. cum quis & l. similes & ff. loc. l. quanto. §. inter simile, & ff. de probat. l. si post datum nam in sermone simplici, & generali quedam tacite inueniunt excepta vt. ff. de seruit. l. sicui. ¶ Item sermo generalis, & simplex ad eum d. duntaxat extenditur casum, & ad ea, de quibus inter contrahentes actum comprobatur: arg. C. de transf. l. si de certa, & C. de adulter. l. videmus, & ff. de transf. l. cum aql. l. qui cum tutoribus.

EXADVERSO.

¶ E CONTRA pro se allegat emptor mandatum nudo & tacito

assensu posse contrahi, vnde dico, q eo ipso q dominus mandatum cum potuerit, non reuocauerit, reuersus renouasse videtur, & hoc ad instar coloni. Colonus enim finita conductione, si in eadem remansit sciente domino, & non contradicente, reconduxisse videtur, arg. ff. loc. l. item quæritur. §. qui rei, & l. cum plures. §. locator. ¶ Idem de matre legitur, quæ condito testamento filium peperit, nam eo ipso, q testamentum mutare potuit, & non fecit, confirmasse videtur, & filium exheredasse,
4 vt. C. de in offic. test. l. iij. Idem quoq; de codicillis ante testamentum factis, cautum reperitur, qui eo ipso confirmati videntur, q ab eorum validitate testator recessisse non videtur, vt instit. de codicill. §. si cum. Qui enim non prohibuit eum ab administratione, permisisse videtur, constat enim concessum, q non inuenitur prohibitum: Secundo legitur de absente restituendo qui restituitur non solum si leges permittant, sed etiam si leges non prohibeant, vt. ff. ex quibus cau. maior. l. nec non & si. §. 1. sic & procuratorem posse dari conuincitur, qui ab eius datione prohibitus non inuenitur, vt. ff. de procur. l. mutus sic igitur in casu, de quo quæritur, administrator remansit, quia ab administratione repulsus non fuit, nam qui homines in naui vel in stabulo, vel caupona secum degentes non repulit, elegit, vt. ff. nau. caup. stab. l. 1. §. si. nempe qui factum se cōtingens nō statim vt scit improbat, comprobare videtur, vt. ff. ad macedo. l. si filius, & C. de nupt. l. si vt proponis, lapr. qui magistrum quoq; a magistro præpositum non deiecit, imposuisse videtur, vt. ff. de exercit. l. 1. §. magistrum ex supradictis ergo tu index videre potes manifeste, q si ex reuersione prima mandatum fuisset extinctum tamen per secundum consensum licet non expressum, fuit tacite restauratum. Immo plus dicit emptor, mandatum non fuisse finitum propter reuersionem cum reuersus nō permansit, sicut non videtur versum q non mansit de iure versum vt. ff. de in rem ver. l. si pro parte non enim reuersus videtur, qui in breui recessit sicut etiam non videtur recessisse, qui in breui reuertitur vt. ff. de diuort. & rep. l. 1. & ff. de in integ. rest. l. diuus: sed nec
5 videtur traditum, quot est euictum, vt. ff. de act. emptor. l. dario possess. generaliter quoq; dicitur: peruenisse non videtur, q recessit, vel remansurum non est, vt. ff. de hered. vel act. vend. l. ij. §. illud & ff. de acqui. poss. l. non vt. ¶ Ité alia fortiori ratione conuincitur dominum reuersum non videri, qui non animo redijt remanēdi non n. possidere intelligitur ille, qui in fundo est corporaliter, si mēte sit alienus, vt. ff. de acqui. poss. l. iij. §. ij. sicut nec ille seruus dicitur fugisse, licet corpore se absentauerit a dominus, cum animo remansit cum domino vt. ff. de edilit. edic. l. quis sit. Captus quoq; ab hostibus redijsse, non

videtur

videtur ad patriam, qui licet, venerit corpore, alienus tamen
deprehenditur esse mente, vt. ff. de post. li. re. l. nihil, sed forte dicet
aduersarius ad quid allegas hoc, cum non probaueris eum nō
remanendi animo rediisse. Respondeo immo probaui ab effe/
ctu, quia postea recessit, voluntas enim intrinseca perfecte pro/
6 batur per extrinseca: rebus enim et factis, sicut verbis quis di/
citur suam declarare voluntatem vt instit. de hered. que ab int.
def. in fi. & ff. de leg. leg. de quibus. Ex prędictis manifeste appa
ret dominum non reuersum, & quia non remansit, & quia non
animo rediit remanendi, ergo nec mandatum finitum fuit. For
tiori quoq3 ratione probatur mandatum, adhuc reuersione nō
fuisse finitum, quia simplex fuit ergo ante, & post reuersionem
durauit mandatum, nisi fuerit reuocatum, vt ecce simpliciter
prohibitus accipere pecuniam, vt alii faciat, vel non faciat ne
gocium causa calumnię, accipere prohibetur, & ante iudicium
& post, vt. ff. de calum. l. i. sed & qui res suas simpliciter obliga/
uit tā pręsentes, q3 futuras obligasse videtur vt. ff. quę res. pig.
ob poss. l. vlt. nempe ille, & qui posthumum simpliciter sibi insti/
tuit hęredem de quacunq3 vxore natum instituisse videtur, & de
ea cum qua postea contraxit matrimonium vt. ff. de lib. & posth.
l. placet. Succedit ēt alia ratio, qd' sine temporis termina/
tione conceditur perpetuo concessum intelligitur. Certū nāq3
perpetuo valet, nisi infra certum tempus fuerit comprehensum
vt. C. de diuers. rescr. l. falsa. Ex his ergo allegationibus aper/
te concluditur mandatum non temporale sed perpetuum fuisse
& maxime in hoc casu, cum de commodo mandatoris agitur, q
expresse debuit istud exprimere arg. ff. de post. l. publicum: quic
quid enim astringendę obligationis causa fit, vel dicitur id nisi
palam verbis exprimatur pro omisso habendum est; vel certe
contra stipulatorem est interpretandum, in cuius potestate fuit
verba clare concipere: vt. ff. de verb. obl. l. quicquid astringendę
& si poneretur sine pręiudicio mandatum finitum, nec reintegra
tum tamen quia per ignorantiam vel iuris fuit adimpletum, ser/
uari debet, & hinc inde oritur actio mandati vt. ff. mādati. l. mā
datum & l. item si mandassem, & maxime emptor cōueniri nō
debet, quia iustam habuit ignorantię causa3 arg. ff. mand. l. itē
causas, in princ. §. i. & instit. mand. §. item his igitur omnibus
tam copiose, atq3 efficacissime pro me facientibus dicit emptor,
iudex humanissime te ab humanissima prece rogitare non desi
no, quatenus mei fugientis potius absoluendi misereraris equis
sime, q3 actoris pro sequentis ad condemnandum partibus fo
ueas iniquissimis.

SOLVTIO

¶MIHI videtur propter profectionem fuisse mandatum vnde
peregrinatione perfecta dico statim finitum mandatum arg. ff.
pro soc. l. actione. §. item 2. ff. de cond. si. cau. l. 1. sed an. po-
stea mandatum reintegratur propter secundam peregrinatio-
nem, si queratur, videtur non incompetenter posse distingui.
Utrum reuersus statim discessit, an aliquandiu moram fecerit,
7 siquidem statim discessit, videatur finitum mandatum, si vero
aliquandiu moratus est, & potestatem habuit procuratorē mu-
tandi, & eum non mutauerit, immo administrare passus fuit,
confirmasse procuratorem videatur, atq; mandatum tacite nō
reuocasse videtur vt. C. de in offic. test. l. iij. Si queratur quid iu-
ris in primo casu, si per ignorantiam fuit cum eo cōtractū mul-
tum refert, qualiter cum eo contrahebatur. Utrum alienando, an
suscipiendo, ipse enim alienare non potest, licet suscipiendo de-
bitores iuste ignorātes possit liberare vt. ff. si cert. peta. l. cū qui.

QVÆSTIO XXXI.

31 AN FIDEIVBENS PRO SEIO APVD SEM-
*pro. Si pecunia nondum numerata detecta inopia debito-
ris denuntiat creditori, ne pecuniam mutuatam
numeret, isq; denuntiationem contemnat,
& soluat, possit eueniente casu à
creditore conueniri.*

LVCIVS Titius fideiussit pro Gaio Seio apud
Sempronium creditorem spe future numeratio-
nis pecunie qui Lucius Titius cū reperisset Ga-
ium Seium minus soluendo denunciauit Sem-
pronio creditori, ne Gaio Seio pecuniam mutua-
ret: Sempronius vero creditor fideiussoris denun-
ciationem contemnens Gaio Seio iuxta conuentionem pecu-
1 niam mutuauit. Nunc creditor a debitore Gaio Seio suam
pecuniam recuperare non valens Lucium titium fideiussorem
conuenire intendit. Queritur vtrum possit, proponitur actio
ex stipulatu vel certi conditio.

QVOD POSSIT

¶QVOD fideiussorem valeat creditor conuenire euidenti ratio-
ne probatur, imprimis ea ratione, quia non licuit a contractu

simul inito, ⁊ maxime creditoris fauore fideiussorem recedere, vt instit. de fideiuss. in princ. ⁊ sicut fuit liberū nō interuenire ab initio ita semel constitutę obligationis libera non datur renunciatio, vt. C. d̃ act. ⁊ obl. l. sicut. nimirum se pati conqueri nō potest qui semel fideiussioni consensit, vt. ff. de aq. pl. arc. l. in diem, nam habes ꝙ qui semel se velle dixerit amplius nolle dicere nō poterit vt. ff. de leg. ij. l. xi. §. sic, sed nec negocium semel probatum reprobandi facultas conceditur, vt. ff. de neg. gest. l. Pomponius. Est quoqꝫ ⁊ alia fortior ratio, scꝫ ne Lucio titio hic attributa facultas, sit alijs fideiussoribus delinquendi facilitatem pręstare, vt instit. vi. bon. rapt. §. sed nedum, quilibet enim fideiussor ante sic denunciando posset suas ⁊ creditoris stipulationes eludere, ⁊ se, a fideiussionis oneribus relaxare, ꝙ est ꝓhibitū in qbꝰ. n. magis fauetur actori, q̃ꝫ reo, vt si reo facultas tribuerẽ actoris actio piclitarẽ vt. ff. de verb. obl. l. inter stipulantẽ. §. sed. sed ⁊ alia rōne ꝯuincitur hunc fideiussorẽꝫ efficaciter posse conueniri, quia non legitur renunciationem esse modum tollendę obligationis, cum quis semel fuit rite obligatus, nam ꝑ vtrāqꝫ stipulantium personam re in obligationẽꝫ deducta legitima, ⁊ congruenti interrogatione precedente quod est gestum non est per denunciationem ab istius obligationis vinculis concedenda recessio, si enim ab obligationibus legittime factis de-
2 tur facile facultas discedendi, nullus erit litium finis vt. C. de transact. l. factis, constat igitur hunc esse condemnandum, ne alioquin res procedat in infinitum vt, ff. de re iudic. l. aduio pio §. si post. Alia quoqꝫ via si ambulare volueris, manifeste tibi poterit demonstrari Lucium titium damnationis laqueo subiacere, scꝫ quia non tempestiuo tempore interuenit denunciatio, scꝫ quia re non integra, sic de mandato reuocando legitur, vt. ff. commod. l. in commodato. §. iij. naꝫ nec clerico discedenti redeundi facultas conceditur, si alius loco suo subrogatus iam de-
3 prehenditur vt in auth. vt clerici qui reced. coll. v. sed nec inuenili, leuitate omittenti facultas redeundi conceditur, si rebus in eodem statu non existentibus contra substitutum agere inuenitur vt. ff. de minor. l. ꝙ si minor. §. sceuola sed vt istius quęstionis causam videas, diligenter attende ꝙ dicitur C. de nouat. l. 3. Ex his manifeste conuincitur fideiussoris denunciationem nullatenus valuisse, vnde iuste meritoqꝫ sibi eum condemnari deposcit creditor, defectus enim potestatis denunciandi, denūciationem patitur impune contemni. Sicuti dicitur de eo. q riuos vel cloacas purgari nouum opus nūciat vt. ff. de noui oper. nūc l. de pupillo. §. si quis. Debitore quoqꝫ, q creditori d̃ iure distrahenti, ne vendat, denunciat, vt. C. debit. vendi. pign. l. 1. fide-
4 iussor qui mandat creditori, vt debitorem conueniat, vel pi-

gnora vedat, vt. ff. ở fideiussor. l. si fideiussor. Idẽ ở eo debitore, q constitutario mandat, ne debitum soluat. vt. ff. de constit. pecu. l. vtrum cõcluditur ergo denunciatione non obstante potestatis defectu fideiussorem creditori omnino esse condemnandũ nimirum si creditor noluit fidem suam violare debitori datam. vt. ff. mand. l. quintus, quia tenebatur ad seruandum: vt. ff. quibus mo. pign. vel hyp. sol. l. sicut. §. ờbitor. Nec obstat q ab aduersario de inopia debitoris ponitur, quia hoc ab initio debuit prouidisse fideiussor. arg. ff. loc. l. si qs. §. 1. qa hoc lz diceret fideiussor. creditor tamen ex bo. fide non credidit vt. ff. q fal. tut. l. ij vel saltim, quia fuerat ab initio talis, arg. ff. de excus. tut. l. pen. ex his ergo omnibus concluditur fideiussorem sibi certissime damnandum.

EXADVERSO

¶ FIDEIVSSOR vero ꝯ creditorem doli exceptione repellendum dicit sic asserens eum dolo fecisse, qui contra denunciationem suam debitori pecuniam numerauit, sicut de emente fraudatore legitur, qui creditoribus contra denunciantibus emit, dolo fecisse videtur, vt. ff. quę in frau. cred. l. ait. §. siquis, is q̃qз male fidei iudicatur possessor, qui cõtra domini denunciatione
5 ad fundi emptionem accessit: vt. C. de rei vendic. l. si fundus, si quidem hęres, qui etiam legatario contra testationem sibi factá rationes tradidit tanq̃з dolosus condemnatur, ꝛ ritę, vt arg. ff. de eden. l. quidam. §. nihil. Procurator quoqз dominium non tradit, si domino mandatum reuocanti non paret vt. ff. ở excep. rei iud. l. 1. §. 1. Sed ꝛ actio institoria cum institutore ꝯtra ꝯ institoris prohibitionem denegatur, ꝛ institor repellitur vt. ff. de institο. filius etiam seruo libertatem non tribuit, q patris voluntate mutata eũ manumittit, vt. ff. de manu vind. l. iij. ex his ergo patet Sempronium creditorem doli exceptione a Lucio repellendum, quia eius denunciatione contempta prolapsus est ad soluendum. Nec obstat q dicitur eum non habuisse denunciandi auctoritatem, q falsum est nimirum eius intererat debitori pecuniam non numerari, cum propter hoc debuerat obligari, potuit ergo certe ab eo denunciari creditori, sicut legitur ở
6 eo, qui fundum alienum facere volebat vt instit. ở re. diuis. §. q autem. ¶ Item de vno tutore, qui alium ad vendendum, ꝛ ở vno socio, qui prohibet alteri edificare, vt. ff. si seruit. vind. l. au' Iure enim pari potiorem esse causam prohibentis constat, vt. ff. com. diui. l. sabinus, patet igitur ex his aperte, q possum prohibere, ne fiat, q mea interest non fieri. ¶ Itẽ alia ratione habuit Luci' titius ius prohibendi, scз quia res integra erat nã liberũ

7 erat debitori non accipere, vt. ff. si cert. per. l. qui pecuniam, & ff. qui pot. in pign. l. potiorem, si igitur liberum erat non accipere, ergo res integra erat nimirum secundum quod tu ipse allegasti re non integra non licere alteri inuito altero a contractu resilire, praesertim etiam in venditione res dicitur integra etiam datis arris, ergo hic etiam dato fideiussore, vt. ff. quae res pign. obl. poss. l. titius: Immo & in mutuo res, dicitur integra, etiam dato pignore; ergo & fideiussore, vt. C. quando lic. ab empt. disc. l. 1. ¶ Item res dicitur integra precio nondum soluto, licet reuendita ergo & pecunia non numerata licet fideiussore dato, vt. ff. de exc. rei. iud. l. . plusquam manifestum est igitur & ex tuis allegationibus (dicit Lucius Titius) denuntiationem tenuisse, quia reintegra facta est, fortiori adhuc ratione probatur valuisse denunciationem de iure sc. propter inopiam debitoris, nempe propter debitoris inopiam, fideiussori soluenti actio mandati, nec etiam condemnato conceditur, licet alias repellatur arg. ff. de procur. l. Mutius in fi. & C. mand. l. si procurator. Sed quod alias est probibitum ratione maritalis inopiae etiam constante matrimonio pro dote repetenda mulieri constat esse consultum vt. C. de iu. dot. l. vbi adhuc matrimonio & propter inopiam fideiussoris ex integro succurritur creditori vt. ff. qui satisd. cog. l. si ab. rone, itaque inopiae debitoris constat iustam causam fuisse, sc. prohibitionis fideiussoris, igitur seruanda creditori, vt. ff. mand. l. si homini & C. de reb. alien. l. vlt. & ff. mand. l. si pro & ff. de euiction. l. fieum. Et vt omnem aduersariorum allogationem excludamus, ponamus sine praeiuditio, quod potestatem denunciandi fideiussor non habuit, tamen ante hanc cognitionem denunciatio
8 contemnenda non fuit, arg. ff. de no. oper. nunc. nunciatione. n. interposita, si quid factum fuerit destruitur, licet qui edificauit, ius edificandi habuerit, vt. ff. de no. oper. nunc. l. praetor. §. 1. & 3. Idem in interdicto legis, quod ui aut clam vt. ff. quod vi aut clam. l. 1. §. sed etiam vocatus a iudice, licet non suo, comparere compellitur, & hoc ipso, vt an sub illo iudice debeat respondere, examinetur vt. ff. si q. in ius vocat. non ier. l. ij. & ff. de iudic. l. quinta, Concluditur itaque expressimissis denunciationem fideiussoris, licet non validam a creditore nullatenus contemnendam vt antequam, si valeat, dignoscatur. Praeter haec quae pro fideiussore de prohibitione facta allegantur, illud videtur esse praecipuum quia tam fideiussor quam creditor de damno certare videtur, vnde fideiussoris excipientis melior debet esse conditio, vt de duobus minoribus, vt simul contrahentibus, & captis legitur, vt melior sit conditio consumentis vt. ff. de minor. l. verum. §. pen. sicut etiam de duobus dolosis, vt. ff. de dolo. l. licet si duo & de duobus negligentibus, vt. ff. de compens. l. si ambo, & de duobus

delinquentibus vt.ff.nequis:eũ.l.ij.ꝛ.ff.ꝺ regul.iur.l.cum par. vel de turpiter contrahentibus, vt.C.de condit. ob tur. cau. l. cum te, immo generaliter vbicunque parilitas vertitur, vel vbi de lucro duorum quęritur durior est cõditio petitoris vt. ff. de regul.iur.l.in eo quod vel is:ꝛ vbi ꝺ damno, ꝙ iuris est in lucro idem, ꝛ in damno constituitur vt instit.pro socio, his igitur breuiter allegatis iudex properet ad sententiam.

SOLVTIO.

¶IN hac quęstione posset distingui, vtrum debitor a creditore fuerit stipulatus, sibi mutuari an simpliciter pactus. In primo agit creditor contra fideiussorem, etiam contempta denunciatione, quia necesse numerare habuit. In secundo nequaquam arg.ff.de constit.pecu.l.vtrum ꝛ.ff.quibꝰ mo.pig.vel hipo. sol. l.sicut.§.si debitor. ¶Item vtrũ sua sponte numerauerit, an conuentus a iudice numerare compulsus sint, vt si sponte numerauerit repellatur, si compulsus cum effectu, congrediatur vt.ff.de min.l.ait pręt.§.1.ꝛ.ff.ꝙ cum fal.tut. l. non. ¶Item vtrum post stipulationem fideiussoris debitor sit effectus nõ soluendo, an ante fuerit, vt si ante fuerit potius fideiussori, qui ꝑ tali fideiussit, q̃ȝ creditori imputet, vt.ff.de minor.l.cũ mãdat. ꝛ.ff.de cap.dim.l.ij.ꝛ.ff.de instit.l.ꝛ si, Pręterea hoc cõtingit, si denunciauit, creditori, vt subueniatur fideiussori, qui iustam causam habuit denunciandi, arg.ff.mand.l.si hominem ꝛ.C. mand.l.si prope.ꝛ.ff.de interrog.act.l.de etate, sed huic distinctioni multum obuiare videtur, ff.de procur.l.penul.cui tamen sic potest responderi, qui satisdat. iudicatum solui pręstita cautione, non potest dici res integra sicut hic esse certum est, nam ꝛ per exceptionem dominus liberatur, vt.ff.de in rem ver.l.si pro parte in princ.vel potest dici, quia ibi leditur ius alterius, qui satis accepit cum statim reum conuenit, si ipse defensioni se non obtulisset, ꝛ eum exegisset, vel alium defensorem qui satisdaret, pręstitisset arg.ff.de procur.l.mutus.ꝛ.ff.commod.l.incommodato, nam si negocium ꝛc.vel ibi satisdat.pro iam obligato hic autem pro obligando fideiussit.

QVÆSTIO. XXXII.

32 AN VENDITOR FVNDI, QVI SIBI ARBOREM reseruauit, si illa desiccata radices repullulent, possit super nouellis arboribus ius aliquod prætendere.

QVIDAM fundum vendidit arborem ibi natam excepit, procedente demum tẽpore arbor illa desiccata est, & radices eiusdem pullulos emiserunt, venditor vero arbores istas ex radicibus primę arboris pullulatas ad se pertinere contendit, emptor vero contra dicit ad se pertinere, cuius arbor, quam acceperat iam esse desiit. In quęstio
1 ne; nunc vertitur cuius arbores istę esse debeant, an emptoris, an venditoris. Venditor proponit actionem ex vendito, & pręscriptis verbis propter pactum appositum in contractu, vt seruetur, & proponit etiam rei vendicationem quia dominum se asserit.

QVOD POSSIT

¶ QVOD possit agere hic ꝓbare vr̃ pristinę rei residentia s arg. ff. de iudic. l. proponebatur & de ser. vrb. pręd. foramen, & l. cuius vel pristinę restitutio, arg. ff. de ser. rust. pręd. l. hi q & C. de adopt. l. cum in adopt. & ff. de furt. l. si quis. §. vlt. Matris (vt ita loquar) conditio. arg. ff. de leg. ij. l. si qͥ vero, & C. de rei. vend. l. partum, & ff. de rei vend. l. idem Pomponiꝰ poli exceptio arg. ff. si vsufr. pet. l. 1. & ff. de instru. leg. l. pictoris instrumento & futurę arboris excipiendę habita conuentio: arg. ff. de vsufr. l. item & si & ff. de lib. & posth. l. placet, & ff. de cond. & demonstr. l. filię.

EXADVERSO

¶ QVOD non possit agere hoc inducit prioris rei interitus, & alterius existentia, arg. ff. de solut. l. qui res, & ff. de adim. leg. l. iij. & ff. de acqui. re. dom. l. sed & ff. de vsufr. l. qui vsufr. semel obligationis dissolutum vinculum arg. ff. de re. iud. l. adiuo, & . ff. vt leg. no. cau. l. 1. arboris tunc non existentis non interueniens apparentia. ff. de contrah. empt. l. tutilia. pola, & l. in lege: rei procedentis in mensum absurditas, vt. ff. de contrah. emptor.
2 l. in lege, & ff. de reb. iudic. l. a diuo & ff. vt leg. no. caue. l. 1. Immo qͥ plus est pactionis impossibilitas, & ob id inutilitas arg. ff. de action. & oblig. l. obligationum & C. de agric. & cẽs. l. ij. lib.
3 x. hoc inducit huius arboris contrahentium nõ excogitata voluntas arg. C. de transf. l. si de certa & ff. de transf. l. qui cum & C.

ad velleia.l.iubemus. ¶ Item obligationis prioris status augumentum non recipiens, vt.ff.de dam.infec.l.damni. ꝛ.ff.de ser.vrb.l.qui duo.

SOLVTIO

¶ POTEST distingui, vtrum pullulauerint istę arbores anteq̃ (vt ita dicam) mater earũ moreretur, an postea, vt si ante debeamus, si postea minime arg.ff.ad trebell.l.ex facto.§.ex facto
3 ꝛ.ff.vn.cogn.l.1.§.siquis pullulauerit, supra terram in corpore arboris, an inter terras, si supra terram debeantur, quia vna arbor est, si intra minime vt.ff.arb.furt.cęs.l.si gemma.

QVÆSTIO XXXIII.

33 AN FILIVS, QVI PATERNAM HÆREDITAtem cum beneficio inuentarij acceptauit possit fundum maternum à patre alienatum uendicare.

PATER fundũ maternũ filij sui distraxit, postea hoc non soluendo decessit filius cum inuentarij confectione illi succedit, qui filius nunc ab emptore fundum vendicat. Hæsitatur vtrum possit, proponitur rei vendicatio.

QVOD NON POSSIT

¶ QVOD non possit, non indigemus exemplis, quia leges sunt in aperto, venditio enim a non domino facta confirmatur, siue domino heres extiterit: vt.ff.de rei vend.l.si a titio, ꝛ.ff.de euict. l.vendicantem, ꝛ de fun.dot.l.fundus. siue dominus ei, vt hoc casu, ꝛ.C.de rei vend.l.mater, ꝛ.C.de reb.ali.non alien. ꝛ.ff.de pigno.l.si titio, ꝛ.C.de lib.cau.l.si ab eo, patet igitur ex his, q̄
1 venditio confirmatur, nec distinguitur, vtrum fecerit inuentarium heres, vel non ergo, quod a lege distinctum non est, nec nos debemus distinguere.ff.de offi.pręsid.l.3.C.d̃ anna. excep. l.fi.ff.de tute.l.4.si enim contrarium vellet legis lator, non erat difficile exprimere dicendo, scꝫ hoc ita, si inuentarium non fecerit, arg.C.de cadu.toll.l.1.§.si autem indeficientis. ¶ Item hoc videamus, quis certat de damno euitando, ꝛ certe vterque: quia hinc emptor, inde filius, ꝛ quis actionem? ꝛ vtiqꝫ filius, quis defensionem? ꝛ emptor, scꝫ potiori loco debet emptor, q̃ filius

filius constitui, quia cum de damno hinc inde certatur, deterio-
2 ri loco petitor constituitur, sicut econtra, vt. ff. de iniu. l. verum. §. fi. & de verb. oblig. l. si seruum. §. Sequitur, & de reg. iu. l. cuius in pari. & iura promptiora sunt ad defensionem parandam, quam ad actionem indulgendam: vt. ff. de pig. l. 1. & ff. de superfici. l. 1. & ff. de contr. empt. l. si in emptione. §. item, & l. pacta, & ff. de compen. l. sicut filio, & ff. de pac. l. si iura: Est insuper alia ratio, quae filio imponit silentium, quia scilicet cum parenti heres extiterit, euictionis laudandus est autor, vt. C. de euict. l. siue. Si ergo emptorem ab alio tenetur defendere, multo fortius eundem ipse non
3 poterit impugnare, arg. C. de euict. exception. l. Si ob causam & ff. si seru. vend. l. Pompon. & ff. de cond. indeb. l. frater in auth. vt diffin. iud. §. 1. circa finem.

EXADVERSO

¶ QVOD filius ad agendum admittatur euidentissima ratione probatur. Ecce imprimis quia huiusmodi venditio duplici iure irritatur, scilicet generali Senatusconsul. quia prohibitum est minorum praedia sine decreto alienare, & speciali, scilicet sacris constitutionib. quib. rerum filiorum nisi in casibus permissis patrib.
4 alienatio interdicitur, & filijs quandocunque factis sui iuris nullo obstante obice conceditur reuocatio, vt. C. de praed. min. l. 2. & C. de bo. quae lib. l. cum oporter, & l. fi. & C. de bo. mat. l. 1. ergo (ait filius) mihi perpetuo rei vendicatio conceditur, quia in his legibus existam vel non existam heres non distinguitur, vt. ff. de leg. praest. l. 1. §. generaliter. l. 3. ff. de off. praesid. merito irritationis penae talis venditio subijcitur, quae tam duplici iure resistente facta conuincitur, vt. C. de legi. l. non dubium: & c. de Sacr. S. Eccl. l. iubemus, nimirum male fidei possessorem eum esse nemo ambigit, qui contra edicta legum mercatur, vt. C. de agric. & cens. l. quemadmodum: nullo igitur tempore debet suae perfidiae praemium consequi, qui ab initio tam dilucide arguitur fuisse in fraude. ff. quod met. cau. l. si mulier, nempe nullum viciosum confirmari iuris regula patenter ostendit. ff. de reg. iu. l.
5 quod initio, & ff. de pig. actio. l. rem ali. & ff. qui & a quibus manum. l. non si seruo. Nec patris successio facit, vt filius ab agendo repellatur, immo potius ad persequendum admittit, nam si rei veritatem sequaris, pater meus potuit reuocare secundum quod de iconomo diximus alienante rem Ecclesiae non seruata forma iuris: vt supra in q. 2. si igitur pater meus agere potuit, constat, quod occasione paternae hereditatis repelli non debeo, immo admitti, maxime cum ex persona mea non iure hereditario agam, & ex persona mea deberi potest, quod defunctus non potuit, arg. de verb. oblig. l. 3. & ff. ad. l. falcid. l. reperit. & ff. de diue,

& temp.præscrip.l.an vicium: &.ff.de leg.1.l.legatum, &.C.de euict.l.fi. ¶ Item alia ratione, quia non est soluendo adeo vt ex ea mihi consulere non possum, datur enim quandoque in aliquem actio, vel restitutio, quia ille, qui conueniri debuit, non soluendo deprehenditur vt.ff.de eo per quem factum erit.l.3.& ff.si mens.fal.&.ff.de mino.l.apud,&.ff.de dolo.l.4.l.eleganter. Sed si cui hæc actio efficax friuola videatur ecce Iustinianus occurrit, qui conficienti inuentarium emolumentum, nec detrimentum permittit, & in nullo ius hæredis ledi, vel confundi patenter ostendit, vt.C.de iure delib.l.fin.constat igitur, dicit fi-
6 lius, quod ego, cum inuentarium fecerim, & omnia solennia seruauerim, a petitione rei meæ non debeo repelli, ne alioquin ab Imperatoria celsitudine videar deceptus, arg.(de admi. tut.l.sancim⁹.C.de his qui veni.etat.l.1.ecce sic allegat pro se filius, & inde aduersarius, tu quid dicis, responde.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur subtiliter hinc inde inspectis vtriusque allegationibus emptorem filio condemnandum, & hoc ideo, quia fecit inuentarium, & inuentario confecto in nullo debet hæres aliquis etiam extraneus damnificari, quanto magis nec filius. ¶ Item subtiliter intuenti videbuntur filij hoc modo a suis maternis bonis posse fraudari, si ponas patrem tantum de filij bonis alienasse, quantum suum fuit patrimonium vel vltra: ita enim defraudabitur ab vtrisque: si enim velit vendicare propria: paterna amittit, si vero eligat paterna propria deferet, sed nec paternis quicquam videbitur asequutus, cum tantum, vel plus amittat, quam accepit, arg.de in rem ver.l.1.&.l.si res.& de leg.1.l. ciuitatibus, & sic pater iam alio legis calore faciet, quod facere prohibetur, sc3 sine iusta causa, & legibus cognita filium a sua successione repellet, quod est vetitum: vt in auth. vt cum de app. cogno.§.aliud, arg.adhoc.C.de natur.lib.l.legem, &. ff.de tuto.& cur.l.scire.C.de priuil.de.l.1. ¶ Item alia iustissima ratione quis enim diceret filium in culpa hic adeundo hæreditatem, paternum debitum honorem seruauit? & legislatoris adimpleuit consilia? aut enim dici oportet beniuolam filij voluntatem puniri, aut legislatoris cum consilio decipi, quod esset absurdum, si ergo taliter se immiscendo hæreditati in culpa non fuit, constat, quod rei suæ dominium non amisit, cum nullum aliud eius factum amittendi intercessit. arg. ff.de reg.iu.l.id quod nostrum.

QVÆSTIO XXXIIII.

34 AN DOMINVS SERVI POSSIT CONTRA *usucaptorem legis aquiliæ actionem intentare, si ante usucapionem impletam damnum fuerit seruo datum.*

QVIDAM seruum quem vsucapiebat ante imple/
tam: vsucapionem eius, eluscauit, nunc vsucapio/
ne impleta dominus serui contra vsucaptorem le/
gis aquilie actionem intendit, In questione verti/
tur, vtrum possit.

QVOD POSSIT

¶ ET quod dominus legis aquilię actione vti possit, manifesta
ratione conuincitur. Actio enim legis aquilię datur domino
hic vero, fuit dominus serui cum damnum daretur, ergo ei cō/
petit legis aquilię actio nō obstante, q̄ dominus esse desyt, arg.
ff. de aq. plu. arc. l. quamq̃z, & ff. de constit. pecu. l. item, & ff. ad.
l. aquile. l. ait lex. nempe qualiscunque actio nomine rei meę,
mihi semel, competit, & in mutatione dominÿ nullatenus com
1 petere desyt: arg. ff. de actio. emp. l. quicunqz & ff. qui satisd. cog.
l. si decesserit, & ff. de furt. l. inter omnes. §. & ff. arb. fur. cęs. l. vlt.
¶ Item alia ratione (dicit quondam dominus) ad agendum
admitti, quia duplici damno, neminem affici debere, se legisse
meminit, dicit igitur se damno amissionis serui, & damni illati
non debere affligi, arg. ff. de cond. ob. tur. Cau. l. si pecuniaz. §.
vlt. & ff. de pen. l. sanctio. & ff. de iu. dot. 1. l. iure succur. Est q̄qz
ratio potentior, scz publica vtilitas, (dicit dn̄s) ante vsucapio
nem condemnat: publice enim vtile fore conuincitur maleficia
impunita non relinqui, arg. ff. de iniur. & l. item. §. siquis sic fęr.
& ff. ad. l. aquil. l. ita vulneratus. ¶ Item sic argumentatur,
actio legis aquilię personalis est, & non prętoria, cępit mihi cuz
effectu competere ergo non tollitur spatio, nisi xxx. annorum cū
minori tempore causa claudi non reperiatur vt. C. de pręscr. 30.
ann. l. sicut. ¶ Itē dicit q̄ndā dn̄s ad qd egeo adminiculis? cū
prompte faciat lex. & ratio mera: ecce enim vsu cepit seruū ince/
2 pit, tunc per eum, ex omnibus causis nouo domino quęrere,
vt instit. per qu. pers. nob. acq. §. de his, ergo non retrohatur do/
minium eius, simile. ff. de leg. 3. l. 1. & ff. de sta. hom. l. 3. §. si ex &
ff. de offic. procons. l. 3. in simili. & C. de donat. inter. vi. & vx. l. do
nationes: & ff. ad treb. l. qui ita: ergo de damno, q̄ antea dedit

iniuria tenetur. Ad hoc per legem, quę negocium determinare videtur, & omnem quęstionem ne dimittere, dominus in medium introducit. Ecce enim bonę fidei possessor de dolo antea commisso, post vsucapionem tenetur, vt. ff. de rei vend. l. si a bonefidei. Sic ergo & iste de damno dato, sufficit enim vt perpetuo teneatur, si semel de dolo vel culpa quid fecisse dicitur arg. ff. depos. l. 1. §. si rem, & ff. de fideicomm. lib. l. quidam, & ff. de cond. furt. l. in rem. & l. vlt.

EXADVERSO

¶ VSVCAPTOR vero in hunc modum respondet domino, Tu vis me conuenire actione legis aquilię, ergo dicis me dedisse damnum, vel occasionem damni dolo, vel culpa vt instit. ad l. aquil. per totum hęc sunt, quę hanc actionem inducunt, ergo vbicunq; deficiunt ista, & actio deficit, sed hic vtrumq; deficit, ergo & actio locum non habet, & ꝙ vtrumq; defecerit, sic probatur. dolus deficit imprimis, quia benefidei possessor verberando seruum potius suo iure vti videtur, quam dolo facere, nemo. n. dolo facit, qui suo iure vtitur vt. ff. de cond. ob ca. l. si donaturus

3 & ff. de dam. inf. l. fluminum, & ff. de regul. iur. l. nullus deficit igitur dolus, ꝙ culpa defecerit, sic probatur, bonęfidei possessor domini cogitatione vel loco seruum possidet, ergo eo tanquam re propria vti intelligitur, sed in rei proprię administratione culpa nō exigitur vt. ff. sol. matr. l. etiam. §. 1. & ff. de bon. aut. iud. poss. l. prętor, ergo nec in casu proposito concludit vsucaptor restat igitur, cum dolus, & culpa defuerint, vt actio legis aquil. sibi locum non vendicet. ¶ Item quia fecit, ꝙ sibi publice facere arbitrabatur. ff. de edil. edi. l. quis sit fugitiuus. §. apud labeonē, Item quia non potuit diuinare alium esse dominum vt. ff. ad. l. aquil. l. si putator. ¶ Item quia potius sibi quam alteri damnum dedisse videtur, vnde ipse & non alius debet conqueri, argu. ff. ad. l. aquil. l. aquilia & ff. de petit. hered. l. siquidem, sed vt breuiter tibi concludam (dicit vsucaptor) te a dominio rei excludo ergo retro dominum fuisse intelligor, vt. ff. de leg. 1. l. seruum, & ff. de minor. l. iij. & ff. de pericu. & com. re. vend. l. ꝙ si, & ff. ad. l. aquil. l. si dominus, & l. nam. Sicut: & sic ego de damno tibi dato non teneor. ¶ Item alia fortiori ratione, quondam dominus repellitur & nimirum, facto suo a rei dominio istius cecidit, ergo actio sibi, quę ratione dominij sibi competebat, sibi competere desiit arg. ff. de furt. l. si dominum & ff. de aqu. plu. arc. si tertius ff. de cond. furt. l. sine. §. vlt. ꝙ facto suo ceciderit, sic probatur, quia enim alienauit, ergo suo facto ꝙ eum alienauerit, in lege patenter exprimitur: nam alienare dicitur, qui rem suam vsucapi

4 patitur vt. ff. de verb. sign. l. alienare & ff. de fun. dot. l. si fundū.

Ex his omnibus igitur manifeste patet, (dicit possessor) quod tu facto tuo a dominio rei expulsus ab hac similiter actione debes repelli, nec enim sufficit aliquando te fuisse dominum ad hoc, ut nunc agas ratione dominij, nisi etiam nunc sis dominus, arg. ff. de postul. l. cui eorum, & ff. de adoption. l. per adoptionem cum ergo nunc alium esse dominum sit certum, te non dominum, & omni actione destitutum lippis & caecis patet, duo enim eiusdem rei domini insolidum esse non possunt, vt. ff. de procur. l. Pomponius & ff. commod. l. si vt certo. §. vlt. immo quod plus est nunc, nunquam fuisse eius dominus diceris: cum dominio rei inuenia ris esse priuatus arg. ff. quor. legat. l. 1. & ff. de edil. edic. l. 1. sed vt compendiosius tuam procacitatem aperta, & viua voce repellam, (dicit possessor) & si poneres me dominum non esse sed dumtaxat tutum praescriptione, tunc cum effectu ab hac actione repulerim, nimirum a iudiciorum liminibus procul iubetur repelli, qui annorum circulis, vel ratione quacunque arei petitione submotus de appendicijs, siue de minutijs tractare contendit, arg. ff. de vsucap. l. eos, & ff. de vsur. l. eos & ff. de pecul. l. 1. & ij. & ff. de regul. l. ij. & ff. si qui. caution. l. 1. in princ.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur distinguendum, vtrum possessor fuerit bonae fidei, an malae, si bonae fidei fuit, cum a quondam domini petitione absoluo illis, scilicet rationibus, quia domini intuitu possidebat, & tanquam re propria vtebatur, nec in rei propriae administratione culpa exigitur, vt probatum est. ¶ Item illa alia ratione, quia potius seipsum quam alium damnificasse videtur, quod ex post facto apparet. Si vero fuerit malae fidei eum petitori condemno, quia & dolus praesumitur, quia scit alienum esse, & taliter vtitur arg. ff. quae infra. cred. l. omnis & ff. qui. & a quibus man. l. semper, & ff. de petit. her. l. si quis, & quia in culpa fuit, Culpa enim est immiscere se rei ad se non pertinenti, vt. ff. de regul. iur. l. culpa, cum omnes scire debeant, quod suum non est ad alios pertinere vt. C. vn. vi. l. cum quaerebatur. ¶ Item quia & petitor dominus est, praescriptione enim xxx. annorum vel vlteriori sine vlla querela dominium acquiritur, haec distinctio in vsucaptore locum non habet, quia non potest esse nisi bonae fidei possessor, saltem in initio, quid enim si postea efficiatur malae fidei, nunquid idem dicis in eo, qui malae fidei ab initio fuit? respondeo forsan sic, quia in eo nihilominus impletur vsucapio.

QVAESTIO XXXV.

35 AN DEBITOR PECVNIÆ MATVRATÆ, SI *tempore restitutionis deterior facta sit, illamq; sic restituat, huiusmodi solutione liberetur.*

QVIDAM creditor Lucensis a quinquennio re/
tro amico suo pecuniaz mutuauerat, núc sibi eas
vult restitui in capite anni, ꝗ modo queritur, cuȝ
pecunia ista facta sit deterior, vtrum debitor talē
pecuniam soluendo, qualis est tēpore solutionis.
Statuto liberetur, an debeat soluere talem pecu
niá qualis fuerat tempore contractus mutui.

QVOD LIBERETVR

QVOD liberef ꝛ īprimis hac rōne, qa, si nihil aliđ ꝯuenit, đ ipsi⁹
mutui ꝯctu nō ē dubiū vt p̱ ęque bonū reddaf vt. ff si cert. pet.
l. ij. ſȝ pereqȝ bonū est ergo secundū, ꝙ acceptū est, quia hoc ver
bum non potest, nisi ad ꝙ datum est, referri, patet igitur, quod
tempus dationis inspicitur, dicit creditor. ¶ Item si bene, ꝛ
1 diligenter in fine legis inspexeris nulla remanet ambiguitas, di/
cit enim, papa id agi intelligitur inter dantem ꝛ accipientē mu/
tuum, vt einsdem generis, ꝛ eadem bonitate soluatur, ꝙ datum
est, non enim fuit contentus dicere, ꝛ accipientem mutuum vt
einsdem generis, sed adiecit einsdem bonitatis, patet igitur
hoc, ꝙ duo in soluendo sunt necessaria, genus, ſcȝ ne videatur
aliud pro alio reddi, ꝛ bonitas, si igitur affuerit bonitas, sed
desit genus, vel econtra, in hoc soluere non videtur debitor arg.
ff. de testam. l. ad testamentum. §. siquis ꝛ. C. de vsur. l. ij. nimirū
2 nec videtur redditum, ꝙ deterius factū redditur arg. ff. deposi.
l. i. §. si res, ꝛ. ff. qui satisd. cog. l. quotiens. ¶ Item ex illo ver/
bo tota questio diffinitur, dicit creditor non debet enim vinū no
uum pro veteri restituere debitor, ꝛ quare nonne ꝯstat esse eius/
dem generis, ꝛ einsdem qualitatis? vtiqȝ, sed quia non est eius/
dem bonitatis, tacite enim agi, intelligitur, vt dictum est, vt ea/
dem bonitate reddatur, sicut ꝛ alias. ff. loc. l. item querit. §. Itē
ff. de oper. liber. l. eius artificij ita porro, ne de cetero ambigui/
tas in corde tuo remaneat, dicit creditor videas leges, quę to/
tum negocium determinant, in quibus tempora primitiua ser/
uari pręcipitur non futura vl. ff. de const. pec. l. item ꝛ. ff. de leg.
ij. l. vxori. §. i. ꝛ. l. vxorem. §. testamento, ꝛ. ff. de act. ꝛ oblig. l.
cum quis.

EXADVERSO.

¶RESPONDET Debitor creditori hoc modo, si opponas tuas allegationes sufficientibus responsis de cetero non laborabis obiectis, Imprimis, q tu dixisti mutuum eiusdem generis, & per eq bonum reddi, fateor verum esse, sed tu male intelligis vt sequentia demonstrant, debet enim debitor mutuum restitue re eiusdem generis, & per eq bonum, q sit in eodem genere, q
3 restituitur ita enim sequens litera intelligendum ostendit, In qua dicitur non licet debitori deteriorem, quę ex eodem genere sit, reddere veluti vinum nouum &c. liquet igitur, q nō deteriorem, quando soluit, debet reddere debitor, quę sit in eodem genere dicitur enim sit & non apponitur fuit: Restat igitur, vt ego liberari debeam, cum per eq bonam pecuniam, quę sit in hoc pecunię genere tibi restituam sine enim dicas mihi promisisse pecuniam eiusdem generis me restituturū talem restituendo, quas
4 lis est debeo liberari vt. ff. de leg. i. l. legatum in fi. & l. si legati & l. si seruo legato. §. si fundum, sine in genere, & incertam pecuniam solutione exiguioris debeo, & absolui arg. ff. mand. l. fideiussor, vnde apparet, q genus, & bonitas, quę adesse debet, adest, vnde argumenta tua emendicata non valent. Quod secundario infertur, q non videtur redditum, q deterius redditur, tacuisses, si philosophus esses, loquuntur enim in eum casum quando res ab habente facta deterior restituitur, vt eadem lege
5 patenter ostenditur, cum igitur hic clarum sit dolo, vel culpa mea aut negligentia nihil factum esse, vt pecunia efficeretur deterior, concluditur ex tuis per contrarium casum intellectis legibus me, talem soluendo, licet deteriorem factam debere liberari vt. ff. de leg. i. l. cum res & ff. de pro. & comm. rei. vend. l. illud: Tertio de taciturnitate conuentionis, vt ita dicam respondeo hoc prorsus perniciose contra te allegasti, ita enim debet intelligi per eque bonum debere restitui, si in eodem statu, & eadē bonitate permanserit, arg. ff. de solut. l. cum quis. Quod vero de tempore contractus opponis, mihi non obuiat, quia locum habet, vbi terminus non statuitur solutionis, termino enim solutioni adiecto tempora solutionis spectanda, omnia iura procla-
6 mant arg. ff. de regul. iur. l. si calendis & arg. ff. de verb. oblig. l. quotiens, & ff. qui satisd. cog. l. si quis. Item alio iure repellendus es a tali petitione, quia potuisti hęc apertissime dicere, vt ff. de contrab. empt. l. labeo & ff. de pact. l. veteribus, sed de hoc in futurū tibi prospicere debuisti, vt. ff. loca. l. si quis do. q si nō fecisti tibi imputare debes, sed modo caute obiectione tu creditor si potes. volo respondeas, vel vt victus succūbas, si pecunia facta esset melior cuius temporis pecuniā peteres? Vtiq istius

ergo deteriorem recipies quia contrarium postulaturus non esses arg.ff.de vsur.l.si ea.z.C.de solut.l.cum pecunia,z.C.de rescind.vend.l.iiij.tibi igitur silentio imposito me absoluendum deposco.

SOLVTIO

¶DOMINVS J.dixit,quod nemo talem pecuniam soluendo poterit liberari,reproba enim pecunia soluentem non liberat, vt.ff. de pign.act.l.eleganter.§.qui reprobas,reproba dicitur siue in solidum,reproba siue in partem,z minus proba. nam z non soluendo dicitur,qui solidum soluere non potest vt.ff.de verb. sig. l.soluendo: Ego idem sentio,lex est siue distinctione illa, vel temporis diffinitione,vel deterioratione mutuum tale,quale datur, restituendum,iniunge ergo siue tale fuerit solutionis tempore, siue non,tale tamen reddendum est,quale datum fuit arg.C. de donat.l.data z.ff.de aleat.l.1.quod enim dicitur tempus solutionis spectandum,non pertinet ad bonitatem ipsius mutui, sed
7 ad ipsius ex actionem augendam vel diminuendam, cum suo die redditum non erit, sed quod ex eisdem legibus potest perpendi. Dominus tamen papa inter debitum vsurarium, z non vsurarium laudandum distinxit.

QVÆSTIO XXXVI.

36 AN FILIVS, CVI OBVENIT IN PARTEM *salinaria cum alteri furnus contigerit, possit fratre prohibente furnum de nouo construere.*

QVIDAM Salinarius furnum habens in suo patrimonio, z Salinariam ex diuturno tempore, z longa consuetudine semper habuit,nec vnquam istorum aliquod in nullum alium vsum transduxit, decedens vero, demum duobus filijs relictis, vni salinariam, alteri vero furnum, reliquit,nunc autem salinariã habens in eo furnum edificat, alter eum ab edificando repellit, an possit causa vertit z questio proponitur,z in iudicium deducitur. An Furnarius habentẽ salinarium a furni constructione possit prohibere, proponitur iudicis officium.

QVOD POSSIT

¶QVOD possit prohibere,probabili modo videtur posse conuinci,
1 Imprimis enim generali ratione, quia sic licet cuique in suo

loco

loco proprio edificare, ne vsus incommodetur alterius arg. ff. de regu. iur. l. domum & ff. de dam. infec. l. qui vas & ff. si seruit. vind. l. sicut. §. aristo. licet enim in proprio sit cuique edificare permissum. Tamen sic cum incommodo vicini constat esse prohibitum, Cumdam enim simpliciter permittitur, quod ratione adiuncti prohibitum inuenitur arg. ff. de postul. l. i. & ff. de condit. ob. cau. l. ij. Sed audias frater (dicit furnarius) pro me multum facit patris mei diuturna consuetudo, que multis legibus seruanda conuincitur, vt. ff. de leg. iij. l. sicut heredes, & ff. de vsufr. leg. l. damnas. est quoque, frater alia ratio, que te ab edificando repellit scilicet paterna prohibitio, nimirum mihi propter furnum, & tibi salinariam assignauit, cum non aliter, nisi quod vt ipse vsus fuerat, ne aliter vtaris etiam prohibuisse conuincitur arg. instit. de legat. §. vlt. & C. ad. l. iul. de adulter. l. i. prohibitionem defuncti pro legibus obseruandam tu ipse ignorare non debes vt. C. de reb. al. non aliter. l. vlt. & C. de Sacr. sanct. Eccle. l. i. nimirum in rebus nouis construendis debet esse vtilitas euidens, vt non recedatur ab eo iure, quod diu equum visum est, vt. C. de pst. princ.

2 l. ij. & ff. de leg. & son. con. l. minime, sed si respondes, hic euidens apparet vtilitas mea, ergo mihi licet hoc nouum facere, sed audi quid lex dicat, scilicet non priuatam vtilitatem, sed communem preponendam vt. C. de primipilo. l. vtilitas, & C. de caduc. toll. l. i. §. vlt. ¶ Item que a principe sunt, sic cuique beneficia concedenda, vt sine cuiusque prestentur iniuria vt. C. de emancipat. l. nec aui, & ff. ad trebell. l. sed cum, & ff. de admin. tuto. l. impuberi.

EX ADVERSO.

¶ EX aduerso salinarius statim fratri suo furnario respondet multiplici ratione, sibi licere furnum facere, allegans imprimis ea, scilicet generali causa, que cuique in re propria, que sei iniuriam nemi

3 ni debeat, impune quodlibet dummodo non improbatum, facere concedit, etiam si alteri officiat dummodo in alienum quicquam non immittat vt. ff. de ser. vrb. pred. l. cum eo. & C. de seruit. altius edes & ff. de dam. infec. l. proculus. Sic ergo dicit salinarius, licet mihi in eo facere, quod tibi officiat multo magis, vt id non proficiat, quod emolumentum afferre consueuerat arg. ff. de aque. plu. l. in eo & maxime dicit ipse cum hic faciam, non vt tibi officiam sed vt mihi proficiam, arg. ff. de aq. plu. arc. l. i. §. denique, & l. in summa. §. item natus & ff. de dam. infec. l. fluminum. §. vlt. nemo enim videtur dolo facere, qui suo iure vtitur vt. ff. de lib. po. l. i. & ff. de regul. iur. l. nullus. Nec obstat frater, quod defunctus longo tempore istis rebus vsus fuerit, quia denique aliter possunt heredes vti rebus hereditarijs quam defunctus vsus fuerit, vt. ff.

4 si. reg. l. antepen. Immo etiam possunt, quod defunctus non potuit,

vt.ff.vel.l.falc.l.reperitur, ⁊.ff.de verb.obl.l.iij.⁊.ff. de diuers. ⁊ temp.pręscr.l.an.vitium autoris vel adminus hoc inficiari non poteris, defunctum in alios vsus rem istam potuisse cōuertere, ergo ⁊ similiter hęres hoc possum qui iure ei⁹ successi, arg. in auth.de hered.quę ab.int.§.1.2.⁊.3.⁊.C.de temp.in integ.restit.l.eaqʒ, nec dicitur hęredi obstare, ꝙ defuncto obstare nō potuit, vt.ff.de regul.iur.l.inuitus.§.cum quis in alicuius.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine pręiuditio melioris sententię fratrem salinariam de iure in salinario furnum posse facere ⁊ habere, nec a fratre furnario iure aliquo posse prohiberi, cum voluntas defuncti manifeste non appareat contraria, cum in iure concesso sibi cuilibet edificare conceditur, dumtamen in alienuʒ nihil immittat vt.C.de ser.alt.toll.per to.⁊.ff.de dam.inf.l.proculus, ⁊.ff. de aq.plu.arc.l.1.⁊.l.item ait, ⁊.l.si in meo nimirum, quia ratione iste furnarius salinarium a furno faciēdo prohibere intendit, eadem ratione quilibet magister antiquus nouis magistrū a scolarum regimine prohiberetur quia eius forte scolas scolaribus vacaret, ꝙ esset absurdum.

QVÆSTIO XXXVII.

37 AN PVPILLVS CONTRA TVTOREM AGEre possit, *qui sibi tantum legatum procurauit, quod etiam pupillo testator legare uolebat.*

QVIDAM dum extremę suę voluntatis moderamina conderet, fundum Cornelianum cuidaʒ tutori, eiusqʒ pupillo relinquere voluit, Tutor autem sibi soli relinqui postulans, quod petijt, impetrauit: mortuo testatore demum pupilloqʒ pubescente prędictus tutor a quondam dicto pupillo ratione prędicti legati conuenitur, vnde quęritur, quid iuris sit, proponitur actio tutelę.

QVOD POSSIT

¶ QVOD pupillus contra tutorem cum effectu actione prędicta experiri possit euidenti ratione probatur. In primis pro pupillo facit ratio personę quę fauorabilis est, nempe pupillorum fauore aliquid specialiter constituitur, vt.ff.de susp.tu.l.iij.§.1.⁊ C.vt caus.post pubert.adsit.l.vni.secundo pro pupillo potest allegari testatoris tacita voluntas, arg.ff.de hered.instit.l.vlt.

Tertio quia per tutorem factum est, quominus in pupillum tale legatum deuenerit, & sit acquisitum, vt. C. de adm. tut. l. pupillorum, & ff. de legat. ij. l. Lucius titius, & in auth. vt cum de appell. cogn. §. quominus. Quarto, quia pupilli vtilitatem suę
1 debuit anteponere, vt. ff. de admin. tut. l. tutor. §. 1. & ff. cómod. l. si vt. §. quę vero, & C. mand. l. in re mandata. Quinto, quia tutor pupillo tenetur acquirere, & si non fecit tutelę la queis illigatur, vt arg. C. arb. tut. l. quicquid & l. ne ea. Sexto, quia daretur alijs tutorib⁹ malignădi facultas: arg. instit. vi bon. rapt. §. sed nedum, & C. de furt. l. si quis seruo. Septimo quia tutoris dolus pręsumitur, qui ei nó debet esse lucrosus, arg. C. de legat. l. si legat. cum. ff. pro socio. l. verum est. Octauo quia per tutorem pupillus damno intelligitur affectus vt. ff. nequi. in lo. pub. l. ij. §. merito, & ff. ad. l. aquil. l. si seruum. Nono quia ratione officij a tali debet abstinere inquisitione vt. ff. de contrab. empt. l. qui officij causa, & C. de contract. iudicum. l. 1

EXADVERSO

¶ CONTRA pupillum pro tutore imprimis allegatur testatoris posterior voluntas, arg. ff. de iu. codicill. l. diuus, & C. de fidei comm. l. clarum. Secundo alienę propria pręponenda, vtilitas arg. ff. de pręscr. verb. l. qui seruandarum, & ff. de iud. l. si longi⁹, & ff. de fideicomm. lib. l. neq3. Tertio vtriusq3 certantis de lucro parilitas arg. ff. de reg. iur. l. q nemo. §. cum de lucro. Quarto, quia ratione officij non debet impediri, cum nemini debeat
2 esse damnosum, vt. C. de allu. & palud. l. sine & ff. de furt. l. si ser/ uus. §. quod. Quinto, qa licuit sibi vigilare & sua solertia acquirere, C. arb. tut. l. si defunctus, & ff. de pecul. l. summa. Sexto quia non pręsumitur dolus cum fecit, q sibi licere credidit arg. ff. de edil. edic. l. qui sit fugitiuus. §. Item. Septimo quia non debet ex tali suasione pupillo teneri, cum testatori fuerit liberum non seruare, arg. inst. mand. §. tua gratia tantum in si. Octauo quia non videtur pupillus damnificari, si lucratus non est arg.
3 ff. de damn. infec. l. proculus, & ff. de his quę infra. credit. l. qui aut cum possit. ff. de iniur. l. iniuria. §. si quis in honoribus.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur, q si manifeste appareat testatorem pupillo relinquere voluisse, & persuasione tutoris contrarium factú tunc
4 teneatur actione tutelę arg. ff. de leg. ij. l. Lucius. §. Sempronio, & C. arbit. tut. l. quicquid.

QVÆSTIO XXXVIII.

38 AN EMPTOR CONVENIRI POSSIT EX DO/lo mediatoris in ipsa uenditione commisso.

IN hac questione vtrum teneatur emptor vendi/tori nomine doli commissi, a mediatore proponi/tur, actio ex vendito.

QVOD TENEATVR

¶ QVOD teneatur, sic conuincitur, emptor ex dolo mensoris, ergo ex dolo tenetur mediatoris, vt.ff. si mens. fal.mo.dix.l.ij.§.1. Item nemo cum iactura aliena locupletari debet ergo nec emptor cum iactura venditoris arg.ff. d iu.dot. l.iure succursum. ¶ Item cum dolus alterius alteri prodesse non debeat vt.ff.de poss.l.1.§.inscribit.l.siquis inficiatus, & ff. pro suo.l.si ancillam, & ff.de acqui.re.dom.l.Pomponius.

1 ¶ Item quia nihil interesse debet, a quo dolus commissus sit, in hac venditione, sed an sit commissus vt.ff.q met.cau.l.si cu exceptione.§.in hac, nam & alias non interest, quis commiserit, nimirum licet alias teneri non deberet, tenetur tamē quia ex do/lo aliquid ad eum peruenit, arg.ff.quam ex fac.tuto.l.dolus, & ff.q vi aut.clam l.quod. Item alia ratione teneri emptor con/uincitur fortiori, quia cum dolo videtur facere, cum sciens dolo acquisitum mediatoris non restituit, licet ab initio, nihil dolo fecerit:arg.ff.de acqui.re.dom.l.Pomponius, & ff.de pos.l. si/quis in fi.& ff.pro suo, l.si ancillam. ¶ Item & cum nihil inter est, vtrum ab initio fuerit doli conscius, an postea vt.ff.de tribu/to.l.illud & ff.de petit.hered.l.sed & si.§.de eo & Quapropter de dolo tam suo teneri conuincitur, q̃s alterius. Est quoq; for/tior ratio, quę ad condemnationis laqueum emptorem addu/cit, sc; quia dolum mediatoris suo quasi nomine commissū ra/tum habere conuincitur, quando sciens dolose factum non re/scindit, immo defendit. C.de admi.tut.l. vlt. C. de nup.l.fine & C.ad Maced.l.si filius.

EX ADVERSO

¶ QVOD non teneatur, hoc modo videtur ꝓbari, quia si is ve/lit aliquem propter dolum conuenire, probare debet de dolo eius quem conuenit, facto, vt.ff.de do.except.l.ij. & C. de rescind. l. dolus nempe ad emptorem conueniendum non dolus, vel scien/tia mediatoris, sed ipsius spectat, vt.ff.de liber. cau.l.in seruo: & ff.de tabul.exhib.l.sedet si serui, & l.procurator, nimirum ꝑ

te allegasti (dicit emptor) delicta suos debent tenere auctores nec alter pro delicto alterius debet plecti & puniri, vt.C.de pen.
2 l.sancimus,&.C.ne vt.pro.mar.l.1. Item cum habes; quẽ pos sis conuenire sine me de dolo.me possessorem conuenire non debes arg.ff.de do.exc.l.eleganter.§.pen.&.ff.de eo.per qu.fac.l.ex hoc nempe licet inde deceptus sis, sed si modice me. conuenire non poteris, licet enim contrahentibus seinuicem circũuenire naturaliter vt.ff.de minor.l.in causa.§.vlt.&.§.Pomponius.

SOLVTIO.

¶IMPRIMIS potest distingui vtrum emptori dolus latuerit mediatoris, an certus fuerit, in primo casu absoluitur, in secundo arguitur vt.ff.de nox.act.l.ij. ¶ Item aliter refert, vtrũ ex dolo mediatoris aliquid peruenit ad emptorem: an non, vt si peruenerit in id damnetur, si non: absoluitur, arg.ff.de tributo.l.3. &.ff.de do.exc.l.4.&.ff.q met.ca.l.q diximus. Sed & aliter potest distingui, sc3 vtrum mediator, qui dolum adhibuit, sit soluendo, an non: si soluendo non teneatur emptor, arg.ff.mand. l.si procurator.ff.de instit.l.1.&.ij.&.C.si ven.pig.aga.l.1.&.ij. ¶ Item & hoc posset interesse, quis mediatorem adhibuerit. Vtrum emptor, an venditor, an vterq3, vel neuter, sed ex casu aduenit, si emptor, teneatur omnino, siue ad eum, peruenit, siue non, dummodo absit aliquid venditori, q imprudenter elegit, ei imputari non possit, arg.ff.de neg.gest.l.nam & serui⁹. §.vlt.&.ff.ad.l.aquil.l.si seruus.§.si forsan.ff.de custod.reo.l.nõ est facile:& ff.si mens.fal.mo.dix.l.ij.§.si venditor: non teneatur omnino emptor, quia sibi debet imputari venditor quum talem adhibuerit, etiam si emptor dolo participatus fuerit, nisi forte in subsidium, sc3 cum mediator non est soluendo, & aliquid ad emptorem prouenit arg.ff.commod.l.eum qui, si vero vterq3, vel neuter, lucrum ab emptore extorquetur vt. ff. de præscrip. verb.l.gratuitam.§.1.

QVÆSTIO XXXIX.

39 AN FALSVS PROCVRATOR, QVI IN CAVSA *mota contra Titium succubuit, si à domino cuius mandatum falsò asserebat, hæres instituatur, possit uti hæres denuò Titium molestare.*

QVIDAM falsus procurator nomine procuratoris assumpto actionem instituit, tamen in certaminibus negocij permanens victus occubuit, labente vero tempore a domino heres instituitur, quo, facto reum antea absolutum aggreditur hereditario iure actionem intendens. Quid sit iuris, quęritur. Proponitur actio, quę defuncto competebat.

QVOD POOSSIT

¶QVOD possit agere, hęc imprimis videntur inducere prioris iudicij, & sententię gesta pro alio, vt. ff. de opt. l. homine & C. de probat. l. licet & C. de transact. l. si causa: prioris status procuratoris in alium transmutatio auth. de iure iur. a mor. ff. de solut. l. qui res. §. aream, singularitatis iure denegati per vniuersitatez concessio, & ff. de acquir. re. dom. l. quędam, diuersorum oppugnantium prępone̅da petitio, vt. C. de iudic. l. in priuatio. ff. de decurio. l. decurio. & C. de adulter. l. iure, alterius iuris non propria actio vt. ff. de negoc. gest. l. cum, & ff. de reg. iur. l. qui in alterius: Iuris vniuersi nempe, hereditatis attributa successio: vt ff. de verb. sign. l. hereditas, vt. ff. de exc. rei. iud. l. si matr. & ff. de liber. cau. l. sicut. §. 1. & l. si seruum, & C. si sępius in integ. l. ij. & iij. & C. de inoffic. test. l. cum qui.

EX ADVERSO.

¶HIS, quę procuratorem quondam adiuuant allegatis, contra procuratorem stilum conuertamus, itaqȝ procuratorez hęc necessario repellunt, scȝ nec personę, nec causę mutabilitas arg. ff. de excep. rei iudic. l. iij. & v. & l. cum quęritur, & l. & an eadem & l. cum debet, crimen personę quę petit, & eadem actio, & eadem causa: nam priusquam esset Titij heres prendit, vt procurator, Unde est punienda eius improbitas arg. C. de transact. l. in transactione, & ff. de leg. 1. l. si seruus plurium & C. d ser. pig. da. l. si creditoribus eiusdem quoqȝ scandolosa me̅dacitas. arg.

2 C. de diuer. rescr. l. vlt. & C. si min. se maio. l. ij. falsitas no̅ est maioris autoritatis q̄ veritas arg. ff. de donat. inter. vir. & vx. l. iij. & ff. ad turpill. l. 1. §. accusationem, pacti proprij, licet inutilis reuocandi denegata facultas. ff. de adopt. l. post. & ff. de seruit. rust. pręd. l. per fundum, testatoris successio non opitulans arg. ff. re. amor. l. iij. & & ff. ad macedon. l. vlt. ff. de conditio. indeb. l. si vero. §. si filius immo singulariter factum affirmans arg. C. de rei. vend. l. si a titio; & ff. de fun. dot. l. fundus.

DISTINCTIO

¶IN hac quęstione potest distingui, vtrum procurator falsus agebat suo nomine, dicens in re̅ suam procuratorem factum, an no

mine domini. In primo casu successori actio potius denegatur in secundo conceditur arg. de rei vendic. l. si a titio & . ff. de euiction. l. vendicantem. ¶ Item vt dicas, referre, qualiter victus fuerit vtrum quia fuerit falsus procurator, an quis res non fuerat titij, cuius nomine agebat, an quia procurator non erat, non obstet te exceptio rei iudicatae, si vero, quia res eius non fuisset, pronunciatum est repellatur arg. ff. de iure iur. l. in duobus. §. 1. & ff. de petit. hered. l. si fideiussor. Alio quoque modo adhuc potest distingui, vtrum defunctus sciuerit, quod procuratorem non fecit, aut ignorauit, vt si sciuerit instruendo videtur habe-
3 re ratum si ignorauit nequaquam: & ob id procurator, nec factus hæres iure hereditario possit agere vt. ff. de furt. l. si ad dominum & auth. de sanctiss. epis. & Deo. §. si seru⁹, & de regul. iur. l. sepe.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur, sine preiuditio melioris sententie hunc procuratorem a petitione hereditatis expelli, quia de eadem re agere videtur, vt. ff. de exc. rei iud. l. de eadem re. & ff. de rei vendic. l. is qui. Tum quia ex eadem causa, vt dictum est, Tum quia ex eadem persona, vt supra dictum est, Tum quia nec lis dicitur, vbi falsus procurator interuenit, nec possunt dici cõtrouer-
4 sie, nec iudicium vllum, cum hoc verum est, quantum ad dominum non quantum ad procuratorem, arg. ff. de superficieb⁹, si ergo falsus procurator tenetur, quia decepit aduersarium, multo fortius potest exceptione submouere, & cui damus actionem multo magis exceptionem pone namque falsum procuratorẽ conuentum, & condemnatum, nonne actione iudicati conuenietur in factum? & vtique multo fortius poterit exceptione submouere si post aduersarius absoluatur, cum enim exceptio denegetur, & actio, & similis est illa quæstio, vbi tractatur, vtrum Iudex, qui successit ei, contra quem iudicauit, possit causam appellationis exercere.

QVÆSTIO. XXXX.

40 AN RECEPTIO, VEL EXAMINATIO TESTIUM *possit fieri ante litis contestationem.*

IN Præsenti quæstione, an examinatio testium, vel eorum receptio debeat, aut fieri de iure valeat, ante litis contestationem.

QVOD POSSIT

¶ QVOD possit, hec imprimis videntur inducere, nulli⁹ lesionis interueniẽs actio, vt. ff. de bon. aut. iud. possid.

l.pretor.§.iij.ff.de aque.pl.arc.l.ij.§.ij.& ff.de calumniat.l.i.fa
1 ctorum semel, licet, prohibenda destructio, vt.ff.quan.app.l.i.
§.biduum, & ff.de interdic.& releg.l.relegatorum.§.ad temp°
temporis examinationis non facienda distinctio vt.C.de dona/
tio.l.data.& ff.de tutel.l.iij.non officiens ordinis præpostratio,
vt instit.de inutil.stipul.de heredi.quę ab intest.litigatorum cō/
sensu iuris facienda relaxatio, vt.ff.de ferijs.l.i. & in auth.ō te/
stib.§.siquando ficta post litem eadē examinatio, arg.ff.in.au.
clam.l.si alius §.est, & C.de iu.emphit.l.i.

EXADVERSO.

¶ QVOD vero ante litem contestatam non possit fieri examina/
tio testium, hęc inducunt, allegationum ante pręstitum sacra/
mentum de calumnia prohibitio, vt.C.de iur.in.propr.cal.l.ij.
post litem igitur contestatam faciēda examinatio, vt.ff.ō diuer.
& temp.præscr.l.de accessoribus: postposita præpositio, arg.C.
de execu.rei iudic.l.i.casualis ante litem allegationum receptio,
vt in auth.de exhib.re.§.si is: igitur consequenter ante litem fa/
ctam phibitio, vt.ff.de offic.eius, cui mand.est iurisd.l.i.& ff ō.
legib.l.cum lex. Et non opitulans legatorum conuentio, vt.ff.
de postul.l.quos, & C.de iurein.proge.cal.l.ij.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur sine pręiuditio melioris sententię, iuris ordinē
necessario seruandum, ideoq; post litē contestatā facienda exa/
minatio, si enim, vt dictum est, litis contestatio pręcedit sacra/
2 mentum. allegationes fortius litis contestatę si igitur talis iu/
ris ordo non remittitur ex consensu litigatorum, & iudicis q; fa
ctum fuerit, non valebit factum enim pretoris iure publico de
rogari non oportet, vt.ff.de pen.l.i.sed nec pactum priuatorum
ius ciuile poterit relaxare vt.ff.de pact.l.ius publicum, & C.de
iureiur.prop.cal.l.i.q; de testium examinatione quęritur idem
potest, de sacramento calumnię, vtrum, possit differri vsq; ad
sententiam, & allegare videtur, q; non possit, vt.C. de iureiur.
prop.cal.l.ij.in princ.& in medio, & instit.de pena.tem.litig.§.vi
detur, & q; possit, licet enim non possit remitti, poterit tamen dif
3 ferri arg.C.de precib.imp.offer.l.quotiens, licitum enim est ad
tempus, q; perpetuo non licet & licitum est pro parte, q; non li/
cet in solidum.

Quęstio.

QVÆSTIO XXXXI.

41 AN CREDITOR AMMISSO, PIGNORE SIBI *à debitore dato debeat probare ammissionem, An debitor, quòd in eo dolo uersatus sit creditor.*

OBLIGAVI tibi rem meam pignori, eamq; sine initio tuo amisisti, Queritur, quis debeat probare utrum tu q; sine dolo amiseris, an ego, q; tu dolo malo, proponitur actio pignoratitia, sed quia pro sociorum exercitio laboramus? ne q; ore dicimus, opere destruamus ad prosaycam, quasi ma-
1 teriā stilum conuertamus. Nimirum superiorum proximarū questionum ordo fuerit, Nunc igitur debitor contra creditores cum effectu pignoratitia intendit, nisi se sine dolo amisisse euidenter ostendat.

QVOD POSSIT

¶ ET MANIFESTA ratione conuincitur, vel eo, Quod creditor pignus habuisse arguitur, etiam nunc manifeste presumitur, habere nisi qualiter amniserit, probet, vt ecce siquis in iudicio cartam protulerit, & fidem ei imposuerit, si postea falsi ab aduersario qō opponat, veritatē in iudicio proferre cōpellitur, nec auditur, si se amisisse affirmet, vt. C. de fi. instru. l. vlt. & ff. de execut. rei. iud. l. si rem. & ff. loca. l. siquis fundum.
2 Nam & qui olim fuit bonus, vel malus, & nunc talis esse presumitur, nisi forte commutatio econtrario patenter ostendatur, vt ff. de re. milit. l. non omnis. §. a barbaris, & ff. de accusat. l. sicuū & C. de offic. nil. l. vlt. Ex his patet creditorem ad pignus debere arctari, quia ipsum habere presumitur, nisi qualiter amiserit, probet. ¶ Item alia ratione dolum abesse creditor probare cōpellitur, quia dolus presumitur ex modo loquēdi, scz quia amissionem, & non amissionis causam allegare conuincitur, vt non ex equitate testimonium dicere conuincitur ex modo loquendi, vt. ff. de question. l. de minore. §. 1. ex modo quoq; testificandi testimonium, vel tanq; verum admittitur, vel tanq; falsum repellendum ostenditur, vt. ff. de testib. l. iij. circa princ. Nimirum testimonium ita esse non opitulandum legitur, si cause existentia non admittitur, vt. C. de testib. l. 1. & l. solum, Eius quoq; allegatio non sufficit, cuius qualitatem, & quantitatem allegantis ꝓbatio non ostendit, vt. C. de transact. l. interpositas, & ff. d eden. l. siquis ex argentarijs. §. pretor quam testationem non valere

Teodosius, vt maior Diocletianus, & Maximianus Imper. constituerunt: patet igitur, quod si solum se amisisse creditor asserit nec amissionis qualitatem assignat, contrarium violenter præsumitur. Tertio quoque doli præsumptio creditori probabilis est, quia in suæ innocentiæ purgatione subterfugiens demonstratur. Ecce namque quod si contra heredem inuentario non confecto præsumitur, & condemnationis vinculo subit, nisi per prægnantem Innocentiam demonstrauerit vt. C. de iu. delib. l. vltima. §. In computatione, præsumere ergo debet iudex contra creditorem: & eum condemnare, vnde hic creditor probationibus luce clarioribus amissionem pignoris arguere compellitur, vt. C. de pignor. act. l. 4. sola autem amissio cum non liberat, nisi sine dolo inueniatur, ergo nec solum amissionem probare sufficit ad hoc,
3 vt creditor liberetur a pignoratitia, sicut potes videre in Testamento, vbi septem testes desiderantur, quorum si vnus defuerit, totum vitiatur testamentum vt. C. de Testam. l. si vnus. Sicut de libero homine vendito ad precium participandum, vbi tria concurrere oportet, scilicet quod sit maior etas, precij participatio, ignorantia emptoris, quæ sola si defuerit, cætera non fiunt coope
4 rantia, vt. ff. de lib. cau. l. liberis etiam. Patet igitur ex his, quod licet creditor amissionem probauerit, nisi sine dolo se amisisse probauerit liberari non poterit. ¶ Item sicut iudex in eo, qui generaliter exceptioni renunciat, quoniam tanquam non renunciasset, habetur, vt. ff. si qui caution. l. sed, & si. §. quæsitum. Sed & qui iubet filium hereditatem adire, nec de hereditate specificat, iussisse non videtur, vt. ff. acqui. hered. l. si quis. §. iussus. Sic & vbi fundus promittitur, non demonstrato fundo, nihil promissum intelligitur vt. ff. de verb. obl. l. ita stipulatus. Patet igitur & multis alijs similibus, quæ allegare possent, amissionem minime fore probatam, immo tanquam nihil creditor probasset, habendum, est quoque fortior ratio, quæ creditor non amissionem tantum, sed sine dolo amissionem probare tenetur, vt hoc saltim metu perterriti creditores diligentiam pignorum præstare compellantur, nimirum male versatus publice debet egestate laborare, vt
5 alijs sit exemplo ad terrenda malefitia vt. ff. de pos. l. bona fides sed & sacramentum, quod litigantes præstant contentiosa litigantium instantia compescitur, vt. C. de iureiur. pro cal. l. 1. delicta quoque quorundam coercebantur, quotiens nonnullis crassantibus opus est exemplo vt. ff. de pen. l. aut facta. §. vlt. patet igitur ex his creditorem sine dolo amisisse probare compelli, ne alijs valeat in exemplum produci.

EXADVERSO

¶ SEQVITVR vt pro creditore contra debitores aliqua in medium proponamus, Ecce enim imprimis videtur patenter con

uinci debitorem asseuerare, dolum creditoris non fugientis, & ideo debere eũ probare, & hęc regulis multiplicib⁹ & varijs posset competenter ostendi, Et prima ratio hęc est, dicenti non neganti incumbit probatio, vt.ff.de probat.l.3. Secundo, quia q dolum obicit, dolũ probare debet vt.ff.d do.exc.l.ij.tertio actore non probante, reus obtineat vt.C.de eden.l.qui accusare, Quarto quia, vbi est emolumentum, ibi & onus, vt.ff.de reg.iur.l.serui, &.l.quo tutela.§.1. Quinto quia res alienas possidens &c.vt.C.de rei vendic.l.vlt. ¶ Item alia ratione hoc idẽ ostenditur, nimirum contra creditorem, constat dolum non pbatum, nec prę sumptum, ergo ad eius probationem constat eũ non esse cogendum. & Quod sit probatus, patet, q non prę mit-
6 titur, sic ostenditur, doli prę sumptio est odiosa, ergo potius repellenda, q̃ admittenda: nempe in ambiguis humanior est facienda interpretatio, vt.ff.de probation.l.maiorem, &.C.de fideicomm.lib.l.cum inter, &.ff.de legib.l.benign⁹ &.ff.de regul.iur.l.ea quę.§.1.ergo potius dolum abesse, q̃ adesse prę sumendum est: & sic potius debitori, q̃ creditori probationem incumbere debet, Causa quoq; alia facit pro creditore, quia fauorabiliores sunt potius rei q̃ actores vt.ff.de regul.iur.l.fauorabiliores, ergo in paribus pro reo est interpretandum. Sicut de duobus iudicibus legitur diuersas sententias ferentibus, sed q illi sententię stabitur, qui pro reo iudicauerit vt.ff.de regul.l.ea quę.§.1.ratione igitur ambiguitatis constat p creditore prę sumendum. ¶ Item alia potentiori ratione, quia discretus, & diligens reperitur, sicut de minore industrioso legitur, quem ve-
7 risimile est non esse deceptum, nisi ostendat contrarium arg.C.qui & adu.quos.l.1.sed vis audire rationem aliam, quę totum negocium dirimit, q creditor se sine dolo amisisse probat eo q dolus ab aduersario non probatur, nam iustum aliq dicitur, eo q non probat iniustum, vt.ff.de fideicomm.lib.1.sicum. Ex his ergo patenter ostenditur creditorem sine dolo amisisse, si nõ probatur dolus, Et vt eo nos conuertamus, ausculta, leges in hunc modum omnes loquentes, ecce enim vnus tutor conuentus actione tutelę non probat se culpam, & dolum non admisisse in tutela, sed pupillus, vt.ff.de admin.tut.l.chirographis. ¶ Item hęres de legato forte dependito conuentus non pbat, sine dolo amisisse, sed legatarius, vt.ff.de leg.ij.l.cum ita.§.speciem, vendicans quoq; dominus possessorem malefidei probare compellitur, vel alioquin bonęfidei iudicabitur, vt.C.de fide
8 instr.& iu.ba.fis.l.1.lib.x. Debitor quoq; volens pignoris venditionem a creditore factam probare, arguere cogitur creditorẽ gratiosę vendidisse, vel emptorem dolose emisse, non autem ipse venditor, sine dolo vendidisse debet probare.C.si vẽd.pign.ag.

l.1.ij.7.iij. ¶ Item sufficit, si probat se amisisse, quia hic, 7 nulla culpa probanda ei a lege defertur, vt. C. de pignor. act. l. si creditor. Nec obstat quod amissionem non specificat, nam 7 mulier generaliter Velleiano senat:con. 7 omni alio auxilio rite renunciat, vt. C. quan. mult. tut. offic. l. vlt. Ex his omnibus patenter concluditur debitorem probare compelli dolum creditoris. In hac quęstione videtur esse distinguendum, an agat debitor vel conueniatur, vt si agat debitor dolum creditoris probare compellatur, si vero debitor conueniatur, quia magis pro eo pręsumitur dolum creditoris arguere, non tenetur, vt sic plus iuris habeat excipiens, quam intendens arg. ff. de compens. l. ficum, 7. ff. de negoc. gest. l. cauerit. §. 1. 7. ff. de pact. l. sicut vel potest distingui ad hoc, qualiter excipiat creditor, vtrum hoc modo non teneor, tibi debitori, quia sine dolo amisi, quo casu, 7 ille probare compellitur, aut creditor simpliciter se amisisse, quo casu hoc solum probabit, ex modo enim excipiendi probat reus, quod alias actor tenetur probare vt. C. de cond. ob. tur. ca. l. 1. 7. ff. de probat. l. 1.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur interim sententiam eorum eligendam, qui dicunt, quod inspecta qualitate personę sit iusiurandum deferendum creditori se sine dolo, amisisse, arg. C. de. fi. instru. l. vlt. 7. ff. de vox. act. l. quero 7. C. de bon. aut iud. l. vlt.

QVÆSTIO XXXXII.

42, AN VENDENS TERRENVM, QVOD HABET *in tali loco cum altera pars esset publice occupata in aggeribus, intelligatur etiam occupatam uendidisse.*

BONONIENSES Dum ciuitatem suam contra hostilem incursus Teutonicorum vallis muniret, 7 fossis medietatem prędij Gaij Seij occupauerunt: Gaius demum portionem reliquam vendidit, procedente vero tempore cum timor creuisset, 7 tremor tantus cępit, vt rusticorum ad ciuitatē magnus concursus fieret ita quod ciuitatis prior ambitus retinere non possit, vnde factum est, vt vallis dimissis prioribus vlterius muris, 7 fossis ciuitas ambiretur. Titius vero partem Gaij venditoris sui cum alia vallarum ripis complanatis possidere cępit quam Gaius ad se. quodam postliminij iure reuersam dicens

petere intendit. Queritur, quid iuris sit, proponitur rei ven/dicatio.

QVOD RECTE AGAT:

¶ QVOD venditor cum effectu contra emptorem rei vēdicatio nem intendit manifesta ratione probatur, nempe aut vult ven/ditor tueri se iure venditoris, aut alio extrinsecus, naz cum ven ditor huius rei dominus fuerit, z de hoc non dubitatur, z nūc presumitur dominus, vbi emptor non comprobet, vnde factus sit dominus? arg. C. de probat. l. fine, q iure emptionis se tueri possit, duplici ratione conuincitur, sc3 quia neq3 venditum est, q per se patet, neq3 fingitur, q vendiderit, q sic probatur. De hac parte vendita inter eos actum non fuit, sed tantum de reli/qua, ergo vendita non videtur: arg. C. de transl. l. si de certa z. ff. de transl. l. cum aquil. z. l. qui cum. ¶ Item per se ita (vt dicā) in rerum natura non fuerat, nec esse specificatur ergo vendita non videtur, quoniam nemo posset videri vendere vel emere q non sit portio, autem non videtur, nisi que appareat arg. ff. de
1 contrab. empt. l. tuttilia z. ff. de testa. tu. l. siquis ita. §. iij. z. ff. de dam. infec. l. in damnum. §. siquis, Immo z si vendita esset, idē rei venditio non teneret vt. ff. de contrab. empt. l. sed celsus z in stit. de contrab. empt. §. vlt. Ex his ergo patenter ostenditur, q emptor iure emptionis hanc partem obtinere non possit. Et quod accessionis iure obtineri non possit euidenti ratione pba/tur, sc3 quia vt dictum est, cum non fuerit a pristino domino a/lienata, redacta ad pristinum z priuatum statum pristino domi no est restituenda, ergo venditori quondam domino, arg. ff. de acqui. re. dom. l. adeo. §. insula. z. l. cum in suo, z. ff. de capt. z post. l. re. l. in bello. §. siquis. ¶ Item alia ratione quia discreta fuit hec portio, a vallis occupata ab alia, ergo inter eas non po test esse ius accrescendi arg. ff. d vsufr. ac. l. i. in princ. z. §. pen. z. §. vlt. z. l. ij. z. iij. z. ff. de leg. i. l. plane si titio. Immo plus di/cit venditor, sc3 quia istud tacite videtur exceptum cum vendi/dit reliquum. Sicut dicitur de eo. qui vendidit statu liberum z vnam causam statu libertatis expressit, illam venditor solam sibi z nullam aliam excepisse videtur vt. ff. de euiction. l. qui li/bertatis. ¶ Item qui dotem dat in vnum casum sibi consulen/
2 do in ceteris mulieri consuluisse videtur vt. ff. sol. matr. l. sicum. ¶ Item pater in vnum casum filium instituendo, in alio prete/risse videtur vt. ff. de lib. z post. l. commodissime: Ille quoq3, q domum legat instructam quedam nominatim excipiendo reli/qua videtur concedere vt. ff. de instr. leg. l. qui-aut. §. idem sicut quedam nominatim relinquendo alia videtur adimere, vt. ff. de fun. instr. l. cum delanionis. §. cui nam mulier in vnum casum a

testificando prohibita in alijs videtur admissa. ff. de testib.l.ex eo. ¶ Item proconsuli in vnum casum data permissio facit, vt in alijs videatur prohibitus, vt.ff.de offi.ei.cue.mād.est iurisd. l.1. Ex his ergo & multis alijs, quę possent in hunc modum allegari, patet, quod partem, reliquam alienando, aliam excepisse videtur, vnde patet, quod nec habeat, vel pōssit iure accessionis obtinere, Quod alio non possit, patet per se sed forte dicet, & si concedūtur hęc omnia, etiam tu, qui nihil iuris hic habes, me cōuenire non potes, nam cum per ipsam publicationem amiseris dominium saltem, eo iure debeo obtinere, quo possessores habentur potiores, vt.C.de eden.l.qui accusare, &.C.de rei vendicat l.fin. Respondeo, bene quidem argumentaris sed alia hic ratio pactum reformare videtur, scz quia possessionem a me videris, & meo videris habere beneficio, vnde prius tam mihi debes restituere, quam de proprietate debeas litigare vt.C.loca.l.siquis conductionis, nam & fures, & raptores, licet nō domini, immo iniusti possessores contra omnes commodatarios, creditores, depositarios cum effectu intendunt actiones, vt.ff.commod.l. ita, &.ff.de pignor.actio.l.si rem.§.is, &.ff.deposi.l.1.§.si prędo &.l.bonafides. Ex his igitur patet, emptoris opinionem sine exceptionem nullius esse momenti, nā fortiori intercedere subtili quadam, & excogitata ratione videtur, scz quia ex precedenti non ex sequenti causa venditor actionem intēdit vnde nulla exceptione obstante debet, ad agendum admitti, sicut de eo legitur, qui post vi. aut clam factum opus, fundum alienauit qd' nihilominus vi aut clam interdictum poterit intentare, vt.ff.quod vi aut.cl.l.qui in princ.§.siquis sed de arboribus ante venditionem, cęsis venditor, non emptor cedendi penam iniungit, vt.ff. fini.regunt.l.iudicium, &.ff.arb.furt.ces.l.penult. Interdictū quoque de aqu.cot. & esti.de facto priori venditori, non etiam datur emptori, vt.ff.de aqu.cot.& esti.l.1.§.sed cum de. ¶ Item in finum regundorum & communi diuidundo legitur, & similibus vt.ff.fin.regundo.l.iudicium: &.ff.com.diuid.l.in hoc sed ne per ambages amplius discurramus, si vis audire casum pręsentis quęstionis, ausculta. Titius Seium in sua potestate constitutum emancipauit, nepotibus ex Seio in hostium potestate constitutis, postea ipsis post liminio reuersis, in cuius sunt potestate? Sunt itaque Titij.i.aui, non Seij.i.patris nouiter emācipati vt.ff.de cap.& poss.l.si me. Ex his manifeste concludit possessionem quasi postliminio reuersam ad alienantem vt ita dicam debere peruenire.

EXADVERSO

¶ EXADVERSO emptore se multimoda ratione dēfendit. Im primis enim ratione venditionis hoc modo Gai⁹ vēdidit mihi

reliquam partem, quam habebat ibi cum vero nullum fuit reli quum, mihi debetur totum vt. C. de her. instit. l. ij. & ff. de fideiussor. l. amissi. ff. de verb. sign. l. verbum amplius, nam & si quis vnum ex parte instituta, nec de reliquis bonis quicquam assignet, ex vniuerso eum instituisse videtur, vt. ff. de hered. instit. l. si quis ita. §. 1, sic ad heredem quoque fundi hereditas adita transmittatur, si de reliquis reb⁹ nihil a testatore disponitur vt. ff. de vulg. & pup. l. coheredi in fi. legis, vt & filius familias si de castrensibus te-
4 stetur, dum partem dedisse ignorat, ad heredem Castrensium paganica etiam transtulisse videtur, vt. ff. de castrum per. l. here di. §. 1. nimirum hoc in iure nostro inuenire facillimum est, partis appellatione significari totum: Nec ecce si maritus vxori domus partem legauit, in qua solitus fuerat conuersari, cum in tota morari consueuerat, tota debebitur, licet partis appellatio in legato exprimatur, vt. ff. de leg. iij. l. vxori, in princ. ¶ Item testator & cui forte xx. a tertio debentur, quę sibi Titius debet, legando totum debitum legare videtur, vt. ff. eo. l. nomen in prin. Sicut de seruo, inter viuos manumisso legitur, cui videtur peculium concessum si non inuenitur nominatim ademptum, vt C. de pecul. l. eius qui libertatem me: Quere in proxima. q. & pro hoc multa inuenies argumenta, Preter hec, & aliud est, quod venditorem repellit, pati scilicet obscuritas, nimirum in eius potestate stetit legem apertius dicere: scilicet partem hanc nominatim excipere, quod cum non fecit contra eum interpretandum est vt. ff. de pact. l. veteribus & ff. de seruit. vrb. pręd. l. si arborem. §. hec lex, & ff. de in. dot. l. v lt. circa princ. vel si alicui videatur, quod pars ista, de qua agitur, vendita non intelligatur, cum de iure accrescendi pertinere ad emptorem nequaquam dubitatur, nempe ad eum alterius partis debent pertinere beneficia, vt. ff. com. diuid. l. fi. quibus putans. §. vlt. & ff. de vsufr. l. si Titio, potius quam ad dominum reuersi, sicut & de duobus legatarijs legitur, quorum vnius portio deficiens, potius debet ad collegatarium pertinere quam ad herede, a quo relicta est, reuerti vt. C. de caduc. tollen. l. 1. §. in primo & ad senat. consult. turpil. l. si qua. Queritur quoque ad hec argumentari in causa emphiteoticarum, & domini. ¶ Item alia ratione, quia partem reliquam alienando ius alterius, si quod habebat, amisisse videtur, sicut & de conditione furtiua legitur, quam venditor alienando amisit, vt. ff. de condit. furt. l. fine fur. §. vlt. & l. ideo. Idem quoque de aqu. plu. arc. legitur actione vt ff. de aque plu. arcen. l. si Titius. §. si quis vel in emptorem transtulisse, Sicut de eo, qui fundum dominantem distraxit, nam emptor non dominus, non autem quondam venditor dominabit, vt. ff. de ser. vrb. pręd. l. cum fundo sicut etiam legitur de proprietario, qui proprietatem distraxit scilicet, quod non ei sed emptori vsu-

fructus amissus accedit, vt instit. de leg. §. sicut. Sed videtur casus istius quęstionis decidi, sc. qui domum vendidit partem iunctam vendidisse videtur, vt. ff. de action. empt. l. creditor. §. vlt. Si ius accrescendi ad emptorem transit, q venditori cō petijsse conuincitur vt. ff. si ser. vind. l. testatrix. §. 1. paret ergo istud, q venditori potuisset competere, ab eo amissum & emptori applicatum esse. Preter hec, quia cum ad eum spectet etiā simile incommodum ad eum spectare debet & commodum, nē pe istud naturale esse conuincitur, vt quem sequuntur commoda, vt. ff. de reg. iur. l. Secundum naturam.

DISTINCTIO

¶ QVÆSTIONEM istam tangere si voluistis, in primis medullinis istud nobis animaduertendum occurrit, vt discurramus vtrum liceat cuilibet, sine principali autoritate facere valla sc. fossas & ita publicare quędam bona, & videtur q non, muros enim ciuitatis neq; facere, neq; reficere cuiq; homini licet, sine iussu principali, vt instit. §. sacrę, & C. de operib. pub. l. si quando, q de muro legitur, idem de qualibet alia ciuitatis munitione intelligendum est, vt equitas similia suadere videatur, arg. C. de constit. pecu. l. 4. sed nec cuiq; iudici nisi imperiali dignitate decorato nunq̄ deprehenditur licitum, nisi ad aures principales hoc ipsum deferatur vt. C. ne. sine iussu. iu d. l. consiliarios & C. de iu. fisc. prohibitum.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur in hoc pręsenti articulo distinguendum, vtrum ista qualis ciuitatis munitio facta fuerit a principe voluntate, vel ratum habente, aut eo inuito, vel ignorante. ¶ Item si eo nolente, Vtrum postea destructa fuerit eo similiter consentiente aut ignorante. ¶ Item si principe inconsulto, & hoc non refert quibus verbis venditio celebretur, vtrum ita dictum sit, vēdo tibi quicquid ibi habeo, & mihi pertinet an ita rem istam, quę mibi a fossato remansit, vendo, si initio talis munitio consulto principe, & annuente facta fuerit, eoq; consentiente destructa locus vel terra manebit publicus, vel pristino non reddidit domino, immo ciuitate iure proximitatis accedit, ergo non emptori, vel alij vt. ff. de acq. re. dom. l. maritus. Si vero ignorante eo esset diruta remanet locus publicus, nemini ergo est applicandus vt. ff. de contrab. empt. l. ede. sacra. Si autem principe inuito initio fiat, remanet locus, cuius fuerat, cum a Burgensibus (vt mihi relatum est) publicari non id potuit, & ideo siquidem distraxit quondam dominus hoc homo quicquid mihi pertinet totum debetur, cum totū pertineat, vt. ff. de actio. emp. l. creditor §. vlt.

§.vlt. Si vero dixerit vendo tibi rem istam, quam habeo iuxta
mi. nitionem talem, non debebitur emptori, sed penes vendito/
rem remanebit. arg. ff. de euictio. l. qui liberta.

QVÆSTIO XXXXIII.

43 AN SENTENTIA APPELLATIONIS PER *Imperatorem lata parte non citata ualeat.*

CVM questio verteretur inter Jacobum, & M. victus
Jacobus ad Imperatorem appellauit tandem volēs
suam prosequi appellationem adiuit Imperatorem
Imperator vero non requisita altera parte priorē cas
sauit sententiam, & pro Jacobo iudicauit. Queritur
vtrum nunc talis sententia valeat, que non requisita
1 parte aduersa lata est, proponitur actio, vel exceptio iudicati.

QVOD VALEAT SENTENTIA

¶QVOD actio in factum iudicati, vel exceptio locus habeat ex
principali sententia manifesta ratione potest probari. Imprimis
propter ipsius principis priuilegia, que varia sunt, & in mobi/
lia, sed pauca numerari sufficiant, ecce enim de seruo potest fa/
cere liberum, vt. ff. de offic. pręf. l. barbarius &. C. quibus ex ca:
2 ser. pro pręm. lib. accip. toto tit. & econuerso. C. quibus, ad lib.
proclam. non lic. l. ij. de filio facto patre famil. vt. C. de dignit. lib.
12. & econuerso, vt instit. de adoptio. De meo tuum, & econuer
so vt. C. de quad. pręscr. l. fin. De libertino ingenium, vt. ff. de
natal. resti. euen. de bastardo legitimum vt in auth. quibus mo.
nat. effic. leg. De iniusto, iustum, vt. ff. de adoptio. l. adoptio vt
ff. de ritu nupt. l. si senatori, &. C. de interd. matr. int. pup. l. 3. &
de diuite pauperum vt. C. de bon. pręscr. tot. tit. de humili nobilē
vt. C. lib. xij. de dignitati. Et econuerso vt. C. loca. l. fin. De vi/
uo mortuum vt. ff. de bon. poss. con. tab. l. 1. §. 1. & econuerso vt
C. de sentent. pass. l. 1. & fin. De famoso infamem, vt. ff. de infa/
mib. l. 1. & econuerso vt. C. de nupt. l. imperialis de minore maio
rem facit vt. C. de his qui ven. eta. imp. l. fin. & econuerso, vt in/
stit. qui test. fac. possit. §. 2. De conueniendo non conuenien/
dum, & econuerso vt. C. de precib. imp. offer. l. quotiens, &. C. de
iu. dot. l. iij. de testabili intestabilem vt. ff. de testam. l. is cui. & co
uerso vt. C. qui testa. fac. siquis. Imp. &. C. de in offic. testa. l. si
quando. In summa legē potest facere, corrigere, tollere, interpre
tari vt. C. de legib. l. cum de nouo, & l. si cum, igitur hec omnia
& alia infinita imperator cum possit, quod dicis: omni altera parte

QVÆSTIO XXXVIII.

38 AN EMPTOR CONVENIRI POSSIT EX DOlo mediatoris in ipsa uenditione commisso.

IN hac quæstione vtrum teneatur emptor venditori nomine doli commissi, a mediatore proponitur, actio ex vendito.

QVOD TENEATVR

¶ QVOD teneatur, sic conuincitur, emptor ex dolo mensoris, ergo ex dolo tenetur mediatoris, vt. ff. si mens. fal. mo. dix. l. ij. §. 1. Item nemo cum iactura aliena locupletari debet ergo nec emptor cum iactura venditoris arg. ff. de iu. dot. l. iure succursum. ¶ Item cum dolus alterius alteri prodesse non debeat vt. ff. de poss. l. 1. §. inscribit. l. si quis inficiatus, & ff. pro suo. l. si ancillam, & ff. de acqui. re. dom. l. Pomponius.
1 ¶ Item quia nihil interesse debet, a quo dolus commissus sit, in hac venditione, sed an sit commissus vt. ff. quod met. cau. l. si cum exceptione. §. in hac, nam & alias non interest, quis commiserit, nimirum licet alias teneri non deberet, tenetur tamen quia ex dolo aliquid ad eum peruenit, arg. ff. quam ex fac. tuto. l. dolus, & ff. quod vi aut. clam l. quod. Item alia ratione teneri emptor conuincitur fortiori, quia cum dolo videtur facere, cum sciens dolo acquisitum mediatoris non restituit, licet ab initio, nihil dolo fecerit: arg. ff. de acqui. re. dom. l. Pomponius, & ff. de pos. l. siquis in fi. & ff. pro suo, l. si ancillam. ¶ Item & cum nihil intersit, vtrum ab initio fuerit doli conscius, an postea vt. ff. de tributo. l. illud & ff. de petit. hered. l. sed & si. §. de eo & Quapropter de dolo tam suo teneri conuincitur, quam alterius. Est quoque fortior ratio, quæ ad condemnationis laqueum emptorem adducit, scilicet quia dolum mediatoris suo quasi nomine commissum ratum habere conuincitur, quando sciens dolose factum non rescindit, immo defendit. C. de admi. tut. l. vlt. C. de nup. l. fine & C. ad Maced. l. si filius.

EXADVERSO

¶ QVOD non teneatur, hoc modo videtur probari, quia si is velit aliquem propter dolum conuenire, probare debet de dolo eius quem conuenit, facto, vt. ff. de do. except. l. ij. & C. de rescind. l. dolus nempe ad emptorem conueniendum non dolus, vel scientia mediatoris, sed ipsius spectat, vt. ff. de liber. cau. l. in seruo: & ff. de tabul. exhib. l. sed et si serui, & l. procurator, nimirum p

te allegasti (dicit emptor) delicta suos debent tenere auctores nec alter pro delicto alterius debet plecti & puniri, vt.C.de pen.
2 l.sancimus,&.C.ne vt.pro.mar.l.1. Item cum habes; quẽ pos sis conuenire sine me de dolo.me possessorem conuenire non de bes arg.ff.de do.exc.l.eleganter.§.pen.&.ff.d eo.per qu.fac.l.ex hoc nempe licet inde deceptus sis, sed si modice me. conuenire non poteris, licet enim contrahentibus seinuicem circũuenire naturaliter vt.ff.de minor.l.in causę.§.vlt.&.§.Pomponius.

SOLVTIO

¶ IMPRIMIS potest distingui vtrum emptori dolus latuerit mediatoris, an certus fuerit, in primo casu absoluitur, in secun do arguitur vt.ff.de nor.act.l.ij. ¶ Item aliter refert, vtrũ ex dolo mediatoris aliquid peruenit ad emptorem: an non, vt si p̃ uenerit in id damnetur, si non: absoluitur, arg.ff.de tributo.l.3. &.ff.de do.exc.l.4.&.ff.q̃ met.ca.l.q̃ diximus. Sed & aliter po test distingui, sc3 vtrum mediator, qui dolum adbibuit, sit sol uendo, an non: si soluendo non teneatur emptor, arg.ff.mand. l.si procurator.ff.de instit.l.1.&.ij.&.C.si ven.pig.aga.l.1.&.ij. ¶ Item & hoc posset interesse, quis mediatorem adbibuerit. Vtrum emptor, an venditor, an vterq3, vel neuter, sed ex ca su aduenit, si emptor, teneatur omnino, siue ad eum, peruenit, siue non, dumtamen absit aliquid venditori, q̃ imprudenter elegit, ei imputari non possit, arg.ff.de neg.gest.l.nam & serui⁹. §.vlt.&.ff.ad.l.aquil.l.si seruus.§.si forsan.ff.de custod.reo.l.nõ est facile:& ff.si mens.fal.mo.dix.l.ij.§.si venditor: non teneatur omnino emptor, quia sibi debet imputari venditor quum talem adbibuerit, etiam si emptor dolo participatus fuerit, nisi forte in subsidium, sc3 cum mediator non est soluendo, & aliquid ad emptorem prouenit arg.ff.commod.l.cum qui, si vero vterq3, vel neuter, lucrum ab emptore extorquetur vt.ff.de p̃scrip. verb.l.gratuitam.§.1.

QVÆSTIO XXXIX.

39 AN FALSVS PROCVRATOR, QVI IN CAV *sa mota contra Titium succubuit, si à domino cu ius mandatum falsò asserebat, hæres insti tuatur, possit uti hæres denuò Titium molestare.*

QVIDAM falsus procurator nomine procuratoris assumpto actionem instituit, tamen in certaminibus negocij permanens victus occubuit, labente vero tempore a domino heres instituitur, quo, facto reum antea absolutum aggreditur hereditario iure actionem intendens. Quid sit iuris, quęritur. Proponitur actio, quę de functo competebat.

QVOD POOSSIT

¶QVOD possit agere, hęc imprimis videntur inducere prioris iudicij, & sententię gesta pro alio, vt. ff. de opt. l. homine & C. de probat. l. licet & C. de transact. l. si causa: prioris status procuratoris in alium transmutatio auth. de iure iur. a mor. ff. de solut. l. qui res. §. aream, singularitatis iure denegati per vniuersitatem concessio, & ff. de acquir. re. dom. l. quędam, diuersorum oppugnantium pręponenda petitio, vt. C. de iudic. l. in priuatio. ff. de decurio. l. decurio. & C. de adulter. l. iure, alterius iuris non propria actio vt. ff. de negoc. gest. l. eum, & ff. de reg. iur. l. qui in alterius: Iuris vniuersi nempe, hereditatis attributa successio: vt ff. de verb. sign. l. hereditas, vt. ff. de exc. rei. iud. l. si matr. & ff. deliber. cau. l. sicui. §. i. & l. si seruum, & C. si sepius in integ. l. ij. & iij. & C. de inoffic. test. l. cum qui.

EXADVERSO.

¶HIS, quę procuratorem quondam adiuuant allegatis, contra procuratorem stilum conuertamus, itaq; procuratores hęc necessario repellunt, sed nec personę, nec causę mutabilitas arg. ff. de excep. rei iudic. l. iij. & v. & l. cum quęritur, & l. & an eadem & l. cum debet, crimen personę que petit, & eadem actio, & eadem causa: nam priusquam esset Titij heres prendit, vt procurator, Vnde est punienda eius improbitas arg. C. de transact. l. in transactione, & ff. de leg. i. l. si seruus plurium & C. de ser. pig. da. l. si creditoribus eiusdem quoq; scandolosa mēdacitas. arg.

2 C. de diuer. rescr. l. vlt. & C. si min. se maio. l. ij. falsitas nō est maioris autoritatis quam veritas arg. ff. de donat. inter. vir. & vx. l. iij. & ff. ad turpill. l. i. §. accusationem, pacti proprij, licet inutilis reuocandi denegata facultas. ff. de adopt. l. post. & ff. de seruit. rust. pręd. l. per fundum, testatoris successio non opitulans arg. ff. re. amor. l. iij. & & ff. ad macedon. l. vlt. ff. de conditio. indeb. l. si vero. §. si filius immo singulariter factum affirmans arg. C. de rei. vend. l. si a titio & ff. de fun. dot. l. fundus.

DISTINCTIO

¶IN hac quęstione potest distingui, vtrum procurator falsus agebat suo nomine, dicens in rē suam procuratorem factum, an no

mine domini. In primo casu successori actio potius denegatur in secundo conceditur arg. de rei vendic. l. si a titio & . ff. de euiction. l. vendicantem. ¶ Item vt dicas, referre, qualiter victus fuerit vtrum quia fuerit falsus procurator, an quis res non fuerat titij, cuius nomine agebat, an quia procurator non erat, non obstet te exceptio rei iudicate, si vero, quia res eius non fuisset, pronunciatum est repellatur arg. ff. de iure iur. l. in duobus. §. 1. & ff. de petit. hered. l. si fideiussor. Alio quoque modo adhuc potest distingui, vtrum defunctus sciuerit, quod procuratorem non fecit, aut ignorauit, vt si sciuerit instruendo videtur habe-
3 re ratum si ignorauit nequaquam: & ob id procurator, nec factus heres iure hereditario possit agere vt. ff. de furt. l. si ad dominum & auth. de sanctiss. epis. & Deo. §. si seru⁹, & de regul. iur. l. sepe.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur, sine preiuditio melioris sententię hunc procuratorem a petitione hereditatis expelli, quia de eadem re agere videtur, vt. ff. de exc. rei iud. l. de eadem re. & ff. de rei vendic. l. is qui. Tum quia ex eadem causa, vt dictum est, Tum quia ex eadem persona, vt supra dictum est, Tum quia nec lis dicitur, vbi falsus procurator interuenit, nec possunt dici cōtrouer-
4 się, nec iudicium vllum, cum hoc verum est, quantum ad dominum non quantum ad procuratorem, arg. ff. de superficieb⁹, si ergo falsus procurator tenetur, quia decepit aduersarium, multo fortius potest exceptione submouere, & cui damus actionem multo magis exceptionem pone nanque falsum procuratorē conuentum, & condemnatum, nonne actione iudicati conuenietur in factum? & vtique multo fortius poterit exceptione submouere si post aduersarius absoluatur, cum enim exceptio denegetur, & actio, & similis est illa quęstio, vbi tractatur, vtrum Iudex, qui successit ei, contra quem iudicauit, possit causam appellationis exercere.

QVÆSTIO. XXXX.

40 AN RECEPTIO, VEL EXAMINATIO TE*stium possit fieri ante litis contestationem.*

IN Pręsenti quęstione, an examinatio testium, vel eorum receptio debeat, aut fieri de iure valeat, ante litis contestationem.

QVOD POSSIT

¶ QVOD possit, hęc imprimis videntur inducere, nulli⁹ lęsionis interueniēs actio, vt. ff. de bon. aut. iud. possid.

l.prætor.§.iij.ff.de aque.pl.arc.l.ij.§.ij.& ff.de calum niat.l.1.fa
2 ctorum semel, licet, prohibenda destructio, vt.ff.quan.app.l.1.
§.biduum; & ff.de interdic.& releg.l.relegatorum.§. ad temp⁹
temporis examinationis non facienda distinctio vt.C.de dona/
tio.l.data.& ff.de tutel.l.iij.non officiens ordinis præpostratio,
vt instit.de inutil.stipul.de heredi.quę ab intest.litigatorum cō/
sensu iuris facienda relaxatio, vt.ff.de ferijs.l.1. & in auth.d te/
stib.§.siquando ficta post litem eadē examinatio, arg.ff.iu.au.
clam.l.si alius.§.est, & C.de iu.emphit.l.1.

EXADVERSO

¶ QVOD vero ante litem contestatam non possit fieri examina/
tio testium, hęc inducunt, allegationum ante præstitum sacra/
mentum de calumnia prohibitio, vt.C.de iur.iu.propr. cal.l.ij.
post litem igitur contestatam faciēda examinatio, vt.ff.d diuer.
& temp.præscr.l.de accessoribus: postposita præpositio, arg.C.
de execu.rei iudic.l.1.casualis ante litem allegationum receptio,
vt in auth.de exhib.re.§.si is: igitur consequenter ante litem fa/
ctam phibitio, vt.ff.de offic.eius, cui mand.est iurisd.l.1.& ff d.
legib.l.cum lex. Et non opitulans legatorum conuentio, vt.ff.
de postul.l.quos, & C.de iureiu.proge.cal.l.ij.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine præiuditio melioris sententię, iuris ordinē
necessario seruandum, ideoq; post litē contestatā facienda exa/
minatio, si enim, vt dictum est, litis contestatio præcedit sacra/
2 mentum, allegationes fortius litis contestatę si igitur talis iu/
ris ordo non remittitur ex consensu litigatorum, & iudicis q, fa
ctum fuerit, non valebit factum enim prętoris iure publico de
rogari non oportet, vt.ff.de pen.l.1.sed nec pactum priuatorū
ius ciuile poterit relaxare vt.ff.de pact.l.ius publicum, & C.de
iureiur.prop.cal.l.1.q de testium examinatione queritur idem
potest, de sacramento calumnię, vtrum, possit differri vsq; ad
sententiam, & allegare videtur, q non possit, vt. C. de iureiur.
prop.cal.l.ij.in princ.& in medio, & instit.de pena.tem.litig.§.vi
detur, & q possit, licet enim non possit remitti, poterit tamen dif
3 ferri arg.C.de precib.imp.offer.l.quotiens, licitum enim est ad
tempus, q perpetuo non licet & licitum est pro parte, q non li/
cet in solidum.

Quęstio

41 AN CREDITOR AMMISSO PIGNORE SIBI *à debitore dato debeat probare ammiſſionem*, An *debitor, quòd in eo dolo uerſatus ſit creditor*.

OBLIGAVI tibi rem meam pignori, eamq; ſine ·itio tuo amiſiſti, Queritur, quis debeat probare ·vtrum tu q ſine dolo amiſeris, an ego, q tu do lo malo, proponitur actio pignoratitia, ſed quia pro ſociorum exercitio laboramus? ne q ore dicimus, opere deſtruamus ad proſaycam, quaſi ma
1 teria ſtilum conuertamus. Nimirum ſuperiorum proximarũ queſtionum ordo fuerit, Nunc igitur debitor contra creditores cum effectu pignoratitia intendit, niſi ſe ſine dolo amiſiſſe euidenter oſtendat.

QVOD POSSIT

¶ ET MANIFESTA ratione conuincitur, vel eo, Quod creditor pignus habuiſſe arguitur, etiam nunc manifeſte preſumitur, habere niſi qualiter ammiſerit, probet, vt ecce ſiquis in iudicio cartam protulerit, ⁊ fidem ei impoſuerit, ſi poſtea falſi ab aduerſario q̃ opponat, veritatẽ in iudicio proferre cõpellitur, nec auditur, ſi ſe amiſiſſe affirmet, vt. C. de fi. inſtru. l. vlt. ⁊. ff. de execut. rei. iud. l. ſi rem. ⁊. ff. loca. l. ſiquis fundum.
2 Nam ⁊ qui olim fuit bonus, vel malus, ⁊ nunc talis eſſe preſumitur, niſi forte commutatio econtrario patenter oſtendatur, vt ff. de re. milit. l. non omnis. §. a barbaris, ⁊. ff. de accuſat. l. ſicut ⁊. C. de offic. mil. l. vlt. Ex his patet creditorem ad pignus debere arctari, quia ipſum habere preſumitur, niſi qualiter amiſerit, probet. ¶ Item alia ratione dolum abeſſe creditor probare cõpellitur, quia dolus preſumitur ex modo loquẽdi, ſcʒ quia amiſſionem, ⁊ non amiſſionis cauſam allegare conuincitur, vt non ex equitate teſtimonium dicere conuincitur ex modo loquendi, vt. ff. de queſtion. l. de minore. §. 1. ex modo quoq; teſtificandi teſtimonium, vel tanq̃ verum admittitur, vel tanq̃ falſum repellendum oſtenditur, vt. ff. de teſtib. l. iij. circa princ. Nimirum teſtimonium ita eſſe non opitulandum legitur, ſi cauſe exiſtentia non admittitur, vt. C. de teſtib. l. 1. ⁊. l. ſolum, Eius quoq; allegatio non ſufficit, cuius qualitatem, ⁊ quantitatem allegantis probatio non oſtendit, vt. C. de tranſact. l. interpoſitas, ⁊. ff. de eden. l. ſiquis ex argentarijs. §. pretor quam teſtationem non valere

Teodosius, vt maior Diocletianus, & Maximianus Imper. constituerunt: patet igitur, quod si solum se amisisse creditor asserit nec amissionis qualitatem assignat, contrarium violenter presumitur. Tertio quoque doli presumptio creditori probabilis est, quia in fine innocentie purgatione subterfugiens demonstratur, Ecce namque quod si contra heredem inuentario non confecto presumitur, & condemnationis vinculo subit, nisi per pregnantem Innocentiam demonstrauerit vt. C. de iu. delib. l. vltima. §. In computatione, presumere ergo debet iudex contra creditorem: & eum condemnare, vnde hic creditor probationibus luce clarioribus amissionem pignoris arguere compellitur, vt. C. de pignor. act. l. 4. sola autem amissio eum non liberat, nisi sine dolo inueniatur, ergo nec solum amissionem probare sufficit ad hoc,
3 vt creditor liberetur a pignoratitia, sicut potes videre in Testamento, vbi septem testes desiderantur, quorum si vnus defuerit, totum vitiatur testamentum vt. C. de Testam. l. si vnus. Sicut de libero homine vendito ad precium participandum, vbi tria concurrere oportet, sc3 quod sit maior etas, precij participatio, ignorantia emptoris, que sola si defuerit, cetera non fiunt coope
4 rantia, vt. ff. de lib. cau. l. liberis etiam. Patet igitur ex his, quod licet creditor amissionem probauerit, nisi sine dolo se amisisse probauerit liberari non poterit. ¶ Item sicut iudex in eo, qui generaliter exceptioni renunciat, quoniam tanquam non renunciasset, habetur, vt. ff. si qui caution. l. sed, & si. §. quesitum. Sed & qui iubet filium hereditatem adire, nec de hereditate specificat, iussisse non videtur, vt. ff. acqui. hered. l. si qs. §. iussus. Sic & vbi fundus promittitur, non demonstrato fundo, nihil promissum intelligitur vt. ff. de verb. obl. l. hira stipulatus. Patet igitur & multis alijs similibus, que allegare possent, amissionem minime fore probatam, imo tanquam nihil creditor probasset, habendum, est quoque fortior ratio, que creditor non amissionem tantum, sed sine dolo amissione probare tenetur, vt hoc saltim metu perterriti creditore diligentiam pignorum prestare compellantur, nimirum male versatus publice debet egestate laborare, vt
5 alijs sit exemplo ad terrenda maleficia vt. ff. de pos. l. bona fides sed & sacramentum, quod litigantes prestant contentiosa litigantium instantia compescitur, vt. C. de iureiur. pro cal. l. 1. delicta quoque quorundam coercebantur, quotiens nonnullis crassantibus opus est exemplo vt. ff. de pen. l. aut facta. §. vlt. patet igitur ex his creditorem sine dolo amisisse probare compelli, ne alijs valeat in exemplum produci.

EXADVERSO

¶ SEQVITVR vt pro creditore contra debitores aliqua in medium proponamus, Ecce enim imprimis videtur patenter con

uinci debitorem asseuerare, dolum creditoris non fugientis, & ideo debere eũ probare, & hęc regulis multiplicib^9 & varijs possent competenter ostendi, Et prima ratio hęc est, dicenti non neganti incumbit probatio, vt.ff.de probat.l.3. Secundo, quia q dolum obicit, dolũ probare debet vt.ff.d do.exc.l.ij.tertio actore non probante, reus obtineat vt.C.de eden.l.qui accusare, Quarto quia, vbi est emolumentum, ibi & onus, vt.ff.de reg. iur.l.seruu, &.l.quo tutela.§.1. Quinto quia res alienas possidens &c.vt.C.de rei vendic.l.vlt. ¶ Item alia ratione hoc idẽ ostenditur, nimirum contra creditorem, constat dolum non ꝓbatum, nec pręsumptum, ergo ad eius probationem constat eũ non esse cogendum. & Quod sit probatus, patet, ꝙ non pręmit-
6 titur, sic ostenditur, doli pręsumptio est odiosa, ergo potius repellenda, ꝗ̃ admittenda: nempe in ambiguis bu manior est facienda interpretatio, vt.ff.de probation.l.maiorẽm, &.C.de fideicomm.lib.l.cum inter, &.ff.de legib.l.benign^9 &.ff.de regul. iur.l.ea quę.§.1.ergo potius dolum abesse, ꝗ̃ adesse pręsumendum est: & sic potius debitori, ꝗ̃ creditori probationem incumbere debet, Causa quoq; alia facit pro creditore, quia fauorabiliores sunt potius rei ꝗ̃ actores vt.ff.de regul.iur.l.fauorabiliores, ergo in paribus pro reo est interpretandum. Sicut de duobus iudicibus legitur diuersas sententias ferentibus, sc3 ꝙ illi sententię stabitur, qui pro reo iudicauerit vt.ff.de regul.l. ea quę.§.1.ratione igitur ambiguitatis constat ꝑ creditore pręsumendum. ¶ Item alia potentiori ratione, quia discretus, & diligens reperitur, sicut de minore industrioso legitur, quem ve-
7 risimile est non esse deceptum, nisi ostendat contrarium arg.C. qui & adu.quos.l.1.sed vis audire rationem aliam, quę totum negocium dirimit, ꝙ creditor se sine dolo amisisse probat eo ꝙ dolus ab aduersario non probatur, nam iustum aliq̃ dicitur, eo ꝙ non probaẽ iniustum, vt.ff.de fideicomm.lib.1.sicum. Ex his ergo patenter ostenditur creditorem sine dolo amisisse, si nõ probatur dolus, Et vt eo nos conuertamus, ausculta, leges in hunc modum omnes loquentes, ecce enim vnus tutor conuentus actione tutele non probat se culpam, & dolum non admisisse in tutela, sed pupillus, vt.ff.de admin.tut.l. chirographis. ¶ Item heres de legato forte dependito conuentus non ꝑbat, sine dolo amisisse, sed legatarius, vt.ff.de leg.ij.l.cum ita.§.speciem, vendicans quoq; dominus possessorem malefidei probare compellitur, vel alioquin bonęfidei iudicabitur, vt.C.de fide
8 instr.& iu.ba.fis.l.1.lib.x. Debitor quoq; volens pignoris vẽditionem a creditore factam probare, arguere cogitur creditorẽ gratiosę vendidisse, vel emptorem dolose emisse, non autem ipse venditor, siue dolo vendidisse debet probare.C.si vẽd.pign.ag.

l.1.ij.7.iij. ¶ Item sufficit, si probat se amisisse, quia hic, & nul la culpa probanda ei a lege defertur, vt.C.de pignor.act.l. si cre ditor. Nec obstat q amissionem non specificat, nam & mulier generaliter Velleiano renunciat:con. & omni alio auxilio rite renun/ ciat, vt.C.quan.mult.tut.offic.l.vlt. Ex his omnibus patenter concluditur debitorem probare compelli dolum creditoris. In hac quæstione videtur esse distinguendum, an agat debitor vel conueniatur, vt si agat debitor dolum creditoris probare compel latur, si vero debitor conueniatur, quia magis pro eo præsumi/ tur dolum creditoris arguere, non tenetur, vt sic plus iuris ha beat excipiens, q intendens arg.ff.de compens.l.ficum, 7.ff.d negoc.gest.l.cauerit.§.1.7.ff.de pact.l.sicut vel potest distingui ad hoc, qualiter excipiat creditor, vtrum hoc modo non tene/ or, tibi debitori, quia sine dolo amisi, quo casu, & ille probare compellitur, aut creditor simpliciter se amisisse, quo casu hoc solum probabit, ex modo enim excipiendi probat reus, q alias actor tenetur probare vt. C. de cond.ob.tur.ca.l.1.7.ff.de pro/ bat.l.1.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur interim sententiam eorum eligendam, qui di/ cunt, q inspecta qualitate personæ sit iusiurandum deferendum creditori se sine dolo, amisisse, arg.C.de.fi.instru.l.vlt.7.ff.de vox.act.l.quæro 7.C.de bon.aut iud.l.vlt.

QVÆSTIO XXXXII.

42, AN VENDENS TERRENVM, QVOD HABET *in tali loco cum altera pars esset publice occupata in aggeribus, intelligatur etiam oc= cupatam uendidisse.*

BONONIENSES Dum ciuitatem suam contra hostilem incursus Teutonicorum vallis muniret, & fossis medietatem prædij Gaij Seij occupaue/ runt: Gaius demum portionem reliquam vendi dit, procedente vero tempore cum timor creuisset, & tremor tantus cæpit, vt rusticorum ad ciuitatē magnus concursus fieret ita q ciuitatis prior ambitus retinere non posset, vnde factum est, vt vallis dimissis prioribus vlterius mu ris, & fossis ciuitas ambiretur. Titius vero partem Gaij ven/ ditoris sui cum alia vallarum ripis complanatis possidere ce/ pit quam Gaius ad se . quodā postliminij iure reuersam dicens

petere intendit. Quęritur, quid iuris sit, proponitur rei ven/dicatio.

QVOD RECTE AGAT:

¶ QVOD venditor cum effectu contra emptorem rei vēdicatio nem intendit manifesta ratione probatur, nempe aut vult ven/ditor tueri se iure venditoria, aut alio extrinsecus, nam cum ven ditor huius rei dominus fuerit, & de hoc non dubitatur, & nūc pręsumitur dominus, vbi emptor non comprobet, vnde factus sit dominus? arg. C. de probat. l. fine, quod iure emptionis se tueri possit, duplici ratione conuincitur, sc3 quia neq3 venditum est, quod per se patet, neq3 fingitur, quod vendiderit, quod sic probatur. De hac parte vendita inter eos actum non fuit, sed tantum de reli/qua, ergo vendita non videtur: arg. C. de transf. l. si de certa & ff. de transf. l. cum aquil. & l. qui cum. ¶ Item per se ita (vt dicā) in rerum natura non fuerat, nec esse specificatur ergo vendita non videtur, quoniam nemo posset videri vendere vel emere quod non sit portio, autem non videtur, nisi quę appareat arg. ff. de
1 contrab. empt. l. rutilia & ff. de testa. tu. l. si quis ita. §. iij. & ff. d dam. infec. l. in damnum. §. si quis, Immo & si vendita esset, idē rei venditio non teneret vt. ff. de contrab. empt. l. sed celsus & in stit. de contrab. empt. §. vlt. Ex his ergo patenter ostenditur, quod emptor iure emptionis hanc partem obtinere non possit. Et quod accessionis iure obtineri non possit euidenti ratione pba/tur, sc3 quia vt dictum est, cum non fuerit a pristino domino a/lienata, radacta ad pristinum & priuatum statum pristinō domi no est restituenda, ergo venditori quondam domino, arg. ff. de acqui. re. dom. l. adeo. §. insula. & l. cum in suo, & ff. de capt. & post. l. re. l. in bello. §. si quis. ¶ Item alia ratione quia discreta fuit hęc portio, a vallis occupata ab alia, ergo inter eas non po test esse ius accrescendi arg. ff. d vsufr. ac. l. i. in princ. & §. pen. & §. vlt. & l. ij. & iij. & ff. de leg. i. l. plane si titio. Immo plus di/cit venditor, sc3 quia istud tacite videtur exceptum cum vendi/dit reliquum. Sicut dicitur de eo. qui vendidit statu liberum & vnam causam statu libertatis expressit, illam venditor solam sibi & nullam aliam excepisse videtur vt. ff. de euiction. l. qui li/bertatis. ¶ Item qui dotem dat in vnum casum sibi consulen/
2 do in ceteris mulieri consuluisse videtur vt. ff. sol. matr. l. sicum. ¶ Item pater in vnum casum filium instituendo, in alio pręte/risse videtur vt. ff. de lib. & post. l. commodissime: Ille quoq3, q domum legat instructam quędam nominatim excipiendo reli/qua videtur concedere vt. ff. de instr. leg. l. quęsit. §. idem sicut quędam nominatim relinquendo alia videtur adimere, vt. ff. de fun. instr. l. cum delanionis. §. cui nam mulier in vnum casum a

testificando prohibita in alijs videtur admissa. ff. de testib.l.ex eo. ¶ Item proconsuli in vnum casum data permissio facit, vt in alijs videatur prohibitus,vt.ff.de offi.ei.cui.mād.est iurisd. l.1.Ex his ergo ꝛ multis alijs,que possent in hunc modum allegari,patet,ꝙ partem,reliquam alienando, aliam excepisse videtur,vnde patet,ꝙ nec habeat, vel possit iure accessionis obtinere, Quod alio non possit,patet per se sed forte dicet, ꝛ si concedantur hec omnia,etiam tu,qui nihil iuris hic habes,me cōuenire non potes, nam cum per ipsam publicationem amiseris dominium saltem,eo iure debeo obtinere,quo possessores habentur potiores, vt.C.de eden.l.qui accusare, ꝛ.C.de rei vendicat l.fin. Respondeo, bene quidem argumentaris sed alia hic ratio pactum reformare videtur,sc3 quia possessionem a me videris,
5 ris, ꝛ meo videris habere beneficio,vnde prius tam mihi debes restituere, ꝙ̃ de proprietate debeas litigare vt. C. loca. l. siquis conductionis, nam ꝛ fures, ꝛ raptores,licet nō domini, immo iniusti possessores contra omnes commodatarios, creditores, depositarios cum effectu intendunt actiones,vt. ff. commod.l. ita, ꝛ.ff.de pignor.actio.l.si rem.§.is,ꝛ.ff.deposi.l.1.§. si predo ꝛ.l.bonafides. Ex his igitur patet, emptoris opinionem sine exceptionem nullius esse momenti, nā fortiori intercedere subtili quadam, ꝛ excogitata ratione videtur,sc3 quia ex precedenti non ex sequenti causa venditor actionem intendit vnde nulla exceptione obstante debet,ad agendum admitti, sicut de eo legitur,qui post vi.aut clam factum opus,fundum alienauit qd nihilominus vi aut clam interdictum poterit intentare, vt.ff.ꝙ vi aut.cl.l.qui in princ.§.siquis sed de arboribus ante venditionem,cesis venditori,non emptor cedendi penam iniungit, vt.ff. fini.regunt.l.iudicium,ꝛ.ff.arb.furt.ces.l.penult. Interdictū quoq3 de aqu.cot. ꝛ esti.de facto priori venditori,non etiam datur emptori,vt.ff.de aqu.cot.ꝛ esti.l.1.§. sed cum de. ¶ Item in finium regundorum ꝛ communi diuidundo legitur,ꝛ similibus vt.ff.fin.regundo.l.iudicium: ꝛ.ff.com.diuid.l. in hoc sed ne per ambages amplius discurramus,si vis audire casum presentis questionis,ausculta, Titius Seium in sua potestate constitutum emancipauit, nepotibus ex Seio in hostium potestate constitutis,postea ipsis post liminio reuersis,in cuius sunt potestate? Sunt itaq3 Titij.i.aui,non Seij.i.patris noniter emācipati vt.ff.de cap.ꝛ poss.l.si me. Ex his manifeste concludit possessionem quasi postliminio reuersam ad alienantem vt ita dicam debere peruenire.

EXADVERSO

¶ EXADVERSO emptore se multimoda ratione dfendit. Im primis enim ratione venditionis hoc modo Gaius vēdidit mihi

reliquam partem, quam habebat ibi cum vero nullum fuit reli quum, mihi debetur totum vt. C. de her. instit. l. ij. z. ff. d fideiuss sor. l. annili. ff. de verb. signi. l. verbum amplius, na z siquis vnu ex parte instituta, nec de reliquis bonis quicq̃ assigner, ex vniuerso eum instituisse videtur, vt. ff. de hered. instit. l. siquis ita. §. 1, sic ad heredem quoq; fundi hereditas adita transmittatur, si de reliquis reb⁹ nihil a testatore disponitur vt. ff. de vulg. z pup. l. coheredi in fi. legis, vt z filius familias si de castrensibus te

4 stetur, dum partem dedisse ignorat, ad heredem Castrensium paganica etiam tran tulisse videtur, vt. ff. de castrum per. l. heredi. §. 1. nimirum hoc in iure nostro inuenire facillimu est, partis appellatione signi ficari totum: Nec ecce si maritus vxori domus partem legauit, in qua solitus fuerat conuersari, cu3 in tota morari consueuerat, tota debebitur, licet partis appellatio in legato exprimatur, vt. ff. de leg. iij. l. vxori, in princ. ¶ Item testator z cui forte xx. a tertio debentur, quę sibi Titius debet, legando totum debitu legare videtur, vt. ff. eo. l. nomen in prin. Sicut de seruo, inter viuos manumisso legitur, cui videtur pe culium concessum si non inuenitur nominatim ademptum, vt C. de pecul. l. eius qui libertatem me: Quęre in proxima. q. z p hoc multa inuenies argumenta, Pręter hęc, z aliud est, q̃ vẽ ditorem repellit, pati sc3 obscuritas, nimirum in eius potestate stetit legem apertius dicere: sc3 partem hanc nominatim excipe re, q̃ cum non fecit contra eum interpretandu est vt. ff. d pact. l. veteribus z. ff. de seruit. vrb. pręd. l. si arborem. §. hęc lex, z. ff. de iu. dot. l. v lt. circa princ. vel si alicui videatur, q̃ pars ista, de qua agitur, vendita non intelligatur, cum de iure accrescendi ptinere ad emptorem nequaq̃ dubitatur, nempe ad eum alterius partis debent pertinere beneficia, vt. ff. com. diuid. l. fi. quibus putans. §. vlt. z. ff. de vsufr. l. si Titio, potius q̃3 ad dominu reuersi, sicut z de duobus legatarijs legitur, quorum vnius portio deficiens, potius debet ad collegatarium pertinere q̃3 ad herede, a q̃ relicta est, reuerti vt. C. de caduc. tollen. l. 1. §. in primo z ad senat. consult. turpil. l. si qua. Quęritur quoq3 ad hęc argumentari in causa emphiteoticarij, z domini. ¶ Item alia ratione, quia partem reliquam alienando ius alterius, si quod habebat, amisisse videtur, sicut z de conditione furtiua legitur, quam venditor alienando amisit, vt. ff. de condit. furt. l. fine fur. §. vlt. z. l. ideo. Idem quoq3 de aqu. plu. arc. legitur actione vt ff. de aque plu. arcen. l. si Titius. §. siquis vel in emptorem transtulisse, Sicut de eo, qui fundum dominantem distraxit, na emptor non dominus, non autem quondam venditor dominabit, vt. ff. de ser. vrb. pręd. l. cum fundo sicut etiam legitur de proprietario, qui proprietatem distraxit sc3, q̃ non ei sed emptori vsu

§.vi. Si vero dixerit vendo tibi rem istam, quam habeo iuxta mi. nitionem talem, non debebitur emptori, sed penes venditorem remanebit. arg. ff. de euictio. l. qui liberta.

QVÆSTIO XXXXIII.

43 AN SENTENTIA APPELLATIONIS PER *Imperatorem lata parte non citata ualeat.*

CVM questio verteretur inter Jacobum, & N. victus Jacobus ad Imperatorem appellauit tandem volēs suam prosequi appellationem adiuit Imperatorem Imperator vero non requisita altera parte priorē cassauit sententiam, & pro Jacobo iudicauit. Queritur vtrum nunc talis sententia valeat, que non requisita
1 parte aduersa lata est, proponitur actio, vel exceptio iudicati.

QVOD VALEAT SENTENTIA

¶QVOD actio in factum iudicati, vel exceptio locum habeat ex principali sententia manifesta ratione potest probari. Imprimis propter ipsius principis priuilegia, que varia sunt, & in mobilia, sed pauca numerari sufficiant, ecce enim de seruo potest facere liberum, vt. ff. de offic. pref. l. barbarius &. C. quibus ex ca:
2 ser. pro prem. lib. accip. toto tit. & econuerso. C. quibus, ad lib. proclam. non lic. l. ij. de filio facto patre famil. vt. C. de dignit. lib. 12. & econuerso, vt instit. de adoptio. De meo tuum, & econuerso vt. C. de quad. prescr. l. fin. De libertino ingenium, vt. ff. de natal. resti. euen. de bastardo legitimum vt in auth. quibus mo. nat. effic. leg. De iniusto, iustum, vt. ff. de adoptio. l. adoptio vt ff. de ritu nupt. l. si senatori, &. C. de interd. matr. inr. pup. l. 3. & de diuite pauperum vt. C. de bon. prescr. tot. tit. de humili nobilē vt. C. lib. xij. de dignitati. Et econuerso vt. C. loca. l. fin. De viuo mortuum vt. ff. de bon. poss. con. tab. l. 1. §. 1. & econuerso vt C. de sentent. pass. l. 1. & fin. De famoso infamem, vt. ff. de infamib. l. 1. & econuerso vt. C. de nupt. l. imperialis de minore maiorem facit vt. C. de his qui ven. eta. imp. l. fin. & econuerso, vt instit. qui test. fac. possit. §. 2. De conueniendo non conueniendum, & econuerso vt. C. de prec. ib. imp. offer. l. quotiens, &. C. de su. dot. l. iij. de testabili intestabilem vt. ff. de testam. l. is cui. & econuerso vt. C. qui testa. fac. si quis. Imp. &. C. de in offic. testa. l. si quando. In summa legē potest facere, corrigere, tollere, interpretari vt. C. de legib. l. cum de nouo, & l. sicum, igitur hec omnia & alia infinita imperator cum possit, quo dicit? omni altera parte

irrequisita qđ non possit dare sententiam? ad hoc omnis pote/stas secularis est eo inferior, quis ergo de eius iudicio disputa/bit? nunquid inferiores ꝛ subditi? absit vt.ff.de arbitr.l.iij.§.fi. ꝛ l.iiij.ꝛ.ff.de minor.l.minor. Immo ꝛ si reperiretur equalis non tamen posset eius sententiam irritare, vel đ ipsius sententia cognoscere, vt.ff.ad trebell.l.ille.§.Tempestiuum,ꝛ.ff.de eui/ction.l.iudicium,ꝛ.ff.de arb.l.iij.§.fin. Preter hec allegatur,
2 quia licet aliter debuit ferri,lata tamen non debet irritari vt.ff. quan.appell.sit.l.1.§.biduum,ꝛ.ff.de pen.l.seruus.

EXADVERSO

¶ET vt tollantur contraria continuis allegationibus excipit N ꝛ dicit nullam fore sententiam etiam a principe latam ꝛ posse in firmari,vt.C.de erro.aduoc.l.sententiam,ꝛ.C.sent.rescin.non pos.nunquid transactionem? ꝛ.C.de transact.l.causas,ꝛ nun/quid venditionem? vt.C.de resc.vend.l.ratas nūquid testamen tum,vt.C.de testam.l.si testamentum,nunquid obligationem? vt.C.de duobus re.l.ij.nunquid donationem? vt.C. đ donat.an te nup.l.cum dotem. ¶ Item nunquid tributorum immunita tem concedet? vt.C.de vectigal.l.quicquid,vt.C.de anno.l.in/fraudem.Nunquid monopolium? vt.C.de monopol.l.1.Nun/quid penam liberto remittet? vt.C.de in ius.voc.l.ij. Nunqd dignitatem amissam restituet? vt.C.loc.l.fin. Nunquid indi/gno dignitatem concedet? vt.C.de coartab.l.nullum lib.xij. Nunquid contra ius,vel legem aliquid statuet? vt.C.de precib. imper.offer.l.rescriptum. Nunquid iniustam postulationem admittet? vt.C.de prec.imp.offer.l.quotiens. Nunquid iniu/stas nuptias concedet? vt.C.si nupt.ex rescr.pet.l.1. Nunquid spurium legitimum faciet? vt in autb.quibus mo.natur.effici. ꝛ.C.de natur.lib.l.1. Cum ergo nihil horum possit facere Im/perator,multo minus iuris ordinem perturbando,non requisi/ta parte aduersa poterit ferre sententiam,Imperator enim vti/
3 tur iure communi vt.C.de legibus,l.digna vox.ꝛ.C.ad.l.falc. l.ꝛ in legatis. ¶ Item nunquid Imperator debet facere,ꝙ ne fiat,tenetur defendere? minime,vt.ff.si ser.vind.l.Pomponi⁹ ꝛ.C.de euiction.l.si ob.ꝛ.l.siue. Preter hec non quilibet alius iudex posset hoc facere sequendo principis exemplum? vtique vt.C.de leg.l.fin. Ad hoc videtur illicite extortum: damnan/dum esse,vnde nullum extorquendum debet afferre emolumen tuꝫ vt.ff.de nata.restit.l.1.ꝛ.ff.ad corn.đ fals.l.si quis presumen dum est enim,ꝙ per falsam suggestionem appellantis potius hoc fecerit,ꝗꝫ ex certa scientia nec enim verisimile est principem Romanum quicꝗꝫ illicite agere,arg.ff.de re.milit.l.non omnis §.a barbaris,ꝛ.ff.de offic.presi.l.diuus. Adhuc occurrit facti

irregularitas, quę totum factum infringit vt.ff.de vulg. sub.l. ij.z.C.de sent. z interd.l.prolatam, z.C.de except.rei. iud.l.1. Et vt breuiter, z succincte.per ordinem,respondeat obiectis aduersarius. Nonne in lege continetur, q statuta cõtra absentes nõ legitime citatos nullius debẽt esse momenti? vt.C.q̃m.z quan. iud.l.ea.quę, arg.C.de legib.l.fi.quominus, ibi zc. nec ibi distinguitur persona statuentis ergo qualiscunq fuerit, debet irritari q gestũ est, vt.ff.de leg.pręst.l.1.z.C.d trãsaction.l.data.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiudicio melioris sententię principis sententiam a quoquam iudice infringi non posse sed per ipsum met debere in melius reformari vt.ff.de minor.l.minor autem. §. si autem princeps.

QVÆSTIO XXXXIIII.

44 AN ROSELLA POSSIT ACCVSARI DE *adulterio commisso cum Romano Pontifice, & talis accusatio de iure subsistat.*

ROSELLA accusatur de adulterio commisso cũ Romano Pontifice,quęritur: vtrum possit proponitur iudicis officium, z actionez patiatur induci.

QVOD VALEAT ACCVSARI.

¶ QVOD de iure Rosella valeat accusari, Imprimis ea ratione probatur quia Pontifici potest prodesse, nec obesse, arg. ff. ad.l.iul.de adulter.l.denunciasse, vel ad minus,si prodesse non poterit nec obesse,vt.C.ad.l.iul.de adultr.l.z si crimen, z.C.q bus res,iudic.non noc.l.ij.z.iij.ergo quia eum res non tangit, propter eum impedienda non est. Et si poneretur sine preiudi-
1 tio,q cũ tãgeret nõ tñ principal, z licita sunt, secundario, quę principaliter non liceret,vt.ff.de auto.tut.l.1.z.l.quod.z.C.de iu dic.l.quotiens. ¶ Item alia ratione accusari potest, quia sicut alterius personę maleficium,alium non condemnat vt.C.d his qui.latro.l.ij.z de pen.l.sancimus, ita z multo fortius alterius beneficium, alium non debet a debito absoluere, arg. C.de accus.l.fi.paritatem enim dẽbere maxime circa hoc seruari nec memini legisse: arg.ff.de action.emp.l.sicut Preterea hęc, debet posse accusari,ne maleficia remaneant impunita vt.ff.ad.l.aql. l.ita vulneratus,ne procliuiores sint ad maleficia,vt. C.de pen.

l.si operis, & instit. vi. bon. rap. §. sed nedum, ne accusationẽ deludere sub hoc pretextu, facultas cuilibet sit concessa, vt. ff. de adulter. l. marr. Ad hoc, arg. pone adulterat mortuum, etiam mortuus non poterit accusari, nunquid sub hoc pretextu quia non potest adulter accusari, poterit se tueri adultera? nequaq̃, vt. ff. adulter. l. constante, & l. adulter. quid ergo interest, quare non possit accusari, vtrum propter priuilegium personę. An quia sit morte preuenta, nihil certe, vt. C. de substit. instit. l. si mater. Nec enim discurrendum est, qualiter, quid non possit, sed an fieri non possit, arg. C. si mancip. ita, fu. l. ea. quidem, & l. fin. ¶ Item aliud apostolicum priuilegium, personale est igitur personam non excedit, arg. C. de legibus, l. ij.

EXADVERSO.

¶ PRO Rosella videtur posse allegari, vt conueniri non valeat, quia hac actione proposita famę Summi Pontificis videtur diminui, dicendo enim adulterium commissum cum Pontifice, dicit Pontificem adulterum, & hoc dicere non licet, ergo nec illud, nam sepe vno prohibito prohibetur & aliud, per q̃ peruenitur ad id, quod prohibitum est, arg. C. de natur. lib. l. legem
2 in fin. & ff. de tuto. & curat. l. scire. ¶ Item ista duo inter se consequentiam habent, vt vno dicto dicatur, & reliquum, arg. ff. de procurat. l. ad rem. & ff. q̃ met. cau. l. 1. Nec obstat q̃ dicitur principaliter Pontifici questionem nõ fieri, quę enim principaliter interdicta sunt, & secundario videntur prohibita vt. C. ne de sta. defunct. l. 1. & ij. sed adhuc, est fortior ratio pro Rosella, non potest probari adultera. ergo nec damnari, q̃ non possit conueniri subtili ratione probatur, Impossibile est Rosellam cũ Pon
3 tifice adulterium commisisse, quod Pontifex idem non cõmiserit cum Rosella, ergo non potest probari adulterium commisisse Rosellam cum Pontifice, quin probetur Pontificem commisisse cum Rosella sed hoc probari est impossibile, ergo & illud arg. ff. de itin. act. que pri. l. veteres. ¶ Item saltem Pontificis opinio grauaretur, ergo non debet admitti. arg. ff. de obseq. lib. l. Papinianus. l. nec. l. licet & ff. de in vis. voc. l. sed. si hac. §. pen. ¶ Item priuilegium Pontificis ad Rosellam debet extendi propter causę criminis q̃s communicationem, arg. ff. quẽadmodũ ser. amit. l. si communem, & C. si vnus ex plurib. l. 1. & ij.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiudicio melioris sentẽtię recte posse Ro
4 sellam de adulterio commisso cum Pontifice accusari, vt. ff. de adulter. l. si adulterium. §. fin.

QVÆSTIO XXXXV.

45 AN FIDEICOMMISSARIVS, CVI RELICTVM *fuit fideicommissum per hæc uerba filiam meam coniugatam heredem instituo grauans eam per fideicommissum ut Titio restituat Saluo eo, quod Marito relinqueretur, Si filia moriatur, & omnia Marito relinquat, habeat ius aliquod contra Maritum uigore dicti fideicommissi.*

PATER Familias fecit testamentum, & filiam suã coniugatam heredem instituit, & rogauit eam per fideicommissum, vt cum moreretur hereditatem suam restitueret tirio deducto eo, quod relinqueret marito, filia postea moriens vniuersa marito reliquit. Queritur nunc vtrum titius fideicommissarius contra maritum talis filię vllum possit habere regressum proponitur hipothecaria, vel rei vendicatio.

QVOD HABEAT ACTIONEM

¶ QVOD fideicommissarius pędictas habeat actiones contra talem maritum euidentissima ratione videtur possę probari. In primis illa, quia in fraudem suam debet intelligi factum, arg. ff. de his, quę in fra. cred. l. omnes. vnde reuocatione cadu
1 citatis debet irritari, vt. ff. eo. l. 1. ¶ Item quia contra mentem & voluntatem, testatoris factum videtur quia aliquid tunc restitui noluit, vnde poterat ex voluntate peti vt. ff. de legat. iij. l. is qui. & l. cum plures. ¶ Item ita interpretandum est, vt fideicommissum potius valeat, quam pereat vt. ff. ad trebell. l. cogi, & l. ex facto. Pręterea datum marito relinquendi arbitrium filię videtur, vt. ff. de iniur. l. item apud. §. quęstionis & ff. de seruit. l. sicui. Unde cum fuit immoderatum boni viri arbitrio reformandum est, arg. ff. de contrah. empt. l. hęc venditio. & ff. pro socio. l. interposita, vnde, si ad hunc pertinentia articulum quęrat diligens lector scz in causa illius, quę compromisit in aduersarium inueniet ad hoc pro fideicommissario. Illud fortius stat argumentum, quia potiora, & meliora posse facere videntur, hunc enim testatoris expressa voluntas adiuuat, maritũ tacita,

ergo debet obtinere, arg. C. de edilit. edic. l. fin. ¶ Item habet preceptum ille vero permissionem, que infirmior est.

EXADVERSO

¶ CONTRA fideicommissarium maxima allegantur, sc3 quia residuum voluit a reiecto mariti habere. Titium; & nihil est residuum. Unde nihil habebit, vt. ff. de hered. instit. l. item. Nec obstat q; obijcitur, quia dolo fecit, nec enim dolo facere videtur,
2 qui fecit, q; sibi permissum credidit, vt. ff. de edil. edic. l. quis sit fugitiuus. §. apud labeonem. Immo si veram rationem sequaris, videtur ei concessum, vt totum marito relinquat, quia verba illa de ducto eo. &c. possunt totu3 admittere vt. C. de her. instit. l. ij. & ff. de fideiuss. l. amnuissi in princ. pars enim quandoq3 ponitur pro toto sicut econuerso vt. ff. de leg. iij. l. vxori, & l. no/
3 men. ¶ Item alia ratione mariti melior videtur conditio, qa est in pari causa cum fideicommissario, vtrumq3 enim voluit habere testator arg. ff. de reg. iur. l. in eo q;.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur sine preiudicio melioris sententie fideicommissarium posse petere quartam institutionis arg. C. ad trebell. autem contra rogatus.

QVÆSTIO. XXXXVI.

46 AN PRESENS REI SVÆ ALIENATIONI *& non contradicens sibi preiudicet.*

ALIQVO presente, & non contra dicente res ipsius alienari, queritur nunquid is etiã valeat vendicare ab emptore, proponitur rei vendicatio.

QVOD VALEAT

¶ QVOD rem illam cum effectu valeat vendicare euidenti ratione probatur. Dominus enim fuit; hic. n. circa alienandum factum suum non interuenit, ergo Dominus remansit. Igitur vendicare potest vt. ff. de reg. iu. l. quod nostrũ est, & ff. de pign. actio. l. Gaius. Nec obstat, quod fuit presens
3 sola enim presentia non preiudicat. Ut de pign. acti. l. Gaius sed neq3 sola scientia si non expressim consentiat, vt. ff. quibus mod. pig. sol. l. sicut. §. non videtur. Imo inuitus dicitur, qui

non consentit expressim, vt.ff.de procur.l.filius.§.inuitus.ff.de ser.vrb.prędi.l.inuitum. Sed vt subtilius pcedamus sola pręsentia non sufficit, vt probatum est, alioquin ea ratione sufficeret etiam si furiosus, vel infans esset pręsens neque sola scientia, quia alioqui sustineret in absente igitur neque sola pręsentia nec scientia sola arg.ff.de euict.l.quidam ꝛ.ff.de dona. inter vir. ꝛ vxo.l.si seruus, ꝛ auth.de Episcopis.§.si seruus. ¶ Item talis pręsentia cum scientia nuda fuit, ergo non pręiudicat arg.ff.de
2 leg.pr.l.si filius.familias.§.diui. ¶ Item non debuit consentire vel contra dicere, quia nihil agebatur eius nomine arg. vt.ff.de neg.gest.l.si pupilli ꝛ.C.de rei vend.l.mater.

EXADVERSO

¶ E CONTRA dicitur ipsum exceptione doli repellendum esse dolo enim facit reuocando rem cuius alienationi consensit, arg. C.de fideiuss.l.exceptione doli, consensisse auctoritate videtur,
3 qui sciens pręsensq; non contra dicit arg.ff.de auct.l. quidam ꝛ ff.dona.inter vir. ꝛ vxo.l.si seruus ꝛ auth.de sanct.Episcopis.§. si seruus per hęc enim signa ꝛ per alia extrinseca voluntas demonstratur, vt.C.quomodo ꝛ quando iudex.l.1.ꝛ.ff.de leg.2.ꝑ suer.l.de quib. Ad hoc in libello disputatorio, vbi agitur de intrinsecis pręsumendis argumenta poterit diligens disputator facile reperire. Pręterea si nō consensit, videtur tacuisse in fraudem, quod nō debet ei prodesse arg.C.ad Vellei.l. si sine ꝛ auth. de nupt.§.si vero de cetero. Sed ponatur sine pręiuditio, quod sola pręsentia non sufficeret, neq; sola scientia, debet tamen prodesse vtrumq; simul vt.C.de procur.l.neque, ꝛ.C.de agrico. ꝛ
4 censitis.l.cum siinus ꝛ in auth.de fidem.§.si vero.

SOLVTIO

¶ MVLTIS formiter videtur in hoc articulo distinguendū. In primis vtrum sciebat ius suum vbique durare, vel nō, si sciebat non videtur consensisse, alioquin contra arg.ff.quib⁹ mod. pig. soluat.l.sicut.§.non videtur. Secundo vtrum fuerit ad hoc
5 specialiter vocatus, an non.in primo repellitur, in secundo admittitur, vt.ff.de pig.l.si fideiuss. Tertio vtrum statim exclamauerit, an postea, si statim non consensit, si postea consensisse videtur.ff.de iniuriis.l.diuus ꝛ.ff.ō diuor.ꝛ repūd.l.2.Quarto vtrum fuerit necessarius eius consensus, vel nō.vt.C.de lega. l.cum aliena in summa circa hunc articulum posset distingui, quemadmodum in libello disputatorio de intrinsecis tractatur.

QVÆSTIO XXXXVII.

47 AN TESTIVM PRODVCTIO FACTA CITAta parte, et non reperta ualeat.

ADVERSA parte diligenter requisita, sed non inuenta productio testium facta est. Quęritur vtrum talis productio alicuius sit momenti. Proponitur iudicis officium.

QVOD VALERE DEBEAT.

¶QVOD valere debeat probatur aperta ratione, quia etiã absente parte altera potest fieri vt.C.de fide instru.l.iudices,sꝫ hoc si poneretur sine preiuditio,ꝙ fieri non debet,facta tamen perse
1 uerabit,arg.C.de pignor.l.iij.ꝛ.ff.quando app.sit.l.1.§.biduũ. ¶ Item valere debet propter iudicis authoritatem, qui eã admisit vt.ff.de mino.l.ait prętor.§.ij.ꝛ.C.qui adm.l.bonorum. ¶ Item quia absentis aduersarij factum est quominus vtraqꝫ parte pręsente darentur testimonia, ergo pro eo haberi debet,ac si vtraqꝫ pars esset pręsens,arg.C.de iudic.l.properandum.§.cum autem, ꝛ in auth.de testib.§.hęc vero, ꝛ in auth. vt omn.obed.iud.§.iij.ꝛ.§.siquidem. Pręter hęc :[illegible]sapiens videat de pręsenti, quid iudici potuit imputari: cum ad domum suam ꝑ villas, ꝛ vicos per consanguineos, ꝛ parentes fecerit cum requiri, certe nihil, quia omnia fecit, ob quę diligentissimus, non po
2 terit inculpari, arg.C.de pign[illegible]at.act.l.pignus, ꝛ.ff.commod.l.argentum. ¶ Item quia fecit, [illegible] potuit, arg.ff.ad sillam.l.ij. ¶ Itẽ quia sufficit ad domum [illegible]nunciari, arg.ff.de dam.infec.l.iiij.ꝛ.ff.de lib.agn.l.1.nimirum propter aduersarij absentiam licitum deprehenditur,ꝙ alias non liceret arg.C.d ann.exc.l.2. Est quoqꝫ alia ratio:quare dꝫ valere ꝓductio, vt ꝑꝑ hoc odiosa absentia valeat deterreri, vt.C.de ser.fug.l.cum seruus seruum. Immo ne litigatoribus prębeat occasionem fugiendi, arg. C.d pen.l.si operis quędam enim reperiuntur prohibita quę malignandi pręhent exemplum, arg.instit.iu.bo.rap.§. sed nedum. Et si poneretur sine preiuditio, ꝙ absente altera parte non deberet testium productio fieri, intelligendum est tamen, si potest reperiri arg.ff.loc.l.quęro.§.inter.

EXADVERSO

¶EXADVERSO constanter allegatur productionem testium absente altera parte factam nullius esse momenti, quia fieri debet vtraqꝫ parte pręsente vt.C.de testib.l.siquãdo, si ergo aliter

facta

facta fuerit, quia contra iuris ordinem, nõ valebit vt. C. de sent. que pro eo ꝙ int. l. i. Immo, quia non est facta vt debuit, vt. ff. de re. milit. l. iij. §. in bello, & ff. de cõd. ob. tur. ca. l. ij. Nec obstat ꝙ facta proponitur authoritate iudiciali, quia iudicialis autoritas illicitum non excusat, vt. C. de affe. & dom. l. ij. & C. de appell. l. quoniam, & C. qui. mil. non poss. l. eis quidem. Preterea nõ sufficit eum absuisse cum non absuerit fraudolẽter, vt. ff. ne vis fi. ei qui. in poss. l. i. §. si quis, & ff. quibus, ex ca. in poss. ea. l. fulcinius. §. iiij. & v. ¶ Item non sufficit denunciatum, cũ ipse denunciatum nescit, vt. ff. de pet. her. l. item veniunt sed huic allegationi respondeat aduersarius, non fuit cõtumax, sed fuit absens, & indefensus, ergo quicquid contra eum statutum est, nullius debet esse momẽti vt. C. quom. & quan. iud. l. ea que quõ. n.
4 posset dici contumax, qui vocem preconia3 non audiuit? vt. C. de sent. si ap. l. i. in fi.

DISTINCTIO

¶ NEC obstat ꝙ dicit aduersarius, feci ꝙ potui, & debui, mentitur enim: quia non fecit secundum legis tenorẽ. C. de annal. exc. l. pen. In hac questione distinguendum est, vtrum fraudolenter se absentauerit, an bona fide, si fraudolẽter teneat, alioquin non teneat, vt in auth. de testib. §. hoc vero. ¶ Item vtrum lis fuerit contestata, an non quia fieri debet, ꝙ cõtinetur in l. vt. C. de iureiur. pro. cal. l. ij. & C. de prescr. xxx. ann. l. si quis.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sententie lite contestata hmõi productionem, testiũ valere si diligenter fuit habita inquisitio, arg. C. de iudic. l. properandum.

QVÆSTIO XLVIII.

48 AN MOLENDINARIVS VIGORE PACTI FA*cti cum patrefamilias de molendo in perpetuum ipsi, et suæ familiæ: Patrefamilias mortuo, et filys diuisis teneatur separatim omnibus molere.*

QVIDAM pater familias cum quodam molendinario pactum fecit, vt sibi, familieq3 sue perpetuo moleret aliqua certa data pecunia post modu3 hic paterfamilias decessit pluribus relictis filys, quorum quilibet per se viuere, & habitare cepit, & sua3 habere familiam. Quilibet vero dictorũ filioru3 agit contra molendinarum: vt sibi familieque sue molat. Queritur, qd iuris, pponit actio ex stipulatu vel prescr. verb.

M

QVOD POSSIT

¶QVOD cũ effectu possit quilibet agere, in primis ea rõne ꝓbatur, quia præstandum est hęredi, ꝗ præstabatur defuncto, vt. ff. de leg. i. l. hęredi: quãuis & hęredis mentio facta non esset vt. ff. de pignor. act. l. si necessarias. §. si vnus probo. &. ff. de. l. si pactum: ergo tunc maxime tenetur, quãuis hęredis mentionẽ fecerit, nomen enim familię hęredes admittit, vt. ff. de releg. &
1 sumpt. fun. l. vel quę pater fam. debetur igitur hęredi etiam, si ius esset personale: arg. ff. de verb. ob. l. stipulatio ista. ¶ Item non obstat, ꝗ possit opponere, ꝗ plures sint familię, quia cum dixerit familię de pluribus familijs intelligendũ videtur, arg. ff. de tut. & cur. l. si quis ita, &. ff. de assig. li. l. i. Præterea hoc pactum, si forte expressum, promissori esset profuturum, ergo obmissum pro actore, certum est interpretandum arg. ff. de ꝯtrah. empt. l. labeo & l. si in empt. ¶ Item ita interpretandum, vt res de qua agitur, poti⁹ valeat ꝗ̃ pear: arg. ff. de reb. dub. l. qˀtiens.

EXADVERSO

¶ECONTRA dicitur molendinarium non tenere, imprimis, quia non præstatur hęredi, ꝗ præstabatur defuncto, & vt. ff. de donat. int. vir. & vx. l. cum hic, &. ff. de petit. hęred. l. nec. aliam. Secundo quia res procederet in infinitum vt. ff. de re. iud. l. a diuo, Tertio, quia de hęredibus non fuit nominatim expressum, vnde pro obmisso habendum est, vt. ff. de verb. obl. l. quicquid, nempe reperiuntur prohibita, quę non inueniuntur esse concessa, vt. C. ad. l. iul. de adult. l. i. Quarto, quia si poneret ꝗ ad hęredem transiret, promissio, non tamen plus præstandũ esset hęredi, ꝗ̃ præstabatur defuncto, arg. ff. de diu. & tẽ. pr. l. cum hęres
2 quia non debet ex post facto promissoris crescere obligatio, arg. ff. de dam. infec. l. damni. §. si is qui. ¶ Item quia omnes loco vnius repræsentandi sunt vt. ff. de condit. & demon. l. cũ seruus.

SOLVTIO

¶MIHI videtur distinguendum, quid actum sit, vt id seruetur alioquin, si non appareat, dico molendinarium non vltra teneri, quam tenebatur defuncto, nec enim verisimile est, vt se voluerit in infinitum obligare vt. ff. de peric. & cõmo. rei vend. l. iiij. in fi. & de leg. ij. l. xi. §. si quis.

QVÆSTIO XXXXIX.

49 AN PVPILLA IVSTE PETAT MARCHAM *argenti ab ipso acquisitam in firmandis nuptijs ipsius pupillæ.*

TVTOR pupillam suam titio in matrimoniuꝫ idoneę collocauit accepta marcha argenti. Quęritur nunquid pupilla possit eam marcham petere a tutore, proponitur actio tutelę,

QVOD POSSIT

¶ ET ꝙ possit ratione euidenti, probatur, scꝫ ꝙ ratione, ⁊ occasione pupillę dicta marcha
ad eum peruenit, igitur pupillę tenetur eam restituere vt. ff. de
procur. l. qui proprio. §. vt in cęteris ⁊. ff. mand. l. ideꝫ, que. §. 1.
⁊. C. de alim. ⁊ cib. l. iudices, ⁊. C. de admin. tut. l. qui negocia.
Nec obstat ꝙ obijci posset, ꝙ idonee, ipsam in matrimonium
collocauit, nam siue idonee, siue minus idonee ipsam collocaue
rit, tenetur restituere, ꝙ accepit, ne hac supradicta occasione tu
tores pupillas suas minus idonee collocarēt, arg. C. d ser. corr.
l. siquis nec enim, ꝙ factum sit, inspici debet, sed ꝙ fieri potue
1 rit, arg. C. de vsur. l. ambigui. nam plerunqꝫ fingitur quid esse,
quod esse non potest, arg. ff. ex quibus cau. in poss. ea. l. fulcinius
§. siquis. ij. ⁊. ff. de pen. l. moris. §. vlt. patet igitur, ꝙ licet ipsum
accipere malum non sit, tamen puniendus est propter malum,
ꝙ inde contingere potest, arg. instit. ꝙ cum eo. §. antepen. in fi.
nimirum ratione adiuncti quędam dicuntur illicita, vt. ff. de
cond. ⁊ dem. l. iij. ¶ Item hoc, ꝙ sibi accipit, pupillę lucrari po
tuit, libentius enim vxori futurę dedissem, q̃ꝫ ipse tutori, si ergo
non fecit, tenetur, vt. C. de adm. tut. l. pupillorūꝫ, ⁊. C. arb. tut.
l. quicquid, nec enim suam debuit pupillę vtilitatem interpone
2 re: vt. ff. de adm. tut. l. tutor. §. 1. pręter hec idonee pupillę tenebi
tur negocia administrare gratis, ergo si ob hoc pecuniam acce
pit, ab eo extorqueri debet, arg. C. de cond. ob. tur. ca. l. pen. ⁊ fi.
¶ Item pupillę interest tutorem non accepisse pecuniam, quia
virum locupletiorem habuisset, arg. ff. si mul. ventr. no. in poss ⁊
cal. ca. esse. di. l. 1. §. competit. Est adhuc ratio fortior, quia non
licuit ei ex officio, ꝙ administrabat, aliquid accipere, vt. ff. de
contrah. empt. l. non licet.

EXADVERSO.

¶ EXADVERSO respondetur, ꝙ non teneatur tutore talē pecuniam restituere, quia non ex tutela, licet propter tutelam, arg. ff. de pec. l. eo. tempore. §. fi. ⁊. ff. de hered. vel acti. vend. l. vēditor,

nec enim quicquid occasione mei ad alium peruenit restituen/dum est, arg. ff. pro soc. l. socium in fi. ¶ Item non tenetur, quia cessant ea, que inducunt actionem tutele, fecit enim, quod facere debuit, quia idonee eam maritauit, non fuit in culpa in facien/do, vel in negligentia, nec in omittendo, ergo non tenetur, quia iste sunt cause que actionem tutele inducunt his cessantibus, et actio cessabit: simile. ff. mand. l. si procuratorem. §. mãda. Nec interest, quod dicitur ipsam habuisse locupletiorem virum, si tutor hanc pecuniam non accepisset, nec enim, propter id damnifica ta videtur, quia non videtur damnum pati, qui non lucratur, vel a quo lucrum extorquetur, arg. ff. de dam. infec. l. proculus, et C. de aqui. poss. l. fi. sed et si ponatur, quod mulieris interesset habe/re locupletiorem virum, et damnum patiatur propter pecuniam a marito prestitam, non tamen propter hoc agere posset, vt instit. de iniur. §. 1. ¶ Item alia ratione repellitur mulier ab agendo, quia maritus hoc damnum sibi intulisse videtur, si damnum di ci debet, et quod volente eo factum est, ab alio irritari nõ debet, arg.
3 C. si quid in fra. patr. l. ij. nec mirum, ingenuis enim hominibus suarum rerum libera non est deneganda administratio: vt. ff. si/ qui. a patr. manu. fit l. ij. Preter hec iste tutor non tanquam tutor, sed tanquam matrimonij mediator acceperat, quod licitum est igitur non tenetur, vt. ff. ad trebell. l. debitor. ¶ Item excusatur ratio/ne consuetudinis, sic enim puelle parentibus, vel tutoribus, da re consueuerunt vt. ff. de admin. tut. l. fine herede. §. Lucius.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sententie distinguendũ vtrum maritus ei obtulerit, an ipse tutor ab eo extorsit, et si ex/torsit, vtrum fuerit modicum, vel maximum quod accepit, vt si quid maximum quod accepit, vt si quid maritus sponte, et maxi/me post contractum matrimonium obtulit, siue illud fuerit mo/dicum, siue maximum non distinguo, nec tutor teneatur resti/tuere pupille, arg. ff. que in frau. credit. l. qui autem. §. Preterea illud sciendum etiam. C. de petit. bon. sub. l. 1. lib. x. si vero ab eo extorserit, siquidem maximum, quia videtur deliquisse in admi
4 nistrando, idest eam in matrimonio collocando, quia licet fecit, non tamen eo modo, quo debuit, tenetur, argu. ff. de condit. ca. da. l. ij. C. de negoc. gest. l. fi. si vero fuit modicum non tenebitur. Actio enim famosa, idest tutele mihi videtur in hoc casu pupil/le nõ indulgẽda, vt. ff. de rest. in integ. l. iiij.

QVÆSTIO. L.

50 AN ILLE, CVI EST ASSIGNATA PENSIO *percipienda habeat illud quod ex renouatione percipitur.*

QVÆRITVR, vtrum ille, cui, ius percipiendarũ pensionum concessum est, habeat etiam illud, q̃ re/nouatione percipitur, proponitur iudicis officium:

QVOD HABERE DEBEAT,

¶ QVOD habere debeat, Probamus imprimis illa euidenti ratione, quia hoc etiam videtur concessum ei, tum quia specialiter exceptum non fuit, vt. ff. de offic. præf. l. iij. & ff. de donat. l. data, vt. ff. de fideicom. l. si quis pro. §. ij. Tum quia vten

1 do hac appellatione, sc. pensionum totum, q̃ ab emphiteotica/rio percipitur. significare voluit, reliquum sibi non retinẽdo, vel alij assignando, vt instit. de hered. inst. §. hereditas, quare minus dixit, & plus intellexit, vt. ff. de leg. ij. l. vinum. §. fin. Beneficia enim latissime sunt interpretanda vt. ff. de const. princ. l. beneficium, & ff. de preca. l. pen. & C. de nupt. l. si furiosi, tum quia non fuerat forte in feudum alias accepturus, vt. ff. co. l. cum eiusdem, & ff. de nupt. l. tutor. Tum quia verba prolata benigne accipienda sunt, vt. ff. de verb. obl. l. quicquid, sc. vt ea res, que agitur, potius valeat, quã pereat, vt ff. de reb. dub. l. quotiens. Tũ quia non debet idem redditus duplici iure censeri, arg. ff. de vsucap. l. eum qui, & ff. de condit. & demonstr. l. titio. §. si vero.

EXADVERSO.

¶ EX aduerso respondetur, q̃ non videatur concessum ius renouandi, in primis, quia de eo non fuit cogitatum, vt. ff. de transf. l. aquiliana, & C. de transf. l. si de certa, Secundo quia id tantum concessit, quod verbis expressum est, arg. ff. de fu. instru. le. l. cũ de lanionis. §. cuidam, & ff. de euiction. l. qui libertatis, immo ad emptum videtur, q̃ specialiter concessum non fuerit, vt. ff. de donat. l. filius. Tertio quia verba beneficij pro domino infeudãte

2 sunt interpretanda, nisi concessum id videatur, de quo ipse sensit, arg. ff. de contrah. empt. l. si in emptorem. Quarto quia discreta, & quasi separata sunt ista duo iura, sc. pensionis, & renouationis, non igitur per concessionem vnius, sequitur concessio alterius, vt. C. de probat. l. neq;, & C. de vsufr. l. cum antiqua. Immo per dationem vnius sequitur ademptio, alterius, arg. ff. de cond. & demonst. l. cum ita, & ff. de compens. l. idem labeo.

¶ Item quinto quia hec duo subtiliter intuenti contraria videbuntur, & ex causis contrarijs prouenire, pensio enim prestatur

pro contractu firmo iam conseruando, nam per pensionem apparet præstandam valere contractum, per renouationē euanuisse, non igitur audiendus est: arg. C. de fur. l. 1. & ff. de op. lib. l. si ita stipulat. Sexto loco præsumendum est ex quantitate ipsius renouationis dominū non voluisse concedere, arg. ff. de donat. int. vir. & vxo. l. verum.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur in hac quæstione, in primis indagandum fore, quid actum sit inter eos, vt illud seruetur ex qualitate persona-
1 rum, & ex quantitate rei, de qua quæritur pro domino non contra dominum iudicabo, arg. ff. de vsu. & hab. l. plenum, & ff. de iudic. l. sed et si, & ff. de donat. l. filius familias, & ff. de impens. in reb. dotal. fact. l. omnino.

QVÆSTIO LI.

51 AN EMPHITEOTA SOLVENDO POENAM *liberetur, si in casu contrauentionis illam promisit.*

LVCIVS Gaio Seio fundum concessit in emphitheosim, & conuentum est inter eos, vt Gaius singulis annis certam solueret pensionem, & vt Titius semper staret contractui, & quicunque cōtrauenirer, solueret alij fidem seruanti Centum nomine penę, & soluta pęna contractus remaneat in sua firmitate. Gaius post modum per triennium stetit, quod pensionem non soluit, vel fundum contra pactum alienauit. Et nunc vult eum dominus, a iure emphiteotico repellere, ipse confert placitam penam, scilicet centum, & vult stare contractui. Quæritur, quid iuris sit, proponitur rei vendicatio, vel conditio ex. l.

QVOD POSSIT

¶ ET quod dominus possit agere cum effectu. In primis ea ratione probatur, quia totum illud pactum, scilicet vt pena præstaretur, & contractui stetur fauore seruantis pactum adiectum est, arg. C. de transact. l. siquis maior ergo pro eo, & non contra eum inter-
2 pretandum est, vt. C. de legi. l. quod fauore, fieret autem contra eum interpretatio, si emphiteotam non posset repellere, cū alias posset sine pacto tali. vt. C. de iu. emphit. l. ij. ¶ Item per huiusmodi pactum noluit sibi potius consulere, quam aliquid de iure sibi cō petenti detrahere, ergo & post tale pactū, habebit ius, quod habebat

ante pactum: vt. ff. de regul. iur. l. iij. §. si ex. & ff. de adoption. l. in adoptionem. Praeter hoc quatenus obyciet emphiteota exceptionem fidem non seruandam ei qui fidem non seruauit vt. C. de transact. l. cum proponas: tale pactum in praeiudicium eius, qui non seruaret contractum, est inductum, quomodo pro eo erit accipiendum, vt sic regula peruertatur? vt. ff. de exceptio. rei iudic. l. euidenter, & ff. de pignor. si fundus. Ad haec superest ratio fortior ob hoc ipsum, quod non seruauerit contractum, penis afficiendus est, ergo pp hoc beneficium aliquod habere non debet, arg. ff. de negoc. gest. l. siue, & ff. ad turpillia. l. i. §. actio. Ne meliorem ex suo delicto faciat conditionem, arg. ff. de arbitr. l. ita demum, & ff. de furt. l. itaque eum qui. ¶ Item non ne minus iuris habet delinquentes, quam illi, qui non delinquunt? Utrique arg. ff. de donat. int. vi. & vx. l. ij. & in auth. de rest. & ea. quae pa. in fi. ergo dominus posset eum compellere, & non ipse dominum, vt contractui stetur, nimirum pone vltra penam interesse domini contractum irritari & vltra interesse emphiteotae stare, si posset emphitheota compellere dominum, vt contractui stetur, plus iuris habebit, qui deliquit, quod est contra rationem, arg. ff. de noxal. l. nō solum, & C. de heret. & mau. l. curiales. Immo posset dicere Lutius, si vellet, quod illa adiectio pena soluta: contractus remaneat nullus facit quod per illam incitantur homines ad malignandum vt possint inconstantes reperiri, & alios ad inconstantiam compellere, vt valeat fidem frangere, & alios ad eam conseruandam arctare, quod debet a deo, & hominibus prohiberi, arg. ff. de pact. dotal. l. conuenire, vt. ff. de pact. l. si vnus. §. illud, & . §. pacta.

2 nempe illi iustissime denegatur debitum, qui alij debitum denegauit, arg. ff. de adult. l. si vxor. §. iudex & ff. loca. l. quo. §. inter.

EX ADVERSO

¶ E CONTRARIO dicitur Titium stare compellendum contractui, quia hoc conuenit, Contractus enim ex conuentione contrahentium formam accipit, vt. ff. de regul. iur. l. contractus. ¶ Item duo fuerunt pacta, scilicet penam praestari, & contractui stare: licet nō exprimo ex secundo tamen pacto potest compelli dominus contractui, arg. ff. de arb. l. celsus, ait. Nec obstat quod legitima pena obijcitur, per conuentionalem enim postmodum appositam videtur recessisse a pena legitima vt. C. de parafr. l. fin. & ff. de fun. in/

3 stru. l. quaesitum. l. cum delanionis. Nec obstat quod dicitur, quia fidem non seruauit, satis enim punitur in eo, in quo deliquit, vt ff. de vulg. sub. l. ex facto. §. fin. Illud quoque: quod obijcitur, quod fauore seruantis fidem hoc pactum est appositum, non est verum immo gratia vtriusque pactum de seruando contractu propter

4 idem interpositum: vt. ff. vt leg. no. ca. l. ij. §. siquis. Immo si mi
norem rationem sequamur, potius gratia non seruantis contra
ctum, videtur pactum appositum q̃z alterius, scz ne duplici dã
no afficiatur, scz pene, & contractus, argu. ff. de in. dot. l. inte: succur
sum sed & alia ratione probatur, hoc idem, non ne circa hoc pa
ctum dominus, qui fidem seruauit contractus, posset compelle
re emphiteotam vt contractui staret, sed non econuerso vtique
constat, ergo, q̃ causa non seruantis fuit appositum, quia in p
5 sona alterius esset superuacuum: vt. ff. de leg. i. l. siquando.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sententie, interesse, quid actum sit, in primis inquirendum, quid inter eos actum sit, vt illud seruetur, si non appareat distinguam cuius gratia contractus intersit, si ergo vtriusq; gratia stabitur pacto, vt probatũ est, soluta pena. i. gratia non seruantis, idem si non gratia illi⁹, qui agit forte, quia nunquam quicq̃z de his possessionibus perci pere posset, cum forte steriles essent, dicam dominum posse emphiteotam repellere non obstante pacto, vt pro parte domini allegatum est.

QVÆSTIO LII.

52 AN FILIVS INTERFECTORIS AB OCCISO
hæres institutus ab hereditate repelli possit si mortem defuncti non uendicauerit patrẽ de homicidio accusando.

CAIVS LVCIVM Titium mortifere vulnerauit, qui Lucius Titius, dum ex eo vulnere laboraret in extremis filium Gaij interfectoris heredem instituit. Queritur nunc vtrum dictus filius repellatur ab hereditate, si non vindicauerit necem defuncti, patrem accusando, Proponitur filius petitionem hereditatis.

QVOD EI COMPETAT

¶ QVO ei competat cum effectu, Probatur ea ratione, quia persona testatoris fuit talis que instituere potuit, ergo dabitur ei petitio hereditatis arg. ff. de petit. hered. l. hereditas, Nec obstat q̃ dicitur quia debuit accusare interfectorem, quia videtur
1 testator indignationem suam remisisse arg. ff. de annu. leg. l. iiij.
2 ff. de excus. tut. l. athletas. §. datur. ¶ Itẽ quia in iure generater

ter prohibitum est, ne filius patrem accuset, nec iste casus reperitur exceptus, ergo includi debet, arg. ff. de donat. l. data, & ff. de offic. pr[ae]. l. iiij. si igitur, vt probatum est, patrem accusare nō potest, restat vt propter hoc non debeat ab hereditante repelli, accusandus est enim interfector, si potest arg. ff. de cura. c[a]e. bo. da. l. 1. & ff. de carbon. edic. l. 1. & ff. de his quib. vt indig. l. si ideo. ¶ Item pater & filius iuris ciuilis fictione vnum sunt instituto ergo filio, quasi pater intelligitur institutus, nam & commodū hereditatis saltim quo ad vsum fructum ei debet acquiri, quis ergo diceret? quod ipse seipsum accusare deberet? arg. instit. de inutil. stipul. §. eum qui toto & C. de imp. & al. subst. l. fin.

EXADVERSO

¶ EXADVERSO respondetur prim[ae] allegationi, quod licet tenuerit ab initio institutio, tamen debet auferri hereditas quia non vindicauit necem defuncti, arg. C. de his quibus, vt indig. l. cū fratrem. Contra secundum dicitur, quod si voluisset testator, non potest hanc actionem remittere, arg. C. de vsufr. l. 1. & ff. de leg. 3. l. regno, vt. ff. ad l. falc. l. quod de bonis. Cōtra tertium quia iste casus intelligitur exceptus, cum generaliter dicatur heredem vindicare debere necem defuncti, nec aliquis excipiatur. Contra quartum dicitur, quod recte filius iste potuit accusare patrem, vt sequentia declarabunt, Directo allegat pro se possessor generalem constitutionem, Generaliter enim constitutum est, ne aliquis ad hereditatem admittatur, nisi vindicauerit necem defuncti, vt. C. de his quibus, vt indig. l. 1. Secundo dicimus, quod potuit iste filius patrem accusare, ne testatoris perderet hereditatem: arg. ff. de bo. li. l. qui cum. Tertio quia fecit hoc tanquam alter ipse, scilicet tanquam heres interfecti, non tanquam filius interfectoris arg. ff. de diuer. & temp. pr[ae]scr. l. an vitiū, & ff. de adoptio. l. si pater. Quarto quia licitum est alteri, quod mihi non liceret, arg. ff. quod cuiusque vni. no. l. item, & ff. ad trebell. l. ille. a quo. Quinto quia saltim debuit submittere accusatorē, arg. ff. d neg. gest. l. at qui. §. sicum me. Sexto quia ratione offici debet ei esse licitum, quod alias est prohibitum vt. C. de calumniat. l. ij.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine pr[ae]iuditio melioris sententi[ae], quod iste possit hereditatem habere, nec teneatur accusare patrem, qui nō potest impediente iure arg. ff. de cond. instit. l. filius.

QVÆSTIO. LIII.

53 AN FILIVS INHABILIS AD SERVITIA FEVdi præstanda succedat unà cum fratre habili, si æqualiter sit cum eo hæres institutus.

QVIDAM Feudatarius decessit duobus filijs relictis heredibus, quorum vnus vtilis erat ad seruiendum feudo, alter prorsus inutilis. Queritur, an is solus, qui est vtilis debeat habere feudum, quia est vtilis, & etiam hoc dominus consentiat, proponitur officium iudicis.

QVOD DEBEAT,

¶ QVOD is solus debeat habere principatū, probabiliter videtur posse probari, Imprimis illa ratione, vt ibi collocetur emolumentum, vbi est onus vel esse potest argum. C. de furt. l. manifeste secundo non percipit lucrum, qui onus non agnoscet, vel non potest agnoscere, vt constit. feud. de pac. re. §. mur⁹. Nec obstat, & per aliū seruire poterit, munera enim personalia p alios expediri non possunt, arg. C. de ead. toll. l. 1. §. ne autem, & §. fin dum nimirum dominus ad seruiendum alium pro alio suscipere non cogitur, arg. C. de solut. l. eum, qui. Circa hunc articulū
1 multa inuenies in questione in qua queritur, an vassallus per substitutum seruire debeat. ¶ Item nonne cleric⁹, & femina possent per substitutum deseruire? quare igitur feudo priuantur, nisi, quia per se seruire non valent, idem ergo & hic intelligas, cum sit eadem causa, vt. ff. ad. l. aquil. l. illud. ¶ Item quia hic domino captiosum esset, cum vassallus iste non semper idoneus pro se posset repræsentare, vt instit. de fideicom. heredit. §. sed, & quia.

EXADVERSO.

¶ EX aduerso respondetur, & inutilis frater possit habere partem feudi, & hoc mera ratione, & scriptura. Feudum enim impersonale beneficium est, transit ergo ad filios succedentes, equaliter arg. C. de anno & tribus. l. 1. Nec obstat & frater inutilis nō potest onus portare, & seruire, plerūq; enim dicitur bonor sine onere, arg. ff. de leg. iij. l. 1. §. fin. ¶ Item quia portare poterit, per
2 substitutum, arg. C. de epis. & cler. l. quisquis. ¶ Item quid dices de anniculo? numquid possit, priuari, quia seruire nō potest absit, seruiet ergo & in isto casu dicendum, vt non inter sit, quare seruire non valeat, arg. ff. de edil. edic. l. 1. §. causa præter hec, quia casus fortuitus non deberet esse impedimento. arg. C. qui pet, tut. l. 1, & C. de peric. tut. & tur. l. tutorib⁹, immo propter hoc

magis est subueniendum quia debilis, arg. C. quan. imper. inter. pup. absurdum enim esset, vt propter penam consequeretur penam, vt sic duplici pena afficeretur, nec enim consuetum est, vt duplici damno afficiatur arg. ff. ad. l. rhod. de iac. l. nauis in fi. ¶ Item quid peccauit iste, vt talis nasceretur, nihil certe, igitur non debet feudo priuari.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sententie distinguendum, vtrum alias valeat substentare circa feudũ an non, si vero substentari non valeat, tantum ei relinquatur, vnde habeat substentamentum vt. C. de pace. retin. & eius vio. §. mutus, & c. quibus mod. feud. amitt. §. mutus.

QVÆSTIO LIIII.

54 AN ADVOCATVS FACTO PACTO DE CENTŨ *lucrandis in casu uictoriæ & 50, in casu succumbentiæ, si litis trãsactio eo inscio facta sit, centum possit exigere.*

QVIDAM cum alterius patrocinio indigeret sibi aduocatum, sub tali conditione assumpsit, vt si obtineret in causa daret ei centum, si succumberet, quinquaginta, accidit quod iudicio incohoato iste in scio aduocato cum aduersario transegit. Nũc aduocatus solidum salarium petit tanquam, si obtinuisset, cliẽtulus se defendit, vertitur in questione. Quid iuris proponitur actio prescr. verbis, vel certi conditio ex stipulatu.

QVOD POSSIT

¶ Quod agere possit aduocatus cũ effectu, manifesta ratione probatur, scilicet quia stetit per aduersarium, quominus lis haberet debitum terminum, pro eo igitur habendus est, ac si habuisset, & obtinuisset arg. ff. de verb. ob. l. i executione. §. fi. & ff. quod vi aut clam. l. 1. §. absit. ¶ Item quia non stetit per aduocatũ arg. ff. loca. l. qui operas, & ff. de var. & extraord. l. 1. §. diuus nimirũ hec conditio, si non feceris, vt plurimum sic accipitur, si per te non steterit, quominus fiat, arg. ff. de cond. inst. l. si ita heres que
1 sub. §. quotiens, & l. si qs &c. & l. mulier, ad hec obtinuisse videtur, qui transegit, arg. ff. de transf. l. ij. in princ. Cũ igitur nõ referre

dicatur, qualiter obtinuerit, vt. C. si manc. ita fu. ali. l. ea. lege, & ff. de vsufr. l. legatum, nempe quoniam aliquid videtur factū si factum est aliud, q̄ eundem effectum habuerit, arg. C. de in/stit. & subst. l. si mater. & ff. si cer. pet. l. certum est, pręter hoc hic obtinuit, sicut voluit, ergo obtinuit, arg. ff. de pign. act. l. si rem. §. omnis. ¶ Item transactio huius nullum debet domino pręiudicium generare, vt. C. loca. l. circa, & C. res inter al. acta l. ij. & iij. Pręterea transigere consensu aduocati, qui ledebatur ex trāsactione, debuit, arg. C. de aut. pręst. l. fin. & ff. de aq. pl. arc. l. si autem pone insuper eum per transactionem consecutum, q̄ petebat, nonne absurdum est eum euitare salarium, q̄ promisit? arg. ff. de verb. obl. l. cum seruus. Si ponas ipsum parum, aut nihil consecutum, est q̄ ei debeat imputari, quia potuit cōsequi. arg. ff. de euictio. l. si dictum. §. 1. & l. fi. & l. ideo in princ. & ff. de peculio. l. si noxa. §. quod, & C. de trans. l. si super succedit vltima ratio, quę fortior est, q̄ obtinuisse videtur quia victus non est, arg. ff. de capt. & postl. l. nō dubito & ff. de manumiss. l. te. se.

EXADVERSO

¶ EX aduerso respondet clientulus aduocato dicens, se non teneri. In primis ex ratione, quia non extitit conditio pacti, argu. C. de cond. institu. l. legatum, & ff. de cōd. ca. da. l. si pater in pnc. & l. fi. Secundo quia debuit aduocatus in hunc casum sibi prospicere. ff. loc. l. item ex conducto. §. item quidam & l. siquis do. §. 1. Tertio quia verbum ambiguum pro promissore est accipiendum arg. ff. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. in stipulatione, & ff. de rei vendicat. l. idem Pomponius. §. fi. Quarto quia non est a tenore verborum recedendum, nisi cum manifeste appareat contrarium, vt. ff. de legat. iij. l. non aliter. Quinto quia semper minimum est sequendum, vt. ff. de verb. obl. l. si ita. §. si stipulatio, & ff. de leg. iij. l. nūmis, & ff. de regul. iur. l. semper. Sexto
2 quia videtur, q̄ illicita sit petitio arg. C. de actio. l. explicandi. Septimo quia potius ex prouisione sua videtur habere, q̄ habet, q̄z ex huius litis euentu, arg. ff. de verb. obl. l. si. ita. §. si sti. & ff. ad. l. falc. l. iij. & ff. de legat. iij. l. non aliter & ff. de re. iudic. l. semper.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur distinguendum, Vtrum aduocatus ita processerit in causa, vt sola diffinitio superesse videretur, an nullo mo/
3 do laborauit, In primo casu consequitur salarium. In secundo minime vt. C. de pręscr. xxx. anno. l. vlt. & C. de donat. l. explicandi, dici tamen posse videtur, si primo motu clientulus ad solidū salarium aduocato teneri, si voluntate ipsius non transegit, quo partem in transactione habuit: vt. ff. de euict. l. si donatio. §. 1.

QVÆSTIO LV.

55 AN MATER, QVÆDVM TESTAMENTVM *condetetur, recusauit uelle esse heredem filij, & propterea fuit extraneus institutus, possit non obstante recusatione hereditatem pretendere, & testamentum impugnare.*

LVCIVS Titius dum laboraret in extremis matre accersita, voluit eam heredem instituere, ipsa renuit immo filio alium instituente cōsensit. Tandem mortuo filio mouet heredi controuersiam possidenti hereditatem. Queritur quid iuris sit proponitur, hereditatis petitio.

QVOD POSSIT

¶QVOD iure hereditatis petitionem cum effectu possit intentare, euidenti ratione probatur. In primis quia ipso iure nullū
est testamentum in quo mater, cum alius nō precedat, non instituitur, arg. in auth. vt cuȝ de appell. cogn. §. si tale nec enim mi-
1 nus pie parentibus, q̃ȝ liberis relinqui debet, vt. ff. de in offic.
test. l. nam & si. Nec obstat q renunciauit, q non potuit, vt. ff.
de acqui. her. l. is quis: iuri enim nondum competenti renunciari non potest, arg. ff. quo, lega. l. 1. §. quod autem, & ff. de leg. ij.
l. si ita. ¶ Item nec obstat q institutioni consensit, cum institutio non tenuit, arg. ff. quibus mo. pig. vel ypo. sol. l. si debitor, &
ff. de oper. lib. l. sicut, non enim potuit filio consentire, vt contra
leges conderet testamentum, vt. ff. de testam. l. qui in pot. nā Imperatoris consensus non potest iuri publico derogare vt. ff. d fer.
l. 1. & ff. de transf. l. cum hi. §. si pretor.

EXADVERSO

¶ECONTRA respondet heres dicens doli exceptionem cōpetere sibi contra huiusmodi mulierem multis modis & imprimis
ea ratione, quia renunciauit, vnde ad id q renunciauit, redire
2 non potest arg. ff. de reb. cred. l. siquis Secundo quia institutioni consensit, vnde non poterit ipsam infirmare, vt. C. si ven. pig.
agat. l. 1. C. de euict. l. exceptio, Tertio quia licet non valeat directo, remoueri poterit tamen per obliquum, arg. ff. de part. l. iuris gentium. §. fin. & l. resp. §. fin. Quarto quia licite ius cōpetēs

remittitur, arg. ff. de pact. l. pactum, & C. de pact. l. 1. Quinto fauore vltime voluntatis scrupulositate remota arg. ff. de inius. rup. test. l. huius vnius. Sexto heres opponit fraudolentã mulieris machinationem; que sibi non debet prodesse, argu. C. ad Velleia. l. si fine. Septimo quia videtur indigna, licet nõ tenuerit testamentum aperte in his. ff. quibus, vt indig. l. cũ quidã.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiudicio molioris sententie vt hec mulier doli mali valeat exceptione submoueri, arg. ff. de donat. l. quidam, nisi forte hoc fecerit calore iracundie arg. ff. de rud. l. iiij.

QVÆSTIO LVI.

56 AN RVSTICVS ACCEPTA TERRA, VT VINEAM PLANTARET *certa parte fructuum promissa, uinea plantata cum multis fructibus, ultra fructum uineæ teneatur etiam ex arboribus insitis partem fructuum domino præstare.*

QVIDAM suam arcam rustico dedit ad vineã plantandam certam pactus fructuum portionem rusticus plãtata vinea fructiferas quoq; arbores plan- 2 tauit, Dominus arborum quoq; partem fructuũ petit, Vertitur in questione, quid iuris sit, proponitur actio prescr. verbis.

QVOD POSSIT

¶ QVOD contra rusticum dominus possit agere cũ effectu, In primis ea ratione probatur, vt quia paciscendo partem de vineis, & de ceteris arboribus pactum videtur, vt pars ponatur pro
1 toto argum. ff. de leg. iij. l. vxori in princ. & l. nomen. Secundo quia gratia vinee plantate sunt arbores ergo vinee partes intelliguntur, vt. ff. de leg. iij. l. predijs. §. penult. Tertio quia in eadem plantate sunt arbores ob eandem vtilitatem, idest propter fructus ergo idem in eis est statuendum arg. ff. ad. l. aquil. l. illo. Quarto irascitur dominus contra colonum, & dicit, quod omnes arbores & arbor. fructus ad se solum debent pertinere. In primis quia natura percipiuntur, ergo non pertinent ad rusticum, sed ad bo. fi. possess. q plus iuris hñt in percipiendis fructibus, vt. ff. de vsufr. l. quis scit. Secundo quia domini est solum ergo & arbor, que est plantata in solo, ergo vsufruct⁹ arboris cũ nihil

specialiter in contrarium dictum sit, arg. inst. de rer. diuis. §. si titius alienam. Quinto quia tacite concessum intelligitur, de quo specialiter actum, non probatur arg. ff. de legat. I. l. qui fundum §. si fundus.

EXADVERSO

¶ EX aduerso respondet rusticus, & dicit se non teneri, In primis allegat tenorem ipsius pacti, qui talis est, vt de fructibus vineę tantum dominus habeat partem, igitur ab eo non est recedendum, cum manifeste non appareat contrarium, arg. ff. de leg. iij. l. non aliter. Immo si tenor esset dubius, contra dominum esset interpretandum vt. ff. de cõtr. empt. l. labeo. ¶ Item quia in hoc casu sibi dominus debuit prospicere, vt. ff. loc. l. si quis do. Prętera de fructibus neq; fuit actum, neq; cogitatũ, vt. ff. de trans. l. cum aquil. est quoq; fortior ratio contra dominum, potuit ex sua industria rusticus potius, q̃ ex terra istos fructus percipere arg. ff. de hered. vel actio. vend. l. venditor. Et fortius allegat pro se rusticus, eo, q dominus nominatim vineę fructus excipit, reliquos videatur rustico concessisse, arg. ff. de donat. int. vir. & vx. l. cum hic. §. quasdam.

SOLVTIO

¶ QVIA nostrum interest rusticorum etiam malitiam non tueri ne ipsis detur occasio malignandi vt propter arbores vinearum
2 curam postponant, iam dictum rusticum secundum ea, quę ponuntur in partem fructuum arborum etiam condẽnamus, arg. instit. vi. bon. rapt. §. sed nedum quoniam de omnibus fructibus sit actum paciscendo de vineis, quas tantũdem pro futuras existimabant arg. ff. de pact. l. tale.

QVÆSTIO LVII.

57 AN PATER FAMILIAS: QVI FILIO MORenti consensit ut uxori centum causa mortis donaret, si filius conualuit, possit eo inuito donationem reuocare, uel utriusq; consensus requiratur.

GAIVS patre consentiente centum mortis causa donauit suę vxori, quo conualescente pater donationem reuocare contendit, et Gaius contradicit. Quęritur quid iuris sit vtilis actio in rem proponitur.

QVOD VALEAT

¶ QVOD pater valeat reuocare euidenti ratione cõuincitur, quia filio iussu vel voluntate patris donante pater ipse donator est ap

pellandus, vt. ff. de donat. l. in edibus. §. q si filius & ff. de ritu, nupt. l. matrimonij. ¶ Item quia licitum est ei penitere, q con sensit arg. ff. de collat. bon. l. nonnunq & ff. quę res pig. ob. poss. l. penult. Adhoc demum propter patris voluntatem siue con/sensum donatio valuit ergo cum talis propter pęnitentiam reuo cetur, per ipsius dissensum debet dissolui, vt. ff. de reg. iu. l. eius est nolle, sed ponatur sine pręiudicio, q filio non detur reuoca/tio, tamen patri dabitur etiam inuito filio: cum vsus fructus ad eum debeat pertinere, arg. C. de bon. quę lib. l. cum oporter, & l. fi. & ff. de min. l. pacti. ¶ Item alia ratione debet pater pro se re uocare, ne parentum circa liberos munificentia retardetur vt. C. de bon. q lib. l. ij.

EXADVERSO.

¶ Econtra dicitur patrem sine filio reuocare non posse, In primis ea ratione, quia vterq consensit in donando, ergo vterq debet in reuocando consentire, arg. C. de auth. pręst. l. fi. nimirum quę
2 in acquirendo siue constituendo necessaria sunt ea in amitten/do siue dissoluendo necessaria sunt arg. ff. de acq. poss. l. quemad modum & de regul. iu. cap. 1. & l. nihil eo. Quinimo solus filius donauit, ergo solus filius reuocabit, aliud est donare q donato ri consentire, vt. ff. de regul. iu. l. aliud. ff. de man. vindic. l. iiij. ¶ Item consensus sui penitere non potest, quis enim diceret pa trem contrahenti filio consentientem posse reuocare consensum, cum ob hoc ipse obligetur in solidum? vt. ff. q iussu. l. 1.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine pręiuditio melioris sententię, scz sententia
3 sequenda, vt filius valeat solus reuocare, quippe qui solus repe/ritur donator, vt dictum est.

QVÆSTIO LVIII.

58 AN PATER, QVI NVPTVI TRADIDIT FI/*lium dando in dotem duo prædia, & alia duo possidere sinendo, si mortuo marito, secundo nubat promit/tendo quicquid prior maritus in dotem ha/buit, teneatur etiam duo prædia con/signare possidenda prout pri mo marito permiserat.*

Titius

TITIVS Manellam filiam suam Sempronio nuptui tradidit, eiqꝫ duo prędia in dotem dedit, sed & alia duo Sempronius, quasi in dotem accepit, possediteqꝫ, non reuocauit Titi9. decedit Sempronius, Titius vero eandem filiam in vxorem Meuio tradidit, eiqꝫ in dotem concessit quicquid prior maritus in dotē habuit. Queritur vtrum per ista verba possit se tueri Meuius, etiam in his prędijs, quę non fuerunt data Sempronio, licet Sempronius ex causa dotis possederit: hic proponit Titius rei vendicationem.

QVOD COMPETAT

¶ QVOD competat: rei vendicatio, probatur. ff. de rei vendic. l. in rem: dicens se errando non transtulisse dominium, vt. ff. de rei vendic. l. inter officium & ff. de acqui. re. dom. l. si procurator, & de contrah. empt. l. si consensus. §. fi. sicut nec ignorans quis repudiare videtur, vt. ff. de inoffic. test. l. mater: nec dat curatorem ff. de re. iudic. l. siqs ita. §. siqs cū: nec donat. vt. C. de donat. l. nec ignorans, nec ignorans vnqꝫ excipit vt. ff. de cōtrah. empt. l. in lege. Nec obstat ei generalitas verborum, quia trahitur ad ea tantū,
1 de quibus senserunt, vt. ff. de transact. l. cum aquiliana. l. qui cū §. fin. & C. de transact. l. si de certa: nec potest se defendere iure pscriptionis, nam vt vsucapio procedat, nō sufficit opinari in dotem data esse, vt. ff. de vsucap. l. celsus, & pro. donato. l. i. & pro legato. l. ij. Nec error falsę causę potest pręstare ei vsucapionē, vt instit. de vsucap. §. error: cui solus error petentis vsucapiendi causam pręstitit, vt. C. de lon. temp. prescr. l. nec petentē. ¶ Itē cum ea, quę prior maritus in dotē habuit, sint data, ergo ea quę non habuit in dotem, non videntur concessa, arg. ff. de fun. instruc. l. cum delanionis. §. cui fundi. l. quęsitum. §. ideꝫ rñdeo. domo instructa legata: nam q in vno permittitur, in ceteris phibetur. ff. de iudic. l. cum pretor. ff. de vsur. l. in fideicommissi & §. polidius. ¶ Item magis inspiciendum est q est in veritate, qꝫ q in eius falsa opinione, vt instit. de legat. §. si quis rem suaꝫ.
2 ¶ Item non videtur sensisse, nisi de his, quę donauit, vt perpetuo maritus haberet in dotem, non ergo de alijs quę tali modo concessa non erant vt. ff. de leg. iij. l. si fundus, & C. de verb. sign. l. si fundus, & l. ij. & de pignor. l. debitor, & ff. de her. instit. l. ex facto pro. ¶ Iteꝫ non existimatur dixisse, q mente non cogitabat vt. ff. de suppell. leg. l. labeo.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA probatur errorem non obesse, quominus transferatur dominium, ecce enim si putas me tibi obligatum, cū nō

sum, ⁊ trado, ⁊ transfero dominium, licet errem, q̄ patet, q̄ da tur mihi conditio, vt.ff.de condit.indeb.per totum tit. quę non daretur, si res mea propria esset, vt.ff.vsufru.quemadmo. cau.l. fin.in fi. ¶ Item non impedit error, qui ab vna parte intercedit id est emptoris, quominus emptor consequatur dominium, vt ff.de reg.iur.l.regula.ff.de iur. ⁊ fac.igu.l.regula.§.qui ignora/uit, idem est, ⁊ si vtraq; pars erret, vt.ff.de acqui.re.domi. l.cum in corpus quidem. ¶ Item plus valet, q̄ est in opinione, q̄3 q̄ in veritate, vt.ff.de acqui.her.l.is qui putat ⁊.ff.pro emptore.l. ij.§.siquis a pupilla. ¶ Item non impedit error falsę causę lega tum, vel demonstrationis, vt instit.de leg.§.proxime, vt. ff.d̄ 9/dit. ⁊ demonstr.l.falsa.demonstratio. ¶ Itē errās repudiare nō videtur, vt.ff.de acqui.hered.l.Clodius. ¶ Item non eo ipso, q̄ in vno permittitur etiam in ceteris permittere videtur, vt. ff. de suppell.leg.l.legata. ¶ Itē error non iuuat, instit.vt.ff.de hered.

3 instit.l.ex facto proponebatur. ¶ Item non debet fraudari com modo harum rerum maritus, qui aliter eam ducturus non fue rat, vt.ff.de cond. ⁊ demonstr.l.si ducturus.§.si quis indebitu3 ¶ Item pręsumitur dedisse priori marito in dotem, quia diu ta/cuit, ⁊ ab eo nunq̄3 reuocauit, vt.ff.de probat.l.pcula, ⁊ vltimo propter generalia verba, non ergo repetit, pietatis causa 9cessu3 vt.ff.de condit.indeb.l.cum his.§.si mulier. Nam contra fa/ctum suu3 venire non potest, vt.C.ne fisc.rem quā vend. eunie. l.1.l.libro x. ¶ Item non potest iste pater expressa3 prioris dotis

4 mensuram diminuere vt.C.de rei vx.act.auth. sed quamuis er/go non debet intelligi tacite ademisse, vt.ff.loca.l.qui ad certum amplius dico etiam, si per verba prędicta non videtur transla/tum dominium in hunc secundum maritum, tamen se tueri po test pręscriptione, q̄ enim dictum est errorem in vsucapione nō prodesse, verum est, nisi fuit iustus, vt.ff.pro empto. l.vulgo, ⁊ pro suo.l.homine ⁊.l.fin.vt enim, q̄ de vsucapione dicitur, ple/nius intelligatur, sciendum est, q̄ quidā dicunt errorem in vsu capione nulli prodesse, nisi in his casibus, qui in lege reperiūtur alij dicunt immo prodesse vbicunq; iustus error interuenit, ⁊ di cunt vsucapionem procedere non in eo titulo, in quo erratur, sed in generali, sc3 pro suo, vt.ff.de iu.dot.l.proculus nepoti. Jo. ve ro etiam in eo titulo, in quo erratur vsucapionem procedere di/cit, arg.bonum sumitur.ff.pro empt.l.q̄ vulgo.

SOLVTIO

¶ IN hac q̄ōne distinguitur an iste pater sciens fuit priorem ma/ritum habuisse, an non, si sciuit, ⁊ ea 9cessisse videtur, imputa tur sibi, quare legem apertius non explanauit, si vero ignorauit intelligenda sunt verba, secundū q̄ ipse esse credebat, sicut ele/

ganter notatur.ff.de hered.instit.l.quo loco.§.sciam ⁊ arg.ff.de leg.ij.fideicōmiss.§.si seruo alieno,⁊.ff.de leg.1.l.si res,obliga.

QVÆSTIO LIX.

59 AN FALSO ASSERENS SE PROCVRATOREM *Tity si succumbat, Tityq; hæres factus iterum agens exceptione rei iudicatæ repelli possit.*

QVIDAM Nomine veri procuratoris assumpto,nomine Tity petijt,cum falsus esset procurator ⁊ in certaminibus negocij permanens. Victus succubuit,heres postea vero creditori extitit.Unde vt heres etiam petit eadem centū, quę cum esset falsus procurator, petebat. Quęritur an possit non obstante exceptione rei iudicatę : hic certi conditio proponitur,quę defuncto,cuius est hęres competijt.

QVOD NON OBSTET.

¶ QVOD autem non obstet exceptio rei iudicatę,probatur,nam cum falso procuratore iudiciū nullum fuit, vt.C. de procur.l.licet non ergo ex eo iuditio potest oriri exceptio. ¶ Item nō videtur
1 esse condemnatus.cum condemnatio legitima non fuerit vt ff.de re iudi.l.4.§.condemnatum ⁊ de testam.tute.l. iij. in fin. ¶ Item non est eadem causa, sed alia ergo non obstat exceptio rei.iudicatę, vt.ff.de exceptio.rei.ind.l.si mater.§.eandem causam, ⁊.l.cum queritur ⁊.l. quantitas, ⁊ nōnc eadem natura cō mutatione litis alia res esse incipit,cum ex parte rei aliquid noui intercessit? vt.C.ad exhi.l.neqz eadem ratione, cum conditio hęc mutata sit, non obstat ei exceptio: vt.ff.de except. rei iudic. l.si is qui heres. §.final.in princ.nam ei, qui alio iure venit, nocere non debet: vt.ff.de bon.lib.1.si filius. Item experiri potest sine exceptione,quia ei successit, qui experiri poterat, nam partibus eius fungi debet, vt.ff.de decurion .l.decurio, ⁊ de eden.l.q̄dam sunt.§.nec interest. Nec debet esse successoris deterior cōditio , vt.ff.de regul.iur.l.qui in ius ⁊.l.inuitus. §. cum quis . Item q̄ non potest habere ex sua persona habet ex persona alterius, vt.ff.quę res.pign.obl.poss.l.aristo. ⁊ de acqui.hered.l.cuz hereditate. Item agit non tanq̄z ipse, sed tanq̄z quilibet alius, qui defuncto successisset, vt.ff.de adopt.l. si pater sicut diximus supra ea quęst .quidam monasterium. Item sicut ei non nocet

factum suum, si ille sibi succedit, vt.ff.de vsuca.pro comp.l.11. §.si eam rem. Item mutatio status eum defendit, vt in auth.de iur.iu.a mor.pręst.coll.5.in princ.&.ff.de solution.l. qui res.§. aream, & de arg.gest.l.cum actus. Item successio in vniuersum ius concedit quidem quod singularis successio denegat.ff.de acqui.re.dom.l.quędam. Item heredi vniuersi iuris est attributa successio, vt.ff.de verb.sign.l.hereditas.

EXADVERSO

¶E CONTRARIO probatur hunc procuratorem omnino repellendum, quod enim dicitur nullum esse cum eo acceptum iudicium, verum est in pręiudiciū domini, est tamen aliquod ad sui pręiudicium. Item quod dictum est successorem eiusdem iuris esse cum
3 ius & defunctus, verum est, nisi aliquid succedenti possit imputari, huic autem turpitudo sua imputatur, mandatum propter, quod iuste potest remoueri vt.C.de transf.l.trāsactio, & de ser.pign. dat.l.si creditoribus, &.C.de his quę in frau.cred.l.filios &.C.de reuoc.don.l.cum profetaris, &.ff.de.l.1.l.seruus plurium.§.1. Item quia delinquit, nec suo, nec alterius nomine poterit experiri, vt.ff.de bon.lib.l.qui in seruitutem. Item quia contra factum suum venire nō potest, vt, C.ne fisc.rem, quā vend. euinc. libro decimo, l.1.&.ff.de except.rei vend.l.1.immo corroborari debet prior sententia, si dominium, siue ius ad eum peruenit, vt ff.de vsucap.l.cum vis pędium & de euiction.l. vendicantem. Immo hoc ipsum teneretur vt confirmaret vt.ff.de action.l.si quis alienanti. Item cum teneretur ex stipulatione rem ratam haberi, ne alius experiretur, ergo nec ipse experiri poterit, nam quod pręstat aduersus extraneum etiam aduersus se pręstabit, vt ff.de distr.pign.l.& si is, & in auth.vt differ.iudic.colla.vlt. & id immo multo magis vt.ff.de admin.tut.l.quotiens.§.nequaquam, & de verb.obl.l.stipulatio ista in princ.&.fere per totam.l.&.ff.si seruit.vind.l.altius. Item non admittitur hic inconstantia, vt qui heredi verum procuratorem se esse dicebat, hodie se falsum fuisse confiteatur, vt.ff.de procur.l.in causę.l.cū quęritur.l.quo
4 tiens.l.tutor.§.pe.& de instit.l.sed & si pupillus.§.sed si alius, ipse enim contra confessionem suam nequit venire: vt. C.de non numm.pecu.l.generaliter: & in auth.de his qui ingred.ad appell. coll.5.constit.x.§.illud etiam. Item puniri debet eius mendositas vt.C.de diuers.rescript.l.fin.pręterea varietate status non debet mutari causa periculi, vt.ff.de instit.l.in eum.§.si dñs,

EXADVERSO

¶IN hac quęstione distinguitur, vtrum cauerit rem ratam dominum habiturum, & tūc non admittitur ratione pędicta, aut nō

ꝛ nunc venire poterit, nec allegabit suam, turpitudinem, idest se non fuisse procuratorem, sed rem vel sibi debitam petit ex noua causa huic quęstioni similis est questio, in qua queritur, an iudex causam appellationis exercere possit, qui successit ei, quem condemnauit.

QVÆSTIO LXI

60 AN MANDANS TRIBVS, VT VENDANT *eius bona stabilia si unus uendat alteri eorum bona fide possit rem uenditam uendicare.*

LVCIVS cum esset Bononię studiorum causa, suis amicis absentibus per epistolaʒ significauit, quatenus quędam sua prędia fideliter, ꝛ iusto precio venderent, qui suscepto mandato distulerunt venditionem, vnus eorum altero tertio absente vendidit alteri comprocuratori.

QVOD POSSIT

¶ Lucius reuersus rem suam petit, tanq̃ secundum mandatum
non fuerit vendita, cum a tribus vendi iusserat, hic proponi-
tur rei vendicatio, vt.ff.de rei vendicat.l.in rem, quia fines mã-
dati diligenter non sint obseruati, vt.ff.mand.l.diligenter vt.ff.
1 de except.rei vend.l.1.§.ij.§.colsus. Sicut etiam in arbitris di
citur, quorum si vnus fuerit absens, cum in tres fuerit compro
missum, sententia non tenet. Item etiam, si de alia re lata fuerit
sententia, vt.ff.de arbitr.l.si in tres, ꝛ.l.non distinguimus.§.de of
ficio. Idem quoqʒ est in iudicibus delegatis, si vnus absente
alio, vel eo die, quo debuit, tulit sententiam vt.ff.de.iudic.l.duo
ex tribus, ꝛ de arbitr.l.sicut, ꝛ.C.quan.prouoc.non est neces.l.
cum non die, quo.l.cum magistratus: ꝛ cum vnicuiqʒ eorum
mandauit, vt venderet ergo videtur prohibuisse, ne emeret, nec
enim, venditor. ꝛ emptor ratione eiusdem rei quis esse potest,
vt.ff.de aut.tut.l.pupillus.§.pupillus, ꝙ ideo euenit, quia duo-
rum rationem nemo substinet: vt.ff.de pact.l.si plures, vel triuʒ
vt.ff.ad Velleia.l.quamuis.§.si mulieris nam qui vno modo
permisit alienationem, scʒ si venderet, alij altero prohibuisse vi
detur, vt.ff.de offic.ei.cui mand.est iurisd.l.1. Item cum testa
tor prohibet libertos suos alienare prędia, quę eis relinquit, vi
detur concessisse inte eos alienationem vt.ff.de legat.iij.l.pater.
2 §.quindecim ergo cum permisit iste, vt venderet alij, inter eos

videtur ꝓhibuisse, nec enim licet de eo, ꝙ administrat quis aliquid emere vt. ff. de contrah. empt. l. si in emptione. §. si. amplius dico, ꝙ iste tres personę vice vnius debe. it haberi, in cuius locum sunt substituti, scꝫ venditoris: vt. ff. de ꝓdit. ⁊ demonstr. l. cui fundus. §. fin. ⁊ de collat. bon. l. Cum emancipati. §. si res, sicut ergo quis sibi vendere non potest, ita nec eorum alter alteri. Item cum vnusquisqꝫ eorum suscepit mandatum, vt venderet in hoc sermone erga eos prolato non continetur, vt quisqꝫ eorum emat, immo, vt extraneo vendat. ff. mand. si mandauero. §. si tibi: nam in generali sermone non cōtinetur persona loquentis vt. C. de solu. l. inquisitio, ⁊. ff. com. pręd. l. quicquid ⁊. ff. loc. l. qui insulam. §. vlt. ⁊ de action. emp. l. si mercede. §. si habitatoribus, ⁊ de Senato. l. 1. in fi. si ergo vni, ergo vni eorum facta est venditio merito non valet, vt puta, cum alij sit facta, qꝫ mādato est expressum, vt. ff. de contrah. empt. l. cum seruo nec potest dici eius consensus sibi prodesse, quoniam maior vendidisse videatur, quoniam iure, autor fieri non potuit. vt. ff. de auto. tuto. tut. l. 1. Item cum dixit, vt isti tres venderent, ita demum videtur impletum mandatum, si omnes vendiderint, non si vnus, sicut ⁊ si solui, vt duos mihi sisteres in iudicio, id ꝙ promisisti,

3 non videris eos stetisse, si vnus eorum, steterit vt. ff. in ius voca. vt eat. l. qui duos nec videtur alienatum, ꝙ ab omnibus non est venditum, arg. simile predicto vt. ff. de collat. bon. l. 1. §. si cum duobus nec ergo verba illa diuisiue, sed coniunctiue accipiuntur, vt simul omnes vendere debeāt, arg. C. de impub. ⁊ ali. sub l. quamuis ⁊. l. cum quidam: sed preterea omnes consentire debent: quos hoc negociuꝫ tangit vt. C. de aut. tut. l. vlt. in fi. l. vlt. ⁊. C. de omn. ag. de ser. l. quicunqꝫ, ⁊ de aque. plui. ar. l. si aūt, ne si alter fiat, vel valeat, ꝙ agitur, vt. ff. d ser. rust. pręd. l. ꝑ fundū.

EXADVERSO

ECONTRA probatur hunc mandatorem esse repellendum, quid enim aliud agebat, nisi vt res sua venderetur bona fide, ⁊ sibi precium afferretur? ergo cum hoc sit factum irritari nō debet, arg. ff. de no. oper. nunc. l. 1. §. ita tamen queritur. Item ꝑ inde est, vt si quilibet alius bona fide emisset. vt. ff. de iu. dot. l. cū in fundo. §. quid ergo. Preterea cum res ita fideliter sit vendita, ac si omnes tres, simul affuissent, de quo conqueri potest? nec enim interest, an id ipsum fiat, ꝙ est mandatum, an ei simile vt ff. mand. l. vlt. §. mandati, ⁊ arg. C. de condit. instit. l. si pater, ⁊ ff. ad trebell. l. mulier, ⁊ quam. dies leg. ced. l. si ita, nec debet q̄ri, quis vendidit, sed an sit venditum, vt. ff. de verb. obl. cū seruus pe. ⁊. C. de precib. imp. offer. l. vniuersas, nec ꝓhibetur iste ratione officij emere, maxime cū alterius ꝓcurotoris autoritas

interuenerit, arg. ff. de tut. & in l. ij. & ff. de aut. tut. l. quinta, & C. de contrah. empt. l. cum ipse: Amplius etiam vnus solus sibi
4 ipsi bona fide, & iusto precio vendere potest, sicut habetur ff. de adm. tut. l. quoties. §. sicut in fi. & l. tutorum rerum, & l. cum al/ tum, & de vsucap. pro empt. l. ij. §. tutor. Item omnes videntur vendidisse cum maior pars hunc contractũ inierit, vt. ff. de reg. iur. l. aliud est vendere. §. refertur. ff. ad municip. l. q maior. ff. de pact. l. & si stipulatio. §. fi. & l. maiorem, sed & suus consensus p/ prius debet prodesse, arg. ff. q cuiusq; vniuers. l. plane. Item amplius, si suus consensus ei non pfuerit, tñ affuit, nec enim ipse contradixit, & sub lo. min' maior pars fecisse dicitur, ideoq; non minor, sicut, & alias dicitur aliquid esse iniustum eo ipso, q
5 non est iniustum, vt. ff. de fideicõm. lib. l. sicuti suum. §. si quis seruum non heredi & eo ipso honestum, q non est inhonestum, arg. ff. de cond. ca. da. l. 1. & eo ipso locupletior, q non est paupe/ rior, vt. ff. de solut. l. in pupillo, & grat' eo ipso, q causam ingra titudinis non commisit, vt. ff. de manu. testam. l. seruos lega/ uit & proximus, quem nemo antecedit, vt. ff. de verb. sign. l. p/ ximus quid vltra laboramus? vnius procuratoris consensus sufficere debet, vt. ff. de auto. tut. l. iiij. & C. de auto. tut. l. fin. Item cum permisit tribus, vnicuiq; separatim ab alijs fieri vẽ ditionem iussit, vt. ff. de cond. & demonstr. l. falsa demonstratio, & l. cum fundus, & de leg. iij. l. qui concubinam. §. si filiis. ff. de manu. test. l. si ita fuerit seruus duobus, & ff. de condit. insert. l. si plures, & ff. de hered. instit. l. hoc articulo & l. pater familias & l. Titius, & Seius, & l. Cornelius.

SOLVTIO

¶ IN hac quęstione videtur, Io. venditionem non tenere.

QVÆSTIO LXI.

61 AN PROMITTENS AQVIESCERE SENTEN/ tiæ t. Datis pignoribus, & inique arbitrante possit age/ re ad restitutionem pignorum quasi in causa propria laudauerit.

Cum Gaius Seius titium offendisset grauiter, nec aliter ei reconciliari posset, dedit pignora in mani/ bus eius, sc3 titij, q eius staret mandato, Titius ve ro pignoribus acceptis non misericorditer cũ Ga io agens iniquam contra eum tulit sententiam, nũc Seius precepto stare nolens Titij, dictum Titium ad pignorum restitutionem arctare intendit. Quęritur, quid iuris sit, proponitur rei vendicatio.

QVOD NON TENEAT.

¶ Quod Gaij sententia teneat, In primis probatur ea ratione, quia Titius iustam causam retinendi non habet, cum in sua
1 causa iudex, vel arbiter esse non potuit, vt. C. nequi. in ca. sua. l. iij. & ff. de arbitr. l. pen. & de an. tut. l. 1. Verum est in rebus fauorabilibus, fauoris causa vel in accidentalibus vel in sacramenti delatione vel ibi iudex improprie dicitur arbiter omnibus. Item alia ratione sc3 quia duplici quis non potest officio fungi, vt. ff. de pact. l. si plures, & ad trebell. l. ille. §. tempestiuum, & C. de assess. l. fi. Item non valet arbitrium, quia fuit iniquum, vt
2 ff. de oper. lib. l. si libertus, vnde dico in quęstione ista ad bonum viri arbitrium reducendum, vt. ff. pro soc. l. societatem. ff. de regul. iur. l. in personam. §. generaliter & ff. mand. l. creditor. §. fi. nec ideo tenet arbitrium, quia aduersarius consentit, quia consentire non potuit vt. C. de iureiu. pro cal. l. ij. vt. ff. de postul. l. § s quia nullum fuit propter factam irregularitatem, sc3 quia non fuerũt tres personę vtriusq3 sc3 litigatoris, & iudicis, vt. C. de testib. l. si vnus & ff. de transact. l. cum hi. §. si prętor. & ff. famil. herc. l. in hoc. Item cassabitur arbitrium, quia non fuit in persona legitima compromissum, vt. ff. de arbitr. l. pedius, & C. de arbitr. l. sancimus, sic arbitrium vt bono viro conueniat. ff. loc. l. si mihi & de regul. iur. l. in in persona. §. 1. & ff. de pign. act. l. solutam. §. si vni. si ergo vt probatum est, non valet arbitrium, nec valebit obligatio pignorum, quia si nõ tenet principale, nec accessorium vt. ff. l. 1. & ij. & ff. de regul. iu. l. cum principalis, nãq3 quod est minus legitimum pignore, vel stipulatione confirmari non potest vt. ff. de pign. act. l. solutum. Nec valebit iure pacti,
3 si non valet iure arbitrij vt. ff. de in. codic. l. 1. & ff. de constit. pecu. l. 1. §. an possit & C. de donat. om. nupt. l. qui sponte.

EXADVERSO

¶ ECONTRA iusta nempe pro se allegat Lucius, quia tenuit compromissum, licet de re sua factum vt. C. de fideicomm. l. fi. & C. de donat. ante nup. l. iij. Item quia potuit non obstante q dictum est duplici fungi officio vt. C. de fideicomm. l. fin. & C. de donat. añ nup. l. iij. & ff. de offic. pręf. l. preff. & ff. de adoption. l. si consul. & ff. de contrab. empt. l. fistulas. §. 1. & pen. Item valet arbitrium licet iniquum, quia compromittenti est imputandum cur compromisit in aduersarium, vt. ff. de arb. l. deinde. §. ij. & ff. si mens fals. mo. dix. l. 1. §. hi. Item tenet iure pacti, licet non ratione arbitrij, vt. ff. de pact. l. si vnus. §. 1. & ff. de action. l. si accepit & ff. de admi. leg. l. legatum. §. pactum. Pręterea valet, licet non aliq, quia consentit aduersarius. C. de iurisd. om. iud.

om.iud.l.1.ꝛ.C.com.vtr.iud.l.1.valet quoqꝫ arbitrium, licet
4 irregulare fuerit compromiſſum vt.C.de appell.l.1.ꝛ inſtit.de inutil.ſtipul.§.item ſed ſi non valeat, qui tamen compromiſit aliter agendo repellitur, vt.ff.de ſer.ru.præd.l.per fundum, ꝛ.ff. de adoption.l.per mortem, ꝛ.ff.de conat.l.quoniam. ¶ Item aliter repellitur, quia contra legem commiſit quę tale compromiſſum vetat, vnde poſſidentis conditio melior eſt, vt.ff.nequi. cum qui in ius.voc.l.1.ꝛ.ij.ꝛ.ff.de regul.iur.l.cum par.vel ſi cõfirmarũ non dicatur, valebit tamen ſine principali acceſſoriũ, vt C.ſ pd. min.l.ꝛ ſi is.C.de bon.mater.l.1.ꝛ.ff.de arb.l.ſi pupillus, ꝛ.C.de nupt.l.ij. Immo debet confirmare principale acceſſorium, vt.C.ſi ſeru.extero. ¶ Item quia illius arbitri perſonaꝫ reprobare non debet, quam ſolam ſemel probauit ꝛ ſibi placuit vt.ff.de neg.geſt.l.Pomponius, ꝛ qui ſatiſd.cog.l.ſi arbitrio, ꝛ in auth.de exhib.ꝛ introd.re.§.ſancimus.

SOLVTIO

¶ POSSET diſtingui, vtrum hic, qui compromiſit, erat iuriſperitus, ꝛ ſciebat in illum compromitti non debere, an ignorabat, ſcienti noceat, ignorans nihil ſibi preiudicet, vt.ff.de oper.lib.l. campanus, ꝛ.ſiq.cantion.l.ſi.ꝛ.l.ꝛ ſi.§.fin.ff.de iudic.l.ij.ꝛ.ff. ad Velleia.l.ſi decipi, arg.con.ff.de acceptil.l.an.inutilis.

QVÆSTIO LXII.

62 AN COHERES: REI ALIENÆ IN DIVISIOne *alteri obuenientis promiſſa euictione, ſi eidem coheres di obligato de euictione titulo permutationis tradatur aliquo non dicto de euictione, ſi euincatur conueniri poſſit ab eo de euictione.*

SVCCESSORES in communi hereditatem poſſidentes rem alienaꝫ ſcienter detinebant, poſt modum cum inter eos dictaretur iudicium, res illa vni ex eis adiudicata eſt, præſtita tamẽ ſibi a coherede euictionis cautela modo procedente multo tempore inter ſe permutauerunt, ꝛ qui rem illam acceperat ſub euictionis cautela, dedit illam, ei, qui ſibi de euictione promiſerat, nulla euictionis facta mentio

ne, postmodum res euincitur: coheres, qui tradidit de euictione conuenitur. Quęritur quid iuris sit: proponitur actio pręscr. verbis.

QVOD HABEAT LOCVM.

¶QVOD locum habeat, probatur, C. famil, hercis. l. si familię, & C. de re. permut. l. ij. Nec obstat quod rem alienam sciuit, quia
1 de euictione sibi cauit. & si non expressum fuit, tamen tacite, nimirum pactio semel in contractu durat apposita, & si per plures personas res ambulauerit sine lege consimili, vt. C. si man. ita, fu. alie. l. ij. ff. de minor. l. sed vbi & C. de impo. lucr. descript. l. i. ¶ Item pactum appositum in primo tacite repetitum videtur in contractu secundo, vt. ff. de pact. l. iiij. & ff. de cond. inst. l. cuius seruus, & de instru. leg. l. iiij. & de vulg. & pup. sub. l. si plures. ¶ Item dicat coheres, a quo euictum est, quod me tibi pręstare equum tibi visum fuerit, & in tua persona seruare debes, vt. ff. quod quisque iur. l. i. & ff. de pact. l. cum eo, & C. de restib. l. si quis, idest quod statuitur in vno, statui, quoque debet in eius contrario vt e-
2 qualitas vtrobique seruetur, vt. C. de donat. an. nupt. l. fi. & instir. loc. §. illud, & C. de legit. hered. l. leg. xij. ¶ Item adminus ad precium licet propter scientiam, non ad interesse, vt. C. com. de leg. l. fin. & ff. de act. emp. l. ex empto. §. fin. nam & malefidei emptori precium restituendum est, ergo & malefidei permutatori, vt. ff. de rescin. vẽd. l. i. & ff. qui in fr. cred. l. si debitor & C. mãd. l. per diuersas.

EXADVERSO.

¶ ECONtrario videtur posse conuinci coheredem istum non teneri, & in primis ea ratione, quia sciente tradidit alienum, nec specialiter euictionem promisit, vt. C. de euiction. l. si fundum, & C. com. vtr. iud. l. iij. & l. si fratres, & ff. de actio. emp. l. fin. & ff. de pignor. act. emp. l. si minor. Nec obstat quod dictum est pactionem semel appositam durare, licet res per plures manus ambulauerit, loquuntur enim ille de pactionibus iure appositis, quę cum re ambulant, personarum enim pacta nõ transeunt a persona in personam, nisi specialiter transferantur, vt. C. de contrab. empt. l. fin. & ff. de annu. leg. l. stichus. §. i. & C. loca. l. emptorem. ¶ Item quod de repetitione dicitur, non obstat quia locum non habet in voluntatibus, sed cum annua repetita videtur, vt specialiter fieret, agebatur quod hic non fuerat specialiter comprehensum
3 vt. ff. de verb. obl. l. quicquid, & ff. sol. matr. l. fin. §. de ea quod enim expressum cuique prodest, id taciturnitate traditur eidem obesse, vt. C. de cond. & demonstr. l. si repe. & ff. de except. rei iud. l. si ma-tr. §. i. 7. & ff. de contrab. empt. l. labeo, & l. si in empt. ¶ Item

coheres tenetur euictionem præstare, igitur ab eo eam ipse repetere non debet, vt. ff. de euiction. l. fundum. l. seia, nec enim ab eo defensionem postulare debet, quam ipse defendere tenetur, vt. C. de euict. l. siue poss. & in auth. vt differ. iud. §. 1. qui enim alios instituit, ipse ab alijs institui non debet: vt. ff. de eden. l. si quis. §. pretor, & ff. de iniur. l. sed si vnus, §. si seruus, & in auth. de sanctis. epis. circa princip. sed nec obstat parilitas, quę opponitur, quia non vtiq; seruatur, nisi vbi euidens ęquitas hoc exposcit, nam ecce furiosa non repudiat sed repudiatur, arg. ff. de repud. l. iiij. actor instrumenta exhibet. licet non sibi exhibeantur vt. C. de eden. l. qui accusare. l. non est nouum. seruus non denunciat, sed ei denunciatur, vt. ff. de no. oper. nunciat. l. de pupillo: minor. si
4 nunciare obtineat, sed si nunciatur, non succumbit vt. C. de procurat. l. non idcirco seruus quoq; non agit, licet conueniatur vt ff. de furt. l. eum, qui, sic ergo iste posset agere, sed non conueniri, cum ipsum euictionem non promisisse conuincitur.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur hęc sententia in hoc casu verior esse sc; euictionem non deberi, quia scienter accepit alienum, nec specialiter stipulatus est, vel alias pateret, tum quia ab eo accepit, cui ipse de euictione promisit vt. ff. de euiction. l. si fundum, & l. si seruus & l. si ei.

QVÆSTIO. LXIII.

§ AN MVTVANS PECVNIAM EI QVEM MALE *consumpturum putabat licet euentu aliter successerit habeat pecuniæ mutuatæ repetitionem,*

MVTVAM pecuniam tibi consumpturo male, vt putabam, credidi, sed tu meliori vsus consilio bene consumpsisti, nunc certi conditionem ad petendam pecuniam contra te intendo. Quęritur, quid iuris sit.

QVOD POSSIM

¶ QVOD possim agere sic probatur, sc; quia non debes cũ aliena iactura locupletem fieri, vt. ff. de condit. indeb. l. nam & ff. de instit. l. si quis. §. pen. & ff. de iu. dot. l. iure: §. ij. l. q̃ties, licet enim
1 alias non deberes, tamen quia factus es locupletior, debes, vt ff. de negoc. gest. l. si pupillus. ff. de tribut. l. iij. nimirum mutuum

& alij contractus reconciliatur ex post facto consumptione, vel aliter licet non tenuerint ab initio vt. C. de nupt. l. & si contra, & ff. de fideiuss. l. siquis pro eo: & ff. si cer. peta. l. rogasse in fin. & l. si furiosus. l. non omnis. ¶ Item quia non videtur datum consumpturo, quod consumptum non est, licet consumendi habuerit voluntatem, vt. ff. de seruit. l. siquis vxo. §. siquidem. §. neque ver
2 bo. non enim sola nuda cogitatio. vel voluntas sufficit, si non sequatur euentus, arg. ff. quod quisque iur. l. 1. in fi. & ff. de iur. iu. l. itē. §. si causa & ff. de verb. sign. l. sepe ita comparatum.

EXADVERSO.

¶ QVOD non possit agere sic probare, scilicet quia ad turpem cau
2 sam fuit mutuata, Ergo non tenet mutuum tale, ergo ex eo non agit vt. ff. vi. bon. rapt. non rapt. l. non prodest, & ff. mand. l. si remunerādi. §. rei turpis, & ff. de verb. obl. l. generaliter nec obstat quod iste bene consumpsit, quia non accipientis bonum factum attenditur vt. ff. de testam. mil. l. iij. §. in bello, & C. de negoc. gest. l. fin. & ff. de postul. l. §. item nempe sufficit, quod semel fecerit male
3 vt. ff. de furt. qui mente, nec obstat quod damnificatur, quia est, quod sibi debeat imputari vt. ff. de regul. iur. l. quod quis ex culpa, & ff. quod met. ca. l. si mulier, & ff. de neg. gest. l. & si, cum pecuniam dederit consumpturo vt. ff. de minor. l. quod si. §. penul. & ff. de ali. le. l. cū qui, Bulgarus Creditori indulget.

SOLVTIO

¶ IN hac quæstione posset distingui, vtrum causa fuit expressa, turpiter videtur datum & acceptum, & ideo repetitio non competit, si vero non fuerit expressa, & pecunia bene consumpta, teneatur debitor quia expressa nocent arg. ff. de pact. l. si vnus. §. illud: penam igitur cogitationis nemo patitur, vt. ff. de seruit. l. 1. & ff. de condit. & demōstr. l. nō vnquam & ff. de pen. l. cogitationis.

QVÆSTIO LXIIII

64 AN EMPHITEOTA CADAT IN TOTVM VEL *in partem, si frater cesset in solutione canonis per biennium, & alter offerat soluere partem cessantis ecclesia nolente recipere.*

DVO Fratres cum fundum in emphiteosim accepissent ab ecclesia communiter, scilicet sub certa annua pensione, nunc vero vnus de fructibus in pensionis præstatione cessauit per biennium. Altero partem suam offerente ecclesia non tamen recipiente queritur, an ecclesia possit vtrumque defraudare, proponitur actio conditionis ex. l.

QVOD POSSIT

¶ QVOD possit in primis ea ratione conuincitur, quod pensionis particulariter non cogitur recipere solutionem, arg. ff. de vsur. l. tutor. §. 1. & ff. de action. emp. l. iulianus. §. offerri; & ff. de statu lib. l. iiij. §. si secu. sic ergo vel vterque, vel alter totum debuit soluere, si vellet se a legis laqueis liberare, vt. l. famil. hercis. l. heredi. §. nulla, & C. de distract. pign. l. quandiu. l. vnus, & C. de episc. & cler. auten. qui rem, Nimirum nec aliquid solutum vi-
1 detur, dum totum non inuenitur esse solutum, arg. ff. de verbor. sign. l. soluendo, & ff. de dam. infec. l. iusta. & ff. de eden. l. 1. §. edere & C. ad sillam. l. fin.

EXADVERSO

¶ QVOD vero expelli non debeat ille, qui partem suã soluere fuit paratus, arg. in auth. de duo &c. §. fin. & ff. de cond. & demonstr. l. iure & ff. quib. mo. pign. iul. hip. l. item. §. 1. Item quia partes cuiusque ecclesia tenebatur ab vno quoque accipere vt. ff. de cond. & demonst. l. si quis leg. & l. cui. ¶ Item nõ debet obesse alteri fratri, vel consortis sui negligentia, vel desidia vt. ff. que in frau. cred. l. pupillus & C. de deposi. l. fin. & ff. de noxal. l. electio. §. si ab. vel etiam mora. & C. de admin. tut. l. 1. & C. de proba. l. ex persona, & ff. de reb. ad ciuit. pert. l. 1. & C. de pericu. tu. l. ij. ¶ Item quia maliuolis absentibus tribueretur occasio malignandi, vt ff. de psort. ei. lit. l. 1. & C. quan. & a quib. quar. pars per. l. ij. pręter hęc, qa non debeẽ alteri p personam alterius iniqua conditio afferri, arg. ff. de reg. iur. l. non debet, nec dz vlterius pgredi metus q̃z reperiatur delictum, arg. in auth. vt lic. mat. & aui. §. causas & in auth. vt pign. non. fi. §. non enim, & C. de pen. l. sancimus, & C. de his qui latro. l. fin. nempe alterius dolus, vel desi-
2 dia nedum ecclesię sed nec vlli debet esse lucrosa, arg. ff. d actio. emp. l. sicut, & ff. quan. & fac. tut. l. dolus.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur distinguenaum vtrum in emphiteosim acceperint ambo, an simpliciter, & pensionem promiserint, an quisque in solidum, si simpliciter quilibet dumtaxat pro parte tenetur,
3 nec propter solutam pensionem vnius valet alter expelli, si eius partem soluere sit paratus vt. C. loc. l. si diuisa, & C. de duo. re. l. ij. & C. de diui. tu. l. si tu. & C. quod quisque iu. l. 1. ij. & iij. sed hodie videtur correctum per auth. de duo re.

QVÆSTIO LXV.

65 AN INGREDIENS MONASTERIVM CVM *bonis suis absq; uxoris uoluntate, si ab uxore reuocetur à religione, bona oblata monasterio repetere queat.*

QVIDAM ingressus monasterium cum rebus suis sine voluntate vxoris ab vxore legitime reuocatur, ⁊ contra monasterium res petendo agere intendit. Quęritur, quid iuris sit, proponitur rei vendicatio, vel conditio sine causa.

QVOD POSSIT

¶ QVOD agere possit cum effectu prima ratione, probatur, qa ingressio nulla fuit contra leges facta, ergo sequutum ex eo, vel ob id nullius debet esset momenti vt in. l. non dubiũ. C. de legib. nempe si non teneat principale, nec accessorium vt. ff. de regul. iur. l. cum principalis nec ergo debet repelli pp ingressum, cum non tenuerit, vt. C. de vsur. l. cos. ⁊. ff. de acq. her. l. is qui ⁊. ff. q̃z leg. 1. §. prodest, ⁊. C. de transact. l. si causa, Secundo, quia voluit monasterium habere, vt monachus fieret, si ergo nõ potuit monachus fieri, nec bona habebit monasterium tanq̃z monachi, vt. ff. de iu. cod. l. 1. ⁊. ff. de consti. pecu. l. 1. §. 1. ¶ Item quia
1 in isto ingressu tacita conditio est, vt ita demum teneat bonorũ datio, si monachus factus fuerit, si ingressus tenuerit, arg. ff. de no. oper. nunc. l. stipulatio ista. §. ij. ⁊. ff. de iu. do. l. stipulatio. §. ij. ⁊. ff. de iu. do. l. stipula. Quarto si id, q̃ fecit pro parte irritatum est, debet in totum irritari, aut enim, q̃ fecit, totum valere debet, aut nihil: vt. ff. pro de relic. l. iij. nẽpe partis ratione vitiosę etiã, quod est licitum cassatur vt. C. de edil. edic. l. si apud, ⁊ de vet. iu. enucl. l. 1. l. cum vero. Quinto, quia mera ratione non videtur intrasse, cum non tenuerit ingressus arg. C. si mancip. ita fu. l. ea. quidem ⁊. ff. de condit. ⁊ demonstr. l. hęc conditio. Sexto quia absurdum est monasterium habere emolumentum cum nullum sentiat detrimentum vt. C. de caduc. tollen. l. 1. §. sin autem.

EXADVERSO.

¶ EXADVERSO dicitur ipsam repellendam a petitione bonorum, licet non tenuerit ingressus monasterij, arg. C. de repud. l. virum. l. ⁊ si nec est infirmatum subsecutiuum, licet non teneat principale, arg. C. de bon. mat. l. 1. Item vnum sine altero esse potest, ergo non si vnum cassatur, ⁊ reliquum, vt. C. de probat. l. ad probatio: regulariter enim traditum est aliquid per aliud im

pediri non posse arg.ff.com.pręd.l.proprium:pręterea potest di ci vtrumq; scz ingressum, & bonorum dationem principalem esse,non igitur vna infirmata debet altera infirmari, nimirū generaliter traditur contractum vtilē per inutilē non vitiari vt. ff. de verb. obl.l.stipulatio ista, l.1.§.stipulatio & ff.si cer.per.l.certi.§.quoniam. Preterea hęc cum voluerit monasterium habere bona etiam si non sit monachus, quia hoc esse potuit,arg. ff.quib. mod.pign.l.1.nec enim totum debet irritari q fecit ratione par

2 tis viciosę, arg.ff.famil.hercis.l.fin.licitum e t enim pro parte, q in solidum non liceret, arg.ff.de cōtrab.empt.l.siquis donat. ¶ Item valet ingressus,quantum ad translationem bonorum licet non valeat, aut teneat respectu personę in auth. de sanctiss. Epis.§.siquis: Sicut enim quędam per se inutilia sunt, alia tamen valent arg.ff.de vsucap.l.eum a quo, & ff.ad trebell.l.ex facto in principio. ¶ Item sufficit, quid esse factum de facto, licet in iure non sortiatur effectum arg.ff.de statu lib.l.pen. nec enim plus iuris habere debet, quia minus legitime intrauit vt.ff.de donat.inter.vir.& vx.l.iij.& ff.ad turpill.l.1.§. accusat. sed et ꝑ ct alias inutilis, vtilis est tamen ad repellendū contrahentē arg. ff.de adopt.l.post mortem & ff.de donat.l.quidam.

DISTINCTIO

¶ In hac quęstione videtur posse distingui, vtrum simpliciter fuit monasterium ingressus, an specialiter sua obtulit, in primo ca

3 su etiam irritato ingressu etiam bona reuocātur quę transierūt, in secundo nequaq; arg. C.si pend.appell.mors,inter.l.iij.& ff. de arbitr.l.ait celsus, & ff.de verb.obl.l.1.§.siquis.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur distinguendum, vtrum credebat sibi non licere, an sciebat sibi non licere, In primo casu valeat etiam bona reuocare, in secundo nequaq;, quia videtur velle donare arg.ff.

4 ad Velleia.l.si decipiendi, & ff.de oper.lib.l.campanus, Etiam vtiliter adhuc videtur distinguendum vtrū expressit cām quare bona dabat, an non, In primo casu reuocantur, In secundo minime: vt. C. de trans.l.cum donat.& C.de cond.ca.data.l. sue.pecunie.

QVÆSTIO LXVI.

66 AN NEPOS EX FRATRE PRÆTERITVS *unà cum matre tacente & consentiente agat contra patruum pro sua uirili portione dicendo testamentum nullum.*

CVM esset consuetudo in prouincia de matribus non instituendis, contigit, quod aliquis habens matrem, & fratrem, & filios alterius fratris decessit testamento condito, in quo fratrem de omnibus bonis suis instituit, matre & filio alterius fratris præteritis. Nunc mater testamento filij nihil obiecit, immo tacet, ac consentit, nepos vero, idest filius fratris contra patrui testamentum agere intendit, volens cũ eo viriliter ab intestato succedere, dicens testamentum nullum esse. Quæritur, quid iuris sit, proponitur petitio hereditatis, vel famil. herciscæ si coheres confiteatur.

QVOD HABEAT LOCVM.

QVOD petitio hereditatis locum habeat, videtur probabiliter posse conuinci, In primis ea ratione, quia testamentũ nullum fuit, nimirum sicut pater, vel mater filium, ita filius eos est instituere, vel exheredare compellitur, alioquin cetera institutio inutiliter tenebitur, vt. ff. de in offic. test. l. papinianus. l. nam & si & in auth. vt cum de appell. cogn. §. & hoc quidem. Item alia ratione probatur testamentum, quia non est factum communi modo, nec enim, qui institui, vel exheredari debuit, in eo est institutus: vel exheredatus: ergo nullum fuit ab initio testamentũ, nẽ
1 pe nihil interest. Utrum quid non fiat, an eo modo vt. ff. de iur. iura. l. videamus & C. de negoc. gest. l. fi. & C. de sent. & interloc. l. i. vel ordine quo debeat vt. C. de sent. & interl. l. prolatam, & ff. de exec. rei. iud. l. i. & ff. de vulg. subst. l. ij. Præter hęc alia ratione inualidum est, scz quia contra legem, quę parẽtes institui, vel exheredari iubet, est factum, quod sic probatur non est factũ secundum quod lex iubet, ergo contra, vt. ff. de reg. iur. l. qui nõ facit & ff. qui in frau. cred. l. quę in fraudẽ, & ff. de iu. patr. l. ingrat⁹. Immo est secundum quod lex prohibet fieri, ergo est inutile, & cassum, sufficit enim legis latori prohibuisse, quod fieri non vult, vt. C. de legib. non dubium. Item in lege continetur euacuato testamento, rescisso testamento, vt in auth. vt cum de appell. cogn. §. si autem, quod autem est euacuatum vel rescissum ampli⁹, euacuari, vel rescindi non potest, vt. ff. de iniust. rup. test. l. nam & si, & ff. de edil. edic. l. bouẽ. §. fin. & ff. de arbitr. l. si duo, ex his ergo

patenter

patenter ostenditur testamentum nullum esse, igitur filius fratris, cum mater admitti nō vult vtiliter admittetur, vt in auth. de hered. ab intest. §. ij. nempe pars nolentium accrescit volentibus, vt. C. quan. non pet. par. Non obstat q̄ mater suo iure nō
2 vtitur, semel enim ipso iure irritum testamentum ex post facto non potest conualescere, vt. C. de postul. l. 1. ꝛ. l. ij. ꝛ. ff. de solut. l. qui res. §. arcam, hic nepos per matrem admittitur, licet ipsa non succedat, vt. ff. de in offic. test. l. 6. §. ij. ꝛ in auth. de natural. lib. §. item, quia exheredationes adiuuandę nō sunt vt. ff. de lib. ꝛ posth. l. cum quidam.

EXADVERSO

¶ EX aduerso respondetur, q̄ hic fratris filius admitti non debet ea, sc. ratione, quia patruus alium, ꝛ honestam personam instituit, ergo hic eius nepos, vt ita dicam manifeste repellitur, nam ꝛ pater eius repelleretur, vt instit. de inoffic. test. §. 1. Nec obstat q̄ de matre pręterita obijcitur, quia pręteritione, vel exheredatione testamentum ipso iure non irritatur, sed per sententiam, si
3 pręteritus, vel exheredatus, hoc voluerit, simile. C. de inoffic. test. l. sancimus, ꝛ. C. de rescind. vend. l. 1. ¶ Itē soli matri, quę pręterita fuit, iniuria facta est, ergo ei soli, non alij querela talis competet, vt. ff. de coniung. cum emancip. lib. l. 1. §. emancipatus filij ꝛ. ff. famil. hercis. l. si filia, ꝛ. ff. de legat. pręst. l. is qui, ꝛ C. de inoffic. test. l. papinianus, in princ. ꝛ. l. quia non debet, Pręter hęc causa pręteriti vel exheredati dictum est testamentū euacuandum, ergo tanq̄ suo iuri renunciare potest, vt. ff. ad. l. falc. l. potest. ff. de iniur. l. si filius. ¶ Item propter matrem pręteritā ipse non admittitur, quia eius iniuria ipsum non cōtingit vt. ff. de euictio. l. si per imprudentiā, ꝛ. ff. de dam. infec. l. si filius. ¶ Item quia speciale beneficium matris, personale cum sit, ꝛ. equum, eam non transgreditur, vt instit. de iu. nat. §. sed q̄ principi, ꝛ. C. de legib. l. ij. ¶ Item valere debet testamentum equitate naturalis, quia mater suo iure non vtitur vt. ff. de except. rei iudic. l. ij. cum enim potestatem habuit infirmandi, ergo ꝛ confirmandi, quia eius est velle cuius est nolle, vt. ff. de regul. iur. l. iij.

SOLVTIO

¶ PLACENT dicebat testamentum ipso iure irritum, si tamen is, cuius fauore, id proditum est, hoc facere voluerit, arg. ff. de iniust. rup. test. l. filio: cuius ego legis sententiam sequendam esse pronuncio, ꝛ ob id patruum a petitione sui nepotis, vt ita dicam, idest fratris filij absoluo.

QVÆSTIO LXVII.

67 AN PACTVM FACTVM INTER FRATRES *quòd castrum ad masculos tantum perueniat includat Sororem institutam nulla existente sobole.*

LVCIVS ⁊ Titius cum hereditatem commu-
nem diuidere vellent habentes castrum in here-
ditate, ꝙ toti dominabatur hereditati in diuisio-
ne, pactum fecerunt, vt istud castrum nunquam
ad filias perueniret, sed ad filios tantum, semper
deueniret: factum est autem, ꝙ dictum castrum
ad Titium peruenit, qui relictum filium in omnibus heredem
instituit: procedente vero tempore filius sine prole decedens so-
rorem suam tam in hoc castro, ꝙ in omnibus alijs heredem in-
stituit. Nunc eam patruus de castro conuenire intendit, Quę-
ritur quid iuris sit, proponitur actio pręscriptis verbis vtilis
in rem.

QVOD POSSIT

¶ Et quod possit actor cum effectu agere, manifesta ratione pro-
batur, scꝫ quia hoc pactum fuit in diuidendo appositum, ⁊ lici-
tum, ergo seruandum, ergo pręscr. verbis generat actionem, vt
C. famil. hercis. l. si familię, ⁊. C. de pact. l. in bonę fidei, ꝙ fuerit
licitum sic probatur, scꝫ quia nulla lege inuenitur prohibitum,
ergo est licitum arg. ff. de procur. l. inuitus, ⁊. ff. de cond. ob tur.
cau. l. 1. ⁊. ff. de accusat. l. qui accusare, ⁊. ff. de fideicommiss. lib.
1 l. ficum. ¶ Item licitum probatur ex causa, scꝫ ne quandoqꝫ ad
extraneos per feminas castrum perueniret, ergo seruandum, qa
sui iuris conseruandi gratia ⁊ damni repellendi licitum dicitur,
ꝙ alias esset illicitum, vt. ff. de aq. plu. arc. l. . §. deniqꝫ, ⁊. ff. de
iniur. l. si cum seruo. l. siquidem liber. Nec obstat ꝙ videatur
de futura successione, quia quandoqꝫ pactum tale valet maxi-
me illud de futura successione secundum. Pe. arg. ff. pro. Soc. l.
iij. §. de illo. ⁊. ff. de act. emp. l. siquis serui. ¶ Item aliter proba-
tur, ꝙ valeat hoc pactum, licet videatur de successione futura.
Valuisset enim pactum tale, ne mulier sibi alienaret, vt arg. ff. d
instito. l. sed ⁊ si. §. conditio, ⁊. ff. de contrah. empt. l. cum seruo
ergo debet valere, ne vnqꝫ mulieribus relinqueretur, nimirum
alienatione prohibita omnis alienandi species prohibita vide-
tur, ergo ⁊ institutio vt. C. de reb. alie. non alien. l. fin. ⁊ in auth.
de non alie. seu permut. §. ideo aūt: Pręter hęc non obuiat alio

modo, quia quod dicitur pactum de futura successione non valere, loquitur de expresso, istud autem fuit tacitum, nempe licitum est tacite, quod non licet expressim, vt. ff. de pact. l. si vnus. §. illud, et ff. de regul. iur. l. actus, et l. expressa, et ff. de verb. obl. l. cum quis et l. antepenul. ¶ Item loquitur de speciali, hic autem stetit in generali nomine, nimirum licitum est in genere, quod per speciem non liceret, vt. ff. de dam. infec. l. plures, et ff. de quęstion. l. i. et ff. de test. tu. l. si cum tutor. Tu igitur aduocatus istius partis adiutor, et fautor diligenter inspicies, quę partem tuam iuuare videntur, Ex his ergo patenter ostenditur tale pactum fore honestum

2 et licitum ergo seruandum tam a contrahentibus quam ab eorum heredibus, cum fuerit reale, In pacto enim testatoris tacite persona continetur heredis, siue personale ius fore dicatur generaliter deducitur in contractu vel specialiter agatur, vt. ff. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. quęsitum et ff. de probat. l. si pactus, et C. de pign. act. l. si necessaria nec enim plus debet licere heredi, quam licuisset defuncto, vt. ff. de verb. obl. l. ij. et ff. quar. re. act. non da. l. i. Ex his et multis alijs concludit, Lucius filiam fratris sibi in castri restitutione condemnandam.

EXADVERSO

¶ EXADVERSO respondetur huiusmodi pactum non valere, In primis ea ratione, quia fuisse videtur de futura successione, vt. C. de pact. l. pactum quod et l. fin. et C. de inoffic. test. l. si quando. ¶ Item alia ratione non valet, quia iniquum est, et nimis graue, et indecens esse videtur, vt cuique ingenuo homini maxime circa vltimam dispositionem rerum suarum denegetur libera facultas, arg. C. de pact. l. pactum quod et ff. si qui. a pa. fu. man. l. ij. Est quoque ratio fortior, quę pactum videtur infringere, scilicet quia posset ad iuris impossibilitatem tendere, si poneres filiam pacifcentem superstitem tantum decessisse, et nihil ei amplius tempore mortis, nisi hoc castrum in bonis remansisse, sic enim contingeret filiam a bonis prorsus nulla culpa interueniente defraudari posse, quod esset absurdissimum, ergo repellendum, dicitur enim quid illicitum, quia absurditas euenire posset, vt. ff. de pen. l. si quis alij. §. qui arbor, et C. de furt. l. si quis seruo. ¶ Item si hoc pactum valeret, aliud sequi posset inconueniens, videlicet quod iam

3 inuentus esset nouus modus parentibus, per quem impune filias etiam non ingratas possent a sua hereditate repellere, quod expressa voce legis prohibitum est, ergo et istud debet prohiberi, quia per hoc perueniretur ad id, quod prohibitum est, vt. ff. de tut. et cur. l. scire, et de legat. iij. l. cum quis. §. penult. et C. de natur. lib. l. legem. ¶ Item inuenitur quid prohibitum, quia quandoque malignandi posset pręhbere occasionem, arg. instit. vi. bon. rap.

§.sed ꝛ aliud, ꝛ.ff.de re mil.l.officium, ꝛ.ff.de iure iur.l.iij.circa princip. Nec obstat ꝙ dicitur in re minima factum, quia ꝙ totum facit, denegata pactio, vel tantum facit, si in ea re, ꝺ qua queritur, denegata sit potestas, arg.ff.de adm.tut.l.si duo.ꝛ.ff. de acq.her.l.si seruus eius: ꝛ.ff.de solut.l.quero. ¶ Item ꝛ si videatur, ꝙ valuerit pactum illud, tamen in persona paciscentis finitum est, quasi debeat interpretari personale, nempe non posse, quandocunq; res suas alienare est pena, ꝛ interpretatione legum pene sunt potius molliende, ꝗ̃ exasperande, vt.ff.de pen. l.interpretatione, ꝛ.ff.sol.matr.l.si vero ꝛ hic enim certum est, ꝙ heredis persona non fuit pacto inserta, sed si dubitetur, presumendum est non insertã, ꝛ hoc ideo, quia benignius est patris, vel fratris successionem filie vel sorori non auferẽdum, ꝛ dubia semper in benigniorem partem sunt interpretãda arg.ff.ꝺ pact. l.maiores, ꝛ.ff.de regul.iur.l.ea que, ꝛ.C.qui.bo.ced. poss.l.cũ solito, vel dicendum est, vt videatur alienatio inter viuos inhibita, non autem facultas testatori denegata, arg.ff. de leg.iij.l.

4 pater.§.iulianus, quia quedam cum vniuersitate trãseunt, que alias transire non possunt, vt.ff.de acq.re.dom.l.quedam, ꝛ.ff. de re.milit.l.milites, ꝛ.ff.de decurion.l.decurio qui. Ex his ergo omnibus patenter ostenditur vel pactum non valere, vel heredem non astringere, vnde videtur hec soror instituta a patrui petitione absoluenda.

DISTINCTIO

¶VIDETVR posse distingui vtrum pacto adiecta esset stipulatio, vel non vt si esset adiecta pareret, alioquin non vt.ff.de religi. ꝛ sumpt.fun.l.ꝙ.si locus.

SOLVTIO

¶MIHI videtur sine preiuditio melioris sententie huiusmodi pactum non valere, tum quia videtur de futura successione, ꝛ cesset facultas interdicens, tum quia posset ad inconuenientias ꝛ absurditatem tendere vt supra satis probatum est, vnde pronuntio istam a patrui petitione absoluendam.

QVÆSTIO LXVIII.

68 AN VENDITIO FACTA DE PREDIO LEGE *apposita, ne alienetur, alienatione subsecuta præstet actionem aliquam contra emptorem, ut restituere teneatur, & quam.*

PRÆTVLIMVS huic similem quęstionē disputandam vendidi tibi prędium ea lege, ne tibi facultas alienandi competeret, tu vero vendidisti, & tradidisti. Quęritur an mihi contra emptorem talis prędij vlla possit competere actio, proponitur vel vtilis in rem, vel pręscript. verbis.

QVOD COMPETAT

¶ QVOD vendicatio mihi competat, sic probatur venditio prohibita est a contrahente, ergo a lege vt. C. de reb. ali. non alie. l. fin. ergo si fiat contra non valet venditio, & quicquid sequitur ex eo, vel ob id cassum quoq; & inutile est, ergo & traditio. vt in
1 l. non dubium. C. de legibus, & instit. de interdic. §. si aduersus, & C. de nupt. l. ex rescripto. ¶ Item quia hic alienandi prohibitio in re ipsa videtur apposita: vnde onus rei ad quemcūq; deuenerit, ambulabit sicuti pactio de non petendo, vel manumittendo vel non, vel legis commissorię vel adiectionis in diē, arg. C. si manu. ita. fu. ali. l. 1. & ff. de in di. adiect. l. iiij. ij. & C. d pact. int. empt. l. commissorię. ¶ Item vendicare illa ratione possū, quia sub quadam conditione videor dominium transtulisse, sc; si pactio fuerit obseruata, vnde ea non obseruata tanq; cōditio-
2 ne deficiente ad me redit dominium, arg. C. de pact. int. empt. l. certe, & ff. loc. l. quero. §. pater. & C. de donat. quę sub. mo. l. 1. ¶ Item in hoc expresso pacto de non alienando aliud pactū intelligitur, sc; de re mihi restituenda si econtra fiat, argu. illius. l. non dubium, nam voluntas expressa impedit, alienationem, q; prohibitio tacitum inducit fideicommissum vt. C. de fideicōm. l. quamuis, & ff. de leg. iij. l. is qui & de leg. ij. l. cum pater. §. libertis, ergo tacitum pactum facit rem subiacere restitutioni prohibetur igitur alienatio, & si contrafiat paciscenti, dabitur vendicatio: vt. C. comu. de leg. l. fi. l. antepe. l. res, & in auth. de testib. §. si vero coll. viij. & in auth. de nupt. §. quę vero nunc. in fi. coll. 4. ¶ Item nemo potest consilium suum mutare in alterius iniuriā vt. ff. de reg. iur. l. nemo: potest mutare.

EXADVERSO

¶ EXADVERSO respondetur, q; vendicare non possum quia illud pactum non rem, sed personam astringit arg. ff. de cōtrab. empt. l. fi. & ff. de annu. leg. l. titia. ¶ Item is, qui in cu; dominium transtulit in quem ego iam contuleram, vnde non me, s; ipsum propter fidem ruptam conuenire cōpellitur, vt. C. d actio. emp. l. si traditio & C. de hered. vel act. vend. l. qui tibi, & C. de rer. permut. l. cum precibus. ¶ Item donec ille, qui cōtrahit est

soluendo, manus ad possessorem porrigi non valeat vt. C. de re/scind. vend. l. dolus, & C. de act. & obl. auth. sed hodie nouo: pręterea quia, licet beneficio talis fieri non debuerit, facta tamen rata permanebit, vt. ff. quan. appell. sit. l. 1. §. biduo &. C. de pign. l. ij. & ff. de ritu nupt. l. diuus: & ff. de fer. l. iij. nimirum licitú est in specie, quod non licet in genere, vt. ff. com. diuid. l. in hoc. §. si có/ue. sed si p[illegible]eremus sine pręiudicio, quod non valuit venditio. Ta/
men is, qui in aliú transtulit, reuocare nó poterit, vt. ff. de seruit. rust. pręd. l. per fundum. ff. de adopt. l. post. ff. ad macedo. l. sed ante. §. 1. nimirum venditio rite facta non rescinditur, ob quod con/ditio apposita non seruatur, arg. de rescind. vendit. ea conditio & C. de transf. si maior & C. de sb. empt. l. si non dona. ¶ Itē do/minium ipso iure translatum per pactum solum non potest recu/perari vt. ff. de pact. l. si vnus. §. sed & si pactum, sed & alia for/tiori ratione videtur hoc idem posse conuinci, quia nullum vel nudum fuit pactum, cum causam venditionis venditor nó ex/pressit vt. ff. de leg. 1. l. filius. §. diuus.

SOLVTIO, ET DISTINCTIO.

IMPRIMIS videtur posse distingui vtrum hęc pactio fuerit ap/posita in contrahendo tantum, an in contrahendo, & tradendo, si in contrahendo tantum potius persona videatur obligata, quam res si in contrahendo, & tradendo competere possit propter fidē non seruatam, rei vendicatio vt. ff. de ser. vrb. pręd. l. si vinarum. Item vtrum ex necessitate alienauerit, an sponte vt. ff. de leg. ij.
l. peto. §. ij. Item vtrum causam non alienandi expressit, vel p/sonam, an non: vt. ff. de leg. 1. l. filius. §. diu⁹. sed & aliter adhuc, scz vtrum alias fuerit venditurus, & circa tale pactum an non, si alias fuerit venditurus, personalis dumtaxat competit actio, si autem non fuerit alias venditurus, nisi tali fretus conditio/ne reuocatio concedatur a quocunque possessore: vt. C. de pact. inter. empt. l. ij. cum re. ff. de donat. l. ij. §. fin. Dominus autem meus Oderic. dicebat sine distinctione rei vendicationem ptra possessorem denegari contra contrahentem dumtaxat persona/lem actionem competere, idē est, Nobis placitum: ego igitur a meorum dominorum sententia discrepare non valens possessorē ab huiusmodi petitione absoluo arg. C. de cond. ca. da. l. ea. lege & C. de rer. p[illegible]mut. l. precibus.

QVÆSTIO LXIX.

69 AN COMMODATARIVS, QVI EX PACTO *recipit in se omnem casum de casu fortuis/to conueniri possit.*

SEQVITVR alia quęstio de commodatario, qui recipit ex pacto in se omnem casum, an omnes casus fortuitos recipere, vel promittere intelligatur: proponitur actio ex contractu illo, vel pręscript. verbis.

QVOD TENEATVR.

QVOD teneatur qui promisit de omni casu probabiliter videtur posse convinci, quia licet de natura contractus non teneretur, tenetur tamen ex pacto, nimirum contrahentium utrorumque consensu contractus additur & detrahitur, prout eis placuerit, ut ff. de regul. iur. l. contractus. ff. de dam. infec. l. si futura in princ. & ff. de euiction. l. sed si dictum: nempe licitum est, quid ex pacto, quod alias esset illicitum, ut C. comod. l. 1. & de pignor. C. l. 14. & ff. de contrah. empt. l. labeo, & C. de negoc. gest. l. negocium. Item aliter probatur licita, quia non probatur illicita, arg. ff. de testam. l. 1. & ff. de probat. l. 1. Nec obstat quod fuit generalis, nam
1 & omni iuri potest renunciari generaliter, ut C. qu. mul. tut. offic. l. fin. & ff. de euiction. l. qui libertam, immo licitum est generaliter, quod per speciem non liceret arg. ff. de questio. l. 1. & ff. de dam. infec. l. plures & ff. de pact. l. si unus. §. illud. Preter hęc ex pacto potest periculum commune suscipi ut ff. de pos. l. 1. §. sepe ergo & omnis casus, cum eadem ratio videatur, cum igitur par cā in utroque deprehenditur simile ius statuendum est in utroque arg. ff. ad l. aquil. l. illud, & ff. de bono. poss. l. ex re militis.

EX ADVERSO.

EX adverso respondetur, quod non tenetur, qui promisit, quia pactū non valet, In primis ea ratione, quia fuit iniquum, cum per ipsum sit renunciatum generali ęquitati ergo non fuit validum, ut ff. siq. caution. l. sed & si. §. quęsitum, secundo, quia fuit immoderatū, nempe amaritudo vitatur & mediocritatis eligitur,
2 licitum est enim medium, cum precedens & subsequens est iniquum ut ff. de au. & arg. leg. l. qui lancem, & ff. de offic. procons. l. 6. & ff. de edilit. edic. l. si quid. Tertio quia cum fuerit generaliter promulgatum, nec appareat, quis casus fuerit promissus, nullus promissus intelligitur, arg. ff. de usur. l. quod in fi. & ff. comu. predio. l. in tradēda, arg. ff. de verb. obl. l. ita stipulat⁹, nec enim possent omnibus verbis iuri etiam quandoque renūciari arg. ff. de pact. l. ius publicum, & ff. de postul. l. quos, & ff. de pact. dotal. l. 7. & C. de questio. l. servos.

SOLVTIO

QVIDAM distinguunt, utrum res illa, de quo omnis casus in se suscipitur, sit subiecta casui fortuito, vel nō unde premissa tali

distinctio e dicit recipientem in se casum omnino teneri, quam sententiam, ergo sequens commodatariū ipsum cōdemno, arg. C.commod.l.y.⁊.ff.de pact.l.iurisgentium.l.sed ⁊ si.

QVÆSTIO LXX.

70 AN VENDITOR EQVI RETROGRADI, CVM *bonum affirmasset, teneatur ad damna emptoris ab hostibus propterea oppressi.*

LVCIVS Titius Gaio Seio equum retrogradū vendidit affirmans eum sanum, non morbosum non vitiosum, Gaius hoc fiducia duct⁹ cum inimicis pugnam aggreditur, tandem ab inimicis fugere volēs, equo magis retro, q̄ʒ ante gradiente capitur, ⁊ fortunis, ⁊ rebus suis omnibus spoliatur, qui reuersus: cum Lucio ciuilia sumens arma aggreditur petens ab eo, quicquid ad sui redemptionem expendit contradicitur hoc, ergo in dubium vertitur: quid iuris sit, actio exempto proponitur.

QVOD TENEATVR.

QVOD teneatur, manifesta ratione videtur posse conuinci, aut ais venditorem sciuisse aut ignorasse vicium; si dicas sciuisse, iam nullum videtur dubium, quin ad omne accidens detrimentum
1 teneatur vt.ff.de action.emp.l.iulianus in princ. si vero eū ignorasse asseras, hic quoq; tenebitur, quia asseuerauit eum esse sanum non morbosum non vitiosum, temerarius ergo fuit, vnde cum effectu tenebitur, vt.ff.de action.emp.l.iulianus.§.1. quinimmo ⁊ si nihil asseuerauit tenebitur, tanq̄ʒ sciuerit, quia scire debuit, vt.ff.quod vi.aut.clam.l.seruus ⁊.ff.si cer. peta. l. ꝙ te. ⁊.ff.pro empto.l.qui fundum, ⁊.ff.ad.l.aquil.l.ob id, ⁊.C.de rescind.vend.l.quisquis. Item tenebitur, quia pacti ambiguitas obest venditori, vt.ff.de pact.l.veteribus, ⁊.ff.de regul. iur. l.in contrahendo ⁊.ff.de verb.obl.l.stipulatio ista.§.in stipulationibus. Nec obstat ꝙ petitur interesse, ꝙ est extra rem, nam quandoq; totum præstatur, vt.ff.de action.l.iulianus in princ. ⁊.ff.de eo.ꝙ cer.loco.l.§.fin. ¶ Item ad totum debet teneri, qa totius occasionem præstitit vt.ff.ad.l.aquil.l.si socium.

EXADVERSO

¶ EX aduerso respondetur, ꝙ non debeat teneri, sed quia interest
2 extra rem, ꝙ non præstatur, arg.ff.de actio.emp.l.fistulas, ⁊.ff.de

peric. ⁊

peric. & com.re.ven.l.fin.vel si præstandum esset non tamen duplum excedere debet, vt C.de sent.que pro.eo.q in.prof.l.1. & ff.de euiction.l.cum fundum, est quoque alia fortior ratio, quare iste venditor teneri non debeat, tanquam ipse emptor vitium sciuerit, vt.ff.de edilit.edic.l.1.§.si intelligatur.l.queritur.§.si nominatim & l.si tantum.§.in ediliciis, & ff.de bon.poss.in bonorum & de regul.iur.l.in regula.§.1. ¶ Item non teneatur venditor cum damnum videtur sibi intulisse emptor cum sponte intrauerit bellum vnde potius sibi quam alii debet imputari, vt.ff.q met. can.l.si mulier & ff.de euiction.l.interdum.§.fin.ff.com.l.fuit. §.interdum, & ff.de negoc.gest.l.siue.

SOLVTIO

¶ DOMINVS Petr. secundum q in sua disputatione inuenir videtur, scientem venditorem in totum condemnaret, quia in tradendo delinquit, vt.ff.de actio.emp.l.iulianus. Sed quid dicemus de prorsus ignorante edilitiis dumtaxat actionibus locus esset, quid si assereret non morbosum, non vitiosum quidam dicunt ad instar scientis, venditorem teneri in totum, alii contra immo quanto minoris. Mihi vero sententia Petri sequenda videtur venditorem scientem insolidum condemnandum vel ad redhibitionem faciendam vt.ff.de actio.emp.l.iulianus.

Ms. paris.: Placentinus.

Placentini

QVÆSTIO. LXXI.

71 AN PROMITTENS DEFENDERE CERTA *bona pro certa mercede si per eum non stat, & in defensione præueniatur, possit mercedem petere.*

IMPERATOR cum transitum faceret per loca, Canonici sanctæ Mariæ de Reno furorem Teutonicorum timentes curiam intrauerunt, & quidam de curiæ principibus allocutus cum eis, cōuenerunt, vt ei quinque marchas argenti daret & ipse ab exercitus necessitate liberaret, atque defenderet: factum est autem antequam Imperator veniret in ea loca: Bononienses meticulosi cum eo conuenerunt & sic Imperator per loca putatiua nō intrauit: Canonici cū nō ab eo qui promisit, sed ab alio tuti sunt & defensi officio pietatis, putant se illi nō teneri. Nunc princeps ille, cui promissio est facta quinque marchas sibi promissas petit. Queritur, quid iuris sit, proponitur certi cōdō ex stipulatu.

R

QVOD POSSIT

¶ QVOD possit agere, probabiliter videtur posse conuinci, scз quia per eum non stetit, quominus promissum officium exhibe/ret ergo pro eo habendus est, ac si fecisset, arg. ff. de condit. ind. l. si ita siquis. l. quę sub conditione. §. quotiens ɀ. l. fin. ff. de ꝑdi. ɀ demon. l. Titius. ff. loca. l. qui operas nempe fingitur a iure qd factum esse, ꝙ factum non est, ɀ econtra vt. ff. de leg. 1. l. turpia, ɀ. C. de instit. ɀ subst. l. 1. ɀ. ff. de acqui. hered. l. si totam. ¶ Itez alia ratione cum effectu ad soluendum, ꝙ promiserunt Ca/
1 nonici, coartantur, scз quia factum est, ꝙ fieri promissum est, licet ab alio, ɀ non ab eo nimirꝫ nihil interesse debet, a quo fuerint defensi arg. ff. de verb. obl. l. cũ seruus, ɀ. ff. de test. mil. l. iiy. §. fin. ɀ. ff. de his quib. vt indign. l. sororem, ɀ. ff. mandati. l. si procurator. §. mandati actio.

EXADVERSO

¶ QVOD autem econtrario agere non possit, Canonici sub mi/rabili ratione se defendunt, scз quia non fecit, ꝙ promisit licite, nempe fides non seruatur ei, qui fidem promissaз fregerit, vt. C. de non num. pecu. l. pen. ɀ. C. de transf. l. siue apȯ, ɀ. C. com. vtr. iud. l. si contra: nempe frustra petit debitum, qui denegat ad ex/hibendum arg. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. siquis ɀ. ff. loc. l. q̃/ro. §. 1. ɀ. ff. ad. l. iul. de adult. l. si vxor. §. iudex: tacite enim intel ligitur promissioni inesse conditio, scз dabimus: si feceris. ff. loc. l. quęro. §. 1. ɀ. ff. de no. oper. nunciat. l. stipulatio ɀ. ff. de dam. in fec. l. iiij. §. hęc, nec ei prodest, ꝙ per eum non stetit, arg. ff. de ꝑdi/ca, da. l. fin. ¶ Item non prodest ipsi, ꝙ defensio non fuit necessa ria, cum Imperator non venit, hoc enim magis facit, vt debe/
2 at repelli, nimirum cum ex causa ei fuit promissum, necessitatis futurę, cessante necessitate cessabit ꝑmissio arg. in auth. ȯ nupt. §. quę vero nunc, ɀ instit. de aut. tut. §. fin. sed nec illud ei quicq̃з proficit, ꝙ alias canonicos defenderet, immo illud facit, vt non debeat ad petitionem admitti, quia non ipse, sed alius eos defen dit, arg. ff. ad municip. l. titio cum esset, ɀ. ff. de ma. test. l. ita, ni/mirꝫ nihil interesse debet vtrũ nõ fuerint ȯfensi, an non ab eo cuз
3 de ipso queratur, vt. ff. de solutio. l. quero ɀ. ff. de admin. tuto. l. si duo, ɀ. ff. de leg. iij. l. in testamento immo tacite videtur actuз in eo pacto expresso vel stipulatione vt ita ȯnũ debeatur si ipse nõ alius defenderit vt. ff. iudic. sol. l. cum apud, nempe factum alte rius sicut alteri non obest ita etiam nec prodesse debet, arg. ff. de actio. emp. l. sicut ɀ. ff. de no. oper. nunc. l. de pupillo. §. pluriuз.

DISTINCTIO

¶ IN hac questione illud imprimis indagandum relinquitur, vtrum hęc stipulatio fuerit licita vel illicita, ɀ videtur posse ꝑ/

bari, q̄ licita fuerit, sc3 q̄ promissum est ei ob id faciendum q̄ alias ex facto christiani facere tenentur ergo fuit licitum arg. ff. de cond.ob.tur.ca.l.ij.z.ff.de pos.l.fi.sed ꝯ. q̄ alias licite debet offerri, illicitum est exigi, arg. C. de peri.bon.sub.l.i.lib.x.z in auth.de sanctiss. Episc.§.si quis autem,z.ff.qui.z a quib.ma.l. fin.z illicitum fuit ex pacto, vel stipulatione, q̄ alias esset licitu3 vt.ff.de verb.obl.l.stipulatio hoc modo.l.eum qui z.l.antepen. z.ff.de statu lib.l.si heres.sed alia ratio videtur contrarium sua/
4 dere, sc3 quia merces dicitur eximij laboris, z q̄ certo modo ex/ timari placuit, vt.ff.q̄ met.cau.l.metum autem.§.z.ff.de do/ nat.l.si pater.§.i.licita ergo fuit promissio secundum leges.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ita posse distingui, vtrum steterit per eum, qui prestare debuit patrocinium, qui non prestitit, an non si per eu3 stetit, expeditum est, quia nihil consequitur, vt. C. de cond.ob. ca.l.fin.si vero per eum non stetit, z hic videtur subdistinguen/ dum, vtrum propter illos nihil a quoq3 acceperit, an etiã alios tutus ab eis mercedem acceperit, siquidem nihil ab alijs acce/ pit, dum illorum expectaret defensionem, patet, q̄ sibi promis/ sum est dberi cũ nõ ab alio fuerit negligẽtia preuent⁹, vt.ff.loc. l.sed addhec.§.pen.z fin.z.ff.ad Turpill.l.ij.§.si mater. Si ve/ ro nihilominus ab alijs accepit, ab alijs nihil exiget, vel si negli gentia fuerit preuentus licet nihil ab alijs acceperit, vt.ff.de as/
5 sesso.l.diem. Quid si defensio non fuit necessaria, quid si redijt Imperator.

SOLVTIO.

¶ SI apparet, quid actum est illud obseruabitur, si autem nõ ap pareat mihi videtur tacite actum, vt ita demum prestent si de/ fensio eis fuit necessaria, ideo eos ab ipsius petitione absoluo, vt.ff.de dam.infect.l.si finita in princ.

QVÆSTIO LXXII.

72 AN DANS MOLENDINVM CVM INSVLA *pro certo canone quolibet anno si ab accipiente no= uum construatur possit dupplicatum canonem petere.*

QVIDAM in sua insula molendinum habens insu/ lam cum molendino cuidam locauit tali pactione, vt annis singulis eũ cũ familia reciperet ꝓcedẽte tempore in eadem insula, is conductor aliud mo/ lendinum construxit. Nunc dominus ab eo petit, vt duplicaret seruitia, In questione vertitur, quid iuris sit, proponitur actio prescript.verb.vel ex locato.

QVOD TENEATVR

¶ QVOD teneatur, manifesta ratione conuincitur, quia detrimentum, si quod accidisset ad dominum pertineret, qui colono seruitium vel pensionem remittere teneret, vt. ff. loc. l. sed addes §. si quis cōm. ergo emolumentum ad eum pertinebit vt. ff. de regul. iur. l. l. ex qua & ff. de peric. & com. rei. vend. l. illud. ¶ Item alia ratione quia sicut crescit emolumentum ita onus quoq; debet alligari vt. ff. de leg. iij. l. fin. & ff. de fideicomm lib. l. generaliter. Est quoq; aliud q᷑ conductorem ad duplicandum seruitium compellit, quia pactum factum & appositum, in primo in-
1 telligitur repetitum, in secundo molendino vt. ff. de eden. l. prętor. §. is etiam & ff. de leg. 1. l. talia & instit. ad. l. aquil. §. pen. Pręter hęc, quia posterioris etiam molendini etiam suum seruitium habere debet, illa, sc; ratione, quia in hoc tacite actum videtur, vt. C. in qui. cau. pign. taci. contr. l. quamuis, nam q᷑ postea accedit, fungi debet, & censeri iuris prioris, cui accedit vt ff. de pign. l. gręce in princ. & ff. de rer. diuis. l. penult.

EXADVERSO.

EXADVERSO respondetur, q᷑ non teneatur, quia non debet debitoris crescere obligatio, vt. ff. de dam. infec. l. damni. §. si is q. & C. de seruit. pred. l. modus, & ff. de contrab. empt. l. in lege. Item quia commodum potius debet pertinere ad accipientem, q̃; ad dantem vt. ff. de peric. & com. rei vend. l. iulianus, pręterea non debet teneri; quia posset res extendi in infinitum, si poneret ibi plura constructa molendina, q᷑ esset absurdum & ɔtra mentem contrahentium, vt. ff. de re. iudic. l. a diuo & ff. de peric. &
2 comm. rei vend. l. iiij. §. fin. Item quia non debet officium cuiq; esse damnosum, vt. C. de testib. l. si quādo & ff. quead. test. aper. l. sed & pręterea, quia non esset contrarium postulaturus, vt. C. de sol. l. 1. & l. pen. & C. de vsur. l. si ea. ¶ Item quia hoc euenire posse, prospicere debuit, vt. ff. quib. ex ca. ma. l. sed & si per. §. si ferię, & ff. loc. l. si quis domum. §. 1. Ex eo quoq; istum conductorem non teneri conuinci videtur, quia de pręsenti dumtaxat molendino non de futuro cogitatum videtur, vt. ff. de contrahen. empt. l. rutilia. l. in lege, & ff. de arbitr. l. de his, & ff. de euiction. l. non potest.

SOLVTIO

¶ MIHI sic breuiter in hac quęstione videtur distinguendum, sc; vtrum appareat, quid actum fuerit, vel non, si appareat istō seruabitur, si vero non appareat, vel ommissum pręsumant, vel

contra stipulatorem, vel locatorem verba interpretabor, argu. ff. sol. matr. l. si vero. l. de iure & ff. de verb. obl. l. stipulatio. §. inter. &. §. quicquid.

QVÆSTIO LXXIII.

73 AN TITIVS, QVI VENANDO EVM CERVVM *cœpit, qui apud ipsum depositatus aufugerat, teneatur Domino restituere.*

CERVVM meum mansuetum habens, eum apud te deposui, ille naturalem plus diligens libertatem in eam se recepit, & animum reuertendi desijt habere, tu depositarius postea venando eum cepisti, queritur, an ipsum mihi restituere tenearis actione depositi.

QVOD TENEATVR

¶ET quod tenearis in primis videtur illa regula generali posse comprobari, scilicet re in pristinum statum restitutam, & pristina quidem iura restituta videntur arg. ff. de seruit. rust. pred. l. hi qui. & ff. de bon. lib. l. iij. §. iiij. nempe licet ex propria dimissione non teneatur, quia sine dolo habere desijt, tenebitur tamen ex recuperatione vt ff. de petit. her. l. Item ne. §. siquis, & ff. de except. rei indic.
1 l. sicui: & ff. ad exhib. l. tigni. §. iij. & ff. depos. l. 1. §. non tamen. Nec obstat quod ceruum in naturalem libertatem se recepit, & hic postea cum ceperit, nempe licet eum posset alius retinere licite, iste tamen retinebit, illicite ex personarum enim qualitate, & differentia, quid dicitur licitum, vel illicitum vt instit. not. ad. l. aquil. §. ij. & C. de procur. l. militem, & C. ad macedo. l. fin. Item ratione officij, quod suscepit hoc ipsi illicitum iudicatur, vt. C. de
2 dolo. l. 1. & C. de interdict. l. iij. & C. de sacro sanct. Eccl. auth. quibus, & C. de nupt. l. & si contra, praeterea quia nec videri debet amissum, quod in breui fuit recuperatum, & ff. rer. a. hab. l. amplius.

EXADVERSO.

¶ECONTRA dicitur depositarium non teneri, quia extincta semel obligatio, restitui non potest vt ff. de solut. l. qui res. §. aream, & ff. de vsufr. l. qui vsufruc. & ff. de rei vendic. l. an rem. ¶ Item quia venatio sua, & officium non debet ei esse damnosum vt supra ea. l. 1. Item quia non debet, quod semel suum factum est sine
3 pra ea. l. 1. Item quia non debet, quod semel suum factum est sine facto suo ad alium transire vt ff. de regul. iur. l. quod nostrum, sed ceruus iste suus effectus est, vt instit. de re. diuis. §. ferę ergo &c.

is quoqȝ illud adiungitur, quia non peruenit ad ipsum tanquã ad depositarium, sed tanq̃ȝ ad venatorem, ⁊ alio iure dominium. vnde conueniri non potest vt. ff. de diuer. ⁊ temp. præs. l. an victũ ⁊. ff. ad trebell. l. si debitor, ⁊. l. ille a quo ⁊. ff. de adopt. l. si pater. §. qui duos. Item si certum est quondam deponentem dominũ non esse, ergo non est equum actione depositi dominium rem ꝓpriam restituere non domino vt. ff. depos. l. bona fides in fi. Præterea depositi actio prorsus locum non habet, quia contractus depositi irritus est, cum res in eum casum peruenerit a quo incipere nõ põt, arg. ff. de verb. obl. l. inter. stipulantem. §. sacram. ⁊ ff. de iudic. l. si a me fuerit, ⁊. ff. de seruit. l. pro parte, Et his ergo patenter excludit̃ deponens a depositi petitione præter hec:
4 mutatione dominij alius ceruus esse videtur, non ergo ad restitutionem tenetur, vt. ff. de acqu. re. dom. l. sed ⁊ si, ⁊. ff. de adim. leg. l. si seruus.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine præiuditio melioris sententię distinguendũ quo animo hic depositarius ceruum occupauerit, vtrum eo animo, vt depositori restitueret, aut sibi retineret, si depositori, restituetur res in pristinam causam reuersa, vnde tenebitur, si autem suo nomine, ⁊ sibi negocium gessit, non tenebitur arg. ff. de pet. hered. l. item veniunt. C. si q. alt. vel sibi. l. multũ. C. probat. l. ad probationem.

QVÆSTIO LXXIIII.

74 AN LEGI COMMISSORIE IN PIGNORE LICEAT *cum iuramento, renunciare et huiusmodi renunciatio ualeat.*

ACCEPI mutuam pecuniam dato pignore, ⁊ conueni cum creditore, vt si ad diem constitutam non restituissem pecuniam, haberet pignus, ⁊ rem ꝓ emptã pro illa pecunia, ⁊ etiam renunciaui legi cõmissorię ⁊ iuraui me contra non venturum. Die adueniente non solui postmodum paratus sum soluere. Queritur an possim pignus recuperare, non obstante q̄ renunciaui legi commissorię, ⁊ iuraui: proponitur actio pignoratitia,

QVOD HABEAT LOCVM.

¶ ET q̄ pignoratitia locum habeat, sic probatur. Debitor qui soluit, vel soluere paratus est, tacite pignus liberasse videtur,

vt.ff.quib.mo.pign.vel hypoth.sol.l.item. Si autem iste debitor soluere paratus est ergo &c. Nec obstat pactum legis commissorię quia ipso iure fuit nullum cum interdicenti iure fuerit factum vt.C.de leg.l.non dubium ergo nec tenuit eius subsecu-
1 tiuum,idest iuris renunciatio & sacramenti pręstatio: vt.C.de pręd.mino.l.non solum per vend.&.d.l.non dubium, nempe si principale non valet nec ea, quę accedunt locum habeāt, vt.ff. de regul.iur.l.cum principalis, &.ff.de verb.obl.l.1.§.4.&.C.de vsur.l.eos. ¶ Item alia ratione probatur, quod renunciatio non tenuit ratione etiam publicę vtilitatis in odium feneratorū, hoc ius est inductum, non ergo ei potest renunciari: arg. de pact.l. ius publicum, &.C.de iur.in.prop.cal.l.fin.&.ff.de postul.l. §s.
¶ Item quia videtur velle decipere creditorem, qui sciens, legē commissoriam fecit tale pactum, vnde non est ei subueniendū, vt.ff.ad Velleia.l.si mulier nec enim legis beneficium meretur
2 habere, qui sciens legem offendit, vt.ff.de minor.l. auxilium. Pręterea est alia ratio, quia pręsumitur facta in fraudem legis cōmissorię huiusmodi renunciatio, sacramentum igitur valere non debet vt.ff.de action.emp.l.iulianus: &.ff.ad macedo.l.1. &.ff.de leg.ij.l.cum quis.§.pen. ¶ Item per renunciationem, & sacramentum idem effectus peruenit, qui per pactum, si igitur pactum inuenitur prohibitum, ergo & renunciatio & sacramentum, nempe vno prohibito prohibetur & aliud, per quod peruenitur ad id, arg.ff.de tut.& cur.l.siue, &.ff.de pact.l.quod dicitur, nasid, quod vno iure negatur, alio concedi non debet, vt.C.de natur. lib.l.legem, alias esset legem verbis non rebus imponere, l.ij. C.communia de leg.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA dicitur, vt debitor, licet sit paratus soluere, repellatur quia suo iuri renunciauit, & regula iuris antiqui &c. vt C.de pact.l.siquis in conscribendo. Nec obstat quod fuit contra ius multa enim fiunt quę fieri non debent & si tamen fiant, non rescinduntur vt.C.de pignor.l.iiij.&.ff.quan.appell.sit.l.l.1.§. biduum. ¶ Item ratione sacramenti repellitur, cuius religio facit licitum, quod alias non liceret & econtra, arg. C.si aduer.vēd. l.1.& auth.sacramenta puberum, &.ff.de re.iudic.l.post rem, & C.si min.se.maio.dix.l.fin. ¶ Item quia licitum est indirecto, & per obliquum, quod principaliter, etiam directe inuenitur prohibi-
3 tum arg.ff.de auto.tuto.l.1.&.l.quod, &.C.de indic.l.quotiēs &.C.de lib.cau.l.principaliter. Pręterea licet pactum non valuerit, tenet tamen renunciatio eius subsequutiua arg.C.de pręd. min.l.& si pręses, &.C.de rescind.vend.l.1.l.dolo &.ff. de exception.l.exceptio &.C.quod met.cau.l.ij.nam & secundarium valet,

vbi non tenuit principale, vt. ff. de arbitr. l. si pupillus, & C. de bon. mater. l. i. & C. de fideiussor. minor. l. i. nempe vno iure negatum, sepissime alio inuenitur esse concessum vt. C. ad. l. de adult. l. iure, & ff. de edic. success. l. i. §. si quis & ff. de testa. mil. l. ij.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sic breuiter distinguendum, vtrum debitor sciebat per. l. commisso. non valere sic an non in primo casu tenebitur cum effectu. In secundo poterit venire contra, non obstante iuramento arg. ff. de dam. infec. l. si finita in princ. & ff. si q. cautio. l. sed & §. fi. de nouatio. l. si qui dese. nempe quia ex causa necessaria qui defert sacramentum, deierare non videtur vt. C. de nõ numer. pecu. l. pen. & ff. qui satis. cog. l. fin. & in auth. nõ solũ.

QVÆSTIO LXXV.

75 AN PRÆSCRIPTIONIS INTERRVPTIO INducatur *ex sola uerbali petitione absque libello coram Pontifice facta.*

QVM præscripsisset contra ecclesiam monasterium annis xx. conquesta fuit ecclesia summo Pontifice sine scriptis, summus Pontifex cum abatem citasset monastery abbate nolente vel differente venire, ecclesia destitit, & vlterius monasterium alijs xx. annis sine controuersia possedit, nũc excitata ecclesia monasterium conuenire intendit, Quæritur quid iuris sit proponitur rei vendicatio: monasterium tutum se præscriptione contendit.

QVOD POSSIT

¶ QVOD Ecclesia cum effectu valeat vendicare, quod petit, manifesta ratione probatur, sc3, quia monastery fuit interrupta præscriptio illa contestatione licet plena non fuit, valida tamen tem
1 poris debuit facere interruptionem arg. ff. de vsucapi. l. ei a quo & ff. pro dona. l. qui donato, & ff. de iu. dot. l. si vsus, & ff. de vsu fr. l. si vsufruc. non licet scriptura fuerit omissa, quę debuit interuenire, vt. C. de lit. cont. auth. offeratur nihilominus debuit valere, quod actum est, vt. ff. de ven. insp. l. i. §. fin. ¶ Item licet nõ valeat, tanq3 litis contestatio, valet tamen quasi litis cont. vt. ff. ad trebell. l. sceuola, & C. vbi in rem actio. l. penul. nam & sola per executionem conuentio præscriptionem: interrumpit, vt. C. de
2 prescr. xxx. ann. l. cum notissimi: immo dicenda est lit. contestatio, quia

quia non stetit per ecclesiam, quominus lis contestaretur, sed p monasterium vt. C. de instit. & subst. l. 1. & ff. de regul. iur. l. in iure ciuili. Praeterea ecclesia de damno vitando certat, monasterium vero de lucro, ergo potius ecclesia audienda est, q̃ monasterium, vt. C. de in. delib. l. sancim⁹, & ff. de his quę in frau. cred. l. qui autem, & C. de codicill. l. fin. Est quoq; alia ratio, quę ecclesiam iuuare videtur, sc3 quia negligentia, vel imperitia prę- 5
lati aliter litem contestando ecclesię praeiudicare non debet vt. ff. de fideicomm. lib. l. neq3, & C. de fund. patrimonial. l. ij. immo recurrit, q non regulariter per ignorantiam factum regulariter actum est intelligendum vt. ff. de dam. inf. l. infinita in princ. & ff. famil. hercis. l. si filia in princ. sed & pręscriptio quę est odiosa videtur suadere, vt dicatur legitimum q alias esset illegitimũ, vt. ff. de indic. l. solemus & C. de anna. except. l. fin. Autoritas quoq; Pontificis apud quem facta est contestatio hoc idem videtur inducere, vt. ff. de testa. l. omnium, & C. de his qui. in eccl. ma. l. 1. Item propter religionem contestatoris debet esse legitimum, q alias non valeret vt arg. C. de episc. & cler. l. cũ orphanotrophi, & l. omnes, Praeterea, quia licet contestatio ciuilis debuit fieri, aliter tamẽ facta valebit, arg. ff. q met. cau. l. fin. & ff. quan. appell. sit. l. 1. §. biduum aduersarij quoq; absentia continua facit, vt irregulariter factum licite perseueret arg. C. de iudic. l. properandum & in auth. de testib. §. quoniam.

EXADVERSO

EXADVERSO respondetur monasterium contra ecclesiam legitima tutum fore praescriptione, contestatio enim illa, quę apd summum Pontificem facta ipso iure non valuit. In primis ea ratione, quia non fuit regulariter facta, cum non intercesserit libellus qui debuit interuenire, vt. C. de lit. cõtest auth. offeratur. Si ergo non fuit regulariter facta ipso iure non valet vt. ff. de accusat. l. libellorum, & C. de sent. & interl. l. 1. & iij. & ff. de pact. l. contra. Secundo qa non fuit plena, immo imperfecta igr̃ nulla vt. ff. de accusat. l. si defen. & instit. quib. mo. test. inf. §. fin. & C. de fideicomm. l. contractus. Tertio quia vitiosa, vt. ff. q satisd. cog. l. quotiens & ff. de eden. l. 1. & l. vbi & C. ne de sta. defunct. l. si pater. Quarto quia inducit occasionem exempli, & incentiuum tribuit delinquendi, vt. ff. de in. dot. l. 4. in princ. & ff. de probatio. l. exemplo, & instit. vi. bon. rapt. §. si. sed medium. Quinto quia legis contempsit auxilium, vnde. l. non debet habere beneficium vt. C. de iu. delib. l. fin. & ff. de minor. l. auxilium in fin. Sexto quia nimis fuerunt desides, & pigri, cum iuris consultorum copiam habuerunt: vt. ff. de bon. poss. l. in bonorum, & ff. d iur. & fac. ignor. l. regula. Septimo, quia nõ debet habere plus

4 iuris stulti, q̄z periti, vt. ff. q; vi, aut. clam. l. seruus. Octauo q a factum coram principe minus legitime, grauius debet puniri, arg. C. qui a non dom. man. l. fin. z instit. de minor. §. anor. nemi/ nem enim tuetur prętor vt contra. l. faciat, vt. ff. de pub. act. l. cū sponsus. Nona ratio patet in vltimo, quia pręlati ecclesię, qui negligentes, z desides circa lit. contestat. extiterunt, soluendo, z idonei sunt, vt. C. de iudic. l. pperandū. §. fi. z. ff. de dolo. l. 4.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur in hoc casu domini mei sequendam sententiam, dicentis talem contestationem temporis inducere pręscriptio/ nis interruptionem, arg. C. vbi in rem. act. l. pen. z. ff. de actio. z obl. l. constitutionibus.

QVÆSTIO LXXVI

76 AN TESTIBVS SIT CREDENDVM, QVI DI/ *ctum affirmant nullam allegando scientiæ causam.*

QVÆRITVR vtrum testimonio eorum sit cre/ dendum, qui se scire simpliciter dicunt, nec vllam scientię causam perhibere dicuntur.

QVOD SIT CREDENDVM

¶ QVOD eorum testimonio sit credendum, In primis ea ratione probatur q; secundum vim vocabuli, qui di/ cit se scire, asserit, z hoc aliud, sc; se interfuisse, z vidisse, aliter
1 enim scire non potest, nihil autem interest, dicas, q; debes, an aliud, q; tantumdem significet, arg. ff. si cert. pet. l. certum, z. ff. de hered. instit. l. quotiens, z. ff. de verb. obl. l. qui extrinsecus ni mirum captiones enim verborum solemnitates ve a republica exulauerunt, vt. C. qui adm. ad bon. poss. l. fin. z. C. qui bon. ced. poss. l. in omni z. ff. ad trebell. l. restituta, z est vbicunq; potius sensus q̄z tenor verborum inspiciendus, arg. C. de lib. pręter. vel exher. l. ij. z. iij. §. conditio z enim minus dicitur, z plus intelligi tur: vt. ff. de hered. instit. l. 1. §. fin. z. ff. de leg. ij. l. vnum ex. §. fin. z. ff. de leg. iij. l. xi. §. ij. §. hęc verba, z. l. pamphilo: immodico, q; melius fungitur officio suo, qui dicit se scire, q̄z qui per va/
2 rios circuitus, z ambages hoc idem exprimeret, circumlocu/ tiones enim, z ambages vitandę sunt, z medulla negocij com/ plectenda, arg. C. de precib. imp. offer. l. fin. ¶ Item scire non po test, nisi interfuerit, z viderit, ergo dicendo se scire vtrumq; di/ cere videtur, sine quo scire non potest vt. ff. de iurisd. om. iud. l. 3.

& de irin.act.que priua.l.veteres, & ff.si vsufr.peta.l.1. ¶ Item ista duo, sc3 interesse, & videre cum hoc tertio, sc3 scire consequentiam habent, vt probatum est: ergo vno dicto, & reliquum dicitur, & vno probato & reliquum probatur, vt.C.de inoffic.test.l. quoniam, & infra.q̄ cum eo.in princ.&.C.de testam.l.non codicillum, preter hec aliud occurrit, sc3 iusiurandi religio, p quam credendum est ita fore, vt testis asserit: vt.C.ad.l.iul.repetund. l.fi.&.ff.de re.iud.l.post rem, ad hoc quoq3 illud magis accedit,
3 q̄ testis scientie causam allegare non cogitur sicut nec iudex scientie, vt in auth.iusiur.q̄ prestaretur ab his, & in auth.vt iud. non expect.fac.iussio.&.C.de petit.hered.l.cogi.his quoq3 fortiter consonare videtur, sc3 q̄ iudex simpliciter potest recusari, arg.C.de iudic.l.apertissimi & arg.ff.ad treb.l.quia poterit, &.l. sed et si alia, sed & iuri competenti simpliciter renunciari arg.C. quan.mul.tut.offic.l.fin.simile.C.d anna.exc.l.fin.&.ff.de tutel. l.iij.§.fin.alias.l.fin.nempe non enim scientie qualitas sed ipsa est inspicienda arg.ff.de edelit.edic.l.1.§.causa &.C.de donat. que sub.mo.l.fin.&.ff.de constit.pecu.l.promissa, in fi. Immo plus facit si dicat se simpliciter scire, quam si exprimeret causas, simpliciter enim scientie expressio omnem scientiam demonstrare videtur arg.ff.de euictio.l.qui libertatis &.ff.de leg.prest.l.1.

EXADVERSO

¶ EXADVERSO respondetur q̄ tale testimonium de iure nullum sit, quia causam scientie non allegat, arg.ff.comu.pred.l.inter &.ff.de verb.obl.l.ista stipulatio &.ff.loca.l.si merces, &.ff.d lib.cau.l.si pariter, simpliciter enim testimonium sine causarum expressione ipso iure non valet vt.C.de testib.l.solam, &.C.d trans fact.l.interpositas & in auth.vt cum de appell.cognos.§.aliud. ff.mand.l.seu &.C.de pred.cur.l.1.fidem enim iudicis non potest facere simpliciter testimonium, quia vere cause que congrue
4 re debet, non congruit vt.ff.de testib.l.iij.circa princ.&.l.ob causam.§.si testes, & in auth.de fi.instr.§.si vero & in auth.d testib. §.1.immo testimonium simpliciter dicens, dicere non videtur, cum iudicem certum non faciat, arg.ff.de eden.l.vbi &.ff.de interrog.actio.l.de etate.§.nihil, & in auth.vt cū de appell.cogn. §.fin.nempe suspitiosum est tale testimonium ex modo loquendi, vt.ff.de questio.l.de minore. ¶ Item quia eundem sermonē continet, vt.ff.de testib.l.iij. ¶ Item quia illicitum est in genere, q̄ liceret per speciem vt.ff.siqui.cautio.l.sed et si.§.quesitum, & ff de acquir.hered.l.siquis.§.iussus, &.ff. q̄ cuiusq3 vniuers.l. item.§.1. Preter hec valere non debet, quia occasionem inducit exempli, si enim causam testis dicere non compelleretur, quilibet veniret & diceret ego scio, & falsitas sic in iudicijs cōmitte

retur, arg. C. de probatio. l. exemplo & ff. de iur. iu. l. ij. in princ. & instit. de test. militi. §. inter. Alia ratione non valet, quia cōtra formam testificandi functus est officio suo, debuit enim dicere se interfuisse, & vidisse, vt l. at. tb. de hered. & falc. §. huic & in auth. de fin. instru. §. 1. & ij. & §. oportet, & C. de testib. l. 1. & l. testium, si ergo non vt debuit sicut probatū est, protulit testimonium, apparet ipsum nullius esse momenti vt. C. de fin. & iu. bas. fisc. l. 1. & ij. lib. x. & ff. de cap. & postlim. re. l. iij. §. in bello & ff. de condit. ob. tur. cau. l. ij. vbi enim aliquid de forma vel de solemnitate negocij prætermittitur, quicquid factum fuerit, irritatur vt. C. de appell. l. nom. & C. de fideicomm. l. si veritas & in auth. de fide. instru. §. & hoc. Nec enim quędam adesse, ex his q̄ ij debēt suf ficit, si quędam defuerint, vt. ff. de testam. l. si vnus, & ff. famil. herc. l. in hoc & ff. de transf. l. cum hi. §. si pr&ętor. Nec obstat q̄ forte non fuerunt requisiti, cum enim in toto negocio se dicturos veritatem, iurauit, requisitionem expectare non debent, cum hoc semper prę oculis habere debeant vt. C. de in empb. l. ij. & ff. de offic. proconsl. l. nequicq̄. §. fi. & C. de legi. l. iiij. §. fin.

SOLVTIO

VIDETVR mihi sine preiuditio melioris sententię fore distinguendum, vtrum ne fuerint testes de causa scientię a iudice requisiti vel non, siquidem requisiti fuerint, & non responderint, vel idem repetierint tanq̄ suspecti, repellatur eorum testimonium, si vero non fuerint requisiti, sufficiant si dicant se scire, argu. ff. de testib. l. 3. & l. verba epistolę & ff. de no. oper. nunc. l. de pupill. §. qui opus & ff. de dam. infec. l. 4. §. hęc.

QVÆSTIO LXXVII.

77 AN BONA ACQVISITA PER MONACHVM, *qui aufugit à primo monasterio et in alium se transtulit. Acquirātur primo, à quo recessit, An secundo, in quo mortuus est.*

HENRICVS de Guarda monachus fugitiuus per ignorantiam canonizatus est in ecclesia sancti Saluatoris, & ibi de operibus suis multa lucratus est, vel ex re. ecclesię, tandem decessit. Nūc Bobiense monasterium, vnde ipse fugitiuus recessit, vēdicat totū q̄ acquisiuit tanq̄ ppriū. Quęrit, qd iuris sit, proponitur rei vendicatio, vel vtilis.

QVOD DEBEAT

¶ QVOD illo totū, q̄ acquisiuit Bobiēsi d3eat monasterio appli cari. Inprimus illa rōne ꝓbatur, qa illi⁹ fuit monachus, nec eē desyt, ergo et tanq̄ seruus domino, omnia acquisiuit, monachus enim nihil suum habere potest, arg. ff. de acq. re. dom. l. acquiri/ tur, & instit. per quas pso. nob. acq. & C. de sacr. sanct. eccl. auth.
1 ingressi. Nec obstat q̄ transiuit ad aliud monasterium, cū hoc prohibitum sit, vt in auth. de monach. §. si vero relinquens? est enim in culpa posterius monasterium, cur sibi incognitum rece pit, vt. C. de agric. & cens. l. seruos lib. xi. & C. de colon. illir. l. pr. lib. xi. cum omnes scire debent, q̄ suum non est ad alium perti/ nere, & sic tanq̄ inuasores puniuntur, vt. C. vn. vi. l. cum quere batur. ¶ Item culpa est immiscere se rei ad se non pertinenti, vt ff. de regul. iur. l. culpa. ex eo q̄ male se gessit, non debet quicq̄ assequi, vt. ff. de furt. l. itaq; fullo. ¶ Item quia nemo ambigit illum esse malefidei possessorem, qui contra legū interdicta mer catur, ergo & monasterium cum malefidei possessore contra leges, vt probatum est, recepit, licet ignorans alienum monachu3, vt C. de agricol. & cens. l. quam a domini lib. xi. & C. de Sacr. sanct.
2 Eccl. l. iubemus. ff. de publ. actio. l. cū sponsus, nihil igit̄ tanq̄ malefidei possessor potest acquirere: vt. C. de rei vendic. l. 1. & ff. de acq. poss. l. 1. & l. item acquirimus. Alia ratione secundo nō potuit acquirere, sc3 quia putabatur esse monachus, & non erat ergo potius veritate inspecta priori monasterio, & non secundo quesiuit, vt. ff. de acquir. re. dom. l. liber homo, & l. homo liber, & ff. de vsur. l. celsus in princ. & ff. de test. tut. l. siquis tutor. & ff. de milit. test. l. neq; §. 1. vbiq; enim fere opinione repulsa sequen da est veritas, arg. ff. de acquir. her. l. cum quidam. §. 1. & ff. ad l. aquil. scientiam, & instit. §. sed siquis rem suam. ¶ Item Hen ricus Ecclesiȩ sancti Saluatoris voluit acquirere, tanq̄ cano/ nicus, igitur cum non esset, acquirere non potuit, arg. ff. de he/ red. instit. l. si pater, & C. de ingen. ma. l. 1. & C. d donat. an. nupt. l. ea. Ex his ergo apparet, q̄ secundo monasterio nihil acqui/ rere potuit, acquisiuit igitur primo, cui acquirere potuit, argu.
3 ff. de auto. tut. l. si seruus, & ff. de acquir. & dom. l. qui bona fide. & instit. de stip. seruo. §. fi. Sed, si vis audire rationem vnam, arguc. quibus resisti non potest, omnia in regimine primȩ sunt applicanda ecclesiȩ statim, nam prioris Ecclesiȩ fuit vere & iu/ re monachus, secundȩ falso, & falsus monachus, immo potius nullus: ergo propria debet obtinere, qui potiora, & meliora iu/ ra allegat, arg. ff. de edic. diui. adr. toll. l. fin. & ff. depos. l. bona fi deo, & instit. de offic. iudic. §. sed si. Nec obstat de seruo ab alio bona fide possesso, illud enim non istud est vetitu3, s3 permissu3

q̃ facile non poteſt dignoſci liber homo a ſeruo, iſtud quoq; nõ obſtat quod de homine bona fide poſſeſſo obijcitur, quia illõ receptum eſt propter nimiam emendorum hominum frequentiã, quia vt dixi, non facile liber a ſeruo diſcernitur, vel locum habet in eo, in quo alius ius non habet, vel q̃ melius eſt, iſtud eſt veritum illud autem non eſt vetitum, ſed permiſſum: vel q̃ adhuc eſt potentius refert multum: vtrũ liber homo detineatur tanq̃ ſeruus: & bona fide an vero tanq̃ liber ſed ſicut filius vel alterius iuri ſubiectus. In primo caſu acquiritur bona fide poſſeſſori ex duabus cauſis, in ſecundo ex nulla vt. ff. de vſucap. l. iuſta in princ. ¶ Item ratione exempli totum debet Bobienſi monaſterio applicari vt ſic prælati a ſuſcipiendis alienis clericis arceantur, vt. C. de agric. & cenſ. l. ſeruos lib. xi. & ff. de pen. l. aut facta §. fin. & l. ſi quis. §. qui ab. & ff. depoſ. l. bona fides circa princ. Præter hęc quia Bobieñ monaſterio ſui abbatis negligentia Henricum monachum ad proprium ouile non reuertentem, non reuocando præiudicare non debet arg. ff. de fideicomm. l. hereſ. neq; & C. de fund. pact. l. ij. & C. vn. iu. l. meminerint.

EXADVERSO

¶ EXaduerſo reſpondetur Henricum beati Saluatoris Eccleſię potuiſſe acquirere, primo ad inſtar bonę fidei poſſ. ſerui alieni, & liberi hominis, vt inſtit. per qu. perſ. nob. acq. & ff. de acq. rer. dom. l. qui bona fide. Secundo, quia putatiuus, vnde vulgari opinione monachus, pro vero monacho debet, quantum ad ea,
4 quę intra geſſit, haberi, vt. ff. de offic. præto. l. barbarius, & inſtit. de teſta. §. ſed cum & ff. de regul. iur. l. bona fides, tandem pleruq; pro vero ponitur, q̃ ad vulgarem opinionem infertur: vt ff. ad macedo. l. ſi filius, & ff. de public. action. l. ſi ego. §. penult. Tertio ratione iuſtiſſimi erroris, nempe in alieni facti ignorantia tollerabilis eſt error, vt. ff. pro empto. l. q̃ vulgo. Quarto q̃ cum viuentem contempſerit, vel neglexerit, de bonis eius ipſo mortuo tractare non debet, vt. C. de lati. libert. toll. §. ſed ſcimus & C. de ſeru. expoſit. l. ij. & ff. pro derelic. l. fin. Quinto, qa Henrici & onera. & expenſę ad beati Saluatoris pertinebant Eccleſiam, ergo ad eam debent pertinere & commoda arg. ff. de reg.
5 iur. l. ſecundum, & C. de funer. l. fin. & C. de iu. dot. l. ſi mãcipia. Sexto quia non eſſet Bobienſis monaſterij abbas, contrarium poſtulaturus: ſi beato Saluatoris per Henricum aliquid depeririſſet arg. C. de ſolution. l. penult. & C. ſi cert. peta. l. 1. Septimo, quia totum quod in hac ſecunda Eccleſia acquiſiuit intuitu Eccleſię, & contemplatione, videtur in eum collocatũ vt. ff. de leg. annu. l. annuum. §. 1. &. ff de vſufr. l. ſi ſerui. l. ſed et ſi, & ff. de pet. her. l. quęritur. Octauo quia præſumitur a priori mona-

sterio legitime separatus, cum longo silentio non fuerit reuocatus, ex tempore enim præsumitur aliquid esse, vel non esse factū arg. ff. de vsur. l. cum de in rem verso 7, C. de pet. her. l. si filius 7 de priuil. credito. l. si creditores. Nono quia in fraudem tacuisse creditur vt. C. de remiss. pign. l. 1. 7. ij. 7. l. si hipothecas, 7. C. ad Velleia. l. sed fine. Decimo loco illud pro conclusione ponatur, q in auth. dicitur, q si monachus de monasterio ad monasterium transierit res, quas habuit tempore, quo primum monasterium reliquit, primo competunt monasterio vt in auth. de Episco. §. si monachus, ac si aperte dicat reliqua postea quę fuerūt competunt posteriori: nam q de vno negatur 7c.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sententię distinguendū vt cum Henricus in secundo monasterio factus fuit minister, an non, nec non interest, vnde acquisierit, vtrum ex re istius Ecclesię seu monasterij, an opera sua tantum, an ex vtraq; in primo casu: totum dico q habuit Ecclesię acquisitum cui contemplatione in vniuersum adeptum videtur, vt in auth. de Eccl. tit. §. interdum, 7. ff. de annu. leg. l. annua, in secundo siquid acquisiuit ex re, vel ex vtroq; idem est: vt. C. de rei vendic. l. sicut proponis: 7. C. arbitr. tut. l. iiij. si ex opera tantum minime ad instar vsuariũ: vt. ff. de vsu. 7 habita. l. per seruum.

QVÆSTIO LXXVIII.

78 AN VENDITOR AGAT CONTRA EMPTOREM absque restitutione pignorum, ubi eius procurator ad uendendum acceptis pignoribus habuit fidem de precio & aufugit.

IOANNES Martinum procuratorē ad libros suos distrahendos constituit, Martinus libris distractis 7 pro precio pignoribus receptis aufugit. Nunc ab emptore Joannes precium petit, Emptor Joanni pignorum compensationem opponit. Quęritur, quid iuris sit, proponitur vtilis ex vēdito, vt. ff. de action. emp. l. iulianus. §. si procurator.

QVOD POSSIT

¶ QVOD possit agere Joānes nulla sibi facienda pignoris compēsatione, In primis ea ratione videtur posse probari, scz quia

Martinus procurator fines mandati excessit, istud enim mãdatum certam formam habuit, cum igitur eam excesserit in ea nullum domino præiudicium generauit, arg. ff. Manda. l. 1. ⁊. 4. ⁊
1 ff. de contrah. empt. l. cum suo ⁊. ff. de reb. min. l. si prætor. Secundo, quia delictum procuratoris Joannem grauare non debet. l. nec. ff. de publica, ⁊. ff. si qui. ius dic. non obtemp. l. si procurator. Tertio quia non debet quis vlterius puniri, q̃ reperiatur delictum, ergo qui in nullo deliquit, puniendus non est arg. C. de pen. l. sancimus, ⁊. ff. de vulg. ⁊ pup. sub. l. fin. ⁊. ff. ad treb. l. Paulus ⁊. ff. de his quib. vt indig. l. heres qui. Quarto, quia bonum, ⁊ fidum eum existimauit arg. ff. commod. l. argentum ⁊. ff. de pign. act. l. si seruos. ff. mando. l. inter. §. sedecim. Quinto quia sufficit, si actio emptori contra procuratorem cedat, arg. ff. depos. l. si is ⁊. ff. de action. emp. l. si ea res, ⁊. ff. si quadru. pau. fec. dic. l. 1. §. fin. Sexto, quia pignus debitori perit, non creditori, vt. C. de pignor. act. l. pign⁹, ⁊. ff. de fideiuss. l. amissi. Septimo, quia sibi debet imputare, qui tali dedit, cum videre debuit,
2 cui daret maxime, cum dare non teneretur, vt. ff. de regul. iur. l. qui cum, alio ⁊. ff. de cap. dimin. l. 2. §. hi. Octauo, quia nihil ad venditorem ex procuratoris dolo peruenit, arg. C. ne. ex delic. defunct. here. ⁊. ff. quę in fra. cred. l. ait prętor. §. ait ⁊. ff. de tributo. l. iiij.

EX ADVERSO

¶ EX aduerso respondet emptor se non teneri ad prętium, nisi ⁊ pignoris habeatur extimatio dati procuratori. In primis illa ratione, quia hoc ei mandatum videtur arg. ff. de instito. l. cuicũq; §. sed ei, ⁊. ff. de procur. l. ad rem. l. ad legatum, pignoris enim obligatio sequela est principalis obligationis igitur principali concesso accessorium quoq; intelligitur concessum, arg. ff. de instito. l. si quis in princ. ⁊. ff. de legat. 3. l. pedius, ⁊. ff. cõmod. l. sit. §. adeo, si ita, vt probatum est, hoc ei mandatum tacite videtur, ergo dolus, vel desidia ipsius mandatori præiudicabit, vt. ff. furt. aduersus, na. l. 1. ⁊. ff. de liber. cau. l. non solum, ⁊. ff. de tributo. l. procuratoris, ⁊. ff. cõmod. l. sicut. §. 1. ⁊. l. eum, qui, ⁊. l. simei, nec actori concessum est, quia negligens fuit in eligendo procuratorem arg. ff. de negoc. gest. l. man. §. fin. ⁊. ff. pro socio. l. de illo, ⁊. ff. l. aquil. l. si seruus. §. si for. ⁊. ff. de prescr. verb. l. apud labeonem. ¶ Item alia ratione, quia ipse venditor videtur contrahere, cum per alium contrahit, ergo ⁊ delinquere, vt. ff. de lib. cau. l. non solum. §. 1. ⁊ in auth. vt iudic. si quo, suffr. §. cos, ratũ enim debet habere, q̈ cum procuratore gestum est mandato domini, ne alioquin decipiantur contrahentes, arg. C. de his qui, ven. eta. l. 1. Nec obstat q̈ fidelem existimauit, cum aut nõ sic, aut pro sic,

aut pro sic, existimare nõ debuit, immo debuit malum & infidelem credere eum, cum reus talis fuerit, q ex facto presenti conuincitur arg. in auth. de testib. & ea que. §. virum. C. de proba:. l. 3. l. cum te. Est quoq; alia fortior ratio, quare ex facto sui procuratoris teneri debeat, quia ipse procurator conueniri non potest cum aufugerit, arg. in auth. de fideiussor. §. 1. & ff. mand. l. si procurator in princ. Preter hec: fortius Joanni resistit, quia ex sui procuratoris contractu debet ei agenti compensatio opponi, licet aliter non deberet, nec posset couenniri arg. ff. de compẽs. l. si cum filio & ff. si cert. pet. l. si cum fundus, in fin. & ff. de neg. gest. l. ait. §. pupillus.

SOLVTIO, ET DISTINCTIO.

In hac questione multis modis posset distingui, In primis vtrum venditor eum talem sciebat, an etiã ignorabat, vt in primo casu compensetur ei. In secundo nequaq;, vt. ff. de pignor. act. l. si seruos, & ff. mand. l. inter. §. sed cum. Secundo vtrum agat, an conueniatur, si agat, compensetur ei, alioquin minime vt. ff. de neg. gest. l. ait. §. pup. & ff. de compensat. l. si eum. Tertio vtrum procurator sit presens, & soluendo in primo casu non compensetur Joanni, sed agat emptor contra dolosum, in secundo cõpensatio opponatur, vt in auth. de fideiuss. §. 1. &. ff. mãd. l. si procurator in princ. Quarto vtrum ex dolo procuratoris peruenerit aliquid ad Joannem, vel nõ, vt si peruenerit, teneatur, alioquin minime, arg. ff. que in fra. l. ait. §. ait. ff. q met. cau. l. illud. §. q diximus. Quinto vtrum, ne antea talis existimationis, an vero bone vite & conditionis fuerit vt in primo casu obijciatur, in scdo minime, vt. C. de edil. act. l. si apd, & ff. cõmod. l. argentum. Sexta mihi placet distinctio, vt distinguamus; Utrum solius Joãnis fuerit procurator, an quasi mediator fuerit vtriusq;, in primo casu teneatur Joannes, In secundo non nisi forte aliquid ad eum peruenisset, vt. ff. commod. l. sicut. §. eũ qui & ff. fur. aduer. nau. l. 1. & ff. de prescr. verb. apud labeonem in fin. & l. 1: & idem, Siqd deest in hac q. vel circa allegationes, vel circa decisiones. Sol. in. q. mediatoris, aduocatus.

QVÆSTIO LXXIX.

79 AN LOCANS FVNDVM PRO CERTA MENSVra frumenti, ea postea per statutum diminuta possit à conductore petere secundum primam mensuram.

LVCIVS Titius fundum suum Meuio locauit sub certa mensura frumenti, contingit postea, quod per consules, vel potestatem mensura minorata est, pena etiam fuit apposita, ne quis ad priorem metiretur de cetero mensuram. Nunc Lucius Titius modiũ prioris mensurę postulans a Meuio exceptione repellitur dicente, se non ad priorem de cetero, sed ad posteriorem teneri mensuram. Quęritur, quid iuris sit, proponitur actio ex locato.

QVOD POSSIT

QVOD Titius ad prioris mensurę modiationem cum effectu agere possit, probabiliter videtur posse probari. In primis ciuitatis statutum ad futuros dumtaxat contractus debet pertinere, non autem ad pristinos reuocari, vt. C. de leg. l. leges, vt
1 C. de fi. instr. l. contractus & in auth. vt cum de app. cog. in princ. Secundo quia non est, quod in ciuitate fit, sed quid fieri debeat, inspiciendum vt. ff. de offic. pref. l. si licet; in nouis enim constituendis euidens debet esse vtilitas, vt recedatur ab eo iure, quod ęquum, visum est, vt. ff. de leg. l. in rebus. Tertio, quia mensurę augumentum ei non obesset, vt. ff. de dam. infec. l. damni. § si is qui, ergo nec diminutio prodesse debet, arg. ff. de regul. iur. l. 1. vt parilitas, quę seruari debet, seruetur, arg. vt. C. de rescind. vend. l. ratas & C. de testib. l. si quis. Quarto, quia mutato statu mensurę & ipsa quoque mutata intelligitur, & alia effecta, vt. ff. de solution. l. qui res. §. aream, igitur non tenetur locator Titius accipere eam quia non potest aliud pro alio regulariter solui inuito creditore, vt instit. quib. re contrahit, & C. de sol. l. cum a quo & C. de fabricens. l. prima, lib. xi.

EXADVERSO.

LVCIO econtra respondet Meuius dicens se ad pristinam mensuram non teneri propter nouam & inopinatam causam, quę superuenit, vt. C. de procur. l. procurator & C. si sep. in integ. restit. post. l. quamquam. Secũdo dicit se debere absolui propter potestatis consilium, & preceptum, arg. ff. de aqu. plu. arc. l. quęcumque & l. insulam. §. efferis, & ff. de re milit. l. iij. l. ait. §. ij. Tertio propter
2 pter vniuersitatis statutum, & consuetudinẽ nec enim licet membra a capite recedere, vt. C. qui long. cons. l. 1. & ff. de testib. l. iij. §. fin. Quarto propter pręsentis non pręteriti temporis faciendam extimationem, arg. ff. de an. & arg. leg. l. cum certum, & ff. ad. l. rhod. de iac. l. ij. §. pretor, & C. de adm. tut. l. quotiens, maxime ratione, quia obligatio dationem recipit per singulos annos

vnde non initium obligationis, sed cuiusq; anni inspiciendum est vt. C. de prescript. 30. ann. l. cum notissimi. §. in his. Quinto qa penę sunt molliendę, potius q̃ exasperandę, vt. ff. de pen. l. interpretatione arg. ff. eo. l. si pręses, & maxime in quantitatib' vt semper, q̃ minimum est, sequamur vt ff. de verb. obl. l. inter. §. ij. Sexto quia locator potuit & debuit preuidere vt. ff. de mi nor. 25. ann. l. sed & si. §. ferię. ne alioqn plus iuris habeant stul ti, q̃ periti, vt. ff. q̃ vi aut, clam. l. si seruus & ff. ad. l. aquil. l. idē iuris. l. ob id. Septimo, quia tacita intelligitur inesse cōditio, si in eodem statu durauerit, arg. ff. si quis, do. §. 1. Octauo quia de iuris fictione eadem mensura intelligitur, cum in eius locum successerit arg. ff. de iudic. l. proponebatur, & ff. de seru. Vrban. pręd. l. seruitutes. §. 1.

SOLVTIO

¶ DOMINVS B. pro Actore pronunciat, in qua sententia ego sum vt. ff. si cert. peta. l. iiij. & ff. de verb. ob. l. si fili' si quid in hac questione circa disputationem, vel decisionem deest, sol. in causa pysanorum poterit inuenire.

QVÆSTIO. LXXX

80 AN BONA TRANSLATA IN ECCLESIAM *inchoata præscriptione contra priuatum Dominum de fendi possint priuilegio quadragennariæ prescriptionis ecclesiæ competenti.*

CONTRA Lucium Titium cum triennalis esset incohata pręscriptio, sua in Ecclesiā contulit, quę ritur nunc cum triennalis sit cōsumpta pręscriptio, & nunquid hac triennali pręscriptione possit submo ueri Ecclesia an vero quadragenuali sit opus pręscriptione. Vnde proponit Ecclesia rei vendicationem.

QVOD COMPETAT

¶ QVOD effectu sibi competat, In primis ea ratione intendit sc; quia contra Ecclesiam quadragennalis non triēnalis est in troducta pręscriptio dūptaxat, vt. C. de sacr. sanct. Eccl. Auth. quas actiones. Secundo, quia non secundum pręteritum tē pus, sed secundum pręsens introducta est pręscriptio, arg. ff. d

bis qui deiec. vel effud.l.si vero.&.ff.de aut.tu.l.cum certum. Tertio, quia vtraq; tempora continuare intendit, ergo cū sua causa continuare debet, arg.ff.de acqui.poss.l.Pomponius.§.1 &.C.de præscript.xxx.anno.l.cum notissimi.§.1. Quarto quia mutato statu personæ, etiam rerū mutari debet, arg.ff. de solu.
2 l.cum quis sibi in princ. Quinto loco fortissima ratio succedit scz quia in auth.simpliciter dicitur quadrigennalis præscriptio contra ecclesiam locum habere, nec adijcitur, quando incboata sit, & siue antea, siue postea q̄ȝ ad ecclesiaȝ res peruenerit, arg. ff.de seruit.vrb.pred.l.si seruitus nec enim erat legis latori difficile, si contrarium voluisset apertius disponere vt. C. de caduc.toll.l.1.§.penult. Sexto, quia deuenit in eum casum, a q̄ non posset incipere: vt.ff.de iudic.l.si a me &.ff.de his quę p̄ nō scrip.hab.l.iij. Septimo quia plus iuris debet habere ecclesia suo vtens priuilegio, q̄ȝ is, cui successit, vt.C.de præscr. 30.āno. l.sicut, &.ff.de vsucap.l.cum quidam.§.si debitores. Octauo quia præscriptiones omnes odiosę sunt & non iuuandę, vt.ff.de lib.& posth.l.cum quidam.

EX ADVERSO.

¶ EX aduerso respondetur ecclesię, scz quia eo iure vti debet, q̄ priuatus, ergo eadem remouetur præscriptione argu.ff.de iudic.l. heres.§.si is qui &.ff.de vsucap.l.cum quidam.§.fiscus, &. ff.d̄ dam.infect.l.qui bona.§.penul.&.ff.de verb.obl.l.ij.nec enim q̄ in ius alterius succedit, plus iuris habere debet, q̄ȝ is, cui successit, vt.ff.de diuers.& temp.prescr.l.cum heres, &.ff.de condit. & dem.l.cui &.ff.quarum re.act.non da.l.1. Tertio quia præscriptio legitime incohata ex post facto vitiari nō debuit, vt.C.
4 de admin.tut.l.sancimus, &.ff.de itin.ac.que pri.l.1.§.fin.&.l.ij. Quarto, quia licet non potuerit ecclesiasticę rei præscriptio incohari incohata tamen valuit ꝯsumari vt.ff.de fun.dot.l.si fundus &.ff.de vsucapio.l.4.in princ. Quinto, quia possessor defensionem non actionem petit.& ideo pro eo potius iudicandū, vt.C.de eden.l.non est nouuȝ &.ff.de regul.iur.l.fauorabiliores. Sexto, quia in actoris iam esset potestate litem protelare si rem ecclesiasticam transferendo posset præscriptiones prolongare, vt instit.d̄ hereditā quę ab intest.§.post mortem.ff.de arb.l. ne in potestate. Septimo quia legitime incohatum superueniens priuilegium non debet infringere arg.ff.de excu.tut.l.iij.l.non tantum &.ff.de iu.immun.l.semper.§.hoc.

SOLVTIO.

¶ BVLG. & Io.pro actore ferunt sententiam idem P. Ugo contra Ego autem distinguo, vtrum modicum tempus supererat

ad præscriptionem implendam an non secundum, q distinguitur.ff.de vsucap.l.rerum.

QVÆSTIO LXXXI

SI AN HABENS DOMVM RVINOSAM CONVEniendo cum uicinis de eius demolitione pro Scutis centum. Si terremotu, uel aliter ceciderit, possit uicinos cogere ad centum soluenda.

LVCIVS cum haberet domuз ruinosam, de qua damnum verebantur vicini, promiserunt Centū dicto Lucio, vt eam dirueret, cum vero Lucius sequenti die eam diruere deberet per seipsam casu domus prædicta cecidit in ruinam sine damno vicinorum: Quæritur modo nunquid ex stipulatione vicini dicto Lucio teneantur, proponitur certi conditio ex stipulatu.

QVOD POSSIT

¶QVOD possit agere, videtur probabiliter, posse conuinci: In primis ea ratione, quia videtur extinxisse conditio, cum non steterit per eum qui implere debuit, quominus existeret vt. ff.de condit.instit.l.iij.z.l.sub.§.quotiens, z.l.siquis testator, z.l.mulier, z.l.fin. ¶ Item quia promissum adimpletum est, licet non ab eo.arg.ff.de verb.obl.l.cum seruus, z.ff.mand.l. si procuratro.§.manda.z.ff.de his quibus, vt indig. l. sororem nimirum referre non debet, a quo id fiat, sed an factum fuit vt.ff.de re.milit.l.iij.§.z.ff.de ritu nupt.l.palam, z.ff.de furt.l.ij.

EXADVERSO

¶EX aduerso respondetur stipulatorem ad agendum admitti nō posse, eo q conditionem stipulationis non impleuit, licet p eus non steterit, arg.ff.de cond.ob cau.l.fin. z.ff.loca. l. actio. l. ex conducto.§.item nihil enim interesse debet, vtruз non sit factū, q in stipulatione cōtinetur, an vero ab alio arg.ff.ad municip. l.Titio z.ff.de petit.her.l.siquis poss. z.ff.de tab.exhib.l.loc.§.
2 fin. ¶ Item quia non est dicendum factuз, q ex stipulatione nō sit factum arg.ff.de iur.in.l.non erit in fin. z.ff. de condit. z demonstr.l.ij.præter hęc lex diuina nemini præiudicat circa committendam contra se stipulationem igitur prodesse debet simile ff.de regul.iur.l.secundum.

SOLVTIO

MIHI videtur, vt quia de effectu excogitatum sit, promissores stipulatori non moranti in destructione debeant condemnari, vt. C. si mancip. ita fu. alie. l. fin. & ff. ad tertull. l. ij. siquid deest circa hunc articulum sollicitus disputator, sez in causa communis, & Canonicorum poterit inuenire.

QVÆSTIO LXXXII.

82 AN PROMITTENS TITIO CENTVM SI PER *triennium faceret moram, extra ciuitatē Bononiæ si Titius in eo triēnio per. L. dies interpolatos fuit Bononiæ, possit cogi ad soluendum.*

GAIVS Seius Lucio Titio promisit centū, si Lucius viueret per triennium & dummodo dictus Lucius in dicto triēnio Bononię moram non faceret, Titius conditionem adimplere volens ciuitate exiuit, quandoq; tamen in ciuitate per diem in septimana morā faciebat reuersus, & sic diebus singularibus Bononię per L. dies intra biennium in ciuitate permansit. Nūc termino finito Lucius Titius Gaium Seium ex stipulatu apposita certi conditione conuenire intendit, quasi existente cōditione. Gaius vero contradicit, quia conditio defecerit p mensem & vltra qui in ciuitate fuerit, Quęritur quid iuris sit.

QVOD POSSIT

QVOD Lucius Titius possit agere cum effectu, In primis sic videtur posse probari, Triennio vixit nec per mensem in Ciuitate stetit, ergo stipulationis conditio extitit, q triennio vixisset, non est quęstio, Quod autem per mensem in ciuitate nō stetisset, rationibus demonstratur: Pone namq; aliquē per interualla cepisse sepius, & desijsse possidere, nunquid erit locus continuationi minime, vt. ff. de vsuca. l. nunq̄ȝ. §. 1 §. vacuum. Itē pone q quis causa studendi pluribus interuallis computatis per decennium Bononię fuit, nunquid erit incola, nequaq̄ȝ, vt C. de incol. l. ij. lib. x. Item nunquid per mensem in Ciuitate stetit, quia in singulis mensibus per trienniū, venit? pręter hęc
1 nunquid manere videtur qui frequenter recedit? nunquā imo.

potius dicendus erit erro.vt.ff.de edil.edic.l.quis sit. ¶ Itẽ nõ ne cum dixit per mensem? de mense legitimo est intelligendum? Utiq3 arg.C.de his qui.ven.eta.impe.l.fin.& ff.pro soc.l.iij.§. de illo. ¶ Item venisse videtur, qui manendi voluntatem non habuit? minime: vt.ff.de capt.& postl.reu.l.cum nihil. Insto fortius adhuc, nunquid rediysse videtur? qui statim recessit? certe non, vt.ff.de re pud.l.iij. ¶ Item nunquid de continuo mense etiam non est intelligendum? nequaq̃3 immo cõtinuus est accipiendus sicut & actus, vt.ff.de verb.obl.l.continuus &.C.de dolo.l.fin.&.ff.de infamibus.l.genero.§.sed cũ. Nunquid duo vel plura imperfecta, vnum perfectum constituunt? non certe, vt.C.qui num.tutel.l.fin. Nunquid igitur a tenore verborũ3 recedemus cum alias manifestus non appareat sensus, stultũ3 esset vt.ff.de legib.l.non aliter, patet igitur, q per mensem in ciuitate non fuit, vel stetit nec stetisse videtur vllo modo, vt probatum est. Unde Gaius condemnandus est, vt conuincitur.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicitur, q cõditio defecit, vnde stipulator agẽs repellendus est, pone igitur a feneratore te in medio Januario pecuniam fenebrem recepisse soluendam infra mensem, non ne in medio Februario te ad computationẽ3 vocabit? Utiq3 sic ergo dimidiari mensem vnum faciunt. ¶ Item pone q feneratori decem debeas, non ne soluendo nunc quinq3 nunc alia q̃nq3
2 liberaberis? Utiq3 sic ergo particulares solutiones totius debiti afferunt liberationem, vt.ff.de cond.inde.l.si non sortem.§.sicut. ¶ Item pone q quis xxx annis prescripsit, nunquid vltima tamen dies computabitur, quo consumata est prescriptio? nequaq̃3 immo omnis, vt.ff.de minor.l.iij. pone insuper aliquẽ3 presente aduersario quinquennio prescripsisse, & illo abeunte & demum etiam illo reuerso per aliud quinquennium possedisse, non ne prescripsit decennio? vtiq3 vt.C.de vsucap.rem.for.l.vnica. ¶ Item quid refert per mensem continuum? an per totidem singulares dies in ciuitate fuerit? qui tñ dem prestant? certe in nihil vt.ff.si cert.pet.l.certum, &.C.de instit.& subst.l.si mater. Inde enim sequeretur inconueniens, quia iá posset stetisse in ciuitate per totum trienniũ3 exceptis xxxvi.diebus dempta vna die de singulis mensibus, & tamen non stetisset per mẽsem, quia non per integrum mensem, non etiam videtur Lucius in fraudem fecisse stipulationis? Utiq3 vnde sibi prodesse nõ debet, vt.ff.ad maced.l.4.&.l.ita. ¶ Item non ne plura imperfecta vnum perfectum faciunt? ita certe, vt.ff.de minor.xxv.án.l.nec non, &.C.de agric.& cens.l.cum scimus. ¶ Item nunquid licitum est secundario, & per obliquũ q principaliter, & directo

inueniretur prohibitũ? nequaq̃ arg. C. ne de sta. defunct. l. ij. & iij. & C. de vsur. rei iudic. l. iij. nonne quoq; vno prohibito prohibetur & aliud, per q̃ peruenitur ad id, q̃ prohibitum est? vtiq; arg. ff. de tutor. & cur. l. si rem. & ff. de leg. iij. l. cum quis. §. pen. Ex his ergo datur intelligi q̃ stipulationis conditio defecit, vnde Lucium a petitione constat repellendum.

SOLVTIO, ET DISTINCTIO.

¶ IN PRIMIS videtur posse distingui, qualiter ciuitatem frequentasset, vtrum per eam partem mensis, quę posset dici quota annalis, siquidem per eam partem, quę posset, dici quota, vt p septimanas pręiudicet sibi, si per quatuor septimanas licet interpolatas ibi steterit, alias nequaq;, vt. ff. de vsucap. l. Pomponius, Secundo vtrum necessitate compulsus hoc fecerit, quia frequenter in villa, in qua morabatur, Teutonici Bononiensium inimici veniebant ad capiendos Bononienses, quo enim casu sibi pręiudicat, an sponsanea voluntate ciuitatem intrauerit, quo casu defecit conditio vt. ff. de cond. & dem. l. si quis Tertio vtrum hoc fecerit, fraudolenter & maligne, an bona fide forte quia visitabat parentes, & amicos suos & filios ac vxorem notos & familiares. In primo casu non committatur stipulatio, in secundo vtiq;. Quid ergo? mihi videtur mensis appellatione secundum verborum rigorem continuum mensem significare nisi aliud manifeste dicatur, si igitur sine dolo malo taliter Lucius ciuitatem frequentauerit, vt videbitur incidisse in pactum, vnde Lucius cum effectu poterit exigere nõ obstãte hac exceptione. Cętera quę desunt ex superiori quęstione proxima & his quarum mentio habetur, ibi inuenire licebit.

QVÆSTIO LXXXIII.

83 AN RATIHABITIO PRINCIPIS CONVALIDET *transactionem factam super appellatione, quæ interponi non poterat.*

PRINCIPIS causam delegauit sine remedio appellationis, alter ex litigatoribus victus, nihilominus appellauit post appellationem transegit, Imperator post modum cum inter eos quęstio verteretur appellationem factam ratam habuit, hic queritur, vtrum ratihabitio retrobatur, vt p hoc videatur valuisse transactio vel non, proponitur actio in factum ex iudicato.

Quod

QVOD POSSIT

¶ QVOD in factum iudicati actio cum effectu locum possit habere, manifesta ratione probatur, sententia enim lata fuit, quę remedio appellationis non potuit suspendi, vt. ff. quis & a quo app. l. nec aliud allegatur, igitur ex ea cum effectu in factum iudicati actio intenditur, Nec obstat transactio, quę de iure non valuit vt. C. de transact. l. si causa: nimirum non remouetur quis propter transactionem vel quicquid aliud, cum illud de iure non valuerit vt. C. de repud. & absti. her. l. iij. & C. de remiss.
1 pign. l. debitum, & C. de capt. & postl. reuer. l. nec nos. Nec obstat quod obijcitur ratihabitio, illa enim non trahitur retro. ¶ Itē sententia statim de iure non valuit, si appellatio statim fuit inutilis, ergo & per rescriptum principis sententia non valuit infirmari vt. C. de erro. aduoca. l. sententijs, & C. quę sent. rescin. nō poss. l. ij. & fin. nec appellatio confirmari, & circa hunc articulum in inferiori proxima questione plenius inuenies disputatū pręter hec imperialis cōstitutio nō respicit retro, nisi hoc princeps disposuerit, ergo multominus confirmatio vt. C. de leg. l. leges, & C. de fide instru. l. comparationes.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicitur transactionem valere, & ideo actionem in factum exceptione posse elidi, In primis valet quia ratihabitio retrotrahitur, vt. C. ad macedo. l. fi. & C. d. donat. int. & vx. l. donatio. ¶ Item quia aliter confirmatio, non esset allatura emolumentum, arg. ff. de leg. 1. l. si quando & ff. ad municip. l. 1. ¶ Item quia lites odiosę sunt, & ob id non iuuandę, arg. C. de transact. l. factis, & ff. de lib. & postb. l. cum quidam, pręter hęc, quia ratihabitio simpliciter facta commune tempus complectitur, arg. C. de diuer. rescr. l. falso & C. de pen. l. seruus. ¶ Itē quia rescripta imperialia sunt plenius interpretanda arg. C. de cōstit. princ. l. fin. & si poneretur sine pręiuditio, quod transactio non vale
2 ret, tamen propter ipsam repellendus esset, contractus enim alias inutilis est ad repellendum contrahentes, arg. ff. de adopt. l. post mortem, & ff. de seruitu. rust. pręd. l. per fundum. ¶ Item remouendus est dolo exceptione, siue transactionis, argu. ff. de pact. l. & suum: §. vlt.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur distinguendum, vtrum, quando Imperator appellationem confirmauit, sciebat transactionem interpositam, an etiam ignorabat, si sciebat trahitur retro ratihabitio, & confirmetur transactio, si ignorabat nulla erit transactio valente

imposterum appellatione, vt. C. qui adm. ad bon. poss. l. bonoꝝ z. ff. de offic. pręto. l. barbarius.

QVÆSTIO LXXXIIII.

84 AN MONASTERIVM AB EPISCOPO EXEMptum ut nil præstare teneretur nisi uoluntariæ: dando annuum quid per annos 40. possit postea allegare priuilegiũ exeptionis suæ.

QVODDAM Monasterium priuilegio exemptuꝫ fuit a potestate sui episcopi tali tenore, vt nunquã pręstaret episcopo, nisi ꝙ sponte vellet procedente tempore, z bene per xl. annos adminus monasterium quoddam annuum pręstitit, ꝙ forte antea pręstabat per procuratorem transactis sic decimum xl. annis, monasterium vult vti priuilegio suo, z nihil vult pręstare, Episcopus vero petit ex debito, ꝙ perscripsit hoc ius. Quęritur, quid iuris sit, proponit Episcopus vtilem conditionem vel iudicis officium.

QVOD POSSIT

QVOD possit Episcopus agere cum effectu euidente ratione videtur posse probari, z hoc imprimis qa omne ius tollitur pręscriptione xxx. vel xl. annorum vt. C. de pręscr. xxx. anno. l. omnis ergo z priuilegium. Item quia sponte pręstando videtur renunciare priuilegio, arg. C. dom. iu. de imp. l. ij. Itẽ renũciatum videtur propter temporis diuturnitatem vt. ff. de vsucap.
1 l. cum qui. Nec obstat ꝙ forte non possit a monachis priuilegio renunciari, dicimus enim, ꝙ licet non expressum, tacite tamẽ renunciare potest non vtendo simile. ff. de procurat. l. filius. §. veterani, Pręter hęc non sufficit priuilegium esse impetratum, nisi allegatum fuerit, arg. C. de pręscr. xxx. anno. l. sicut, immo dicimus, ꝙ expirat non vtendo, sicut lex, vt in auth. quib. mod. nat. effic. leg. §. fin. coll. vij. z seruitus vt. C. de seruitu. l. sicut. Ex his patenter ostenditur, ꝙ monasterium videatur renunciasse priuilegio, non ergo poterit ad id redire, argu. ff. de procurat. l. qui procurator. §. 1.

EXADVERSO

EXADVERSO respondetur monasterium posse vti priuilegio, ꝙ enim dicitur cõmune ius tollitur pręscriptione 30. ãnorũ

de iure agendi non de iure excipiendi dictũ est, & C. de nõ num. pecu. l. affeuerario, quid enim, si per antiquos annos xl. tibi elemosinam ad hostium meum dederim? nunquid poteris de iure debitum exigere? absit, sic ergo nec hoc, pręsumitur enim, quod monasterium caritatiue pręstiterit, ergo pręscriptio locum non habet, arg. C. de seruit. l. 1. & C. de pręscr. xxx. anno. l. male. Itẽ iuxta tenorem priuilegij pręsumitur monasterium pręstitisse, id est sponte ergo non videtur priuilegio renunciasse, vt. ff. de liber. & posthu. vel exh. l. cum quidam, ad hęc pręsumenda monasterij fauoris causa, & quia pręscriptiones sunt odiosę, iuuari non
2 debent vt. C. de annа. except. l. fin. ¶ Item pręsumendũ est hoc est sc3 iuxta tenorẽ priuilegij pręstiterit, religione atq3 industria personę, non enim de abbate ministro ac religioso credendum est quod voluerit derogare priuilegio ecclesię, quod de officio sibi commisso seruare cogitur, hoc pręstiterit, immo potius tenore rescripti, sc3 sponte, arg. ff. qui & aduer. quos. l. sed adhuc occurrit ratio mera, constat enim hanc pręstationem fore indebitam, igitur aut abbas sponte pręstitit, eam, sc3 sciens nõ teneri, aut ignorans, sc3 credens se fore obligatum, aut dubitabat, in primo casu omnino tutus est, quia secundum tenorem rescripti pręstitit, vt dictum est, in secundo cum liqueat de indebito pręstatiõ
3 diuturna non constituit obligationem in posterũ arg. C. de pact. l. si certis & ff. de oper. liberet. l. operas, sicut enim tempus non est modus tollendę obligationis, ita & multo minus constituendę cum fauorabiliter sit causa liberandi, quam obligandi vt. ff. de action. & oblig. l. arrianus, & maxime quia donationem recipit per singulos annos, vt. C. de pręscript. xxx. anno. l. cum notissimi. §. in his nec habet hoc ius perpetuam, & continuam causam, arg. ff. de seruitu. vrb. pręd. l. foramen. Idem dicendum in hoc casu, tertio quia dubius habetur pro ignorante vt. C. de condi.
4 indeb. l. vlt. Ex his ergo luce clara cõstat, quia nunquam tacite sic potest videri renunciasse priuilegio sed nec expressim, ergo nullo modo, quia delictum personę non debet &c.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur abbatem hunc a petitione Episcopi absoluendum, quia potius secundum ius commune, & hospitalitatis causa, quam hominibus debet, videtur eum recepisse, quam quod iuri monasterij voluerit derogare.

QVÆSTIO LXXXV,

86 AN INSTITVTIO GENERALI FACTA A PAtre instituente filios suos heredes includat filias fœminas dotatas stante consuetudine, quòd non succedant.

CONSVETVDO erat in prouincia, ne filię a patribus dotatę vllam fratribus de paterna hęreditate mouerent quęstionem, etiam si non forent a patribus institutę, Decessit quidam filius relictis filijs, & filiabus dotatis, & testamentum fecit in hunc modū filios meos mihi heredes instituo, nunc filia tanq̃ instituta conferendo dotem succedere vult. Quęritur, quid iuris sit, ꝓponitur petitio hęreditatis.

QVOD POSSIT

¶ QVOD possit eam cum effectu intentare, satis videtur expedi
1 tum, quia filij appellatione, & filia continetur vt. ff. de leg. ij. l. si ita scriptum, & ff. de leg. iij. l. Lucius. §. quęsitū masculus ni. ni. sexus tanq̃ dignior femininum in se continet vt. ff. d leg. ij. l. qui duos. ¶ Item lex significatione istorum verborum hoc inducit vt appellatione filij etiam filia contineatur, ergo ab ea non est recedendum, nisi cum appareat testatorem voluisse contrarium, vt. ff. de leg iij. l. non aliter, & l. Lucius. §. quartum. ¶ Item verba non sunt ambigua ergo non est necessaria interpretatio vo-
2 luntatis, vt. ff. de leg. iij. l. ille, aut ille preter hęc institutiones fauorabiliores sunt ergo iuuandę, vt. ff. de lib. & posthu. l. cum quidam, sic ergo debemus interpretari vt potius valeat institutio, q̃ euanescat, vt. ff. de reb. dub. l. quotiens. ¶ Item hęc consuetudo odiosa est nullo ergo modo prorogãda vt. C. de lib. preteri. l. maximum.

EXADVERSO.

¶ EX aduerso respondetur, ꝙ non debet admitti, sc3, quia iuxta consuetudinem regionis presumenda est voluntas testatoris, cum ergo ex consuetudine filie non succedant, instituendo filios filias preterisse videtur, arg. ff. d leg. iij. l. nummis. & ff. de regu. iu. l. semper. ¶ Item filios instituit, non ergo filie admittentur,
3 non enim semper sub masculino femininum continetur, vt. ff. de regul. iur. l. semper, & de vent. in poss. mitt. l. 1. ¶ Ite3 presumenda est voluntas, ex eo, ꝙ testator talem sciuit ꝯsuetudinem arg. ff. de iudic; &, sed & si, §. 1. & ff. de vsu. & habit. l. plenum. §. qq̃tij. ¶ Item in ambiguo non est verisimile, ꝙ eã voluerit instituere

quam a sua domo separauit, preter hec, ista duo inter se non pa/tiuntur, vt dotata sit, & admittatur ad paternam hereditatem, si ergo paternum elegit reliquum remouisse videtur non est er/go presumendum, vt id fieri voluerit, q remouit, nisi manifeste
4 & expressius hoc manifestauerit, argum. ff. de leg. ij. l. si quis in l. quid ergo.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur in hoc ambiguo potius psumendum institu/tionem factam esse arg. ff. de lib. & posth. l. cum quidam.

QVÆSTIO LXXXVI.

86 AN NON CREDITOR POSSIT PROPRIA AV*ctoritate bona sui debitoris capere ut sibi satisfiat, & sine licentia iudicis cum illius copiam non haberet.*

LVCIVS Titius cum magistratus copiam non haberet debitori suo bones abstulit. Queritur er/go vtrum ius suum perdere debeat, proponit Lu/cius contra debitorem suum pristinam actione3.

QVOD COMPETAT

¶ QVOD ergo actio sibi competat cum effectu, euidenti ratio/ne probatur nimirum vigor iudicioru3 iurisq3 publici tutela vi/detur in medio constituta, ne quisquam sibi ipsi permittere va/leat vltionem vt. C. de iudeis. l. nullus tanq3 ex consequenti er/go intellectu patet. Quod vigore iudiciorum deficiente possit aliquis sibi ius dicere, argu. ff. de restib. l. ex eo. & ff. de iudic. l.
1 cum preter, nimirum causa prohibitionis cessante phibitio ces/sat, arg. ff. de iu. patron. l. adigere. §. 1. ff. & ff. de pact. l. q dictu. ¶ Item propter defectum magistratus licitum deprehenditur, q alias no liceret, vt. ff. que in frau. cred. l. ait pretor. & ff. ad ter/tull. l. ij. §. cum se. preter hec, quia iuris consequendi gratia hoc fecit, & gratia sui iuris conseruandi licet, q alias non liceret, vt ff. de prescr. verb. l. qui seruandarum, & ff. de lib. cau. l. qui ex li/bertate.

EXADVERSO.

¶ EX aduerso respondetur Lucium Titium experiri no posse, qa ius sibi dixit, q non licet vt. ff. q met. cau. l. extat. & C. vn. vi. l. si quis in tantam. Nec obstat q no habuit copia magistratus

quia debuit expectare,arg.ff.quis or.in bon.poss.ser.l.ij.&.ff.de diuer.& temp.prescr.l.i.in fi. Immo & si liceret,non tamen de/buisset sine maioris autoritate pignorare,vt.C.de iude.l.nullus &.ff.q met.cau.l.extat,&.C.de pign.l.iij.ad hoc,& cautum,le/ge reperiatur,q creditor rem debitoris accipiens cadit a iure suo nec de opera magistratus distinguit,patet ergo,q siue ha/buit copiam,siue cadit a iure suo,vt.C.de offic.mag.mil.l.fin.

SOLVTIO.

MIHI videtur sine preiuditio melioris sententie Lucium Ti/tium ius suum amisisse,& q expectare debuit quousq; copiam,
2 magistratus habuisset,argu.C.de iude.l.nullus,&.ff.q met.cau.l.extat.

QVÆSTIO LXXXVII.

87 AN CREDITOR SVPRADICTVS SIBI IVS *dicens creditum suum amittat; & quomodo.*

SED ex hac questione secunda oritur questio,scz, vtrum debeat ius suum amittere, quatenus deli/quit,id est quatenus ipsi boues valeant,an in so/lidum.

QVOD INSOLIDVM

QVOD insolidum euidenti ratione probatur, quia in lege continetur creditorem suo iure debere priuari,si vl/lam rem debitoris acceperit,nec distinguit, an modica sit; an magna,vt.ff.q met.cau.l.extat.igitur quantecunq; quantitatis fuerit,debeat priuari,vt.ff.de offic.pre.l.iij.nimirum,& alias;
1 qui delinquit in parte reus est in totum,vt.ff.de seruitu.l.sicut, &.C.de plus.petit.&.C.ne.vx.pro mar.auth.& omnimodo,&.C. de fideicom.auth.amplius.

EX ADVERSO

ECONTRA dicitur in eo tantum debere puniri in quo pecca/uit,vt instit.pro soc.&.ff.de his quib.vt indig.l.hec. nec vlteri⁹ procedi penam,q̄ sit delictum,vt.C.de pen.l.sancimus &.C.de
2 heret.& manich.l.quicunq; &.ff.de his quib.vt indig.l.heres.
Item tantum in bobus delinquere voluit igitur in eis tantu3 debet puniri,quia non contrahitur crimen,si non interuenit vo luntas nocendi,vt.C.ad.l.corn.de sicar.l.i.&.iij.&.ff.de incēd. rui.l.i.§.non tantum,sed forte dices volūtatem nocēdi habuit, Lucius respondet,non tenere,nisi quatenus boues fuerūt,& ni/hil refert vtrum alio delinquere voluit & non in ea re de qua que ritur,vt.ff.de seruit.l.verum,&.C.ad Velleia.l.iubemus.

QVÆSTIO LXXXVIII

88 AN FILIVS IN RE CERTA INSTITVTVS *hæres uti præteritus possit testamentū patris rumpere cum uniuersaliter non fuerit hæres institutus.*

QVIDAM filium suum heredem ex re certa instituit vxorem, quam habebat ex residuo, nunc filius quasi preteritus vult paternum testamentū rumpere. Queritur, quid iuris sit: proponitur petitio hereditatis.

QVOD POSSIT

¶ QVOD filius ab intestato succedere possit euidenti ratione cōuincitur, hic enim filius, nec institutus, apparet, nec exheredatus, ergo preteritus, veniet igitur ab intestato, ꝙ vero non sit exheredatus de se patet ⁊ ꝙ non sit institutus, cōuincitur ex eo quia non loco heredis, sed legatarij cōstituitur, vt. C. de hered. instit. l. quotiens. ¶ Item pone ꝙ vxor instituta repudiauit hereditatem, nunquid locus erit iuri accrescendi, vel non: aut testamentum irritabitur, si poneres ab initio irritum non esse. ¶ Item non ne taliter institutus ex re certa agit, ad rem consequendam actione ex testamento contra institutum ex parte, vel nunquid hereditatis petitionem intendit? ¶ Item quero, an is taliter sit institutus heres, si dicas heredem ergo iuris successorem, ⁊ non rei, ac ius, idest hereditas, per falcidiam non defalcatur, nec ergo institutus in re certa arg. contra dicatur. ff. de heredib. instit. l. ex facto. ¶ Item cauet velut legatarius. ¶ Item si detracto debito nihil est reliquum cassatur institutio, sicut ⁊ legatum ergo constat, ꝙ iure legati non hereditario rem istam capit, sed nec aliud quicꝗ iure hereditario capit, igitur heres non est. ¶ Item opponitur hic filius heres est, cum a testatore non sit vetitus nec ex legitima institutus, si heres commoda, ⁊ in commoda sentiet hereditaria arg. C. de acti. her. l. si adulta, ⁊ ff. de verb. sign. l. si hereditatis, preter hec, sola vxor adeundo consequitur omnia commoda, ⁊ incommoda, hereditaria, preter hec vnicam rem quam filius ꝯsequitur iure legati, ergo nullus, preter ipsum est heres institutus, arg. ff. de leg. i. l. ꝙ cōtra §. v. ergo de his liquido constat filium non esse institutum, licet verbis fuerit institut⁹, sola .n. verba sine effectu nō sufficiūt, qd enim si ex residuo instituisset eum? cum nihil esset residuum?

arg.ff.de hered.instit.l.itaqȝ sabinus, Verba enim, quę carent, effectu, nihil faciunt, arg. C. de donat.l.si.pręter hęc, iste filius nullam partem hęreditatis ex testaměto habuit, nec potest, nec poterit habere, igitur hęres non est institutus, sed pręteritus.

EXADVERSO

ECONTRA dicitur filium ex certa re institutum, testamentũ non rumpere, institutio enim ex certa rę legibus comprobatur, atqȝ permittitur, vt.ff.de hered.instit.l.quotiẽs, ⁊.ff.ad trebell. l.siquis priorem, si ergo filius iste fuerit in re certa institutus in testamento, tenuit institutio, nec ergo tanq̃ pręteritus testamentum irritabit, non enim pręteritionis penam pati debet, qui filium non pręterijt, arg.arg.ff.de lib. ⁊ posth.l.fin. Nec obstat, ꝙ effectum dicitur non habuisse, sufficit enim quandoqȝ aliqd de facto esse factum, arg.ff.de condit.instit.l.mulier ⁊.ff. de statu lib.l.pen.immo expressum est arg.in auth.ď test. imp.§.vero ⁊ in auth.vt cum de app.cogn.§.si tales igitur.

SOLVTIO

QVICQVID ergo alij dicant mihi videtur hunc filium cum liberis sicut institutum repelli, alioquin tanq̃ pręteritus admitti, vt.C.de inoffic.testa.l.si mater.

QVÆSTIO LXXXIX.

89 AN DOS PROFECTA A PATRE FILIA DEfuncta *in matrimonio liberis existentibus debeat reuerti ad patrem, an ad filios pertineat.*

QVÆRITVR vtrum dos a patre profecta ad patrem redire debeat filia fam.in matrimonio ďfuncta liberis existentibus, proponitur actio ex stipulatu.

QVOD REDIRE DEBEAT

QVOD dos ad patrem debeat redire, probatur euidenti ratione in primis, ne parentum munificentia circa filios retardetur do tisqȝ pignus, sed rei constituatur augumentum: arg. C. de bon. quę lib. Secundo, ne duplici damno afficiatur, scȝ filię atque
1 pecunię arg.ff.ď vi.dot.l.iure. Tertio quia occasione rei pater nę quęsitum, ad ipsuȝ debet reuerti, ergo multo fortius res ipsa quę ab

quę ab eo profecta est vt instit. per qu. perf. nob. acq. Quarto summa ratione probatur, q filij non possunt iusta causa, retentionis vti, quia naturalis stimulus hortatur parentes ad alendos liberos, arg. C. de rei vxo. actio. l. i. §. filcat. ¶ Item quia pactum factum vt propter liberos retineatur, est validum, igitur non superuacuum arg. ff. de vi. dot. l. inter socij. ¶ Item quia liberi secundi matrimonij ad dotem admittuntur, matre mortua
2 cum liberis prioris matrimonij, ergo liberi non sunt causa, quare retineatur, arg. C. de secund. nupt. l. siquis prioris, preter hec pone filiam emancipatam a patre, pro dodrante instituisse extraneum legitima filia relicta non ne pro dodrante repetet extraneus? vtriq; igitur liberi soli non sunt iusta causa retentionis. Quinta succedit validissima ratio, & scripta legibus continetur dotem a patre profectam ad ipsum filia fam. in matrimonio defuncta debere redire, nec distinguit liberi interueniant vel nō vt. C. sol. matr. l. dos, igitur omnia redire debēt, vt. C. de donat. l. data. Sexto irrefragabilis obijcitur allegatio, tantum lex tribuit patri dotem danti saltim quantum extraneo paciscenti, vt. C. de rei vxo. act. l. prima. §. accedit, sed si extraneus stipuletur dotem sibi restitui, non fiet propter liberos retētio, igitur nec cum a patre, cui tacite datur ex stipulatu, actio.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA dicitur dotem non debere restitui liberis extantibus, sc; quia dos est patrimonium filię igitur in ea filij preferuntur patri, vt. ff. sol. matri. l. iij. §. sed & vtrum in fi. ¶ Itē quia dos in hereditate patris non reperitur, abscessit enī a bonis patris, vt. ff. ad. l. falc. l. pactum, & ff. de collat. bon. l. i. §. fin. Itē quia nepotes ex filia venientes ad hereditatem aui materni cū auunculis, & materteris tenentur conferre dotem suę matris, si ergo abstineant, non tenentur conferre, ergo non debet redire ad patrem, quia, si auo debuit reddi, & eius heredibus redderetur vnde est quando auus supersederit agere, & dotem repetere, idē repetens quasi a iure tenetur offerre. Sed si nollent succedere, non tamen denegatur illa. Lege heredibus actio hereditaria, vel forsan ibi pactum fuerat vbi propter liberos dos retinetur, arg. C. de collat. l. illam. Quarto, quia pater filię secundo nu-
3 bente tenetur integram dotem prioris matrimonij conseruare, vt in auth. de equal. dot. §. quia vero. Quinto quia filia emancipata, vel sui iuris effecta sola de dote reperitur domina, vnde relinquitur, q sit eius patrimonium proprium vt. C. de rei vx. l. vnica. §. videamus, ergo poti⁹ liberis iure hereditario, q̄ȝ pri. iure peculij debet concedi, his est arg. ff. sol. matri. l. post dotem & ff. vt in poss. ea. l. fin.

SOLVTIO

MIHI videtur Bulgari sententia omnino quãtum ad hoc fore sequenda, vt siue liberi extent siue non ad patrem redire debeat dos a patre profecta: & quia fortissimum de consuetudine.
4 M. pro se allegant, hanc nostram confirmant sententiam. Si enim iure materno filij habent non auito. igitur, nõ tenentur cõferre vt de instit. l. fin. l. statuit cum ergo conferant pater, quod aui fuerit ortum iure tanquam profectitium.

QVÆSTIO LXXXX.

90 AN PVPILLVS POSSIT RECVSARE EXPENSAS *factas per tutorem in domo altius illam tollendo allegando non esse expensas necessarias.*

QVIDAM decedens fratrem suum filio impuberi, quem habebat tutorem dedit, eumque filium in solidum filia ex legitima instituta heredem instituit, turrimque, quam cum fratre habebat cõmunem, si filius sine masculo herede vitam finiret, ei reliquit, quo testatore mortuo, hic frater pupillę administrationem suscepit, res quoque pupillares diligenter administrare cępit: demum cum quidam vicini ipsius, qui semper domui eius inuidi extiterant, domum suam contra ius istorum altius extollerent, hic tutor tam de pupilli, quam de suo patrimonio suam quoque turrim altius eleuauit, quo facto pupillus sine herede decessit. Nũc soror istius ab intestato succedens turris expensas de patrimonio fratris factas a patruo repetit. Quęritur, quid iuris sit, proponitur actio tutelę.

QVOD TENEATVR

QVOD teneatur actione tutelę euidenti ratione probatur, nã pręsumitur eum fraudolenter edificasse ratione separati emolumenti, arg. C. de nupt. l. viduę. Item quia fecit, quod eum facere
1 non oportuit arg. ff. ad. l. falc. l. dolo, immo fecit, quod facere nõ debuit, quia turris constructio homines depauperat, & superbias auget, seditionisque materiam pręhet. Unde construenda non est, arg. ff. de oper. pub. l. iij. si ergo tutor construxit, tenebitur, quasi fecerit, quod non debuit, vt. ff. de negoc. gest. l. si negocia. Item huius sumptum, si de proprio fecisset, non posset repetere igitur si fecit de communi pro parte socij cogitur restituere, arg.

ff. de neg. gest. l. ex duobus. ¶ Item ex odio rei dolus tutoris debet præsumi, arg. ff. de action. emp. l. iulianus. §. ibidem. Nec obstat quia futura vis vicinorum timebatur, cum consecuta nō fuerit, arg. ff. q̄ met. cau. l. metum autem in princ. & ff. de incen. rui. nau. l. 1. §. si suspicio fuerit præter hęc: ad hunc patruū totius turris pertinet emolumentum, igitur expensa ad eum debet pertinere, vt. C. de caduc. tollen. l. 1. §. in secundo nec obstat, q̄ tunc, cum edificauit, non pertinebat ad eum, tota turris, quia non initium sed euentum spectare debemus vt. ff. de iu. fis. l. si qs. Item nec illud si concederetur, q̄ pupillus experiri non potuerit, quia plerumq; dantur actiones heredi quę non competunt defuncto, arg. ff. ad. l. falc. l. reperitur.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicitur tutorem nullo modo teneri nec enim dolo fecit, q̄ sibi licere publice arbitratur, arg. ff. de edil. edic. l. qs sit fugitiuus. §. apud labeonem. ¶ Item quia benigne pro socio est præsumendum, arg. ff. pro soc. l. de illo, præter hęc partem suā edificare non poterat, nisi & illam pupilli altius extolleret, ergo propter indiuiduitatem debuit sibi licere, & illam partem altius tollere, arg. ff. de donat. int. vir. & vx. l. si sponsus. ¶ Item iustaȝ habuit causam edificandi, sc; propter suum & pupilli ius tuendum, arg. ff. de præscr. verb. l. qui conseruādarum. Nec obstat q̄ dicitur ab aduersario vim non interuenisse, quia sufficit iuste suspicari futuram, ac excusatur quoq; tutor a culpa, sc; quia fecit secundum q̄ vulgo fieri consuetum est, ab his, quę sunt alicuius valentię, arg. ff. de pignor. act. l. si pignus. §. fin. ¶ Item quia hoc fecisset quisq; diligentissimus, arg. ff. loca. l. item quęritur. §. si gemma præter hęc quia consumauit inceptum, & licite confirmatur, q̄ licite incohabatur vt. ff. de reb. eorum q sub. l. magis puto. §. si pupillus. & ff. de pignor. act. l. si seruos in princ.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur secundum ea que proponuntur, tutorem, q bona fide edificauit, & a patre pupilli opus ceptum perfecit, debere absolui, nam & honorem pupilli tueri tutor debuit, vt. ff. de adminis. tuto. l. cum plures. §. 1.

QVÆSTIO. LXXXXI

91 AN COMMODANS EQVVM DE ILLIS, QVOS *in pascuis habebat, si post usum in eodem loco fuerit conductus, & relictus à lupis occidatur, possit pro suo dāno agere.*

BONACVRSIVS cum equos in solitudine haberet Rodulpho roganti vnum cómodauit, præcipiens ei, vt de pascuis acciperet, Rodulphus vero equum de pascuis accepit, & suo peracto negocio in eodẽ loco inconsulto Bonacursio equũ reduxit, qui ibi relictus a lupis aggressus deuoratus est, tunc Bonacursius contra Rodulphum commodati actionem intendit quęritur, quid iuris sit.

QVOD TENEATVR

¶ QVOD ergo Rodulphus teneatur cum effectu hęc inducere videntur, sine custode facta equi dimissio, vt. ff. loc. l. item quęritur. §. 2. & ff. de rei vendic. l. si a bonę fidei possessore non attendendus locus vnde accipitur, vt. ff. commod. l. si mea causa. §. 1. l. eum qui rem, commodatario facienda remissio arg. ff. loc. l. item quęritur. §. exercitu, a diligentissimo diligentior habenda prouisio arg. instit. quib. mod. re contrab. obl. §. 1. & ff. loca. l. itẽ queritur. §. si gemma, quę ignorante commodatore sic non intelligenda restitutio, argum. ff. de vsucap. l. iiij. & ff. de furt. l. si ad dominum.

EXADVERSO.

¶ CONTRA Bonacursium multa faciunt, scẓ a Bonacursio consueta facta equi dimissio, vt. ff. de pignor. act. l. vel vniuersorum vel eo reuersio vnde accepit, vt reponeret ibi intelligenda permissio vt. ff. depos. l. quod seruus in eodem loco licita repositio arg. ff. de vsucap. l. iiij. §. item labeo, commodantis hoc idẽ facientis legitima excusatio vt. ff. de negoc. gest. l. si negocia, quod

2 pręsumitur ex facto anteriori arg. ff. de suspec. tut. l. iij. §. commodatis, hoc fieri volentis nullius causę intercessio: vt. ff. depos. l. quod seruus, & ff. de solution. l. si curator. ¶ Item ea tacita in ea inducuntur? vt. ff. quod cum eo qui in ali. pot. l. fin. & ff. de instit. & substit. l. si libidinarius. §. 1. & C. de Episc. aud. l. nemo. ¶ Itẽ quia eodem modo periturus erat apud dominum ex eo pręsumendum, quod solitus erat facere, arg. ff. de neg. gest. l. at qui & ff. de vsur. l. qui seruus non ergo debet teneri arg. ff. depos. l. si plures, & ff. de condit. cau. dat. l. si plures.

SOLVTIO

MIHI videtur sine pręiudicio melioris sententię distinguendũ, vtrum commodator illum solum equum in pascuis habuit, an alios si alios vtrum commodatarius eosdem ibi inuenit vbi cũ equum reposuit, vel non? & siquidem Bonacursius illum solũ

habebat, vel alios quos forsan duxerat, vel alias mutauerat, in culpa videatur commodatarius, & ob id debeat condemnari, si vero alios ibidem inuenerit absolui, quasi iustã habuerit causam opinandi Bonacursum hoc fieri velle arg. ff. de seruit. praed. l. 1. & C. de donat. l. data.

QVÆSTIO XLII.

93 AN EMPHITEOSIS ACCEPTA PRO SE ET FI*lijs in tertiam generationem altero cum filijs, & altero absque filijs mortuo pro dimidia ad ecclesiam reuertatur.*

LVCIVS Titius ab abate sancti Petri fundum in emphiteosim in se suosq; heredes vsq; in tertiã generationem acquisiuit, qui filys duobus relictis decessit, quorum vnus mortuus est, alter frater etiam mortui partem adeptus a monasterio conuenitur. Quaeritur, quid iuris sit, proponitur conditio vtilis ex illa. l. si quis pduct. & si. vel rei vẽdicatio.

QVOD POSSIT

ET q abbas possit agere cum effectu hęc inducere videntur. In primis iuris facta amissio vt. C. de vi. emph. l. ij. in qua. l. nõ distinguitur solus an cum alio haberet ius, igitur generalitati stabitur, nisi specialiter exceptum arg. ff. de legat. praest. l. 1. & C. de donat. l. data sed dices loquitur illa lex, quando propter delictum suũ amisit, ad q dicimus non referre, qualiter quis amittat, arg. C. de instit. & sub. l. si mater. Secundo in contractib'
1 non est admissa accretio, vt. ff. de vsufr. accresc. l. idem q in prin. & l. 1. leges enim quę dicunt locum esse accretioni loquuntur in vltimis voluntatibus. Tertio quia, in testatione eadem in singularibus heredib. intelligẽda est testatio, pactio vt. ff. de verb. obl. l. ij. Sicut enim qui filios habet propter eum, qui non habet, nihil amittit quasi principaliter in sua persona intelligatur pactum, ita non debet lucrari, quasi non deficiat in persona fratris vt. ff. de regul. iur. l. scdm & ff. de actio. emp. l. sicut. Quarto quia plus testatore iuris non est habitura successio, nimirum sicut testatore sine liberis decedente ad Ecclesiam ius rediret ita & deficiente herede, ne plus concedatur heredi, q defunctus habuit arg. de diuer' & temp. pr. l. cum heres, & ff. de regul. iur. l. nemo. Quinto agendi praeiudicata praetermissa conuentio,

nempe cum in ipsius qui acquirebat, steterit potestate legẽ apertius dicere, q ambiguitatem habet contra ipsa3 debet interpretari arg. ff. de pact. l. veteribus.

EXADVERSO

¶EXADVERSO contra monasterium allegatur sibi iuris faciendа accessio, nimirum deficientis portio ad alium, qui scientiam habet, debet accrescere vt. C. de caduc. toll. l. 1. §. his itaq3 hunc, solum edictum fuisse legalis presumptio est, nẽpe cum talis fuerit alter, sc3 sterilis & infructuosus nec quantum ad hoc ius nactus fuisse fingitur, argu. ff. de bon. auto. iud. poss. l. cum vnus. §. fin. & ff. de lib. & posth. l. quod duoru3 pro vno legitima

2 fictio, nam cum in vnius locum successerit pro vno reputatur, vnde vel vno superstite ius durabit, quasi nullus defecerit, cum vnius tantum ab initio fuerit arg. ff. de cond. & demonstr. l. cui, paterni pacti verisimiliter interpretatio, hoc eni3 verisimile est patrem etiam in hunc casum voluisse consulere, facienti hoc sanguinis necessitudine, arg. C. de instit. & substit. l. generaliter contrahentium voluntatis plenior latitudo. Voluntates enim contrahentiu3 late sunt interpretandę vt. ff. de dam. infec. l. pen. vel vno heredum superstite iuris ad monasterium facienda recursio, quasi hoc actum sit, nec enim verum est liberos decessisse, quãdiu vel vnus fuerit vt. C. de impub. & al. l. pen. & ff. de pign. act. l. si necessarias. §. si annua & ff. de vsufr. accr. l. interdum. In simplici pactione duplex est intelligenda conuentio, nam cũ dictum sit vel ad liberos vsq3 in tertiam generationẽ pertineat, vel deficientibus ad ecclesiã reuertatur, tacitę vnᵘˢ alteri substituisse videtur, arg. C. de impub. & al. subst. l. cum quidam.

SOLVTIO

¶MIHI videtur sine preiuditio melioris sententię, si aliud nõ liqueat factum in portionem alterius debere succedere, & ob id a monasterij petitione debere absolui, argum. ff. de vsufr. accr. l. si mulieri.

QVÆSTIO LXXXXIII.

93 AN STANTE CONSVETVDINE QVOD CAnonici seculares in primis sex annis habeant dimidium prœbendæ & postea integram, si priuentur, & postea restituantur transigendo, quod loco medię prœbẽdæ centũ haberent, nouitij elapsis ãnis sex, possint ducẽtũ petere uigore primę consuetudinis.

LONGEVIS retro temporibus quidam seculares canonici tali semper vsi sunt consuetudine, vt nouiter in ea instituti canonici, in primis institutionis suę vi. annis medietatem dumtaxat p̄bendę postea totum perciperent verum cum bĩ nnis large secularium nomine abuterentur, res ecclesię male dispergendo ⁊ viuendo deiecti sunt ð Canonia regularibus substitutis, porro cum isti seculares post modum religiosos viros infestarent, restituti sunt a regularibus, etiam recepti tali conditione vt qui mediam p̄bendam haberet, centum perciperet, qui vero integram ducenta, ⁊ talis transactio stipulatione vallata est, ⁊ pena etiam promissa siquis vnq̄ contrauenirer, nouiţ q̄, q med. ã p̄bendã ab initio, ⁊ transactis sex annis suę institutionis integrã p̄seq debebãt, petunt mõ ducenta quasi nunc integram prebendam habituri. Quęritur, quid iuris sit, proponitur certi conditio ex stipulatu.

QVOD POSSINT

QVOD ergo ducenta cum effectu petere possint, hęc videntur inducere. In primis prioris loco consuetudinis substituta cõuentio, ergo easdem debet habere conditiones, vt. ff. de donat. l. quicquid, ⁊. ff. vt leg. no. cau. l. 1. §. siquis, ⁊. ff. siqui. cautio. l. si cum. §. ij. In pactione simplicis ⁊ future, perceptionis ðductio, quasi sic conuenerit, vt qui perceperit solidum, vel percepturus esset, habeat ducenta arg. ff. de oper. lib. l. eius ⁊. ff. de leg. ij. l. si quis ita te, in sequẽti iuxta tenorẽ p̄cedẽtis facienda interpretatio quasi tacite in stipulatione tali deducta sit arg. ff. de instr. le. l. iij. ⁊. ff. de condit. instit. l. cum seruus eorũ quę pro stipulatione domini potius pro eo facienda interpretatio, vt. ff. loca. l. ea lege. nam q̄ alicuius fauore dicitur contra eum retorqueri non debet arg. ff. de legi. l. quod fauore.

EXADVERSO.

CONTRA seculares multa faciunt, In primis p̄sentis verborum positio, nimirum verba presentis temporis nihil de futuro significant arg. ff. de ser. vrb. pred. l. si seruitutis, ⁊. ff. ð verb. obl. l. cum stipulatio item, a tenore verborum non facienda re-
x cessio arg. ff. de leg. iij. l. nõ aliter transactionis, vel stipulationis temporis intelligenda concessio, nam secundum tenorem tantũ illius perceptionis quam stipulationis tempore habere debebãt, consensisse regulares secularib⁹ dicũtur, arg. ff. de leg. iij. l. vxori, ⁊. l. non tantum. §. 1. ⁊. l. vxorem. §. testamento captiosę libertatis vitanda interpretatio, esset enim captiosa regularibus illa interpretatio, si de quo nunquam cogitauerunt p̄sensisse videan

tur, arg. ff. de transf. l. cum aquilia. l. qui cum, contra stipulatorẽ ambigue dictorum expositio, nam cũ in ipsius steterit potestate legem apertius dicere, contra eum debemus interpretari arg. ff. de pact. l. veteribus, & ff. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. in stipulationis quicquid: huius contingentis casus pretermissa prouisio, cum enim circa hunc casum sibi potuerunt prospicere, & nõ fecerunt de se conquerantur, arg. ff. de minor. xxv. annor. l. sed & si. §. ferię & ff. loca. l. siquis domum.

SOLVTIO

¶ EGO Pileus medicesis cognitor iam dictę controuersię mandato summi Pontificis vtriusq; partis rationibus testibus allegationibus diligenter inspectis, & cognitis, tenore quoq; conuentionis subtilius perscrutato regulares Canonicos in Bucenta secularibus condemno.

QVÆSTIO LXXXXIIII.

94 AN FILIVS, CVI OBVENIT IN PARTEM *Feudum, si frater, cui obuenerant prædia uicina dicto feudo, uelit edificare turres, ualla, et similia possit ipsũ licite prohibere.*

QVIDAM prouincialis, dũ a comite sanctę Egidij pro beneficio castrum possideret duobus filijs relictis decedens maiori castrum cum omni iurisdictione, alteri vero in castri curia vel confinio possessiones assignans officium arbitri de diuidundo inter eos hereditatem & beneficia preuenit disponens etiam vt maior frater ad quem castrum peruenerat, fidelitatem atq; seruitia cętera domino comiti exhiberet, quo pdicto edificans minor in possessionibus sibi a patre iuxta castrũ assignatis, turres, valla munitionesq; facere intendit, maior vero ad prohibendum occurrit. Quęritur an possit proponitur iudicis officium, vel negatoria in rem.

QVOD VALEAT

QVOD maiori fratri ius fratri alteri prohibendi valeat cum effectu competere hęc videntur inducere fidelitatis & seruitiorum sibi iniuncta exhibitio, nã cum ad ipsum spectat onus, eundemq; debet respicere emolumentum, argu. ff. de regul. iur. l. secundum naturam, & C. de seruitu. l. fin. §. pen. honoris castellę ac iurisdictionis sibi facta concessio, nam cum iurisdictionem habeat, sic

in ea

in ea ius non debet dicere alter ita nec se inuito debet edificare, arg. C. qui pro sua iurisd. iud. dare nempe ad officium eius pertinet edificia & iuxta modum dominos ad refectionem compel

1 lere, vnde sequitur, quod se inuito non debeat quisquam edificare arg. ff. de offic. pref. l. presses prouincie: & C. de edific. priua. l. singulis: occasionem seditionis & mali prestatura constructio, vt. ff. de oper. publ. l. iij. Inuenitur enim aliquid prohibitum ratione mali quod inde contingere potest, arg. ff. de re. milit. l. officium, & ff. loc. itin. pu. l. 1.

EXADVERSO

¶ CONTRA fratrem hec allegari possunt in re sua legitima constructio: arg. ff. de seruit. l. altius & ff. de dam. infec. l. proculus, & magistratuum minus legitima prohibitio nimirum etiam magistratibus non licet agere iniuste, arg. ff. quod met. ca. l. iij. & ff. de iniur. l. nec magistratus.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sententie minorem fratrem legitime in suo posse edificare, dum bona fide hoc faciat, ne scandali vel seditionis materiam prebeat, quod iudicis cognitioni relinquo vt. ff. de oper. pu. l. iij. & ff. de seruit. vrb. pr. l. cum eo. Cetera que desunt, scilicet in negocio salinarij, & furnarij poterit reperire.

QVÆSTIO LXXXXV.

95 AN INSTRVMENTVM IN TOTVM FALSVM *præsumatur, si in parte ipsius reperiatur mendacium.*

QVÆRITVR vtrum instrumentum debeat totum falsum reputari, si in parte dicti instrumenti reperiatur mendacium, proponitur iudicis officium.

QVOD REPROBARI IN TOTVM

¶ QVOD in totum debeat reprobari, hoc aperte videtur inducere, scilicet ex parte vitiosa contra alteram licita pre-

1 sumptio, arg. ff. de probat. l. cum deinde, & C. de edic. di. adr. toll. l. fi. ex toto, a quo presumitur facienda significatio arg. ff. de reb. dub. l. is qui. §. vtrum veritatis per falsitatem iusta corruptio, arg. ff. de excus. tut. l. qui testamento: totius ratione partis tota contaminatio arg. C. de iu. vet. enuel. l. ij. in fin. in totum pro parte

legitima pro parte condemnatio, argum.ff.ad sillan.l.siquis in graui.§.siquis tabulas.

EXADVERSO

¶CONTRA hęc, alia fortiora videntur insurgere, scz nomine partis contra totum non habenda suspitio, arg.ff. de his quę in test.del.l.pen. ⁊ .C.de trans.l.pen. vtilis per inutile non facienda
2 mutatio, arg.ff.si cert.pet.l.certi conditio: maioris partis legitima propositio arg.ff.de contrab.empt.l.annuum: residuę partis perfectissima lectio, arg.ff.de his pro non script.haben.l.ij.

SOLVTIO

¶MIHI videtur instrumentum pro parte non valida modica, ⁊ maxime circa sui substantiam viciosum insolidum reprobabile, nisi a proferente ipsi vltro fides imponatur, argumen.ff.de probat.l.penul.

QVÆSTIO LXXXXVI

96 AN IVDEX, QVI TVLIT SENTENTIAM *contra reum, si hæres instituatur à reo, possit in causa appellationis iam ab ea sententia interposita procedere impugnando sententiam à se latam, an exceptione doli per actorem repellatur.*

CVM Lucius apud Seium pretorem contra Gaium iacula figeret actionum centū librarum Luceñ. sibi deberi contendens. Seius vtriusqz testibus, ⁊ allegationibus diligenter auditis atqz inspectis Gaium in iam dicta quantitate Lucio condemnauit a cuius siquidem sententia tanq̃z iniqua appellationis scutum obijciens, ipsa pendente, Seioqz pretore relicto herede morte obijt, quam vtiqz appellationem Seius, quasi iustam desiderans prosequi a Gaio exceptione doli repellitur, ac si ei contra suam non liceat venire sententiam, Quęritur quid iuris sit, proponitur iudicis officium.

QVOD VALEAT PROSEQVI,

¶QVOD ergo Seius appellationem prosequi valeat, hęc videntur ind cere testatoris sibi concessa non denegando facultas, vt

ff.de regul.iur.l. heredem qui.in ius testatori sibi côcessa nô de-
roganda potestas.l.inuitus.§.1.eo.ti.alterius q̄z substinet, etiã
personę facultas arg.ff.q cuiusq3 vniuers. nom. l. item eorum.
¶ Item erroris proprij reuocâdi licita curiositas, arg.ff.ad mu-
nicip..l.libertus officij q gessit occasione nô infringenda pena-
litas, arg.ff.de seruit.l.si seruus.§.q posterior, beneficij licita nô
infirmanda prioritas, vt.ff.de condit.indeb.l.ij.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA pro Gaio quędam facere videntur, sc3 facti pro-
prij minus licita correctio, arg.ff.de adoptio.l.post mortem sen-
tentię iniusta contradictio, arg.C.sent.rescr.non poss.l.1.iniusti-
tię suę improba.allegatio.vt.ff.de re.iudic.l.seruus.§.plurium,
7.11

SOLVTIO

¶ SECVNDVM igitur ea, quę proponuntur, videtur nobis in-
ducere hunc, qui litigatori successit, ad prosequendam causam
appellationis admitti, nisi probetur eum dolo rei perperam iu-
dicasse, verumtamen melius fecerit, si ad ipsam litem procura-
torem alium fecerit: arg.ff.de iurisd.om.iudic.l.pretor quę vero
1 in hac questione desunt, sc3 in causa falsi procuratoris, qui domi-
no hęres extitit aduocatus diligens possit inuenire.

QVÆSTIO LXXXXVII

97 AN VASSALLVS FEVDI POSSIT IN FEVDO *per substitutam personam seruire, & nil ipsi possit obijci.*

QVÆRITVR virum vassallus per substitutam p-
sonam domino valeat seruire feudi, proponitur
officium iudicis, vt hoc facere liceat.

QVOD LICITVM SIT.

¶ QVOD ergo vassallo licitum sit per subrogatũ
seruire, in feudo apertissime probatur illa, sc3 ra-
tione, In primis quia iuris ciuilis artificio seruit, qui per aliũ
1 seruire paratus est, vt.ff.de adm.tut.l.tu.iustam.§.gessisse, 7.ff.
de her.tu.l.ij.nimirum licere debet mihi per alium, q ipsi mihi
est licitum, arg.ff.famil.hercis.l.iij.7.C.etiã per procura.cau.
restit.l.1. Secundo quia calumniosa videtur petitio domini,
cum nihil eius intersit, arg.C.de natur.lib.l.siquis seu. Tertio
quia vassalli petitio sibi pdest, dñō q̄q3 nihil est nocitura, vnde

potius debet admitti vt.C.de precib.imp.offer.l.rescripta, ꝛ.ff. de aq.plu.arc.l.insulam.§.ij.in fine. Quarto, quia vassallũ mutum, ꝛ ignorantem possit alius prestando seruitia liberare, ergo multo facilius volentem arg.ff.de solut.l.soluendo. Quinto
2 quia licite pereque bonum substituit, arg.ff.loca.l. siquis domi.

EXADVERSO.

¶EXADVERSO respondetur vassallum per semetipsum cogi ad seruiendum domino, scʒ quia vassalli consistit seruitium non tantum in prestatione pecunie, q̄ʒ in exhibitione opere, ideoqʒ per alium prestari non valet, arg.ff.d solut.l.inter.artifices, ꝛ.ff. de statu lib.l.sticbum.§.fin.nam q̄ ipse facere teneor, per alium explicare non valeo vt.C.de iu.empb.l.fin.ꝛ.C.de exact.trib.l.pen.quedam enim ipsi sunt facienda, que per alium inueniũtur prohibita arg.C.de his qui ven.eta.imp.l.ij.ꝛ.ff.de aur.tu.l.pupillus. Alia quoqʒ ratione vassallus non debet audiri, qd enim si dominum aspernantur vassalli qui ei dedignantur seruire? ipsius igitur petitio tanq̄ʒ improba nõ debet audiri arg.ff.d offic.perfec.vrb.l.1.§.cum, ꝛ ita vassallo daretur occasio malignãdi, ꝛ a domini seruitio diuertendi, q̄ absonũ foret, ideoqʒ prohibetur, arg.ff.de re.mil.l.officium commune, ꝛ.ff.de oper.pub.l.4.

SOLVTIO

¶EGO Phileus medicensis visis, ꝛ auditis vtriusqʒ partis allegationibus, ꝛ rationibus diligenter inuestigatis vassallum, vt per se ipsum seruiat condemno, nisi valetudine, vel etate vel alia
3 iusta causa impediatur, quo casu alium pereque bonũ ꝛ idoneũ substituendo ipsum absoluo, vt.ff.de solut.l.inter.nisi forte seruitium consisteret in prestatione pecunie tunc enim opinor, quolibet id soluente absolui.vt.ff.de statu lib.l.sticbum, §.fin.

QVÆSTIO LXXXXVIII.

98 AN COMMODATARIVS TENEATVR DAMnum equi occisi ab ipso comodatore concurrenti cũ eo in pugna ab ipso cepta cum alijs.

LVCIVS Titius Gaio Seio equum ad villam cõmodauit, Gaius Seius cũ iuxta propositũ ad villam pergeret in via inuenit amicos suos cum inimicis purgantes, ꝛ eos adiuuit: exinde maiori rixa facta Titius commodator occurrit, ꝛ partem, quam diligebat adiuuans, cũ Gaio Seio congressus equum propriũ interficit. Nunc contra Gaium

Seium actione cómodati intendit. Quęritur, quid iuris sit.

QVOD POSSIT

¶QVOD Lucius Titius cum effectu agere possit, euidenti ra/
tione probatur, scz quia culpa commodatarij equi perijt, argu.
ff.commod.l.v.§.si inter nec enim excusatur quis a casu, si cul/
1 pa pręcedat casum vt.ff.cómod.l.in rebus.§. q̃ autem & .ff. de
neg.gest.l.si ve.heredi ratio. Nec obstat, quod ipse met Luci⁹
suum equum interfecit, quia in prelio fecit, cuius causa licitum
deprehenditur, q̃ alias non liceret, vt.ff.ad.l.aquil.l.quę actio.
si.siquis.¶ Item non quasi commodator, sed quasi bellator oc
cidit, arg.ff.de adopt.l.si paterfamilias.§.1.&.ff.q̃ cuiusqz vni.
nom.l.item.

EXADVERSO

¶ECONTRA dicitur commodatarium non teneri, scz quia ip/
se commodator occidit, nam damnum q̃ quis ob suam culpā
sentit, de se conqueri debet, vt.ff.de regul.iur.l.q̃ quis, pręterea
si licitum esset alij occidere, non tamen commodatori, arg.C.de
sacr.sanct.eccl.auth.quibuscunqz &.C.de nupt.l. & si contra.
Item vterqz male fecit commodatarius, quia equum duxit ad
pugnam & commodator quia interfecit: in delicto igitur simili
loco debet deteriori constitui, qui petitoris partem substinet, vt
ff.nequi.eum qui in ius.voc.l.1.&.ij.&.ff.d regul.iur.l. cum par.
nimirum delicta priora propter posteriora relinquũtur in ulta,
arg.ff.q̃ vi.aut.clam.l.si ali⁹.§.belli.&.l.fi.&.ff.d dolo.l.si duo.

SOLVTIO

¶SECVNDVM ea, quę proponuntur, videtur mihi commoda
tarium damnari, quasi culpa penes ipsũ residea, qui prius dli/
quit, nisi data opera Lucius commodator equum interfecit,
arg.ff.ad.l.aquil.l.si ex plagis.§.1.

QVÆSTIO LXXXXIX

99 AN FILIVS, QVEM DVÆ MVLIERES CON
*tendebant uendicare in filiũ, et mortue sunt, possit
ambabus ut matribus ab intestato
succedere.*

CVM duę mulieres peperissent, vna mortuum pepe/
rit altera viuum infantem, quę mortuũ peperit clan
culo viuum accepit, mortuo alteri supposito. Dum
quęstio inter duas mulieres de filio viuo, cuius esset
verteretur, illa suum esse altera immo suum allegan
do vtraqz mulier decessit iste filius, succedere vtriqz
vult. Quęritur nunc cum nulla possit esse coniectura, cuius

magis fuerit, an istius, an alterius: an vtriq; succedere debeat proponitur petitio hereditatis.

QVOD DEBEAT.

¶ QVOD succedere vtriq; debeat, sic probatur in primis, quia deficientium voluntate videtur subiectus, vtraq; enī voluit eū in filium ergo & vtraq; voluntatem habuit eum habendi heredem: nam si filius ergo hęres, vt. C. de probat. l. si non. ¶ Item in tali casu cum nō appareat, quę fuerit mater, vtraq;, vna qua

1 si mater, altera vera dici videtur, arg. ff. de reb. dub. l. quid nos, ¶ Item quia ambigua, sic sunt interpretanda, vt res, de qua agitur, magis valeat, q̃ pereat vt. ff. de regul. iur. l. semper, & ff. de reb. dub. l. quotiens, & l. si fuerit, & C. de iurisd. om. iud. l. placuit. ¶ Item sic, vt semper benigniora, & humaniora ac equiora pręferantur, & hoc est equius, benignius, & humanius vt potius vtriq; succedat q̃ neutri, vt. C. de fideicom. l. 1. & l. cum inter, ergo hoc est pręferendum. ¶ Itē argumentari potest a minori. In simili enim dubio sumitur contra ęquitatem interpretatio, vt. ff. ad. l. a quil. l. item mela. §. sed. & si, ergo multo fortius est in isto sumenda interpretatio secundum equitatem, dū vnius saltem habeat hereditatem, quia, si neget possessor filiū esse Sempronię alterius sc; Titię esse, oportebit eum confiteri, nā alterutrum esse oportet, arg. de verb. sign. l. hęc verba, & de leg. 3. in ambiguum.

EXADVERSO

¶ SED contra hoc dicitur, nullus potest habere duas matres naturales, est enim contra naturam, ergo nec duabus vt filius poterit succedere naturalis, si non vt filius, quo alio iure? ex ambiguo enim est facienda interpretatio, quę non sit contra naturam & omnem rationem, vt. ff. de legi. l. in ambiguo. ¶ Item propter impossibilitatem deb; repelli in totum, et alio modo, in neutrius istarum mulierum filiationis quasi possessione erat constitutus, ergo, cum hoc dubitetur, an sit filius alicuius istarum, filium esse alterius nullo modo constat, & fuisse filium pro

2 bare debet, quorum hereditatem petere intendit, si non potest ambarum, necesse ergo alterius: alioquin ab vtriusq; hereditate repellitur, arg. C. de interd. quo. bon. l. ij. Nam in rerum natura licet certum sit, cuius sit filius, tñ apud homines est incertū adhuc. Fortius resistit, de duabus dubitatur, quę sit mr̃, ergo sic quę mater fuerit, non apparet, vel neutram fuisse matrē apparebit hoc faciente non iure, sed defectu probationis, argu.

3 l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. Contra statur? & acrius, dubia, sunt hinc inde vtriusq; iura, sc; actoris, & rei, ergo pro reo du

bietas ad absoluendū valeat, vt instit. de interdic. §. retinendę. In pari enim causa potior est eius, qui possidet, q̄ qui petit, vt C. de eden. l. qui accusare. ¶ Item ex tuo ore te iudico lenior, benignior, humanior, suauior est sententia absolutoria, q̄ condemnatoria, ergo ad eam ferendam pronior proclinior debet esse iudex, arg. ff. de re. iudic. l. inter pares, & ff. de regul. iur. l. fauorabiliores. ¶ Item quia fauorabili, & maiori vtitur pietate. Item si vnius tantum peteret hereditatem teneretur se ipsius filium probare, arg. C. quo. bon. l. ij. & si duarum petat, vtriusq; filium

4 se probare debet, vt idem sit in duabus matribus q̄ in vna tantum. ¶ Item fingendus est non habuisse matrem, cum eā ostendere non possit, sicut vulgo quęsitus fingitur non habuisse patrem. quia ipsum non potest ostendere. Nec obstat q̄ vtraque voluit eum habere suum heredem voluit enim vtraq; eum habere tanq̄ filium & non aliter, ergo cum non possit esse vtriusq; filius, non habebit, sicut potuit, quia non potest esse, q̄ voluit. ¶ Item non potest dicere se vtriusq; filium, quia hoc esse nō potest ergo si dicat se filium vnius, dicit se nō esse alterius, ergo petendo hereditatem vnius repudiare videtur alterius, propter duo contraria, quę simul esse non possunt. ¶ Item, vt dictū est, si hoc, & illud esse non potest, igitur tenetur alterum eligere, nō vtrumq;, vt. ff. C. de codicill. l. fin. & ff. de leg. l. omne.

SOLVTIO

¶ ANGVSTIÆ sunt vndiq; nerui leuiathan testiculorū valde perplexi sunt dicat sententietq;, qui potest, qui iudex fuerit, curet, prospiciat hic subtiliter, ne labatur. Io. dicit, q̄ vnius hereditatem petendo, alterius repudiasse videtur, & ideo vel illius quam elegit, habebit hereditatem, si se eius filium probare possit, vel nullius Odericus, si vtriusq; matris constitutus erat in quasi filiationis possessione, vtriusq; hereditatem obtinebit, nisi probetur alterius non esse filium.

QVÆSTIO. C.

100 AN VXOR HIPOTECARIA AGERE, VEL EXceptionem obicere contra fratrem uiri sui præmortui pro bonis, quæ simulatæ uiro cupienti illam in uxorem alias non habituro donauit, pro suis dotibus queat.

domino debet nocere vt.ff.de tribu.l.procurator, in princ. Nec
E obstat denunciatio, cum procurator iã contrahendo fuerit obli-
gatus, vt ff.de do.exce.l.apud.§.quęsitum, ꝛ.§.in hac nec de-
E bet imputare procuratori, si fidem suam voluit liberare.

SOLVTIO, ET DISTINCTIO

¶ IN hac quęstione posset distingui, vtrum dominus habuerit
iustam causam reuocandi mandatum, vel non si iustã causam
habuit, valet vendicare, alias nequaquam, arg.ff.mand.l.si homi-
3 nem. ¶ Item aliter vtrum pretio soluto vel non soluto denũcia-
uerit, vt.ff.de exceptio.rei.iudic.l.1. mihi vero videtur empto-
rem ab ea petitione absoluendum, vt.ff.quib.mod.ipoth.sol.l.
sicut.§.si debitor. Vnum fortasse dici posset, procuratorem re-
rum impediri, vbi dominus habuit iustam causam denuncian-
di, arg.ff.mand.l.si hominem, siquid ergo circa hanc quęstio-
nem deest, scilicet in causa fideiussionis, qui creditori denunciauit,
ne debitori numeraret, ꝛ in causa procuratoris, qui per prohibi-
tum nuncium dño pecuniã misit diligẽs aduocat⁹ inueniet.

QVÆSTIO CII.

102 AN PRINCEPS, QVI OMNEM IVRISDICTIO*nem castri in ecclesiam contulerat, possit postea rescriptum municipibus concedere in eodẽ castro sibi eligendi rectorem.*

REX Francię castrum Turonis cum omni hono-
re ac iurisdictione in ecclesiã beati Martini con-
tulit excepta inuestitura thesaurarij decani, quę
donatio per rationales principis, atque pontifices
est confirmata: castri regimen longissimo tempo-
re per decanum, ꝛ thesaurarium detentum est,
mortuo igitur seniori Rege Turonenses a Rege Iuniori re-
scriptum acceperunt, vt sibi rectores in castro eligere haberẽt,
quo facto Turonensium Ecclesia prophanum timens tumul-
tum, contra municipes agere intendit dicens non esse ei hãc iu-
risdictionem exercendi potestatem. Quęritur quid iuris sit,
Ex hoc igitur facto duplex insurgit dubitatio, Primum, quę-
ritur, an princeps, qui primum omnem iurisdictionem ecclesię
contulit, potuerit hoc rescriptum concedere municipibus, Se-
cundo dubitari potest, an Canonicis sub rege contra munici-
pes sit litigandum, In prima quęstione proponit Ecclesia vti-
lem negatoriam.

QVOD POSSIT

¶ QVOD ergo negatoria cum effectu possit competere, hec vi dentur inducere, Iuris alterius contra voluntate dn̄i mi nus licite iurisdictionis exercitiū, & generaliter in ecclesia trans

1 lata iurisdictio, vt de generali concessione, ac regulari conces sione larga interpretatio iurisdictionis, nulla facta specialis ex ceptio, ac dumptaxat specialiter expressorum intelligenda ex ceptio, vt pro ecclesia facienda expositio, vt facti proprij nimis liciti regis retractatio, vt proprij in ecclesia collata traditio, vt maiori iudicio sequuta consumatio, vt confirmatoria maio ribus per minores prohibita reuocatio ac eius, quem defende re tenentur, prohibita impugnatio. Et hec quidem sunt, que pro ecclesia allegantur.

EX ADVERSO.

¶ CONTRA Ecclesiā vero multa facere videntur, regula ma iestatis concessio clericis secularium negociorum, concessa per missio, vt concedendorum honeste intelligenda promissio; vt excepta iurisdictio per decanum & thesaurarium: & ad decanū

2 hanc pertinere presumendum, arg. qui ergo decanum, & thesau rarium excepit, & que ad ipsos pertinent, excepisse videtur, er go iurisdictionem excipere potuit, ergo hanc municipibus da re, nimirum generi per specie3 derogatur, ac iurisdictionē eius in ecclesia non translata possessione violenter presumendu3 est, q̄ principes eam ecclesie non concesserint, cum nulla persona ecclesiastica, nisi quam rex inuestiebat, hanc exercebat iurisdi ctionem, ac non omnia spetialia ꝓprebendes generalis ꝑmissio imperialis, & pontificalis superflua, ergo inutilis ꝯfirmatio.

SOLVTIO

¶ IN Secunda questione, in qua queritur, vtrum Canonicis

3 sub rege sit litigandum contra municipes imploratur iudicis officium, q̄ canonici sub rege litigare non compellantur, ꝑ hoc probatur a parte iudicis suspecti recusationem licitam, at im mo regis denudantis oppressionem apertam, nam fecisse fingi tur, qui per alium facit.

QVÆSTIO CIII.

BONACVRSIVS cum equos in solitudine ha/beret Rodulpho roganti vnum cómodauit, præ/cipiens ei, vt de pascuis acciperet, Rodulphus vero equum de pascuis accepit, & suo peracto ne/gocio in eodẽ loco inconsulto Bonacursio equũ reduxit, qui ibi relictus a lupis aggressus deuora/tus est, tunc Bonacursius contra Rodulphum commodati a/ctionem intendit quæritur, quid iuris sit.

QVOD TENEATVR

¶ QVOD ergo Rodulphus teneatur cum effectu hæc inducere videntur, sine custode facta equi dimissio, vt.ff.loc.l.item quæri/tur.§.2.&.ff.de rei vendic.l.si a bonæ fidei possessore non atten/dendus locus vnde accipitur, vt.ff.commod.l.si mea causa.§.1.l.cum qui rem, commodatario facienda remissio arg.ff.loc.l.item quæritur.§.exercitu, a diligentissimo diligentior habenda prouisio arg.instit.quib.mod.re contrab.obl.§.1.&.ff.loca.l.itẽ quæritur.§.si gemma, quæ ignorante commodatore sic non in/telligenda restitutio, argum.ff.de vsucap.l.iiij.&.ff.de furt.l.si ad dominum.

EXADVERSO.

¶ CONTRA Bonacursium multa faciunt, scz a Bonacursio consueta facta equi dimissio, vt.ff.de pignor.act.l.vel vniuerso/rum vel eo reuersio vnde accepit, vt reponeret ibi intelligenda permissio vt.ff.depos.l.quod seruus in eodem loco licita reposi/tio arg.ff.de vsucap.l.iiij.§.item labeo, commodantis hoc idẽ facientis legitima excusatio vt.ff.de negoc.gest.l.si negocia, quod
1 præsumitur ex facto anteriori arg.ff.de suspec.tut.l.iij.§.commo dantis, hoc fieri volentis nullius causæ intercessio: vt.ff.depos.l. quod seruus, &.ff.de solutioni.l.si curator. ¶ Item ea tacita in ea inducuntur? vt.ff.quod cum eo qui in ali.pot.l.fin.&.ff.de instit.& substit.l.si libidinarius.§.1.&.C.de Episc.aud.l.nemo. ¶ Itẽ quia eodem modo periturus erat apud dominum ex eo præsu/mendum, quod solitus erat facere, arg.ff.de neg.gest.l.at qui &.ff. de vsur.l.qui seruus non ergo debet teneri arg.ff.depos.l.si plu/res, &.ff.de condic.cau.dat.l.si plures.

SOLVTIO.

MIHI videtur sine præiudicio melioris sententiæ distinguendũ, vtrum commodator illum solum equum in pascuis habuit, an alios si alios vtrum commodatarius eosdem ibi inuenit vbi cũ equum reposuit, vel non? vt siquidem Bonacursius illum solũ

habebat, vel alios quos forsan duxerat, vel alias mutauerat, in culpa videatur commodatarius, & ob id debeat condemnari. si vero alios ibidem inuenerit absolui, quasi iustã habuerit causam opinandi Bonacursum hoc fieri velle arg. ff. de seruit. praed. l. 1. & C. de donat. l. data.

QVÆSTIO XLII.

93 AN EMPHITEOSIS ACCEPTA PRO SE ET FILIJS IN TERTIAM GENERATIONEM ALTERO CUM FILIJS, & altero absque filijs mortuo pro dimidia ad ecclesiam reuertatur.

LVCIVS Titius ab abbate sancti Petri fundum in emphiteosim in se suosq; heredes vsq; in tertiã generationem acquisiuit, qui filijs duobus relictis decessit, quorum vnus mortuus est, alter frater etiam mortui partem adeptus a monasterio conuenitur. Quaeritur, quid iuris sit, proponitur conditio vtilis ex illa l. si quis pduct. & fi. vel rei vẽdicatio.

QVOD POSSIT

ET quod abbas possit agere cum effectu hęc inducere videntur. In primis iuris facta amissio vt. C. de vi. emph. l. ij. in qua. l. nõ distinguitur solus an cum alio haberet ius, igitur generalitati stabitur, nisi specialiter exceptum arg. ff. de legat. praest. l. 1. & C. de donat. l. data sed dices loquitur illa lex, quando propter decretum suũ amisit, ad quod dicimus non referre, qualiter quis amittat, arg. C. de instit. & sub. l. si mater. Secundo in contractib9
1 non est admissa accretio, vt. ff. de vsufr. accresc. l. idẽ quod in prin. & l. 1. leges enim quę dicunt locum esse accretioni loquuntur in vltimis voluntatibus. Tertio quia, in testatione cadem in singularibus heredib. intelligẽda est testatio, pactio vt. ff. de verb. obl. l. ij. Sicut enim qui filios habet propter eum, qui non habet, nihil amittit quasi principaliter in sua persona intelligatur pactum, ita non debet lucrari, quasi non deficiat in persona fratris vt. ff. de regul. iur. l. scdm & ff. de actio. emp. l. sicut. Quarto quia plus testatore iuris non est habitura successio, nimirum sicut testatore sine liberis decedente ad Ecclesiam ius rediret ita & deficiente herede, ne plus concedatur hęredi, quam defunctus habuit arg. de diuer. & temp. pr. l. cum heres, & ff. de regul. iur. l. nemo. Quinto agendi pręiudicata pręternissa conuentio,

nempe cum in ipsius qui acquirebat, steterit potestate legẽ apertius dicere, q̃ ambiguitatem habet contra ipsã debet interpretari arg. ff. de pact. l. veteribus.

EXADVERSO

¶ EXADVERSO contra monasterium allegatur sibi iuris facienda accessio, nimirum deficientis portio ad alium, qui scientiam habet, debet accrescere vt. C. de caduc. toll. l. 1. §. his itaq; hunc, solum edictum fuisse legalis presumptio est, nẽpe cum talis fuerit alter, scz sterilis & infructuosus nec quantum ad hoc ius nactus fuisse fingitur, argu. ff. de bon. auto. iud. poss. l. cum vnus. §. fin. & ff. de lib. & posth. l. quod duorũ pro vno legitima

2 fictio, nam cum in vnius locum successerit pro vno reputatur, vnde vel vno superstite ius durabit, quasi nullus defecerit, cum vnius tantum ab initio fuerit arg. ff. de cond. & demonstr. l. cui, paterni pacti verisimiliter interpretatio, hoc enim verisimile est patrem etiam in hunc casum voluisse consulere, facienti hoc sanguinis necessitudine, arg. C. de instit. & substit. l. generaliter contrahentium voluntatis plenior latitudo. Voluntates enim contrahentiũ late sunt interpretandę vt. ff. de dam. infec. l. pen. vel vno heredum superstite iuris ad monasterium facienda recursio, quasi hoc actum sit, nec enim verum est liberos decessisse, quãdiu vel vnus fuerit vt. C. de impub. & al. l. pen. & ff. de pign. act. l. si necessarias. §. si annua & ff. de vsufr. accr. l. interdum. In simplici pactione duplex est intelligenda conuentio, nam cũ dictum sit vel ad liberos vsq; in tertiam generationẽ pertineat, vel deficientibus ad ecclesiã reuertatur, tacitę vnus alteri substituisse videtur, arg. C. de impub. & al. subst. l. cum quidam.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sententię, si aliud nõ liqueat factum in portionem alterius debere succedere, & ob id a monasterij petitione debere absolui, argum. ff. de vsufr. accr. l. si mulieri.

QVÆSTIO LXXXXIII.

93 AN STANTE CONSVETVDINE QVOD CAnonici seculares in primis sex annis habeant dimidium præbendæ & postea integram, si priuentur, & postea restituantur transigendo, quod loco mediæ præbẽdæ centũ haberent, nouitij elapsis ãnis sex, possint ducẽtũ petere uigore primæ consuetudinis.

LONGEVIS retro temporibus quidam seculares canonici tali semper vsi sunt consuetudine, vt nouiter in ea instituti canonici, in primis institutionis suę vi. annis medietatem dumtaxat prębendę postea totum perciperent verum cum bi nunis large secularium nomine abuterentur, res ecclesię male dispergendo et viuendo deiecti sunt & Canonia regularibus substitutis, porro cum isti seculares post modum religiosos viros infestarent, restituti sunt a regularibus, etiam recepti tali conditione vt qui mediam prędam habet, centum perciperet, qui vero integram ducenta, et talis transactio stipulatione vallata est, et pena etiam promissa siquis vnquam contrauenirer, nouitij quod, quam mediam prębendam ab initio, et transactis sex annis suę institutionis integram postea debebant, petunt modo ducenta quasi nunc integram prebendam habituri. Quęritur, quid iuris sit, proponitur certi conditio ex stipulatu.

QVOD POSSINT

¶ QVOD ergo ducenta cum effectu petere possint, hęc videntur inducere. In primis prioris loco consuetudinis substituta conuentio, ergo easdem debet habere conditiones, vt. ff. de donat. l. quicquid, et. ff. vt leg. no. cau. l. 1. §. siquis, et. ff. siqui. cautio. l. si cum. §. ij. In pactione simplicis et future, perceptionis deductio, quasi sic conuenerit, vt qui perceperit solidum, vel percepturus esset, habeat ducenta arg. ff. de oper. lib. l. eius et. ff. de leg. ij. l. si quis ita te, in sequenti iuxta tenorem precedentis facienda interpretatio quasi tacite in stipulatione tali deducta sit arg. ff. de instr. le. l. iij. et. ff. de condit. instit. l. cum seruus eorum quę pro stipulatione domini potius pro eo facienda interpretatio, vt. ff. loca. l. ea lege. nam quod alicuius fauore dicitur contra eum retorqueri non debet arg. ff. de legi. l. quod fauore.

EXADVERSO.

¶ CONTRA seculares multa faciunt, In primis presentis verborum positio, nimirum verba presentis temporis nihil de futuro significant arg. ff. de ser. vrb. pred. l. si seruitutis, et. ff. de verb. obl. l. cum stipulatio item, a tenore verborum non facienda recessio arg. ff. de leg. iij. l. non aliter transactionis, vel stipulationis
1 temporis intelligenda concessio, nam secundum tenorem tantum illius perceptionis quam stipulationis tempore habere debebant, consensisse regulares secularibus dicuntur, arg. ff. de leg. iij. l. vxori, et. l. non tantum. §. 1. et. l. vxorem. §. testamento captiosę libertatis vitanda interpretatio, esset enim captiosa regularibus illa interpretatio, si de quo nunquam cogitauerunt consensisse videan

tur, arg. ff. de transf. l. cum aquilia. l. qui cum, contra stipulatorē ambigue dictorum expositio, nam cū in ipsius steterit potestate legem apertius dicere, contra eum debemus interpretari arg. ff. de pact. l. veteribus, & ff. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. in stipulationis quicquid: huius contingentis casus pretermissa prouisio, cum enim circa hunc casum sibi potuerunt prospicere, & nō fecerunt de se conquerantur, arg. ff. de minor. xxv. annor. l. sed & si. §. ferię & ff. loca. l. siquis domum.

SOLVTIO

¶ EGO Phileus medicesis cognitor iam dictę controuersię mandato summi Pontificis vtriusq; partis rationibus testibus allegationibus diligenter inspectis, & cognitis, tenore quoq; conuentionis subtilius perscrutato regulares Canonicos in Bucenta secularibus condemno.

QVÆSTIO LXXXXIIII.

94 AN FILIVS, CVI OBVENIT IN PARTEM *Feudum, si frater, cui obuenerant prædia uicina dicto feudo, uelit edificare turres, ualla, et similia possit ipsū licite prohibere.*

QVIDAM prouincialis, dū a comite sanctę Egidij pro beneficio castrum possideret duobus filijs relictis decedens maiori castrum cum omni iurisdictione, alteri vero in castri curia vel pfinio possessiones assignans officium arbitri de diuiduendo inter eos hereditatem & beneficia preuenit disponens etiam vt maior frater ad quem castrum peruenerat, fidelitatem atq; seruitia cętera domino comiti exhiberet, quo pdicto edificans minor in possessionibus sibi a patre iuxta castrū assignatis, turres, valla munitionesq; facere intendit, maior vero ad prohibendum occurrit. Queritur an possit proponitur iudicis officium, vel negatoria in rem.

QVOD VALEAT

QVOD maiori fratri ius fratri alteri prohibendi valeat cum esse ctu competere hęc videntur inducere fidelitatis & seruitiorum sibi iniuncta exhibitio, ut q cum ad ipsum spectat onus, eundemq; debet respicere emolumentum, argu. ff. de regul. iur. l. secundum naturam, & C. de seruitu. l. fin. §. pen. honoris castellę ac iurisdictionis sibi facta concessio, nam cum iurisdictionem habeat, sic in ca

in ea ius non debet dicere alter ita nec se inuito debet edificare, arg. C. qui pro sua iurisd. iud. dare nempe ad officium eius pertinet edificia et iuxta modum dominos ad refectionem compel
1 lere, vnde sequitur, quod se inuito non debeat quisque edificare arg. ff. de offic. pręf. l. pręses prouincię: et. C. de edific. pręua. l. singulis: occasionem seditionis et mali pręstatura constructio, vt. ff. de oper. publ. l. iij. Inuenitur enim aliquid prohibitum ratione mali quod inde contingere potest, arg. ff. de re. milit. l. officium, et. ff. loc. itin. pu. l. 1.

EXADVERSO

¶CONTRA fratrem hęc allegari possunt in re sua legitima constructio: arg. ff. de seruit. l. altius et. ff. de dam. infec. l. proculus, et magistratuum minus legitima prohibitio nimirum etiam magistratibus nō licet agere iniuste, arg. ff. quod met. ca. l. iij. et. ff. de iniur. l. nec magistratus.

SOLVTIO.

¶MIHI videtur sine pręiudicio melioris sententię minorem fratrem legitime in suo posse edificare, dum bona fide hoc faciat, ne scandali vel seditionis materiam pręhebeat, quod iudicis cognitioni relinquo vt. ff. de oper. pu. l. iij. et. ff. de seruit. vrb. pr. l. cum eo. Cetera quę desunt, scilicet in negocio salinarij, et furnarij poteris reperire.

QVÆSTIO LXXXXV.

95 AN INSTRVMENTVM IN TOTVM FALSVM *præsumatur, si in parte ipsius reperiatur mendacium.*

QVÆRITVR vtrum instrumentum debeat totum falsum reputari, si in parte dicti instrumenti reperiatur mendaciū, pponitur iudicis officiū.

QVOD REPROBARI IN TOTVM

¶QVOD in totum debeat reprobari, hoc aperte videtur inducere, scilicet ex parte vitiosa contra alterā licita pręsumptio, arg. ff. de probat. l. cū deinde, et. C. de edic. di. adr. toll. l. fi. ex toto, a quo pręsumitur facienda significatio arg. ff. de reb. dub. l. is qui. §. vtrum veritatis per falsitatem iusta corruptio, arg. ff. de excus. tut. l. qui testamento: totius ratione partis tota contaminatio arg. C. de iu. vet. enucl. l. ij. in fin. in totum p parte

Y

legitima pro parte condemnatio, argum. ff. ad sillan. l. siquis in graui. §. siquis tabulas.

EXADVERSO

¶ CONTRA hęc, alia fortiora videntur insurgere, scz nomine partis contra totum non habenda suspitio, arg. ff. de his quę in test. del. l. pen. & C. de transf. l. pen. vtilis per inutile non facienda
2 mutatio, arg. ff. si cert. pet. l. certi conditio: maioris partis legitima propositio arg. ff. de contrah. empt. l. annuum: residuę partis perfectissima lectio, arg. ff. de his pro non script. haben. l. ij.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur instrumentum pro parte non valida modica, & maxime circa sui substantiam viciosum insolidum reprobabile, nisi a proferente ipsi vltro fides imponatur, argumen. ff. de probat. l. penul.

QVÆSTIO LXXXXVI

96 AN IVDEX, QVI TVLIT SENTENTIAM *contra reum, si hæres instituatur à reo, possit in causa appellationis iam ab ea sententia interposita procedere impugnando sententiam à se latam, an exceptione doli per actorem repellatur.*

CVM Lucius apud Seium pretorem contra Gaium iacula figeret actionum centũ librarum Luceñ. sibi deberi contendens. Seius vtriusqz testibus, & allegationibus diligenter auditis atqz inspectis Gaium in iam dicta quantitate Lucio condemnauit a cuius siquidem sententia tanq̃ iniqua appellationis scutum obijciens, ipsa pendente, Seioqz pretore relicto herede morte obijt, quam vtiqz appllationem Seius, quasi iustam desiderans prosequi a Gaio exceptione doli repellitur, ac si ei contra suam non liceat venire sententiam, Queritur quid iuris sit, proponitur iudicis officium.

QVOD VALEAT PROSEQVI,

¶ QVOD ergo Seius appellationem prosequi valeat, hęc videntur ind cere testatoris sibi concessa non denegando facultas, vt

ff.de regul.iur.l. heredem qui.in ius testatori sibi cõcessa nõ de/ roganda potestas.l.inuitus.§.1.eo.ti.alterius q̃z substinet, etiã persone facultas arg.ff.q cuiusq; vniuers. nom. l. item eorum. ℭ Item erroris proprij reuocãdi licita curiositas, arg.ff.ad mu nicip..l.libertus officij q gessit occasione nõ infringenda pena/ litas,arg.ff.de seruit.l.si seruus.§.q posterior, beneficij licita nõ infirmanda prioritas, vt.ff.de condit.indeb.l.ij.

EXADVERSO.

ℭ E CONTRA pro Gaio quędam facere videntur,scz facti pro prij minus licita correctio,arg.ff.de adoptio.l.post mortem sen/ tentię iniusta contradictio,arg.C.sent.rescr.non poss.l.1.iniusti/ tię suę improba.allegatio.vt.ff.de re.iudic.l.seruus.§.plurium, &.1.

SOLVTIO

ℭ SECVNDVM igitur ea,quę proponuntur, videtur nobis in/ ducere hunc, qui litigatori successit, ad prosequendam causam appellationis admitti, nisi probetur eum dolo rei perperam iu/ dicasse, verumtamen melius fecerit, si ad ipsam litem procura/ torem alium fecerit: arg.ff.de iurisd.om.iudic.l.pretor quę vero 1 in hac questione desunt,scz in causa falsi procuratoris, qui domi no heres extitit aduocatus diligens possit inuenire.

QVÆSTIO LXXXXVII

97 AN VASSALLVS FEVDI POSSIT IN FEVDO *per substitutam personam seruire, & nil ipsi possit obijci.*

QVÆRITVR virum vassallus per substitutam p sonam domino valeat seruire feudi, propoitur officium iudicis, vt hoc facere liceat.

QVOD LICITVM SIT.

ℭ QVOD ergo vassallo licitum sit per subrogatũ seruire, in feudo apertissime probatur illa, scz ra/ tione, In primis quia iuris ciuilis artificio seruit, qui per aliũ 1 seruire paratus est, vt.ff.de adm.tut.l.tu.iustam.§.gessisse, &.ff. de her.tu.l.ij.nimirum licere debet mihi per alium, q ipsi mihi est licitum, arg.ff.famil.hercis.l.iij.&.C.etiaz per procura.cau. restit.l.1. Secundo quia calumniosa videtur petitio domini, cum nihil eius intersit, arg.C.de natur.lib.l.siquis seu. Tertio quia vassalli petitio sibi pdest, dñõ q̃q; nihil est nocitura, vnde

potius debet admitti vt.C.de precib.imp.offer.l.rescripta, ⁊.ff. de aq.plu.arc.l.insulam.§.ij.in fine. Quarto, quia vassallū mutum, ⁊ ignorantem possit alius prestando seruitia liberare, er-
2 go multo facilius volentē arg.ff.de solut.l.soluendo. Quinto quia licite pereque bonum substituit, arg.ff.loca.l. siquis domi.

EXADVERSO.

¶EXADVERSO respondetur vassallum per semetipsum cogi ad seruiendum domino, scʒ quia vassalli consistit seruitium non tantum in prestatione pecunie, q̄ʒ in exhibitione opere, ideoqʒ per alium prestari non valet, arg.ff.d solut.l.inter.artifices, ⁊.ff. de statu lib.l.sticbum.§.fin.nam q ipse facere teneor, per alium explicare non valeo vt.C.de iu.empb.l.fin.⁊.C.de exact.trib.l. pen.quedam enim ipsi sunt facienda, que per alium inueniūtur probibita arg.C.de bis qui ven.eta.imp.l.ij.⁊.ff.de aut.tu.l.pupillus. Alia quoqʒ ratione vassallus non debet audiri, qd enis si dominum aspernantur vassalli qui ei dedignantur seruire? ipsius igitur petitio tanq̄ʒ improba nō debet audiri arg.ff.d offic. perfec.vrb.l.1.§.eum, ⁊ ita vassallo daretur occasio malignādi, ⁊ a domini seruitio diuertendi, q absonuʒ foret, ideoqʒ probibetur, arg.ff.de re.mil.l.officium commune, ⁊.ff.de oper.pub.l.4.

SOLVTIO

¶EGO Pileus medicensis visis, ⁊ auditis vtriusqʒ partis allegationibus, ⁊ rationibus diligenter inuestigatis vassallum, vt per se ipsum seruiat condemno, nisi valetudine, vel etate vel alia
3 iusta causa impediatur, quo casu alium pereque bonū ⁊ idoneū substituendo ipsum absoluo, vt.ff.de solut.l.inter.nisi forte seruitium consisteret in prestatione pecunie tunc enim opinor, quolibet id soluente absolui.vt.ff.de statu lib.l.sticbum, §.fin.

QVÆSTIO LXXXXVIII.

98 AN COMMODATARIVS TENEATVR DAMnum equi occisi ab ipso comodatore concurrenti cū eo in pugna ab ipso cepta cum aliis.

LVCIVS Titius Gaio Seio equum ad villam cōmodauit, Gai⁹ Seius cū iuxta propositū ad villam pergeret in via inuenit amicos suos cum inimicis purgantes, ⁊ eos adiuuit: exinde maiori rixa facta Titius commodator occurrit, ⁊ ꝯtrā partem, quam diligebat adiuuans, cū Gaio Seio congressus equum propriū interficit. Nunc contra Gaium

Seium actione cōmodati intendit. Queritur, quid iuris sit.

QVOD POSSIT

¶QVOD Lucius Titius cum effectu agere possit, euidenti ratione probatur, scz quia culpa commodatarij equi perijt, argu. ff. commod. l. v. §. si inter nec enim excusatur quis a casu, si cul
1 pa precedat casum vt. ff. cōmod. l. in rebus. §. q̄ autem ꝛ. ff. de neg. gest. l. si ve. heredi ratio. Nec obstat, quod ipse met Luci⁹ suum equum interfecit, quia in prelio fecit, cuius causa licitum deprehenditur, q̄ alias non liceret, vt. ff. ad. l. aquil. l. que actio. §. siquis. ¶ Item non quasi commodator, sed quasi bellator occidit, arg. ff. de adopt. l. si paterfamilias. §. 1. ꝛ. ff. q̄ cuiusq; vniuersi nom. l. item.

EXADVERSO

¶ECONTRA dicitur commodatarium non teneri, scz quia ipse commodator occidit, nam damnum q̄ quis ob suam culpam sentit, de se conqueri debet, vt. ff. de regul. iur. l. q̄ quis, preterea si licitum esset alij occidere, non tamen commodatori, arg. C. de sacr. sanct. eccl. auth. quibuscunq; ꝛ. C. de nupt. l. ꝛ si contra. Item vterq; male fecit commodatarius, quia equum duxit ad pugnam ꝛ commodator quia interfecit: in delicto igitur simili loco debet deteriori constitui, qui petitoris partem sustinet, vt ff. nequi. eum qui in ius. voc. l. 1. ꝛ. ij. ꝛ. ff. d regul. iur. l. cum par. nimirum delicta priora propter posteriora relinquūtur in ulta, arg. ff. q̄ vi. aut. clam. l. si ali⁹. §. belli. ꝛ. l. fi. ꝛ. ff. d dolo. l. si duo.

SOLVTIO

¶SECVNDVM ea, que proponuntur, videtur mihi commodatarium damnari, quasi culpa penes ipsū residat, qui prius deliquit, nisi data opera Lucius commodator equum interfecit, arg. ff. ad. l. aquil. l. si ex plagis. §. 1.

QVÆSTIO LXXXXIX

99 AN FILIVS, QVEM DVÆ MVLIERES CONtendebant uendicare in filiū, et mortue sunt, possit ambabus ut matribus ab intestato succedere.

CVM due mulieres peperissent, vna mortuum peperit altera viuum infantem, que mortuū peperit clanculo viuum accepit, mortuo alteri supposito. Dum questio inter duas mulieres de filio viuo, cuius esset verteretur, illa suum esse altera immo suum allegando vtraq; mulier decessit iste filius, succedere vtriq; vult. Queritur nunc cum nulla possit esse coniectura, cuius

magis fuerit, an istius, an alterius: an vtriq; succedere debeat proponitur petitio hereditatis.

QVOD DEBEAT.

¶ QVOD succedere vtriq; debeat, sic probatur in primis, quia deficientium voluntate videtur subnixus, vtraq; enim voluit eũ in filium ergo & vtraq; voluntatem habuit eum habendi heredem: nam si filius ergo hęres, vt. C. de probat. l. si non. ¶ Item in tali casu cum nõ appareat, quę fuerit mater, vtraq;, vna qua
2 si mater, altera vera dici videtur, arg. ff. de reb. dub. l. quid nos, ¶ Item quia ambigua, sic sunt interpretanda, vt res, de qua agitur, magis valeat, quàm pereat vt. ff. de regul. iur. l. semper, & ff. de reb. dub. l. quotiens, & l. si fuerit, & C. de iurisd. om. iud. l. placuit. ¶ Item sic, vt semper benigniora, & humaniora ac equiora pręferantur, & hoc est equius, benignius, & humanius vt potius vtriq; succedat quàm neutri, vt. C. de fideicom. l. 1. & l. cum inter, ergo hoc est pręferendum. ¶ Item argumentari potest a minori. In simili enim dubio sumitur contra ęquitatem interpretatio, vt. ff. ad. l. aquil. l. item mela. §. sed. & si, ergo multo fortius est in isto sumenda interpretatio secundum equitatem, dum vnius saltem habeat hereditatem, quia, si neget possessor filium esse Sempronię alterius sc; Titię esse, oportebit eum confiteri, nam alterutrum esse oportet, arg. de verb. sign. l. hęc verba, & de leg. 3. in ambiguum.

EXADVERSO

¶ SED contra hoc dicitur, nullus potest habere duas matres naturales, est enim contra naturam, ergo nec duabus vt filius poterit succedere naturalis, si non vt filius, quo alio iure? ex ambiguo enim est facienda interpretatio, quę non sit contra naturam & omnem rationem, vt. ff. de legi. l. in ambiguo. ¶ Item propter impossibilitatem deb; repelli in totum, et alio modo, in neutrius istarum mulierum filiationis quasi possessione erat constitutus, ergo, cum hoc dubitetur, an sit filius alicuius istarum, filium esse alterius nullo modo constat, & fuisse filium pro-
2 bare debet, quorum hereditatem petere intendit, si non potest ambarum, necesse ergo alterius: alioquin ab vtriusq; hereditate repellitur, arg. C. de interd. quo. bon. l. ij. Nam in rerum natura licet certum sit, cuius sit filius, tñ apud homines est incertũ adhuc. Fortius resistit, de duabus dubitatur, quę sit mr̃, ergo sic quę mater fuerit, non apparet, vel neutram fuisse matrem apparebit hoc faciente non iure, sed defectu probationis, argu.
3 l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. Contra statur? & acrius, dubia, sunt hinc inde vtriusq; iura, sc; actoris, & rei, ergo pro reo du

bietas ad ab soluendū valeat, vt instit. de interdic. §. retinendę. In pari enim causa potior est eius, qui possidet, q̄ qui petit, vt C. de eden. l. qui accusare. ℭ Item ex mo ore te iudico leuior, benignior, humanior, suauior est sententia absolutoria, q̄ condemnatoria, ergo ad eam ferendam pronior procliuior debet esse iudex, arg. ff. de re. iudic. l. inter pares, ꝛ. ff. de regul. iur. l. fauorabiliores. ℭ Item quia fauorabili, ꝛ maiori vtitur pietate. Item si vnius tantum peteret hereditatem teneretur se ipsius filium probare, arg. C. quo. bon. l. ij. ꝛ si duarum petat, vtriusq; filium

4 se probare debet, vt idem sit in duabus matribus q in vna tantum. ℭ Item fingendus est non habuisse matrem, cum eā ostendere non possit, sicut vulgo quęsitus fingitur non habuisse patrem. quia ipsum non potest ostendere. Nec obstat q vtraque voluit eum habere suum heredem voluit enim vtraq; eum habere tanq̄ filium ꝛ non aliter, ergo cum non possit esse vtriusq; filius, non habebit, sicut potuit, quia non potest esse, q voluit. ℭ Item non potest dicere se vtriusq; filium, quia hoc esse nō potest ergo si dicat se filium vnius, dicit se nō esse alterius, ergo petendo hereditatem vnius repudiare videtur alterius, propter duo contraria, quę simul esse non possunt. ℭ Item, vt dictū est, si hoc, ꝛ illud esse non potest, igitur tenetur alterum eligere, nō vtrumq;, vt. ff. C. de codicill. l. fin. ꝛ. ff. de leg. l. omne.

SOLVTIO

ℭ ANGVSTIÆ sunt vndiq; nerui leuiathan testiculorū valde perplexi sunt dicat sententietq;, qui potest, qui iudex fuerit, curet, prospiciat hic subtiliter, ne labatur. Io. dicit, q vnius hereditatem petendo, alterius repudiasse videtur, ꝛ ideo vel illius, quam elegit, habebit hereditatem, si se eius filium probare possit, vel nullius Odericus, si vtriusq; matris constitutus erat in quasi filiationis possessione, vtriusq; hereditatem obtinebit, nisi probetur alterius non esse filium.

QVÆSTIO. C.

100 AN VXOR HIPOTECARIA AGERE, VEL EXceptionem *obicere contra fratrem uiri sui præmortui pro bonis, quæ simulatæ uiro cupienti illam in uxorem alias non habituro donauit, pro suis dotibus queat.*

LVCIVS Titius a parentibus Gardiam, quam diligeqat, cuȝ peteret in vxorem, quia pauper erat non poterat habere. Germanus Titij volens eũ suo voto potiri, cum eo collusit, vt siquã ia euȝ donationem conferret, infecta, & simulata foret, post hęc, plurima Titio donauit, qui tanq̃ȝ diues factus Titius Gardiam duxit in vxorem celebritatem ipsam nuptiarum aspicientibus conuicinis igitur donauit germanus Titio vasa aurea, argentea, Tandem moritur Titius, Gardia pro dote contra germanum res huiusmodi possidentem hipothecaria, vel de dolo agens retentione vult vti, cum possidet. Quęritur, quid iuris sit?

QVOD POSSIT

¶ QVOD Garda possit agere cum effectu, ea ratione probatur, quia Titius aspiciente germano res huiusmodi obligauit tacite, vel expresse, arg. C. ad velle. l. & si fine, & si res alie. pign. da. l. ij. prçiudicat enim consensus, licet tacitus vt. ff. ad municip. l. Lucius Titius &. ff. mand. l. non patitur. §. si rem, & si res Titij esse credebat, nec decipiendus est populus. ¶ Item pro Gardia facit, qa tot' popul' ita opinabatur: nimirũ pl' valȝ interduȝ qd ẽ i opione q̃ȝ, q est in veritate arg. ff. p empt. l. ij. §. si apd, nec excusatur, quia fratri consulere voluit, non Gardię nocere, satis enim nocuit arg. ff. ad. l. aquil. l. scientiam. §. q cum. ¶ Itẽȝ de dolo posset conueniri quia dolo fecit vt. ff. neqȝ eũ qui. in ius voc. vi. l. 3. &. ff. de dolo. l. 1. & l. que. dolo & l. eleganter, & l. q si,
2 vel si non possit agere, saltem possit retinere, si possidet, argu. C. si res, ali. pign. da. l. 1. & C. quib. mo. solut. l. 1. Et si aliqnando simulare liceat, vt. ff. de doli except. l. apud. §. item quęritur &. ff. de nouat. l. doli.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicitur, q illa mulier agere non possit, in primis ea ratione probatur, quia q simulate actum est pro infecto ďbet haberi. Nec obstat quod Gardię nocuit, quia potius fratri cõsulere voluit, arg. ff. de iniur. l. illud. §. fin. &. ff. de fal. l. filius emãcipatus. §. fin. &. ff. de bon. lib. l. qui cum. §. si patris. ¶ Item qui
2 diuitem affirmat, vt pecuniam, vel vxorem promptius accipiat, non tenetur arg. ff. de profeuet. l. ij. &. ff. de furt. l. siquis vxori. §. seruus & C. q cum eo. qui in ali. pot. l. fin. adhęc nihil dolo fecit quia non animo sui lucri vt arg. ff. de dolo. l. quod si cum scires, pręter hęc, non habet hipothecariam, cum res non fuerit obligantis, arg. ff. quę res pign. ob post. l. q filio, & C. si res. ali. pign. da. l. quę

da.l.quę prędia.ꝙ eius non erat ꝯstat.arg.C.plus val. ꝙ agi. l.si contractus nec ex nuda traditione dominium transtulit, vt ff.de acqui.re.dom.l.nunquam. Nec obstat ꝙ non contradixit, vt potuit, arg.ff.de procur.l.filius.§.inuitus, ꝛ.ff.de seruit.l.ij.

SOLVTIO

¶ MIHI uidetur sine pręiuditio melioris sententię hunc germa
3 num, qui taliter collusit actione de dolo posse conueniri, multo
fortius ergo, si petat doli exceptione remoueri, arg.ff.quę res.pig. obl.poss.l.quę filia, ꝛ.C.si res ali.pign.da.sit.l.quę.prędia.

QVÆSTIO CI.

101 AN DOMINVS, QVI DENVNCIAVIT PROcuratori constituto ad uendendum, ne fundum uenditum traderet, cũ tradiderit, possit agere cõtra emptorem, et fundũ uẽdicare.

MANDAVI procuratori meo, vt fundũ venderet, is vendidit sed ante ꝗ̃ traderet denunciaui ei, ne traderet, qui nihilominus tradidit, quo facto rem ab emptore nitendo vendicare. Quęritur an possim, ꝓponitur rei vẽdicatio.

QVOD VALEAM

¶ QVOD intendere valeam, euidenti ratione probatur, nimirũ
1 mandatum re integra mãdatoris reuocatione finitur, vt instit. mand, §.recte ꝛ.C.quem lec.ab empt.reced. l.ij. ꝛ res integra intelligitur in emptione datis etiam arris, arg.ff. ꝙ vi aut cl.l. 1.pręter hęc, denunciationis potestate fuit licitum, ꝙ alias non liceret, vt.ff.de no.oper.nunc.l. sed ꝗ̃ verius est denunciationis effectus, in libello nostro continetur.

EXADVERSO.

¶ CONTRA venditorem rei vendite, ꝛ tradite exceptione repellendum, vt.ff.de publ.actio.l.paulus nimirum vẽdidisse videtur, qui per alium vendidit, vt.ff.de liber.ca.l.non solum. §.
2 1.sicut ergo simili obligatione contracta per se non esset licitum emptore inuito a contractu recedere, ita nec si per alium contraxit, arg.C.de action.ꝛ obl.l.sicut, amplius factum procuratoris

domino debet nocere vt.ff.de tribu.l.procurator, in princ. Nec
F obstat denunciatio, cum procurator iã contrahendo fuerit obli
gatus, vt ff.de do.exce.l.apud.§.quęsitum, ⁊.§.in hac nec de/
G bet imputare procuratori, si fidem suam voluit liberare.

SOLVTIO, ET DISTINCTIO

¶ IN hac quęstione posset distingui, vtrum dominus habuerit iustam causam reuocandi mandatum, vel non si iustã causam habuit, valet vendicare, alias nequaquam, arg.ff.mand.l.si homi
3 nem. ¶ Item aliter vtrum pretio soluto vel non soluto denũcia uerit, vt.ff.de exceptio.rei.iudic.l.1. mihi vero videtur emptorem ab ea petitione absoluendum, vt.ff.quib.mod.ipoth.sol.l. sicut.§.si debitor. Unum fortasse dici posset, procuratorem rerum impediri, vbi dominus habuit iustam causam denunciandi, arg.ff.mand.l.si hominem, siquid ergo circa hanc quęstionem deest, scz in causa fideiussionis, qui creditori denunciauit, ne debitori numeraret, ⁊ in causa procuratoris, qui per prohibitum nuncium dño pecuniã misit diligẽs aduocatus inueniet.

QVÆSTIO CII.

102 AN PRINCEPS, QVI OMNEM IVRISDICTIO*nem castri in ecclesiam contulerat, possit postea rescriptum municipibus concedere in eodẽ castro sibi eligendi rectorem.*

REX Francię castrum Turonis cum omni honore ac iurisdictione in ecclesiã beati Martini contulit excepta inuestitura thesaurarij decani, quę donatio per rationales principis, atq; pontifices est confirmata: castri regimen longissimo tempore per decanum, ⁊ thesaurarium detentum est, mortuo igitur seniori Rege Turonenses a Rege Iuniori rescriptum acceperunt, vt sibi rectores in castro eligere haberẽt, quo facto Turonensium Ecclesia prophanum timens tumultum, contra municipes agere intendit dicens non esse ei hãc iurisdictionem exercendi potestatem. Quęritur quid iuris sit. Ex hoc igitur facto duplex insurgit dubitatio, Primum, quęritur, an princeps, qui primum omnem iurisdictionem ecclesię contulit, potuerit hoc rescriptum concedere municipibus, Secundo dubitari potest, an Canonicis sub rege contra municipes sit litigandum, In prima quęstione ꝓponit Ecclesia vtilem negatoriam.

QVOD POSSIT

¶ QVOD ergo negatoria cum effectu possit competere, hęc videntur inducere, Iuris alterius contra voluntatē domini minus licite iurisdictionis exercitiū, & generaliter in ecclesia trans
1 lata iurisdictio, vt de generali concessione, ac regulari concessione larga interpretatio iurisdictionis, nulla facta specialis exceptio, ac dumptaxāt specialiter expressorum intelligenda exceptio, vt pro ecclesia facienda expositio, vt facti proprij nimis liciti regis retractatio, vt proprij in ecclesia collata traditio, vt maiori iudicio sequuta consumatio, vt confirmatoria maioribus per minores prohibita reuocatio ac eius, quem defendere tenentur, prohibita impugnatio. Et hęc quidem sunt, quę pro ecclesia allegantur.

EX ADVERSO.

¶ CONTRA Ecclesiā vero multa facere videntur, regula maiestatis concessio clericis secularium negociorum, concessa permissio, vt concedendorum honeste intelligenda promissio; vt excepta iurisdictio per decanum & thesaurarium: & ad de canū
2 hanc ptinere presumendum, arg. qui ergo decanum, & thesaurarium excepit, & quę ad ipsos pertinent, excepisse videtur, ergo iurisdictionem excipere potuit, ergo hanc municipibus dare, nimirum generi per speciē derogatur, ac iurisdictionē eius in ecclesia non translata possessione violenter pręsumendū est, q̄ principes eam ecclesię non concesserint, cum nulla persona ecclesiastica, nisi quam rex inuestiebat, hanc exercebat iurisdictionem, ac non omnia specialia ꝓprebendēs generalis ꝑmissio imperialis, & pontificalis superflua, ergo inutilis ꝯfirmatio.

SOLVTIO

¶ IN Secunda questione, in qua queritur, vtrum Canonicis
3 sub rege sit litigandum contra municipes imploratur iudicis officium, q̄ canonici sub rege litigare non compellantur, ꝑ hoc probatur a parte iudicis suspecti recusationem licitam, at immo regis denudantis oppressionem apertam, nam fecisse fingitur, qui per alium facit.

QVÆSTIO. CIII.

103 AN SI DVO FRATRES ROGATI RESTItuere superuiuenti sunt si sine liberis decedāt, possit alter decedens, sine liberis heredē ecclesiam instituere in præiudiciū superuiuentis fideicommissarij.

PATER familias dum extremę voluntatis moderamina conderet, duos filios, quos habebat, heredes instituens inuicem eos, vt moris est, substituit rogans vt pręmoriens sine liberis hereditatis partem suam superstiti restitueret, vn⁹ pręcedecēs nullis liberis relictis ecclesiam heredem instituit vniuersorum bonorum, nunc frater contra ecclesiam agere intendit. ¶ Quęritur, qd iuris sit, proponitur officium iudicis an ex iure trebellianicę fiat restitutio, nam & heredi heres compellitur restituere, vt. ff. ad trebell. l. quamuis.

QVOD VALEAT

¶ QVOD valeat cum effectu hic frater superstes contra ecclesiā insurgere ista videtur inducere, scz patris licita dispositio, quę alias licitum facit illicitum & econtra arg. C. de testa. milit. l. ex testamento, & C. de interd. matrim. l. si patris, naturalis prohibitio nimirum generaliter ꝓhibitū est, ne res, quę restitutioni subiacent alienari vt. C. commu. de leg. l. fin. §. sin autem subconditioni nec causa, nec persona distinguitur, ergo cuiuscunqz & ꝑ quęcunqz alienationis modum, alienari prohibentur, vt. C. de donat. l. data, & C. de reb. ali. l. fin. honestatis ecclesię seruanda
1 religio, ipsius enim ecclesię honestā debitaqz religio exigit, ne hereditatem alij debitam vsurpet, arg. in decret. vij. c. vlt. & C. de episc. & cler. l. repetita.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicitur ecclesiam non teneri, quia casus huius legis sit expressus, vt in auth. de sanctis. episc. §. sed & præsertim. ¶ Item allegatur pro ecclesia fauor ipsius ecclesię atqz priuilegium, cuius causa licitum deprehenditur, ꝙ alias non liceret, C. de sacr. sanct. eccl. l. antepen. & fin. ¶ Item pietatis causa, ad quam tam personę ꝗ̄ res ecclesiasticę deputantur, arg. C. d sacr. sanct. eccl. l. antepen. & in religionis obseruantia, religioni enim
2 deputatur, ꝙ ecclesię offertur, nam quicquid oblatum fuerit,

id sacrum dicitur vt in decret.xij.q.2.c.nulli liceat ⁊ causa religionis licitum deprehenditur, quod alias non liceret, arg.ff. de vsu fr.leg.l.locum autem in princ. ⁊ in auth.vt lic.mat. ⁊ au. §.qui anno. ¶ Item per vniuersitatem licita acquisitio, nimirum cum vniuersitate trãsit licite, quod per se non liceret, ⁊ quod per se alienari non possit, arg.ff.de acquir.rer,dom.l.quędam in substitutione intelligenda conditio tacita, non enim verisimile est talem substitutionem patrem fecisse, si cogitasset filium, ecclesiam velle facere heredem, arg.C.de institutio. ⁊ subst.l.generaliter.

SOLVTIO

¶ SINE preiudicio melioris sententię videtur mihi ecclesiam, vt restituat, condemnandam quia hic casus de regula non excipitur, ⁊ auth.de sanctis.episc.loquitur quando filius intrauit mo-
3 nasterium, ⁊ factus est monachus, aut clericus puto tamen eã posse quartam vel hodie tertiam retinere, in qua filius grauari non potuit, vel beneficio trebelliani, vel constitutione argu. ff.ad trebell.l.marcellus.§.fin.

QVÆSTIO CIIII.

104 AN EMENS BONA FIDE MVLAM, A DOMINO *conuentus si interim morte naturalis mriatur ueniat absoluendus.*

CVM Prouinciali cuidam, quem non audeo nominare, mula fuisset subtracta ⁊ bo.fidei emptori vendita, prouincialis mulam a possessore vendicauit, verum contestatione interposita interitu naturali mula decessit, prouincialis nihilominus instat ⁊ condemnatio sequitur. Queritur quid iuris sit, proposita fuit rei vendicatio.

QVOD DEBEAT

¶ Quod autem in actione proposita possessor condemnari deberet, euidenti ratione probatur. In primis quia per contestationem fact⁹ est malefidei possessor, ei ergo tenetur de interitu arg. C.de fruct. ⁊ lit.exp.l.ij. ⁊ .C.quod.met.cau.l.1. Secundo quia
2 in mora fuit, fit enim mora per litis contestationem arg.ff. de rei vendicat.l.item si, ⁊ .ff.de leg.1.l.cum res.§.fin. ⁊ .l. si seruus. Tertio, quia iustam causam habuit opinãdi se debere restituere, arg.ff.si cert.pet.l.quod te. ⁊ si opinatus non sit, ne plus iuris habeant stulti, quam periti, arg.ff.quod iu. aut.cl.l. quod seruus.

Quarto quia interpellatus non restituit, arg. ff. de verb. obl. l. si ex legati vnde videtur facere dolo, etiam si ante fuit bon. fidei possessor, arg. C. de rei. vendic. l. si fundum. Quinto, quia debet ei causa prestari, quam esset habiturus, si statim ei res esset restituta, quia forte distraxisset eam, arg. ff. de rei vendicat. l. pretor & l. si ex diuerso & l. item. Sexto quia specialiter aliqd debet constitui propter rem, quę viciosa erat argum. ff. pro suo. l. si ancillam.

EX ADVERSO.

¶ E CONTRA dicitur possessorem nō teneri, quia eo modo periit mula, quo peritura erat, si restituta esset actori igitur debet absolui arg. ff. depos. l. si plures, & ff. ad rhod. de iac. l. si vehen
2 da. Secundo quia iustam causam habuit litigandi, vt sibi cōseruaret euictionis actionem arg. ff. de iniur. l. siquis & ff. de negoc. gest. l. at qui. §. cum me. Tertio quia bonęfidei possessor nō debet facultatem prestare arg. ff. de petit. hered. l. illud. Quarto extinctio rei vendicationis nomine causa extinguitur vt. ff. iudic. sol. l. si res & ff. de rei vēdic. l. vtiq3. Quinto, quia casus non debet prestare fortuitum quem preuidere non potuit. C. de pign. non actio. l. quę fortuitus. Sexto quia etiā post cōdemnationem ex bona fide rem alienam non tradidit arg. ff. q fal. tut. l. ij.

SOLVTIO.

¶ SECVNDVM ea igitur, quę proponuntur a prouincialis petitione possessorem absoluimus, quem non putamus prestare casum, maxime si sine culpa sua contigerit, arg. ff. de rei. vēdic. l. si obesse & ff. de petit. hered. l. illud.

QVÆSTIO CV.

105 AN CAPTIVVS, QVI FVIT A SVIS PROpinquis ui exemptus plurimis illatis damnis eum in carcere detinenti, teneatur ad resarciendum illa damna hosti suo.

CVM duo milites guerrezarent adinuicem, alter alium cepit, atq3 carcerali custodię mancipauit, q̄ audito ipsius consanguinei plurimum condolētes terram captiuitatis ingressi infinitas combusserūt Turres, maximaq3 damna intulerunt, ipsumq3 captiuum a captiuitate liberauerūt: his ergo peractis cū omnia

valde complacuissent captiuo a capiente conuenitur ad damnorum restitutionem quęritur, quid iuris sit, proponitur actio legis aquiliç.

QVOD COMPETAT

¶ QVOD actio proposita competat cum effectu, hoc videtur inducere damnorum illatorum ratihabitio, arg. ff. de vi. & vi. arm.
1 l. 1. §. quotiens, & ff. de re iudic. l. hoc iure. §. 1. Iuris constitutione prohibita vltio arg. ff. ad. l. aq. l. Scientiam iuris propriis sumpta vindicta perditio arg. ff. quod. met. cau. l. extat. C. de agric. & censi. l. nullus lib. xi. igitur eorum, quę intulit restitutio, arg. ff. quod met. ca. l. extat. ff. ad. l. aquil. l. queadmodum. §. 1. admissa etiam ex interuallo defensio arg. ff. de vi & vi arm. l. idem. §. 3. delinquentiũ subsequutiua pmissio arg. ff. de nox. act. l. ij.

EX ADVERSO

¶ PRO captiuitate iniuste illata iusta dãnositas, arg. ff. quod met. cau. l. sed, & par. §. 1. & in auth. de sanctiss. episc. §. omnibus, quod iniuste factum patiatur pro captiuis liberandis, pręstita iusta
2 facilitas arg. C. de sacr. sanct. eccl. l. antepen. & C. de episc. & cle. l. nulli pro expectando iudice periculosa calamitas vt. C. quando lic. si ind. se. vind. l. 1. & l. iij. & ff. de no. oper. nunc. l. de pupillo. §. siquis hoc eorum qui delinquerunt conueniendo difficilitas, cum enim liberi fuerint, qui deliquerunt quibus etiam imperare non posset, ipsi non conueniuntur, sed captiuus, arg. ff. ad. l. aquil. l. liber homo. propter iustum dolorem vindicandi remissa penalitas, arg. ff. ad. l. iul. de adult. l. graccus, propter iniuriam recta faciens sanguinis necessitas vt. ff. de recep. l. 1. & ff. ad. l. iul. repetun. l. 1.

SOLVTIO, ET DISTINCTIO

¶ IN hac questione posset distingui, vtrum culpa incarcerati guerra primordium sumpserit, vt si quidem eius culpa incępit, teneatur de damno dato, alias nequaquam arg. ff. loca. l. si merces. §.
3 culpa, & ff. sol. matr. l. pen. in princ. ¶ Item distinxerunt quidã, haberet ius impandi vel non, ego autem huiusmodi reiectis distinctionibus captum condemno. Si nomine suo damnum datum ratũ habuit, vt. ff. quod quisque iur. l. iij. & ff. de reg. iu. l. hoc iure. §. 1. nomine suo ideo dixerim, quod si ipsi, qui damnum intulerunt, suo nomine fecerunt, quasi vlciscentes proprias iniurias in consanguinei captione illatas damnum dederunt, non tenebit, ille etiam, si ratum habuit arg. ff. de neg. gest. l. si pupilli l. & ita quęrit, quid esset, si illi fecerunt, quia iurauerũt capto

adiutorium de guerra ad suam perditam, & dispendium, & se quasi capita guerre fecerunt, non putantes: tunc quoque captiuum teneri, quasi illi suo nomine fecerint vt. ff. de noxal. action. l. in delictis.

QVÆSTIO CVI.

106 AN FRATRES CONTRA FRATREM, QVI *mulieri causa habendi eam in uxorem iurauit se non esse filium eius, cuius hereditatem cum fratribus diuisit, possint agere repetendo partem illi datam in diuisione.*

QVIDAM diuisa cum fratrib^9 absque iudicio hereditatē paternā volens cum puella quadā que patrem suum immenso habebat odio, contrahere matrimonium & illa recusante, si filius illius esset, cuius dicebatur. Ille vero iuramento firmauit, se illius filium non esse atque ita negauerit, cuius filius erat, hoc comperto alij fratres de parte, quam possidet hereditatis conditione indebiti vel sine cā contra ipsum intendunt, vertitur in questione, quid iuris sit.

QVOD COMPETAT.

¶ QVOD actiones predicte competant cum effectu ex eo apparet, quod se filium non esse iurauit, vnde alterius dumtaxat
1 filius forte conuincit, arg. ff. de iur. iu. l. si duo. §. siquis, & in auth. de iur. iu. a mior. nec enim licitum debet esse cuique contra suum sacramentum venire vt. C. de transf. l. siquis maior, & C. si qdu. vendit. l. 1. maxime cū iu. iurando aliū si decipere voluerit, arg. C. si minor. se. ma. dix. l. pen. ¶ Item nunquid ei licitum est semper iurare, dices, nequaquam? vt. C. de ser. pig. da. ma. l. si creditor. ¶ Item nunquid ei licitum est ei duo contraria proponere? mi
2 nime, immo ex quo vnum affirmauit, ab altero submoueatur, vt. C. de codicill. l. fin. & C. si seru. ext. se. man. adhec fingendum est eum non esse filium, qui iurauit, post iuramentum enim nihil queri oportet, vt. ff. de re. indic. l. post rem. & ff. de iur. iu. l. quinta. §. dato nimirum cum iuramentum maiorem autoritatem habeat, quam res iudicata, vt. ff. de re. iudic. l. ij. ius facere debet sicut sententia in talibus, argumen. ff. de lib. agnosc. l. siue. §. quia, & l. sed si poss.

Exaduerso.

EXADVERSO

¶ CONTRA opponitur, quia res inter alios &c. ergo nec iusiu
randum ut. C. res int. al. ac. & ff. de iur. iu. l. iij. §. pen. & l. nã po
stea. §. ij. & l. quia sed si. poss. §. fin. Item quia legatum factum
non debet vitiari ex post facto propter huiusmodi periurium,
3 ergo nec diuisio arg. ff. de itin. ac. que. pri. l. i. §. fin. & l. ij. & C. de
donat. int. vir. & vx. l. res. Item quia diuisionis causa primus
cepit, q̃ iuratum esset, igitur impediente saltem debito natura
li non repetitur, arg. ff. de condit. indeb. l. iulianus, adhęc non
seruatur iusiurandum, quia quod facti est, non potest variare igi-
tur nec iuramento mutari, arg. ff. de capt. & postl. re. l. in bello.
§. facti, pręterea incaute fuit iuratum, non igitur seruandũ, ut
C. ad. l. iul. ma. l. ij. Item turpitudinem cõtinet hoc sacramen
tum, quia falsitatem, igitur non pręiudicat arg. in auth. de pro
senet. l. non solum fideiuss. Succedit alia fortior ratio, quia nõ
est dicendum iurasse, cum contra heredem vel coheredem, qui
quoad eos non iurauit, agunt arg. ff. de adm. tut. l. si duo & ff.
de interrog. act. l. fin. nimirum cum periurium sit res odiosa, nõ
est producendum ad ea, de quibus iuratum non est, argu. ff. de
4 liber. & posth. l. cum quidam, nec enim in alio puniẽdus est ne
gocio, nisi in quo delinquit, arg. ff. pro soc. l. actio. §. diximus, &
ff. de vulg. sub. l. ex facto. amplius iurandi causa inspiciẽda est,
non enim ut hereditatem amitteret sed uxorem acquireret, iu-
rauit, igitur causa inspecta hereditate non debet priuari pater-
na arg. ff. de usur. l. qui iniurię. l. verum est.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sententię filium hunc a petitione fratrum absoluendum propter illã regulã gñalem, quę est res inter alios acta alijs non pręiudicat.

QVÆSTIO CVII.

107 AN OBTINENS LICENTIAM CONSTRVENDI *furnum pro certa annua mercede possit conueniri, si loco furni tabernam construxerit.*

QVIDAM Parisiensis, a Rege Frãcie impetrauit ut certa mercede singulis ãnis pręstita liceret furnum in domo propria construere, quo facto Parisiensis loco furni tabernam instituit, Rex mercedem nihilominus pro furno promissam exigit. Quęritur, quid iuris sit, proponitur actio ex stipulatu, vel pręscriptis verbis, non enim fuit locatio cũ res ppria

esset eius, qui mercedem præstaret, nisi forte dicatur, quod ius faciendi, quod alijs non licebat locauit.

QVOD DEBEAT.

¶ QVOD igitur pensio debeatur regi, multis rationibus posset conuinci, primum quia Parisiensis sponte sua furnum destruxit, vnde totius temporis nihilominus pensionem præstabit, arg. ff. loco. l. si merces. §. si domus. Secundo quia semel competens obligatio inuito altero non potest dissolui, argu. C. de actio. & obl. l. sicut. Tertio quia per regem nihil factum est,
1 quominus possit conductor furno frui, arg. ff. loca. l. qui operas & C. de instit. & subst. l. 1. Quarto, quia furnus quasi existeret, debet haberi, cum per furnariū steterit, quominus possit, argu. ff. de regul. iu. l. in iure ciuili. Quinto quia non factum opus, sed faciendo potestas concessa videtur, quapropter & si factum opus non extat, quia tantum faciendi potestatem retinet, mercedem præstabit vt. ff. loc. l. item, si. §. cum insulam, &. l. quod si domus. Sexto, quia ei non est licitum mutare consilium suum in
2 alterius iniuriam vt. ff. de reg. iur. l. nemo, & C. de eden. l. edita, & ff. de interrog. action. l. de etate. §. fin. quid mirum si furnum non fecisset ab initio? quia tamen potestatem habebat faciendi & videtur omnino, multo fortius, igitur debet astringi, si quod fecit, stare non potuit vt. ff. de contrah. empt. l. labeo scribit.

EXADVERSO

¶ ECONTRA Parisiensis opponit se nullo modo teneri, cum enim de furno tantum promissam mercedem debuerit, si furnum non habeat, debet absolui arg. ff. loc. l. qui actio. §. item nā
3 cum eius causa sit dictum vt habeat furnum si noluit habere nō debet teneri arg. ff. de pignor. act. l. quamuis, & ff. loc. l. ij. neque quod fauore ipsius introductum est, debet in eum, & contra eum retorqueri vt. ff. de leg. l. quod fauore & ff. de carbon. edic. l. carbonianum. §. hoc enim diligentissime, & ff. loca. l. cum quidam in princ. & l. si fundum, deinde, quia non est verisimile hoc actum, vt pensionem præstet, nisi quamdiu habuerit furnum, argu. ff. de solut. l. at quis sibi. Succedit ratio fortior, quia si pensionē pro furno promiserit, & si furnum non haberet, teneretur præstare perpetuo, & hoc timore furnū teneretur habere: sicque re suā suo non posset vti arbitrio, quod esset absurdum, immo si hoc esset, non tenuisset ab initio pactum, arg. ff. de condit. instit. l. quæ sub. conditione, & ff. de pact. l. penult.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sentētie Parisiensem hunc domino regi condemnandum, nisi aliud actum appareat

per hoc enim, ꝙ pensionem præstare debeat liquido conuinci-tur, & regis gratia contractum intercessisse, argu. instit. man-da. §. fin.

QVÆSTIO. CVIII.

108 AN IVDEX SECVNDVM ALLEGATA, ET *probata, An secundum conscientiam iudicare teneatur.*

VVLGO quæri solet, vtrum secundum allegata, an secundum conscientiam debeat sententiare iudex.

QVOD DEBET

¶ Quod dz quilibz iudex nõ p affirmationẽ litigantiũ, sed ßm rei veritatẽ, sententiã ferre manifesta ratione conuincitur. arg. C. si contra ius. vel; vtil. pub. l. ij. Secunda viua & mera ratione probatur testes & instrumenta in iuditio ad veritatem dumtaxat iudici aperiẽdam introducuntur, si ergo eam alias nouerit; satis est, arg. ff. de admin. tut. l. quidam. §. fin. & instit. de legat. §. si quis in. & C. de transf. l. cũ hẽ. non enim interesse debet qualiter factum sciat iudex, sed an
1 rei nouerit veritatem, vt scientiæ substantia, non qualitatis inspiciatur vt. C. de in. delib. l. cum antiquo. Tertio, quia facti quæstio est in arbitrio iudicantis, arg. ff. ad senat. cons. turp. l. 1. & ff. de iudic. l. eum qui. §. 1. Quarto per se melius, q̃z per aliũ scire potest, arg. ff. de testib. l. iij. §. 1. Quinto, quia si minus dicam, iudex suplere dz, vt. C. quæ def. aduoc. & instit. de action. §. si minus, multa enim ex suo iudex officio suplet vt. ff. de petit. hered. l. fin. Sexto loco succedit ratio fortior, quia fides veritas verborum, vel scripturarum adminicula non desiderat, vt. C. vt si ab hered. se. abst. l. 1. Septimo quia iudicare debet secundum ꝙ ei melius visum fuerit vt in auth. iusiur. ꝙ præstat. ab his.

EXADVERSO.

¶ CONTRA dicitur iudicem non secundum conscientiam, immo secunduz allegata iudicare debet, in primis illa generali regula, quia non probante actore obtinet reus, vt. C. de eden. l. qui accusare, & C. de rei vendic. l. fin. Nec distinguitur, nouerit iudex veritatem, vel non ergo siue sciat, siue ignoret, debeb. t obtinere: vt. ff. de offic. præs. l. ij. Secundo quia non debet dupli-
2 ci officio fungi scz testis, & iudicis arg. C. d. assesso. l. fi. Tertio,

quia merita negociorum partium non iudicum assertione pandũtur, vt.C.si per vim.vel ali.mo.l.ij.⁊.ff.de offic.præf.l.illicitas.§.1. Quarto, quia nullus nisi confessus, vel conuictus dãnari debet,arg.C.de pen.l.qui scientiã, ⁊ in auth. ꝺ episc.
5 §.omnibus. Quinto quia maliuolis maxime iudicibus fingendi conscientiam præbet exemplũ,arg.ff.de iur.iu.l.ait prætor ⁊.C.de probation.l.exemplo,⁊.C.de furt.l.siquis seruo.

SOLVTIO

¶IN hac quæstione videtur posse distingui, vtrum pro actore, an pro reo debeat sententiam proferre; siquidem pro actore secũdum allegata, si vero pro reo secundum conscientiam iudicetur,arg.ff.de regul.iur.l.fauorabiliores vel aliter secundum M.distinguitur vtrũ ciuilis an criminalis fuerit causa ꝺ qua quęritur, siquidem criminalis secundum allegata,si ciuilis secundum conscientiam debeat iudicare. Ego autem reiectis huiusmodi distinctionibus, dico iudicem non secundum conscientiam, immo secundum allegata iudicare debere, argu.ff. de offic.præf.l.illicitas.§.1.

QVÆSTIO CIX.

109 AN SOCIVS, QVI REMISIT PARTEM DEbiti debitori, *si alter socius uigore solidi totum exigat, diuisa societate possit suã partẽ exactã petere à socio non obstante ea remissione.*

DVO fuerunt argentarij socij, quorum nomina simul erant, debitorem vnum habentes quorũ vnus debitori partem suam debiti remisit alter vero contra debitorem iacula figens actionem ab eo in solidum exegit, qui autem remissionem fecerat dissoluta societate partem huius debiti reposcit,alter vero remissionem factam allegans ipsum a petitione repellere contendit. Quęritur, quid iuris sit,proponitur actio pro socio.

QVOD COMPETAT

¶QVOD igitur remittenti cum effectu actio competat,euidenti ratione probatur, quia ex obligatione cõmuni pecunia redacta est igitur communicanda, vt.ff. pro soc.l. siquis, ⁊. ff. de

nor.act.l.si iure circa princ. Nec obstat quia, pactum fecit cū
1 debitore, illud enim pactum de iure non valuit, arg.ff.de pact. l.si vnus in princ. igitur non debet rem tenenti præiudicium generare, vt.C.de remiss.pign.l.debitum, & ff.quib. mo. pig.sol. si debitor, & ff.de oper.lib.l.sicut sed ponatur sine præiuditio, q valuerit pactum non deberet huic opitulari, quia res inter alios acta prodesse, vel obesse non debet, arg.ff.de pact.l.si tibi: §.si pactus, & §.fin. & l. & heredi. & l.si vnus.§.pacta. Quantum enim ad personam hanc sc3 socij, de quo quæritur, dicendū est non fecisse pactum cum non fecerit cum eo.arg.ff.si seru.ad vind.l.loci.§.competit & ff.de admin.tut.l.si duo.

EXADVERSO

¶ E contra dicitur socium hunc per exceptionem doli ab hac petitione repelli, in primis, quia non debet redire ad hoc, cui renunciandum putauit, arg.C.de reb.cred.l.si quis & C.de ꝓdit.
2 in sert.l.cum quidam. Secundo quia obligatio cōmunis esse desijt ex quo partem suam remisit, nō igitur dici potest ex communi obligatione pecuniam esse redactam, argu.ff.de peric. & com.rei.vend.l.quis ergo. Tertio quia industria potius cōsequutus vt, arg.ff.de hered.vel act.vend.l.venditor. Quarto, quia per iniuriam iudicis videtur obtinuisse, cum a parte debiti saltem per doli exceptionem potuit se tueri, arg.ff.de pecul. l.idem.l. & in duobus.§.1. Quinto ergo loco concluditur quasi per stultitiam debitoris hanc restituere non cogatur, arg: ff.ad.l.falc.l.iij.

SOLVTIO.

¶ EGO Phileus Medicensis secundum ea, quę proponuntur, socium, qui debitorem exclusit, insolidum sibi suo quoq3 nomine solidum exigit a petitione remittentis partē suam puto absoluendum arg.ff.pro socio.l.si vnus.

QVÆSTIO CX.

110 AN EMPHITEOSIS SINE SCRIPTVRA CONcessa per solutionem canonis per X X X. annos ex inualida fiat ualida, ut emphiteotam tueatur à domino repetente.

GVILIERMVS Cẽturio fundũ suum sine scriptura cuidam rustico dedit in emphiteosim, qui rusticus per xxx. annos sine inquietudine, ac lite pensionem annuatim prout conuenit soluendo possedit, quo ipso transacto Guliermus eundem rusticum de fundi possessione repellere contendit. Queritur, quid iuris sit, Proponitur interdictum vti possidetis, vel rei vendicatio.

QVOD POSSIT

¶ QVOD igitur cũ effectu Guliermus possit experiri euidenti ratione probatur, quia contractus emphiteoticus scripturã desiderat, igitur ea deficiente non valet, arg. C. de iu. emphit. l. 1. & C. de fin. instru. l. contractus, si quid enim, quod ad substantiam alicuius pertinet gerendi gratia dimittatur, quod factum fuerit, non valebit, arg. C. de contrab. emptio. l. in emptione, immo si plura in vno negocio desiderantur, etiam si vnum solum defuerit quod factum fuerit non valebit, arg. C. de sta. l. si vnus, & ff.
1 de transl. l. cum bi. §. si pretor. Ex his ergo liquet aperte, quod contractus pro certo non tenuit, igitur diuturnę pensionis solutio emolumentum ei prestare non potuit: vt. C. de pact. l. si certis, & C. de vsur. l. creditor. Et enim Guliermo putanti valere cõtractum pensionem recipiendo ei preiudicare non valet, vt ad hoc ius emphiteosis ipsi non queratur, igitur nec dominium ẽ tãto tempore ius prohibendi amittit, vt. C. de iur. & fac. ignor. l. cum falsa & l. cum testamentum, & l. nõ idcirco, & ff. de bon. lib. l. paulus, & ff. de inoffic. test. l. mater.

EXADVERSO

¶ ECONTRA rusticus contra Gulielmum prescriptionem, xxx. annorum exceptione opposuit dicens omne ius omnẽ actionem xxx. vel xl. annorum prescriptione repelli vt. C. de prescr. xxx. anno. l. omnis. ¶ Item quia tanto tempore pensionẽ per
2 ceperit iuri expellendi, si quod habebat, renũciasse videtur vt. C. de vsur. l. aduersus, & l. quamuis, & C. de iu. do. imp. l. ij. ¶ Item quia contractus alias inutilis, debet esse vtilis ad repellendum contrahentem arg. ff. de seruit. ru. pred. l. per fundũ preter hec, quia non reperitur lege cautum, vt emphiteosis cõtractus scripturarum desideret, quamuis obloqui videatur, vt. C. de iu. emphit. l. 1. si non est locus contrario intellectui arg. C. de sacr. sanct. Eccle. l. iubemus, & C. de Episcop. & cleric. l. conuenticulam.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sententię contractum emphiteoticum, cum scripturam desideret ideoq; nullum ius citra scripturam emphiteoticario quęsitum, vnde ipsum ad restitutionem condemno, recuperato tamē pręcio, q̃ dedit, arg. ff. q̃ met cau. l. iij. §. iiij. cum enim de scriptura facienda conuenerit, quo casu puto ipsum debere absolui, cum vltro valeat experiri ad scripturam perficiendam sicut in. l. C. de fid. instru. l. contractus probatur.

QVÆSTIO CXI.

111 AN FEVDVM DATVM CVM PACTO, NE *alienetur alias cadat alienans ipso iure facta alienatione, alienante citato, & mortuo, si filius recuperaret ante litem contestatam, debeat omnino ad dominum redire.*

FERRARIENSES Raynero de Saxola Castrum, & curiam, quam ab eo comperauerunt, dederunt in feudum tenore tali, vt non liceret ei dare in feudum alteri, & si illud daret, nullius ius haberet in eo Raynerius igitur fidem conuentionis non seruans, alteri demum castrum & curiam infeudauit, Domini vero apud suas curiam querimoniam deponentes. Raynerium citari fecerūt, qui anteq; ad iudicium veniret decessit, filius autem Raynerij feudum anteq; ad curiam reuocaretur, recuperauit, nunc autem ad curiam vocatur. Quęritur vtrum feudo priuari debeat, vel sit ei subueniendum, quia ante litem contestatam feudum recuperauit. Proponitur rei vindicatio

QVOD VALEANT

¶ QVOD itaq; domini contra vassallum cum effectu valeant experiri. In primis ea ratione probatur, quia conuentionem in datione feudi appositam non seruauit, argu. C. de pact. inter empt. & vend. l. cum te, & C. de cond. cau. data. l. ea lege. Secundo quia sub conditione, quam videtur feudum adeptus, si conditionem obseruaret videtur non seruando amittere argu. ff. loc. l. quero. §. inter & ff. pro soc. l. iiij. Tertio quia non debet ei seruari fides, qui eam non seruauit, vt. C. de transact. l. siue.

Nec obstat quod feudū recuperauit, nā in feudādo ipso iure cadit
1 a iure suo, et idō semel ius amissum nō pōt restitui, arg. ff. de sol. l. qui res. §. aream, et ff. de vi. dot. l. stipulatio, et l. licet. ¶ Item quia iam mota controuersia recuperauit, ideoq; sibi penitere non licuit, arg. ff. solutio. l. si eum. Et. C. de nouation. l. iij. semel enim dando in feudum, pater amisit ius suum, non ergo penam hanc inuitis dominis poterit euitare, vt. C. de action. et obl. l. sicut, et ff. depos. l. 1. §. si rem. depo. nemini enim delictum iam perpatratum, per suam remittitur penitentiam argu. ff. de furt. l. qui ea mente, et ff. de calumniato. l. iij. in princ.

EXADVERSO

¶ECONTRA Vassallus resistit dicens se non deberi feudo priuari, quia re integra, idest ante litem contestatam recuperauit arg. ff. de rei vendic. l. is qui se, et ff. rem. rat. hab. l. amplius. Secundo quia non intelligitur infeudatum, quod recuperauit, C. de diuort. l. iij. et ff. de in. rem. ver. l. si parte. §. versus. Tertio,
2 quia iuste penitētię suffragio est subueniendū arg. ff. ad. l. falc. l. qui falsam, et ff. de inoffic. test. l. papinianus. §. meminisse. Quarto quia non interest dominorum rem illam infeudatum fuisse, arg. ff. si qui. caution. l. 1. et l. et si post. Quinto, qa penę potius sunt molliendę, q̄ exasperandę arg. ff. de pen. l. si pręs. et l. interempta. Sexto, quia procliniores esse debent iudices ad absoluendum q̄ ad condemnandū, arg. ff. de actio. et obli. l. arrianus. Septimo quia ipso iure non tenuit, quod pater fecit contra pactum, ergo non incidit in penam vt. C. de reb. ali. non alien. l. fin. et ff. si mancip. ita. fu. alien. l. ea quidem, In vltimis allegat vassallus inutilitatem pacti, fuit enim inutile pactum, ne in re sua liceret ei facere, quod ius est arg. ff. de pact. l. pen.

SOLVTIO

¶EGO itaq; Mileus Medicensis cognitis hinc inde vtriusq; partis allegationibus, et auditis condemno filium Rayneri ad feudum restituendum.

QVÆSTIO CXII.

112 AN LOCANS EQVVM, ET MANDANS REDDI Bononiæ Meuio stipulanti sub pena ab eo conductore sibi reddi, possit reuocare illud mandatū itaquod conductor Meuio ad penam, si equum illi non reddat, non teneatur.

Lucius

LVCIVS Titius Gaio Seio Bononiam eunti equum locauit, eiq; mãdauit, vt Meuio ad eundem locum eunti equum redderet, stipulatusq; est Meuius a Gaio Seio equum sibi tradi, & si non esset traditus, stipulatus est penam, Lucius Titius mandatum reuocauit, ne Meuio traderetur, quo facto Meuius equum petijt, & non tradi cepit, promissam penam petere intendit. 1 Queritur, quid iuris, proponitur certi conditio et stipulati.

QVOD VALEAT.

QVOD igitur Meuius eius effectu valeat experiri, hec videntur inducere. Stipulatio ab initio vtiliter interposita, cõmissa, ex quo enim semel vtiliter concepta fuit, posteriori facto nõ potuit euanescere, vt. ff. de vsu. atq; pri. l. iij. & C. de admin. tut. l. sancimus, per factum alterius interuenientis actio non amittitur, ex quo enim semel vtiliter stipulatus est, ius, sibi competẽs facto alterius non potuit perdere, arg. ff. de reb. cred. l. nec filius non faciende traditionis eius, quod promisit, inutilis iussio, ex quo enim semel obligauit se ad equum tradendum, non potuit Lucius Titius prohibere, ne traderet, arg. ff. de cõstit. pec.
1 l. vltimum, & ff. de solut. l. vero procuratori, nimirum non intelligitur res integra. ex quo per stipulationem se alteri obligauit, arg. ff. quib. mo. pign. vel ipoth. sol. l. sicut. §. si debitor post stipulationem domini petitioni stipulatoris preposita, ex quo enim stipulatus est tradi sibi, domino, etiam in petitione prefertur vt. ff. de procurat. l. procuratore.

EXADVERSO

PRO Gaio Seio contra Meuium, hec facere videntur, sed stipulationis tacita intelligenda conditio, tacite enim stipulationi conditio intelligitur inesse, si Lucius Titius in eadem voluntate perseuerauerit, arg. ff. de solutio. l. cum quis & ff. de procur. l. si post. ante traditionem licita mandati reuocatio nempe ante traditionem res integra deprehenditur, vt. C. quan. lic. ab empt. disc. l. i. & ij. & ff. de solut. l. sicum. l. cornelius, domini nõ contemnenda denunciatio arg. C. de rei. vendic. l. si fundum, & ff. de except. rei vend. l. i. §. i. Inopinati enim, & emergentis legitima excusatio, nimirum etiam noua & emergenti causa licitum deprehenditur, quod alias non liceret, noua vero causa fuit denunciatio postea interueniens, arg. ff. de condit. ob. cau. l. iiij. & ff. de interrog. actio. l. de etate.

SOLVTIO

MIHI videtur sine preiuditio melioris sententie debere con-

demnari ad penam, nisi dumtaxat gerendo Lucij Titij negocium Mevius stipulatus fuerit, arg. ff. mand. l. ideoq. §. sicut & l. si mandato in princ.

QVÆSTIO CXIII

113 AN ALIENATIO RERVM IMMOBILIVM *monasterij facta cum causa absente abbate cum episcopi authoritate; valeat, ut annullari non possit.*

MONASTERIVM Sancti Petri cum Abbas abesset forte ex aliqua iusta causa, iusta intercedente causa rem immobilem episcopi autoritate alienauit, reuersus abbas, vel substitutus alter rem vendicare intendit. Queritur, quid iuris sit, proponitur rei vendicatio.

QVOD VALEAT

QVOD ergo abbas valeat vendicare ratione probatur euidenti, quia defuit persona alienationi, quę interesse debuit, idest ordinatoris domus, igitur non valuit alienatio, vt. C. de sacr. sanc eccl. auth. hoc ius, & C. si propt. pub. pensit. l. fin. cum enim necessario plura in aliquo desiderantur negocio etiam, vno tantum deficiente quod agitur euanescit, vt. C. de testa. l. si vnus, & ff. de transact. l. cum hy. §. si pretor. Nec obstat episcopalis authoritas, quia nihil refert, non interponatur authoritas an perperam adhibeatur. ff. de auto. tut. l. non tantum, & C. de reb. min. l. minor.

EX ADVERSO

ECONTRA dicitur valere alienationem hunc propter autoritatem episcopi, quod enim deest per abbatis personam, suppletur per iudicem, scz per autoritatem episcopi scientis non esse abbatem vt. C. qui adm. ad bon. poss. l. bonorum, & ff. quod fal. tut. l. 1. quod enim dicitur abbatem adhiberi debere, sic est intelligendum si potest, quia etiam sine ipso poterit expediri negociū ne si semper abbas expectaretur, periret vtilitas monasterij, vt. ff. si cert. pet. l. si filius, & ff. de iudic. l. si longius. §. 1. ff. de procur. l. filius famil. Quinimmo pro eo haberi debet, ac si pręsens fuisset, cum adhiberi non potuit, vt. ff. de euiction. l. se dictum. §. pen. & ff. mand. l. ideoq. §. penult.

SOLVTIO

¶ MIHI ergo videtur abbatem, si de propinquo sit, vt certiorari possit, debere certiorari vt adsit, alioquin quasi eo spreto non valebit, quod geritur, vt in decret. xvij. q. vij. c. decernimus. Si autem non inueniatur, vel ita sit absens, vt certiorari non possit, puto rem monasterij suadente vtilitate, vel necessitate consensu capituli cum autoritate Episcopi etiam sine abbate alienari posse iuris solemnitate seruata. xvi

QVÆSTIO CXIIII.

114 AN TITIVS VOLENS PERDVCERE *aquam ad eius molendinum possit per terram alterius eo inuito prout antea solitus erat.*

DOmini de Saxola ex longissimo tempore in curte Saxoli molendina tenentes, tali sunt vsi consuetudine, quod si fitula expellebat eos, ponebant se in alio loco supra fluuium, et pro aqua ducenda incidebant tam de sua, quam de aliena terra, cum ergo fitula illis de Saxolo, qui erant de dominis de Saxolo sua molendina destruxissent, posuerunt se in alio loco supra fluuium, et inciderunt suam, et alienam terram, pro aqua ducenda. Nunc vero domina Agnes, quae etiam ipsa est de dominis castri iam dicti, quae etiam vsa fuit pro se hac consuetudine prohibet eos per terram suam ducere aquam. Quaeritur, quid iuris sit, proponitur contra D. Agnetem interdictum vti possidetis, ne vim faciat illis edificantibus molendina.

QVOD SVCVMBERE DEBEAT

¶ Quod D. Agnes succumbere debeat in interdicto vti possidetis euidenti ratione probatur, scilicet quia Domini de Saxolo sunt in possessione, nec vim, nec clam, nec precario tempore litis contestatae, igitur vincere debent, arg. instit. de interdict. §. retinere. Quinimmo D. Agnes, quae non patitur eis necessaria molen-
1 dinis, ipsorum molendinorum controuersiam facere videtur, igitur interdicto tenetur, quasi ab ea violentiam patiantur, arg. ff. vti possid. l. si duo. §. ij. et iij. et ff. de itin. act. que pri. l. veteres, nimirum cum licitum sit eis molendina reficere, igitur ea facere sine quibus molendina esse non possunt, igitur aquam

ducere, & cetera necessaria aptare, vt. ff. si vsufr. pet. l. 1. & ff. de iurisdict. om. iud. l. ij. & ff. de instrum. leg. pictoris, q̄ autem eis liceat molendina reficere, vel facere probatur, In primis ꝓpter longam consuetudinem, quę debet tenaciter conseruari vt ff. de heredit. iu. l. act. vend. l. venditor. ff. de fer. l. presides. Secundo propter consensum eorum, quorum predia sunt, nã cũ a longissimo tempore seruata sit talis consuetudo, presumendũ est quasi ipsorum pactione firmata, vt. ff. de leg. l. ea quę. Tertio quia D. Agnes vsa est pro se tali consuetudine, igitur deb3 eam admittere contra se, vt. ff. q̄ quisq3 iur. l. 1. & C. de testib. l. siquis testibus, vt parilitas seruetur vbiq3 vt in auth. vt pign.
2 non. fi. Quarto allegant priuilegium, nimirum ex tanti tēporis cursu cum fecerint ea quę solis priuilegiatis liceret, presumitur eos habuisse priuilegium arg. ff. ad municip. l. iiij. & l. fi. §. pen. & C. ne de sta. defunct. l. 1. nempe ex longo tempore aliqd interuenisse presumitur, arg. C. de fund. patrim. l. fin. Quinto allegationes domini de Saxolo rationem meram cõtinent, ponatur igitur, q̄ ipsi non habeant ius faciendi, Domina tamen Agnes non habet ius prohibendi, quia & ipsa iniuste habet edificatum, arg. ff. ne qui. in loco pub. l. ij. §. ij. & l. & siquid, & ff. sol. matr. l. viro. Ex his ergo aperte liquet dominos de Saxolo superiores esse interdicto, atq3 Dominam Agnetem ne vim faciat, debere condemnari.

EXADVERSO.

¶ Econtra Domina Agnes ad sui defensionem iustas allegationes proponit, dicit enim se ceteris superiorem interdicto viua ratione, In primis quia predia, per quę volunt aquam ducere possidet, quiete & sine molestia, ergo si volunt contra voluntatem D. Agnetis aquam ducere vim atq3 iniuriã facere videntur, igitur in interdicto debent succumbere, vt. ff. de acqui. re. domini. l. iiij. §. Secundo. §. apud. ff. de iniur. l. iniuriam. §. fin. Secundo dicit non esse omnẽ consuetudinem seruandam, quę sit contra leges, vt. C. quę sit lon. consf. l. 1. & 2. C. de vsur. l. eos. Tertio quia licitum est cuiq3 in suo facere, dum non noceat in alieno, vt. ff. de regul. iur. l. domum, & ff. si seruit. vind. l. sicut.
3 §. aristo. Nec obstat q̄ ipsa fuerit vsa hac consuetudine, quia non impetrauit, vt vteretur ea, igitur sibi non nocet, vt. ff. q̄ quisq3 iur. l. ij. ¶ Item ponatur, dicit D. Agnes, q̄ ego fecerim iniuste, tamen contra te agentem, qui & iniuste vis facere, potero ius tueri, nam in delicto pari deterior est illius conditio, qui agit, vt. ff. de regul. iur. l. cum par. & ff. ne qui. cum qui in ius. voc. l. ij.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur secun'um ea, quę proponuntur, eos superiores in interdicto vti possidetis dominos de Sarolo, et ea ppter condemnandam Dominam Agnetem, ne ipsis aquam ducentibus, et molendina facientibus vim faciat.

QVÆSTIO CXV.

115 AN QVIS DICITVR CONTRA VENIRE *trāsactioni, si bona, quæ nullo modo petere, uel in illis se intromittere promisit, ī causa cōpareat cōtra tertium, quia obtinuit domi nec reus pareret iudicantis.*

CVM esset controuersia inter Gaium, et Seium, de quibusdam possessionibus factum est, ita q transactione finita est in hunc modum, scz q Seius omnem dimisit offensam alias etiam sibi factam, et Gaius promisit Seio, q nullo tempore illas possessiones peteret vel de illis se intromitteret, atqz si contra faceret pęnam promisit L. librarum. Seio: igitur procedente tractu temporis Seio canonicis condemnato, reiqz iudicate non satis faciente iussu iudicis in causam iudicati prędictas possessiones captas, vt iudicato satisfaceret, Gaius cum videret cōparuit, nunc ergo Seius, quasi Gaius contra transactionem venerit, penam petit. Quęritur quid iuris sit, proponitur certi conditio ex stipulatu.

QVOD POSSIT

¶ QVOD agere cuz effectu possit multiplici rōne pbat imprimis propter ipsam verborum proprietatem, fecit enim, q se nō facturum promisit, idest possessionem interuertit, et de illis se intromisit, ergo fecit contra verba ipsius pacti, itaqz in penaz incidit, arg. ff. de leg. l. contra legem non enīz a proprietate verborum discediturs, nisi aliud aperte appareat actum, vt. ff. ď legat. iij. l. non aliter. Secundo probatur verborum generalitate, nunq̄z enim de his possessionibus debuit se intromittere, igitur qualitercunqz se intromittat, tenebitur, vt. ff. de aleator. l. 1. non enim intromittendi qualitas, sed ipsa intromissio spectanda est, vt. C. ď donation. quę sub. mo. l. fin. et. ff. de no. oper. nūc.

l.1.§.potest,& ff.de edil.edict.l.1.§.causa: nam etiam intrare, est qualitercunqz intrare vel quádocunqz igitur qualitercũqz
1 interuertit,quia intrare non debuit,tenebitur arg.ff.de calum. l.1.&.ij.& C.de condit.ca.da.l.ea.lege. Nec obstat quia iuste intrauit,nam & de hoc cogitatum videtur,immo magis ꝙ hac ꝙ de minus legitima, quia tunc pactum esset superuacuũ arg. ff.de leg.1.l.siquando & ff.ad municip.l.1.in fin. ¶ Item quia & tunc intromissio magis ledit,ꝙ nunc, quia & tunc effectum habet: ꝙ enim tunc proficeret conatus &c.arg.ff.ꝙ quisqz iur. l.1.§.fin.& C.si manc.ita fu.alie.l.ea quidem. Ex his ergo luce clarius constat, ꝙ tunc facit fortius contra pactum, vbi ꝙ factum est, iuris habet effectum, quam si de facto tantum, ergo grauius est cohercendũ arg.ff.ad turpill.l.1.§.accusare.

EX ADVERSO.

¶ECONTRA dicitur Gaium non teneri imprimis, quia de hac intromissione cogitatum non fuit arg. ff.de transf.l.cũ agl. & ff.de contrab.empt.l.in lege. Secundo quia stipulator circa hunc casum sibi prospicere debuit arg.ff.loca.l.siquis domum. §.1. Tertio quia verba contra stipulatorem sunt interpretáda in cuius potestate est apertius legem dicere arg.ff.de pact.l.veteribus & ff.de verb.obl.l.stipulatio ista.§.instit. Quarto tuetur se per autoritatem iudicialem: nimirum autoritate maioris, maxime iudicis licitum deprehenditur,ꝙ alia non liceret arg. ff.de his qui no.infa.l.furti.§.qui iussu,& ff.de re. milit. l. iij. Quinto propter causam superuenientem, noua enim & emergens cá licere facit, ꝙ alias nõ licet,arg.ff.de interrog.action. l.de etate.§.ex causa, & ff.de transact.l.non est. Sexto propter conditionem tacitam stipulationi connexam: nempe huic stipulationi penali tacita intelligitur inesse conditio: scz si iniuste me intromisero arg.ff.loc.l.quero.§.inter & ff.pro socio.l.si cõuenerit. Nunquid enim non posset Gaius ab ipso Seio emere? vel ab eo si vendidisset ius acquirere? posset vtiqz nec incideret in penam quasi hoc cogitatum non esset: apparet ergo ꝙ iniusta dumtaxat intromissione actum, non ne referre debet qualiter iste se intromittat? arg.ff.de tributo.l.procuratoris.§. per hanc. Septimo defenditur Gaius, qa iuste legitime quę comparuit igitur, puniri non debet: quia id: ꝙ legitime factũ est: penam non meretur vt.C.de adulter.l.graccus: & ff.qui satisd.cog.l.fin.

SOLVTIO

¶MIHI vt sine preiudicio melioris sententię Gaium a petitio
2 ne Seij absoluendum quasi tacita insit in stipulatione cõditio,

ſc; ſi in eodem ſtatu manſerit poſtea apud Seium, arg.ff.de ſolution.l.cum quis, in princ. & ff.de procurat.l. ſi po. t donationem: quid enim refert, cum alias eam eſſet comperaturus? nihil certe, vt.ff.ad.l.rhod.de iact.l.ſi vebenda.

QVÆSTIO CXVI.

116 AN VENDITOR TENEATVR PRÆCISE AD *rem tradendam, an ſufficiat intereſſe præſtare.*

QVÆRITVR in hac queſtione vtrum venditor teneatur precise ad rem tradendam, an ſufficiat intereſſe preſtare, proponitur actio ex vendito.

QVOD DEBEAT

¶ QVOD ergo venditor precise ad rei traditionem debeat condemnari aperta ratione conuincitur. In primis quia rem, quam vendidit, debet tradere venditor ergo aliud preſtando pro ea liberari non potuit, vt. ff. de leg.1.l.ſi domus.§.ij.& inſtit.quib.mo.econtra, in princ. &.C.de ſolut.l.ita eum a quo. Secundo quia in.l.aperte dicitur oportere venditorem rem tradere, quam vendidit, vt. ff. de action. emp.l.ex empto. & l.ſi alias, & inſtit.de donat.§.perficiuntur, ſi ergo neceſſe habet, rem tradere: ita q velit, nolit, tradere cogitur, quinimmo manu militari debet ab eo auferri vt.ff.de rei vendicat.l.qui reſtituere. Tertio quia venditoribus daretur occaſio malignandi compellendo emptores ad difficiles intereſſe probationem, igitur ad rei traditionem debet precise condemnari argu.inſtit.vi.bon.rapt.§.ſed nedum, & ff.de oper.pub.l.iij.

2 Quarto contra venditorem facit violenta doli preſumptio, nimirum dolo facit, cum poteſt tradere, & non tradit, q debet, vt ff.mand.l.dolus, & ff.de calum.l.illud, igitur vt tradat, damnandus quia non debet ei dolus patrocinari, vt.ff.pro ſoc.l.verum eſt.§.cauſas. Quinto equitas naturalis, & pretoris autoritas, que legitime conuenta tuetur, quelibet vigere debet ad placitorum obſequium, quia graue eſt fidẽ fallere vt.ff.de pact. l.iuris.§.ait, & ff.de conſt.pec.l.1.in princ. Sexto contractus perfectiſſime colligati altero contrahentium inuito eſt vinculũ indiſſolubile, nunquam enim poſt contractum licitum eſt nolle, q voluit, at in contrahendo rem ſibi tradere placuit, nam eam vendidit, ergo amplius nolle hoc non poterit, condemnandus eſt ergo vt tradat, argum.C.de action. & oblig.l.ſicut & ff.de eque plu.arc.l.in diem, &.C.de contrab.empt.l.non idcirco.

EXADVERSO

¶HIS autem reclamat venditor dicens se liberari pręstando interesse nimirum si res vendita nó tradatur, ad interesse agitur, vt.ff.de action.emp.l.1.in princ. quinimmo dicitur pluribus legibus venditorem nolentem tradere ad interesse damnari, vt. ff.quib.mo.pig.vel hipoth.sol.voluntate ⁊.C.de act.emp.l. si traditio.⁊.ff.ad treb.l.facta.§.1.potest igitur nolle venditor, si ipsum interesse pręstet, nam quotiens vel contrahétium voluntate quis hoc aut illud debet alterum, prout elegerit pręstando liberatur, vt.ff.de contrah.empt.l.si in empt.§.fin.⁊.ff.de solution.l.stichum in princ. Nec obstat, q dictu3 est ex aduerso necesse habere vel oportere venditorem rem tradere, sic enim causatiue est intelligendum, quod debet tradere ne soluere interesse teneatur simile.C.de his quib.vt indig.l.1.⁊.l. cum fratrem ⁊.ff.ne qui.in loc.pub.l.ij.§.siquis, vel consilium est non pręceptum, vt alias in multis pręceptorijs, vel necessitatis verbum potius consilium, vel liberam pręstet voluntatem vt.C.d episc. ⁊ cler.l.iij.⁊.C.de iurisd.om.iud.l.ij. ¶Item nó est penam stipulatus, si res non tradatur, igitur si non fiat, q conuenit ad solum interesse agitur, vt.ff.si qui.in ius.voc.l.fin.pręter hęc aliud pro alio soluitur inuito, vt.ff.de au.⁊.⁊ arg.leg.l.ij.

SOLVTIO

¶QVIA nó possumus a iuris prudétię responso discedere venditorem ad rei traditionem condemnamus, cum enim speciem debeat, nec iustam causam afferat, cur tradere non debeat, pręcise ad ipsum debet compelli secundú nostrá distinctionem.

QVÆSTIO CXVII

117 AN TESTAMENTVM FACTVM A BERTA *interrognte altero & nominante heredem & legatarios & ipsa annuente & confirmante, ualeat de iure.*

DOMINA Beata Nieri quondam, dum laboraret in extremis, tale dicitur cõdidisse testamentum, in quo ipsa ore proprio neq3 heredum nomina, neq3 legatariorum, neq3 rerum legatarum expressit, sed alteri omnia nuncupanti respondebat sic. Quęro igitur cum totam hereditatem possideam ex successione filię meę Margaritę: nunquid ex tali

testamento

testamento sit contra me actio, proponitur actio ex testamento vel rei vendicatio a legatarijs.

QVOD VALEAT.

¶ QVOD igitur tale testamentum valeat, possitq; contra me dari actio cum effectu, euidenter apparet, Declarauit enim hec, mulier voluntatem suam in presentia vij, testium filiam suam instituendo legata et fideicommissa relinquendo, igitur firmum validumq; est tale nuncupatiuum testamentum, arg. instit. de testa. §. fi. Nec obstat quod dicitur ea omnia nõ dixisse, quamuis enim non dixerit vere, dixit tamen interpretatiue, dicendo enim sic ad singula, breuiter omnia expressisse videtur, arg. ff. de verb. obl. l. pri. in princ. et instit. de inutil. stipul. §. pretor nihil enim refert, vtrum quid dicatur, an aliud, propter quod possit intelligi,
1 arg. C. de fideicom. l. verbum volo: potius enim testatoris voluntas est inspicienda, quam verborum tenor: arg. C. de testa. l. quoniam, et C. de lib. preter. l. iij. nimirum quandoq; minus dicit a testatore, et plus intelligitur, arg. ff. de leg. l. seruum ex. §. fin. et ff. de leg. iij. l. ij. §. siquis et l. hec verba. ¶ Item non ne valet testamentum: vbi testator committit voluntatem suam alteri scribendam? et postea conuocatis testibus dicit hoc solum illã fore suam voluntatem, que continetur in carta, et certe valet, vt. C. de testam. l. hac consultissima in princ. aut ergo nõ valebit hoc casu si alteri commiserit nuncupandum? nam vbi eadem ratio vertitur, paria debent esse et censeri iura. arg. C. de constit. pec. l. diui Adriani, et. ff. ad. l. aquil. l. illud. Item fingitur plerũq; dictum, quod non est, vt. ff. de verb. obl. l. qui extrinsecus. Ultimo loco ratio fortior succedit, quia in voluntatibus defunctorum, vt valeant, debemus interpretari in ambiguo vt. ff. de reb. dub. l. si fuerit et l. quotiens, et l. qui duos, et l. nisi. ¶ Item videtur lex expressa vt. ff. de leg. iij. l. pamphilo. §. et.

EX ADVERSO

¶ E CONTRA facit ratio mera, et scripta, testator ore proprio palam debet presentibus testibus, et intelligentibus verba te-
2 statoris, heredum nomina nuncupare, vt. ff. de testam. l. heredes, et. C. de testam. l. iubemus; cũ ergo non expressit voce propria heredum nomina etc. que volebat, non intelligitur secundum iuris ordinem regulariter fecisse testamentum, igitur non valebit, quod gestũ est, vt. C. de testam. l. sine speciali et. ff. de testam. l. iiij. nimirum non reperitur talis testandi modus quoad interrogata, testator respondeat, quod ergo legibus non est promissum superstitiosa adinuentione non est presumendum: vt. ff. de publ. action. l. de precio. et. ff. sol. matr. l. si vero. §. de iuro, dicitur enim

quid prohibitum, vel negatum, quia non reperitur concessum, vel admissum arg. C. ad. l. iul. de adult. l. q̃uis. ff. vt ex legi: ꝛ se natusco. bon. poss. dec. l. 1. de rebus alienis testandi, cuilibet est denegãda facultas, vt. C. de sacr. sanct. eccl. auth. ingressi. Igitur in testamento, de quo queritur, alterius, q̃ testatoris dictum pro vero dicto haberi non debet, relinquitur ergo solum testatoris verbum, ex q̃ nulla potest significatio percipi, si aliud non precedat, vel sequatur. Ergo non valet, q̃ propositũ est: vt. ff. de his quę in test. del. l. 1. nunq̃ enim nuda voluntate potest confici testamentum, vt. ff. de bon. poss. sec. tab. l. fi. nisi ergo coram testibus, vt dictum est, volũtas testatoris per ipsius verba fuerit legitime ordinata non debet testamentum nuncupari,
3 nec enim dici possunt aliqua perfecta, nisi perfectionis ordine compleantur, vt in decret. vij. q. 1. c. nihil contra ordinis, ꝛ. C. qui testa. fac. poss. l. furiosum: ꝛ instit. quib. mod. test. infir. §. fi. ¶ Item quia licitum est mihi, q̃ per alium non liceret, nunq̃ enim per alium legitur, quem posse facere testamentum, argo. C. de assesso. l. ij. ad hoc pro me facit ratio mera si enim hoc concederetur, inueniretur via per quam falsitas, posset de facili cõmitti in elogijs, quę vt procul fiat, legis latorum fuit intentio, vt. C. de testa. l. sancimus, ꝛ inuenitur quid prohibitum, quia malignandi prebet exemplum vt. C. de probat. l. exemplo, ꝛ. ff. de iur. iu. l. iij. ꝛ instit. vi. bon. rapt. §. sed nedum. ¶ Item cum testator conficit testamentum, vel scribit, vel articulate debet loqui, itaq̃ si hoc non faciat, quantum ad testamentum, mortuo similis reputatur vt. C. de testa. l. iubemus: quia igitur in sua causa nemo iudicare, vel ius dicere debet, ẽm iuris prudentiaꝫ, sententiam peto.

SOLVTIO.

¶EGO igitur iuris prudentia bonum magistra scriptorum, Pileum Medicensem, cui occulata fide vidimus omnia iuris patefacta arcbana, difficilesq̃ nodos, ꝛ inextricabiles circuitus, ꝛ in albis vestibus, quibus casu induebat dissoluto, ostendi, ab aduersarij petitione secundum ea, quę proponuntur, absoluo, nullumq̃ fore testamentum: pronuncio.

QVÆSTIO CXVIII.

118 AN MINOR AGENS, VT ITERVM SIBI SOLuatur precium rei suæ sine decreto iudicis uenditæ teneatur probare, se non factum ex eo locupletiorẽ, an uero incumbat onus reo probandi contrarium.

MINOR XXV. annis adultus tamen, & discretus vendidit rem immobilem sine decreto, & precium percepit, iurauit se non venturum contra venditionem, nunc maior factus precium iterato petit dicens se primo solutum perdidisse, emptor vero locupletiorem minorem ex precio contendit. Queritur quis hoc probare debeat, nunquid minor se perdidisse, an emptor locupletiorem factum proponitur officium iudicis, per quod restitutio postulatur contra solutionem.

QVOD DANDA SIT RESTITVTIO

QVOD ergo minori danda sit restitutio, nisi probetur locupletior ab aduersario, aperte conuincitur his legibus. ff. de admin. tuto. l. sine herede. §. 1. & C. de pred. mi. l. predum. & C. si aduer. cred. l. 1. curiosus enim debet esse debitor, qui minori pecuniam soluit in qua re vtatur, auth. C. de sacr. sanct. eccl. auth. hoc ius porrectum, & in auth. vt null. iud. §. sed illud, & ff. si cor. per. l. pen. l. ciuitas. Item probatur hoc per instantiam non
1 contingit debitori minoris plenissima liberatio, vbi solum sine iudice soluit, nisi minor factus sit locupletior, non ergo sufficit probare se soluisse, nisi probet minorem locupletiorem factum esse, quotiens enim duo talia sunt, quorum vnum sine alio esse non potest, si vnum probatur, non probatur, & reliquum, nihil fit vt. C. de probat. l. neq3. l. 1. l. ad probationem. Item quando duo desiderantur ad aliquid, non sufficit vnum interuenire, si deficiat reliquum arg. ff. de lib. cau. l. liberis. §. 1. & C. de testa. l. si vnus, ad hoc, pro minore debemus interpretari, quia persona priuilegiata est, & fauorabilis, argum. ff. de regul. iur. l. quotiens dubia.

EXADVERSO

ECONTRA emptor allegat minorem locupletiorem factum nisi se probet pauperiorem arg. ff. de solut. l. in pupillo, nimirum ei incumbit probatio, etiam si minor sit, & restitutionem petat, non enim obtinet, qui minorem se statim nisi, & circumuentum docet, arg. ff. de probatio. l. iij. & C. de in integ. res. l. minoribus & ff. de iur. iu l. nam si postea. §. si minor: accipe itaq3. Sol. pro minore, alleg. de separatis, & pluribus necessarijs, sed contra
2 immo locupletior factus videtur, etiam si perdidit, nisi ei solueret debitor perdituro, quia soluere necesse habet, arg. ff. de mi. nor. l. quod si. §. pen. Item constat eum habuisse pretium, igitur & nunc habere presumitur, nisi doceat qualiter amiserit, argu. C. de fi. instr. l. fin. & C. de pignor. act. l. si debitor.

colonus ad hoc cogi.arg.ff.de interrog.actio.l.si definit.§.illō intereſt autem domini etiam ea ratione, quia, ſi colonus nō ſol uat penſionem legitimo tempore poterit dominus ad rem ſuã redire, vt.ff.loca.l.quero.§.inter. Iuſtiſſima petitio domini, nam hęc domino profuturum colono, niſi maligne agat, nihil eſt nociturum, igitur debet committi, arg.ff.de aque plu.arc.l.ij.§.ij.& C.de precib.imp.off.l.reſcripta ruſtico auferenda de linquendi occaſio, nunquid enim non poſſet impune maligna ri ruſticus? Si dominus poſſeſſionem ignoraret, oporteret, enim dominum, vel penſiones amittere, vel annis ſingulis pro ipſis pręſtandis litigare, ſi colonus eas non ſolueret, nō igitur hoc debet concedi, arg.ff.de rei vendic.l.in fundo.& inſtit.vi.bon.rapt.§.ſed nedum, nam & inuenitur prohibitũ, quia malignandi pręſtat exemplum vt.ff.de iure iu.l.iiij.& C.de probat.l.exē lo & C.de reſcind.vend.l.quiſquis.

EXADVERSO.

¶PHILOSOPHVS econtra ruſticus ſe domino aduerſariũ opponit dicens, ſe non teneri ad oſtenſionẽ poſſeſſionis, quia ignorat poſſeſſiones, eas igitur oſtendere non poteſt, arg.cōtra

2 ff.de edilit.edic.l.cum vi.vnde quamuis alias teneretur, excu ſatur tum, quia & ſi velit, non poteſt, arg.ff.de condit.inſt.l.q ſub.& ff.de cur.bo.dan.l.i.cum etiã iuſtam cauſę ignorantiã habet, cum a ſuis forſan fuerint conductę maioribus arg.ff.d regul.iur.l.qui cum alio.& pro ſuo.l.fin. Secũdo quia hoc nō rei ſed actoris eſt munus arg.ff.de rei vendic.l.qui petitorio, & C.de petit.heredit.l.cogi. Tertio quia hęc actor, perinde vt reus ſcire debet, non igitur demonſtrari ſibi poterit poſtulare, arg.ff.de eden.l.ſiquis.§.pretor, & ff.de action.emp.l.i.§.fin. & in auth.de ſanctiſſ.epiſc.§.i.vires enim & emolumentum rei familiaris ignorare non debet arg.ff.de reſcind.vend.l.quiſqs. Quarto quia prius actor non debet ſe inſtruere ex domo rei, & ſic ad litigandum procedere, vt.ff.de regul.iur.l.qui in alteri⁹, nunquid enim per eum, qui conuenitur, actor eſt inſtruendus? nequaquam vt.C.de eden.l.i.& l.qui accuſare, & C.de teſtib.l.nimis graue, & C.de probat.l.actor. Ex his ergo liquet aper te ruſticum non teneri, quid quandocunq̃ poſſideat, oſtende re, ſed ei debere monſtrari. Quinto loco allegat pro ſe ruſticus hoc dubium vel ad nihilum arg.ff.de teſta.tutel.l.duo ſunt, vel ad modicum iure interpretandum, arg.ff.de pen.l.ſi preſes, & ff.de leg.iij.l.nummis.

SOLVTIO.

¶VIA noſtra eſt iuris malitiam ruſticorum non tueri ideo con demnamus ruſticum ad oſtendendum terram, ſi poteſt, ſi autē

inuenerit se non posse ostendere, absoluimus eum ab hac necessitate, arg. ff. de arb. l. Pomponius. §. fin. & ff. de furt. l. in actione, quid ergo & si hoc casu rusticus forsan nolit soluere, vel forsan decesserit, siue successore? non ita etiam priuabitur sua possessione? ad hoc ita dicimus, imprimis inspiciendam eorum consuetudinem, scz quantam terram consueuit in illis locis, vel circa ea, in quibus rusticus suam possessionem habet, pro tanta pensione locare, quo casu hęc ecclesię secundum consuetudinē tantam de rustici terra habebit, nec meliorem, nec deteriorem ei assignabimus, si hoc non appareat secundum regionis consuetudinem ad vltimum iuxta pensionis quantitatem sententiam moderabimus, vt. ff. de leg. iij. l. nummis, & . ff. de regul. iur. l. semper, & ff. de testam. l. heredes.

QVÆSTIO CXX

120 AN IS, QVI PROMISIT GENERO CVM IV*ramento filiam suam, quam ei dabat in uxorem, heredem facere unà cum filio, sine metu periurij possit totum relinquere filio.*

QVIDAM Burgensis vnicum filium, filiamqz habens, filiam cuidam nobili in matrimonio copulauit pacto tali, vt pręter dotem simul cum filio moriens ipsam heredem institueret, hoc quoqz ratum habiturum se corporaliter sacramento firmauit, laborans itaqz Burgēsis in extremis cōpatiens filio maiorem suorum bonorum partem ipsi relinquere satagit, peritiores consulit, quęrens diligenter, an possit sine metu periurij: proponitur adhoc inquirendum diligens solertia iudicis.

QVOD POSSIT

QVOD ergo possit variare Burgensis, euidenti ratione conuincitur, quia nemo potest eam sibi legem imponere, ne liceat ei a priori voluntate recedere, vt. ff. de leg. iij. l. si quis. Secūdo quia tale pactum contra bonos mores fuit, vt. C. de pact. l. pactum igitur nec iuramento nec alio iuris vinculo potuit confirmari, arg. ff. de pignor. actio. l. solutum. §. fiue. Tertio, quia fuit impossibile, nimirum quidem contra bonos mores est, nec fieri posse legitur vt. ff. de condit. instit. l. filius, itaqz nullo

1 modo potuit confirmari arg.ff.de regul.iur.l.verum est. Quar
to, quia contra leges legibus enim pactum de futura successio
ne prohibetur, igitur quicquid ex eo vel ob id sequitur, nullius
debet esse momenti, ergo nec sacramentum arg.C.de leg.l.non
dubium, & ff.de leg.1.l.siquis inquilinos.§.fi. & ff.de pact.l.iu/
ris.§.sed si pactum. nimirum illicitum iusiurandum seruari nõ
debet, vt in auth.scenicas non solum, si fidem.§.1. cum igitur
appareat tam pactum quam sacramentum contra leges & bonos
mores interpositum, licite poterit Burgensis, quod desiderat, con
trauenire, nam etiam ex causa licitum est iuranto venire cõtra,
vt.C.de transact.l.si ex falsis, & C.de non num.pecu.l.indubi/
tati quinimmo sine metu periurij poterit, quod fecit non seruare,
cum faciat hoc ex causa concessa nimirum quamuis honestum,
2 & licitum sit heredem & maxime filiam instituere, pacto tamen
vel iuramento ad hoc astringi prohibitum est, vt.ff.de verb, obli.
l.stipulatio hoc modo. Quędam enim per se licita sunt, quę in
pactionem deducta vitiantur, arg.C.de inutil.stipul.l.ij. & ff.de
condit.ob.tur.cau.l.ij.ex his ergo liquide patet pactum vel iu/
ramentum non tenere, igitur eo non obstante poterit variare,
vt.C.de trans.l.si causa cognita.

EX ADVERSO.

NOBILIS econtra dicit socerum omnino teneri ad iuramen/
ti obseruationem, nimirum sacramenti ratione licitum depre/
henditur, quod alias non liceret arg.C.si adu.vendit.l.1. & cõstit.
feder.hac edic.tali.§.fin.nulla enim facultas debet cõcedi re/
ligionem diferere sacramenti, vt.C.si min.se.maio.dix.l.iij.ne
via periurijs aperiatur per leges, quę periuria puniunt, vt.C.de
iudic.vidu.l.y. Secundo, quia non potest allegare, se iniuste
iurasse, nec per talem allegationem factum suum reuocare, vt
C.de transact.l.transact. & C.de seru.pign.da.man.l.si credito/
ri. Tertio quia non debet plus posse quia male iurauit, immo
minus arg.in auth.de restit. & ea quę par.§.non dignum, & ff.
ad senatusco.turp.l.1.§.quid porro refert. Quarto, quia & si
poneretur pactum, & iuramentum nõ valere, ipse tamen nõ po/
terit infirmare, arg.ff.de adoptio.l.post mortem, nimirum cõ/
tractus alias inutilis vtilis debet esse ad repellendum contra/
hentem arg.ff.de seruit.rust.pred.l.per fundũ: causa matrimo/
nij, quod propter eam succedendi spem contraxit cum nobilis
filiam alias Burgensis ducturus non fuerit, arg.C.ad Velle.l.
fin. Sexto Burgẽsi opponi potest doli, fraudisque presumptio,
violenter enim presumendum est ipsum ab initio animum deci
piendi habuisse ex eo, quod post modum agere satagit, vnde refre
nandus est, vt.ff.de cõd.cau.da.l.si donatio. Septimo cõsiletis

prudentia debet facere, ne minus consequatur nobilis, quam ipsius exposcit nobilitas arg. ff. de adoption. l. nec enim in fin. Octauo quia occasionem malignandi prestaret exemplum, atque incentiuum tribueret delinquendi arg. inst. vi. bon. rapt. §. sed nudum.

SOLVTIO

¶ EGO Pyleus Medicensis super hoc quandoque consultus, si fuissem Burgensis, animam eius saluare volens peierandi consilium non dedissem, quamuis de licentia Romani iuris iuramento tali non obstante liberam factionem habeat testamenti.

QVÆSTIO CXXI.

121 AN ET QVANDO FRATER TENEATVR *communicare in diuisione cum fratribus domum emptam uiuente patre.*

VIVENTE patrefamilias reperitur unum ex filijs domum comperasse mortuo patre postmodum ceteri filij paternam diuidentes hereditatem volunt domum illam, quam ex bonis comperatam patris aiunt, sibi communicari frater vero alter de aduentitio peculio se comperasse asserens communionem euitare intendit. Queritur: quid iuris sit: familiae herciscundae iudicium proponitur.

QVOD TENEATVR.

QVOD filius quasi ex profectitio acquisitam domum peculio communicare teneatur, hec videntur inducere paterne potestatis plenitudo: ex plenissima enim potestate: quam in liberos pater habet: presumendum est filium ex bonis patris acquisiuisse: si non monstraretur contrarium: arg. C. de collat. l. filie & C. famil. hercis. l. certum est: suspitionis sinistre euitande turpitudo: facit vt quesisse intelligatur ex parte patris & sic comperasse: debet presumi. arg. C. de donat. int. vir. & vx. l. etiam si vxoris & ff. de donat. int. vir. & vx. l. quintus mutius. ¶ Item prioris
1 in opie certitudo: profecto enim de bonis patris acquisisse intelligendus est ille: qui nudus exiuit de ventre matris: & quid inuenerit: non ostendit arg. de susp. tut. l. ij. & ff. de re. milit. l. non omnis. §. a barbaris. peculij conferendi generalis constitutio: cum enim lege cautum inueniatur liberorum peculia debere conferri: qui exceptionem obijcit: quare peculium conferri non debeat probare debet arg. C. de probat. l. siue post & ff. de probat.

l.in exceptionib⁹ delinquēdi remouenda occasio,nisi ei omnia de bonis patris acquisita presumerentur, daretur filijs occasio delinquendi, surripiendiq; res paternas suisq; laboribus acquisita contendere arg.instit.vi.bon.rapt.§.1.&.ff.de iur.iu. l.ij.§.1.censure vel similitudo arg.ff.de annu.leg.l.annua.§.1 & in auth.de ecclesiast.tit.§.interdicimus.

EXADVERSO

¶PRO filio vero contra fratres ista facere videntur in laborib⁹ & fortuna acquirendi non deneganda occasio arg.C.arb.tut.l. si defunctus, facte solutionis, acquisitionis certitudo, ex q̃ constat filium comperasse, presumendum est, q̃ ex suo comperauit, nisi ostendatur contrarium arg.C.de pign.l.fin.deficiēs aduer-
2 sariorum probatio, qui enim collationem postulat, rem subijcere collationi, probare debet, si negetur, arg.C.de eden.l. qui accusare.C.de probat.l.ij.nimirum ei, qui dicit probatio incūbit vt.ff.de probat.l.ei qui dicit &.C.de probat.l.actor. huius ambigui fauorabilior interpretatio ambigua enim pro reo sunt interpretanda, cui magis iura fauent, ergo pro eo debet interpretari, arg.ff.de iu.dot.l.quemadmodum &.ff.de regul.iur.l. in ambiguis, &.l.fauorabiliores &.ff.de action. & obl.l.arrian⁹. In re ambigua est electio, ambigua enim humanius sunt interpretanda, quis autem dubitet absolutionis sententiam fore humaniorem? arg.C.qui bon.ced.poss.l.fin.C.de fideicomm.l.cū inter. Ex pluribus causis datur filio acquirendi occasio. nimirum filius patri hodie vna tantum acquirit ex causa vel ex re sua. Sibi vero ex omnibus, & alijs, quapropter si quomodo acquisierat, dubitaretur, magis intelligendum est, vt sibi acquisierit, cum multas habeat acquirēdi vias, q̃s patri, qui non habet, nisi vnam tantum.

SOLVTIO

¶PILEVS igitur Mudicensis, quamuis aliorum fratrum partem defenderet putat nihil proponi, cur ex bonis patris filius acquisiuisse intelligatur vnde ipsum a petitione fratrum absoluo sed. P. contra.

QVÆSTIO CXXII.

122 AN SI FILIUS PATRE INSCIO PIGNORET *domum per ipsum acquisitam, Patre mortuo sui filii possint se tueri contra creditorem allegantes nullitatem hipothecæ.*

HANC itaq; domum aduentitij peculij filius hic patre inscio, in cuius erat potestate, pignus obligauit demum relictis filijs pater decessit nepotibus ex dicto filio superstitibus domum paternam possidentibus, contra quos hipothecariam creditor intendit, ipsi vero se tueri volentes illá nullius esse momenti afferunt obligationem ?

QVOD POSSIT

¶ QVÆRITVR, quid iuris sit, proponitur hipothecaria, vt dictum est, saltem vtilis, quam cu; effectu competere multis rationibus probari potest, licet eni; ratione stricta dici possit obligationem non tenuisse, tamen æquitatis beneficio dicendum est, vtilem competere actionem, cum nepotes patri heredes extiterint & vna dicatur persona sicut ipse, arg. ff. de pign. actio. l. antepen. cum enim patris, & filij, maxime, qui heres extiterit, vna dicatur persona, sicut ipse non potest contra pactum suum venire, ita nec filius, vt in auth. de iur. iu. a mor. præst. in princ. & C. de liber. cau. l. si ab eo, quod autem ipse non potuisset resistere, patet his legibus vt. ff. de adoptio. l. postmortem, & ff. de cdit. indeb. l. si non sortem. §. si filius nimirum contractus alias inutilis validus est ad repellendum contrahente; arg. ff. de seruit. rus. præd. l. per fundum, & C. qui milit. non poss. l. super seruis, lib. x. nunquid enim allegare posset, ideo se non teneri, quia contra leges obligauerit? certe nequaquam, arg. C. de trans. l. transactione 2. & ff. de leg. 1. l. si seruus plurium. §. 1. Est quoq; alia ratio, quod conualescere debet obligatio ex post facto mortua persona, quæ impediebat obligationem nimiru; conualescit ex post facto quod
2 ante inutile erat arg. ff. de pign. l. si tutor. & ff. de fun. dot. l. cum iur. sublata enim persona quæ impediebat, & impedimentum tollitur ideo quia obligatio conualescit, arg. ff. de action. emp. l. fundum & C. q non poss. ad lib. peru. l. iij. regula communiter est, vt cum causa deficit & effectus arg. ff. de iu. patro. l. adigere. §. quamuis, & C. delationib. l. 1. ff. de pact. l. quod dictum ad hæc valere debet obligatio ex bono & æquo, etiam si non fuit pater suo iure vsus infringendo ipsam alienationem, arg. ff. de inius, rupt. test. l. filio, & ff. de leg. præst. l. non vnquam, & ff. de pignor. l. ex fundo. Quinimmo quia non contradixit toto tempore, quo vixit, intelligitur eam ratam habuisse arg. C. de petitio, hered. l. si filius arg. C. de ser. alien. man. l. fin. & C. de bon. quæ lib. l. cum oportet §. sin autem, igitur ab initio voluisse creditur, vt valeat hipothecaria intentari vt. C. de donat. int. vi. & vx. l. donationes, & ff. de pigno. l. si fundus. §. 1, quomodo ergo poterunt nepotes infringere, quod pater fecit, nec alius reuocauit, & vterq; in eade;

voluntate decessit, nullo modo, arg. C. de test. milit. l. que a pa-
tre & C. si qui in frau. cred. l. fi. & C. de reuoc. do. l. 1. & fi. quamuis
enim conceditur, quod ab initio pignus non tenuerit, tamen silen-
tio eorum, maxime qui contradicere poterant, debet roborari,
arg. C. de arb. l. pen. & ff. de donat. int. Vir. & vx. l. cum hic. §. ait
& C. de acqui. poss. l. nemo. Ex his ergo liquet aperte nepotes
paternam domum possidentes ad ipsius restitutionem: si nó pro
debito satisfaciant, condemnandos.

EXADVERSO

NEPOTES vero clypeis defensionis armati asserunt, se non
teneri dicentes obligationem ipso iure non tenuisse factam con-
tra legis prohibitionem arg. C. de castr. pecul. l. si fa. & C. de bon.
que lib. l. fin. §. filius. Si ergo fuit obligatio contra leges qua per-
sona, que obligauit, non poterat obligare: igitur idem ipse po-
2 terit infringere, arg. C. de pred. min. l. ij. & C. de repud. her. l. ij.
nec enim per obligationem, quam fecit, que de iure non tenuit,
etiam ab agendi posset via repelli, vt. ff. de oper. lib. l. sicut & ff.
quibus mo. pig. l. iiij. & l. sicut. §. si volun. & ff. de optio. lega. l.
ij. Nec obstat quod decessit auus, quia superuixit patri, arg. ff. de
leg. ij. l. 1. succedit alia ratio fortior, quia nulli non patet auum
obligationem hanc potuisse reuocare, quum etiam a creditore, si
possideret, petere igitur nepotes, cum sint heredes ipsius hoc
facere possunt, arg. ff. de regul. iur. l. heredem, & ff. de oper. lib.
l. & si ex modica. §. 1. nec enim heredi nocere debet, quod defuncto
nocere non potuit, arg. ff. de condit. & demon. l. publicus in fi.
& ff. de regul. iur. l. inuitus. §. ij. quamuis hoc non posset allega-
re iure patris, poterunt tamen quasi heredes aui, arg. ff. de Se-
nator. l. emancipatum, nimirum plerisque iure vno conceditur
quod altero denegatur, arg. ff. de test. mil. l. ij. & C. ad. l. iul. de adul.
l. iure. Preterea proponitur alia ratio, quia filius familias nó
habet liberam facultatem, cum parentes habeant administra-
tionem legitimam, igitur quod de bonis citra patris voluntatem,
& authoritatem alienauerit, ipso iure non valet arg. C. de Bon.
que lib. l. cum non solum. §. filiis famil. autem & ff. ad macedo.
l. sed & si. §. 1. cum ergo iure prohibente facta sit talis obligatio,
tractu temporis non potuit confirmari arg. ff. de regul. iur. l. quod
in initio & l. omnia & l. penult. nullo enim tempore debet habe-
ri ratum quod contra leges factum est arg. ff. quod met. cau. l. si mulier.
§. 1. preter hec, legis habemus rationem prohibentur enim hu-
iusmodi alienationes ne filij calore iuuenili inducti pauperentur
vt. C. de bon. que lib. l. fin. §. filijs, nimirum quedam in se licita
plerumque prohibentur propter malum, quod inde peruenire
potest, vt instit. vi. bonor. rapt. §. sed neduum. Ex his ergo

aperte liquet alienationem talem nullius fuisse momenti. Un- de iã dicti ne potes iuste postulãt a petitione creditoris absolui.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine præiuditio melioris sententię hanc obliga tionem ab initio non tenuisse, ideoq; ipsum & filium, si possidet putarem ab hac hipothecaria absoluendum, cum enim legi- bus prohibeatur huiusmodi obligatio, satis patet eam, si facta fuerit, ipso iure nullam quamuis hoc expressim lagislator non cauit, vt. C. de legib. l. non dubium.

QVÆSTIO CXXIII. Correlaria

123 AN DICTI FILII SE DEFENDENTES POS- *sint tempore messium & uindemiarum in ius con ueniri & dilationem ea de ca causa obtinere.*

TERTIO Loco quęritur, nunquid nepotes isti tempore messium, & vindemmiarum ad iudicem vocari vti rei rusticę occupati non debeant, quia clerici, vel milites sunt, dilatio nem causa messium vel vindemiarum habe re possunt, proponitur officium iudicis.

QVOD DEBEAT

¶ QVOD ergo huiusmodi dilatio nepotibus dari debeat, ratio generalis proponitur, Generaliter enim statutum est, nequis tempore messium, & vindemiarum cogat aduersarium suum, in ius venire, vt. ff. de fer. l. 1. in princ. & C. e. l. omnes in princ. nec distinguitur persona vocantis, vel vocati, qualiscũq; ergo fuerit vocans, vel vocatus non cogitur ad iudicium venire, vt C. de donat. l. data, & ff. de offic. præf. l. iij. nimirum verbum sim pliciter dictum, generaliter & sine distinctione intelligendũ est arg. ff. de aleator. l. ij. & ff. de legat. præstan. l. 1. cum in legib⁹ in- definita iura vniuersa contineãt, vt. ff. de fer. vrb. præ. l. si seruitus & ff. de excus. tut. l. ij. Secundo allegatur alia ratio, quia iura non propter personas certas sed generaliter in omnibus statu- ta sunt, arg. ff. de leg. l. iura & C. de legib. l. leges. Tertio quia beneficia large interpretanda sunt, vt. ff. de constit. princ. l. bene ficium quãuis enim dicatur, q; circa rẽ rusticam occupati nõ sunt compellendi in forum, tamen & de non occupatis idẽ in-

telligendum est, quia occupari possunt, arg. ff. de furt. l. eum, q
1 §. ij. Ideo enim occupato: um fit mentio, quia propter occupa tionem ius traditum est ab initio po: ro et si non occuparentur, nihilominus tamen habet locum constitut. o, quę ob causam il lam generaliter facta est arg. instit. q cum eo. § fin. et. C. de prę/ scr. xxv. ann. l. fin. et. C. de ser. fugit. l. fin. non enim cessante cau/ sa constitutionis, statim et conit tinio cessare debet, arg. ff. d re. milit. l. semel et. ff. de senat. l. fęminę. Quarto, quia casus exci/ piuntur, in quibus temporibus istis potest quis in ius vocari: vt. ff. de fer. l. i. §. fin. et. l. ij. et. iij. & gñalr in alijs prohibetur vt. C. de pact. con. l. fin. nam q de vno dicitur, de alijs denegatur, vt. ff. de cond. et demonst. l. cum ita et. ff. de appe. l. cum nimia:

EXADVERSO

¶ EX aduerso respondetur dilationem hanc non esse eis cõceden/ dam, his enim danda est, qui circa rem rusticam occupantur, vt. ff. de fer. l. i. cum ergo isti nepotes non sint circa rem rusticã occupati, huius dilationis beneficio gaudere non debent, vt. n. ex ore tuo te iudicem cũ occupatis hoc beneficiũ dicatur datuʒ omnibus alijs denegatur, arg. ff. de contrab. empt. l. cum seruo et. ff. de exercito. act. l. i. vel adminus. vt ipsi fatentur, hęc fuit causa concessionis, q occupanti etc. igitur vbi causa deficit, cõ cessio etiam cessare debet, arg. ff. de iu. patron. l. adigere. §. quã uis, et. ff. de pact. l. q dictum ad hęc, non magis hoc, qʒ alio tẽ/ pore occupantur, ergo nõ magis hoc qʒ alio tempore beneficia ri debent, nam vbi par causa est et paria debent iura constitui, arg. de. l. aquil. l. illud, et. ff. vt ex legi. et senatuscons. bon. poss. l. i. quantum ad istos non intelligitur tale tempus, cum ipsi ea, quę huiusmodi temporis sunt, nõ adimpleãt arg. ff. q cuiusqʒ vin. l. i. et. ff. si seruit. vind. l. loci. §. competit. nimirum benefici/ um non meretur habere qui illud propter q. beneficium ꝓcedi tur, non exercet. C. de sacr. san. Eccl. l. qui sub pretextu.

SOLVTIO

¶ QVIA igitur rarissime contingere potest, qd quis directo, vel
2 secundario occupetur, tali tempore pronuncio huius beneficiũ omnibus communiter indulgendum.

QVÆSTIO CXXIIII.

124 AN EPISCOPVS BONON. A CVIVS SEN/ *tentia fuit appellatum ad Archiepiscopũ Rauẽ. possit, si Archiepiscopus Rauenã fiat, candẽ cau sam ĩ appellationis instãtia iudicare.*

BONONIENSI Episcopo iudicante ad Arch episcopum Rauennatensem dicitur appellatum, quo interim viam vniuersę carnis ingresso Bononiensis Episcopus ei proponitur substitutus, nunc ergo in dubium vertitur, an super appellationis causa cognoscere valeat, quondam Bon. Episcopus, proponitur sapientum cognitio.

QVOD POSSIT

¶ QVOD possit cognoscere, In primis ea ratione conuincitur, quia quasi alius homo esse videtur, licet idem sit in veritate, arg. ff. de acq. re. dom. l. sed si ex meis, & ff. de adim. leg. l. si seruus. §. 1. Secundo, quia cum ipse sit archiepiscopus Rauennas appellationes ad eum archiepiscopum factas debet cognoscere, cum nullo iure vetetur, arg. ff. de procur. l. mutus. §. 1. po
1 tius enim dignitatis sunt cognitiones huiusmodi, quam personę arg. ff. quod cuiusque vni. nomi. l. item in princ. & ff. de offic. iuridi. Alexan. l. 1. & 2. non ergo dici debet ad ipsum, qui iudicauit, recursum appellationis fieri, cum ille fuerit Bononiensis episcopus, nunc autem Rauennas cognoscit archiepiscopus inter quos quanta sit discretio, nulli non patet, arg. ff. de iurisd. om. iudi. l. quamuis: ergo si vetaretur cognoscere, quia fuit episcopus, tamen debet admitti, quia nunc est archiepiscopus, argu. ff. de iudic. l. iudicium, econuerso nimirum, quod sepe vno respectu negatur, alio indulgetur, arg. ff. de fideiuss. l. tutor. & ff. de condit. ob. ca. l. dedi. & l. si pecuniam in princ. Tertio loco dicimus, quod in lege illa, qua prohibetur recursum causę fieri ad eum a quo appellatum est, conditio tacita debet intelligi, si in eodem statu permanserit, argu. ff. de solutio. l. cum quis & ff. de procurat. l. si post datam.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA vero allegari potest, quondam Bononiensis episcopus super appellatione hac non posse cognoscere, lex enim aperte scripta est, qua prohibetur causę recursus fieri ad eum, a quo appellatum est, vt. C. de appellat. l. eos qui, nec distinguitur in eadem dignitate permanserit, vel eam prenunciauerit, igitur generaliter debet prohiberi, arg. ff. de aleato. l. 1. ff. de offic. pref. l. ij. Secundo allegatur iustissima suspitionis ratio, qui enim ei non immerito suspectus dicetur, contra quem iudicauit? vt. C. de assessor. l. fin. non enim est verissimile, quod suam sententiam, quis in melius, vellit permutare, nimirum cum eru bescenda causę variatio sit, vt. C. de mo. muler. l. fin. poterit igit

merito, quasi suspectus refutari: arg. C. de iudic. l. apertissimi, & ff. de liber. cau. l. si pariter. Tertio, quia semel officio suo functus est, igitur siue bene, siue male iudicauerit, non potest iterato eandem causam cognoscere: arg. ff. de re. iudic. l. iudex.

SOLVTIO

¶ DICIMVS ergo hunc archiepiscopum de appellationis causa posse cognoscere, melius tamen fecerit, si ipsam causam alteri delegauerit arg. ff. de iurisd. om. iud. l. prętor.

QVÆSTIO CXXV.

125 AN VSVRARIVS QVI IMMINENTE MORte *sacerdoti iurauit in confessione usuras decetera nõ exigere, et exactas restituere cõs ualescens possit eas petere nõ obstãte iuramẽto.*

QVIDAM fenerator, dum esset in mortis articulo constitutus deo reconciliari volens in manu sacerdotis iurauit se vsuras de cetero non exacturum, exactasq; arbitrio presbiteri restituturũ, verum timore mortis fugato rusticus conualescens vsuras sibi stipulatione promissas petere a debitore satagit, debitor vero iuramentum obijcere proponit. Quęritur, quid iuris sit, proponitur certi ꝯditio.

QVOD POSSIT

¶ QVOD autem possit cum effec tu competere, euidenti ratio-
ne probatur, stipulatus enim fuit vsuras intra modum legiti-
mum. nec modus liberandi aliquis interuenit, igitur recte po-
rit experiri, arg. C. si cert. pet. l. si pro mutua. Nec obstat ꝙ iu-
rasse dicitur sacerdoti, quia res inter alios acta alijs prodesse
non debet, nec ex ea alteri nocere, arg. ff. de pact. l. si vnus. §. pa
cta & ff. de iurein. l. iij. & l. pen. & l. nam, & postea; ꝙ enim sacer
1 doti iurauit, deo iurauit, & solum deum habet vltorem, arg. C.
de reb. cred. l. ij. ¶ Item quia ex causa iurauit, scz timore mor
tis, igitur causa non sequuta reuocari potest, ꝙ iurauit, argu.
C. de non num. pecu. l. indubitati & ff. de condit. ob. tur. ca. l. 1.
& ij. & per totum titulum: nimirum quasi mortis causa videtur
debitoribus reliquisse liberationem vsurarum, igitur cum con-
ualuit reuocare poterit, ꝙ fecit argum. ff. de donat. ca. mort. l. si

mortis. Nec dicatur facere contra iuramentum, quia ex concessa causa defertur arg. ff. qui satisd. cog. l. fi. Instat ratio fortior, quia coactus fecit timore mortis percussus, ergo reuocari poterit, arg. in constit. Feder. l. hac. edictali. §. fin. ¶ Item cum iure vtrumque voluntatis fecit, vt probatum est, licite variare poterit, et mutare cum sit, ambulatoria defuncti voluntas vsque ad extremum exitum, arg. ff. de adim. leg. l. iiij. et ff. de donat. inter vir. et vx. l. cum hic. §. ait. nemo enim sibi legem imponere potest, ne liceat ei a priori voluntate discedere, vt. ff. de leg. iij. l. siquis, et. ff. de iu. codicill. l. dominus: Vltimo loco succedit ratio fortior, quia sacerdos turpiter iuramentum huiusmodi exegit nolens feneratori alias dare penitentiam, cum enim coacta
2 seruitia Deus non diligat, patet igitur, quod pacto, vel iuramento non debet ad hoc aliquis astringi, quędam enim per se licita sunt que in pactis deducta viciantur, vt, scilicet in causa Burgensis, et nobilis, probatum est, igitur cum excussum sit turpiter iuramentum, tale nullam vim habere debet, arg. in auth. scenicas nõ solum si fideiuss. §. 1. et. ff. de legat. 1. l. siquis in factum, his feneratorem breuiter peractis se defendere nititur.

EXADVERSO

¶ CONTRA Macedonem stilum conuertamus, dicimus ergo improbissimum hunc vsurarium vsquam vsuras exigere nõ posse, quamuis in stipulatum deductas: Et in primis cõtra ipsum facit odium ipsorum feneratorum, vsurarumque quorumquarumque causa etiam licita alias denegantur, et denegata cõceduntur arg. C. de vsur. l. cum allegas: et. ff. ad maced. l. 1. Secundo ipsius licitum iuramentum, contra quod nulli licet venire, argum. C. de transf. l. siquis maior. et. C. si min. se. ma. dix. l. pen. Quinimmo iuramenti tanta vis est, ac potestas: vt alias licita denegantur, vt. C. si adu. vend. l. iij. de probat. auth. quod oportet, sed et negata panduntur vt. ff. de iureiu. l. nam post. §. iij. et
3 l. si duo. Nec obstat quod dicitur res in alios acta et c. sacerdos. n. cum sit pater spiritualis ad instar patris naturalis filijs potest proficere, arg. ff. de verb. ob. l. quodcũque. §. 1. et. C. de pact. con. l. pater, vel cum omnibus publicę deseruiat, quasi publica persona potest suo pacto, vel stipulatione alteri quęrere, vt. ff. de adoptiuo. l. non aliter, et. ff. rempu. sal. fo. l. iij. Tertio quia et si non prosit debitoribus iuramentum, quantum ad exceptionem iurisiurandi saltem prodesse debet, quantum ad exceptionem doli. arg. ff. de pact. l. iurisgentium. §. fin. l. rescriptum. §. fi. Quarto, quia quasi debitorum gerendo negocium fecit sacerdos, ergo ipsi ratum habendo possunt sibi exceptionem parare, sicut alias dominium, vel actionem arg. ff. de negoc. gest. l. si ego.

Quinto

Quinto etiam si nullum sacramentum intercessisset, tamen feneratoꝛ ex tali stipulatione, quę contra Canones interposita est quos nostrę leges imitantur, experiri non potest, argu. in auth. vt cleri. apud prop. epis. §. si vero ecclesiasticum.

SOLVTIO.

¶ VOLENTES igitur vsurarij, ꝙ est monstruosum, animam saluare, debitoꝛi doli exceptionem concedentes ipsum a feneratoꝛis petitione absoluimus.

QVÆSTIO. CXXVI.

126 AN IN PENAM TRAHENTIS ALIQVEM IN ius coram iudice extero incidat is, qui uocauit, sed ante litem contestatam destitit.

DICTVS itaq; feneratoꝛ pꝛędicta malitia nō sufficienti debitoꝛem vocauit ante iudicem exterū traxitq; eum inuitum, deinde pꝛiusq; litem contestaretur, peritioꝛes consulens ante iudicem oꝛdinarium, desiderat eum conuenire, debitoꝛ vero eum actione pꝛiuatum pꝛopter pꝛauam de se vocationem contendit. Queritur, quid iuris sit, pꝛoponitur actio secundum foꝛmam negocij.

QVOD POSSIT.

¶ QVOD igitur feneratoꝛ possit agere cum effectu, euidenti ratione pꝛobatur, In pꝛimis, quia creditoꝛ fuit, nec esse desijt, igitur adhuc creditoꝛ manet, poterit ergo cum effectu actionē intendere, arg. ff. de his qui sui vel ali. iur. l. pater. Secundo quia non debet nocere conatus, cum iniuria non habuerit effectum, arg. ff. ꝙ quisq; iur. l. 1. §. fin. & ff. de iniur. l. item apud. §. si causa, & §. aliqui verba enim cum effectu accipienda sunt, vt ꝙ dicitur vocauit &c. non pꝛima figura, vel verbo tenus sed cum effectu accipiatur vt. ff. de hered. vel actio. vend. l. ij. §. illud, & ff.

1 ne qui eum in ius voc. l. pen. §. pꝛ. Tertio, quia fingitur nemo vocasse, qui non perseuerauit, sed ante litem contestatam destiterit, arg. ff. rem rat. hab. l. amplius, & ff. de diuoꝛt. l. ij. Quarto loco dicimus huic iustę plenitudinis suffragio indulgendū, arg. ff. ad. l. coꝛn. de fals. l. qui falsam, & C. de appellat. l. siquis libellos. Quinto quia destitit re integra, idest ante litis contestatę initium arg. ff. de rei vend. l. is qui se obtulit & C. de plus petitio. l. vnica. Sexto quia omnia reo integra sunt, nihilq; ipsius inter est, arg. ff. siq. cautio. l. & si post tres.

EXADVERSO

¶ E CONTRARIO dicimus creditorem actione mulctatum experiri non posse, nimirum expressum lege cauetur vocantem ad iudicem exterum causam suam debere perdere, ꝛ actione mulctari, vt. C. de iurisdict. om. iud. l. autem, ꝛ l. in criminali, nec distinguitur perseuerauerit, vel non, ergo generaliter siue perseuerando agat, siue desistat, punietur, vt. ff. de offic. pref. l. 3 ꝛ. ff. de publ. act. l. de precio, quamuis ei hoc ius asperuz videatur, seruari debet, quia lex ita scripta est, vt. ff. qui ꝛ a quib. l. prospexit, non enim a verbis legis facile est recedendum, vt. ff. de exercit. actio. l. ꝛ. §. si is quis, ꝛ. ff. de leg. iij. l. non aliter. Nec
2 proficit ei ad penam, qui vocauerit, quamuis postea destiterit quia vocasse sufficit, arg. ff. de calumniat. l. iij. in princ. Ex his ergo liquet vocantem aduersarium ad iudicem exterum ꝛ re, ꝛ actione mulctari, ergo licet postea desistat, non tamen semel actio extincta, debet restitui arg. ff. de verb. obl. l. itē. §. sacram. ꝛ. ff. de nox. actio. l. si alienus.

SOLVTIO

¶ VIDETVR ergo mihi sine preiuditio melioris sententie, ad
3 exterum vocantem iudicem si ante litem contestataz peniteat, adiuuandum, maxime si non per malitiam vocauit, vt actione non priuetur.

QVÆSTIO CXXVII

227 AN HERETICVS DONANS IVS, SI QVOD HAbet in hereditate paterna reuersus ad fidem, possit repetere bona paterna à possessoribus eorum.

QVIDAM Senensis habens filium hereticum in fidem: siue patarinum mutuam pecuniam accepit, omniaqꝫ bona sua creditoribus obligauit, ipsosqꝫ in vacuam possessionem induxit in casuqꝫ tali relicto filio agnatisque ortodoxis, finiuit vitā hic talis filius agnatis suis ius vniuersum siquid habebat in hereditate paterna, donauit, qui post modum contra creditores fingentes actionum iacula vniuersa vendicātes quasi de fructibus fuerit creditoribus plenissime satisfactū vel forsan debitū offerentes in maxima quātitate accepta pecunia

transfigerunt, ipsis creditoribus finem facientes, & donationes iuris, si quod habent: elapso postmodum breui temporis spatio dictus patarinus ad fidem reuertitur, bonaque paterna contra dictos creditores instituit petere, obijciunt ei omnia supradicta. Quęritur, quid iuris sit, proponitur, actio pignoratitia vel petitio hereditatis vel rei vendicatio.

QVOD POSSIT

¶ QVOD autem cum effectu valeat experiri, In primis ea ratione probatur, quia nuper ad fidem reuersus quasi agnoscendi iuris causa patri debet succedere, sicut ab hostibus reuersus, vel a deportatione liberatus arg. ff. quibus ex ca. maio. l. fin. & ff. de bon. poss. con. tab. l. 1. §. fin. nimirum ratione delicti, quo antea priuabatur hereditate paterna vt. C. de heret. & manich. l.
1 cognouimus nec ad fidem reuersus repelli debet, cum iuste penitudinis suffragio sit subueniendum arg. C. de her. & man. l. 4 & l. cognouimus, & in auth. idē de nestorianis. Secundo quasi nouus, aliusque homo esse videtur arg. C. de nupt. l. imperialis. Tertio quia non debet ei obesse, quod in infidelitate fecit, dum seruus esset peccati arg. ff. de reg. iu. l. quod quisque, & de negoc. gest. l. cum actum. Quarto, quia ipsius donatio, cum nihil haberet, ipso iure non valuit, argu. ff. de acqui. re. dom. l. traditio. & ff. de regul. iur. l. nemo. ¶ Item quia donauit agnatis, qui tunc erāt domini, & succedebant, de iure arg. C. de her. & man. l. cognouimus cum ergo, vt probatum est, ipsius donatio de iure nō valuerit, igitur ea non obstante vendicare poterit arg. C. de trans. l. si causa, & C. de agric. & cens. l. quemadmodum lib. xi. Quin-
2 to allegari potest ratio mera & scripta scilicet vt hac occasione inuitentur heretici ad fidem redire, arg. ff. de iust. & iu. l. 1.

EXADVERSO

¶ EX aduerso creditores resistunt dicentes dictum patarinum ab intentione suę petitionis repellendum euidenti ratione. In primis quia ius donauit vniuersum, quod habebat, ergo reuocare nō poterit, nisi forsan per ingratitudinem vt. C. de reuoc. donat. l. donationes & C. de action. & obl. l. sicuti. Secūdo quia donando omnem sibi agendi viam interclusit, & causam presentem
3 scilicet & futuras, vt. ff. de rei vendic. l. si a titio, & ff. de vsucap. l. cum vir. Tertio quia in hunc casum sibi prospicere potuit, vt. ff. loca. l. si quis domum. Quarto quia non debet plus me reri, quia hereticus, quam si fuisset catholicus, si enim catholicus a se factam donationem non potest infringere, multo minus hereticus: ne alioquin plus iuris habeāt delinquentes, quam qui non deliquerunt arg. ff. de donat. in ter. vir. & vx. l. iij. & ff. ad Turpill.

l.1.§.accusat.z.arg.ff.de noxal.action.l.non solum: Quinto quia z si poneretur, q fuisset inutilis donatio talis, ipse tamen, qui fecit, non poterit reuocare, arg.ff.de seruit.rus.pred.l. p fundum, z.ff.de adoption.l.post mortem. Sexto quia nulli facultas esse debet sub sui maleficij pretextu a se contractum in irritum reuocare, argum.C.de reuoc.don.l.cum profitearis, z.C. de transf.l.transactione.

SOLVTIO

¶EGO itaq; Phileus Medicensis auditis intellectis, ac cognitis allegationibus vtriusq; partis creditores a prędicti patarem petitione absoluo.

QVÆSTIO CXXVIII

128 AN STANTE MANDATO FACTO TRIBVS *ad uendendum, alter ex eis possit emere ab uno eorum.*

ARNALDVS de calidis degens Mutinę causa studiorum mandauit tribus amicis suis per epistolam vt fundos duos Velleianum sc3, z Seianum distraherent, sibiq; precium bona fide acceptum mitterent, Duo igitur ex his absente tertio, vnus alteri fundos predictos citra mādati formā vendidit, preciumq; acceptum Arnaldo per fidelem nuncius transmiserunt, Arnaldus vero post modum in patriam reuersus re comperta fundos prędictos quasi contra formam mandati alienatos vindicare intendit. Quęritur, quid iuris sit, proponitur rei vendicatio.

QVOD POSSIT VENDICARE

¶QVOD autem rei vendicatio competat cum effectu, euidenti ratione conuincitur, sc3 quia fines mandati custoditi nō fuerūt, tribus mandatum fuit, vt venderent q nunq̄3 obseruatu3 fuit, nimirum nedum tres sed nec duo vendiderunt, immo vnus tantum, reiq; forma non seruata mandato non obstante competit vendicatio, arg.ff.mand.l.diligenter, z.ff.de tributo.l.sed. z si

1 §.conditio. z.l.quicunq;.§.non tamen. Prętereà hęc plures debuerunt adesse venditioni, igitur vno deficiente tota venditio infirmatur, arg.C.de testam.l.si vnus, z.C.qua: pro. nō est necess.l.cum magis, z.ff.de arbitr.l.si cum. ¶Item pluribus hoc negocium demandatum est, z simul igitur absente aliq̄ ex his

non potuit expediri, arg. ff. de regul. iur. l. duo ex. sed et ponatur q; vnus potuerit vendere, non tamen comprocurator poterit comperare prohibitus ratione officij arg. ff. de contrah. empt. l. si in emptione. §. fin. & l. fin. nec potuit duplici officio fungi sc3,
2 ementis & vendentis arg. ff. de auto. tut. l. pupillus. §. 1. & ff. de tut. & cur. l. pretori: cum enim debuit vendere non potuit, nec debuit comperare, arg. C. de sacr. sanct. Eccl. auth. quibuscunq; & C. de distr. pign. l. & qui sub imagine preter hec presumitur dolus procuratoris, qui comperauit, interuenisse, si non restituat, argum. C. de dolo. l. 1.

EXADVERSO

¶ HÆC pro Arnaldo allegentur, q vero resistit possessor obijciens rei venditię ac traditę Arnaldi mãdato, & ab eo, cui mandatum fuit exceptio, quam sibi cum effectu competere dicit cõperauit enim vt dictum est ab eo, cui Arnaldus vendere mandauit, nec reuocatum fuit mandatum: ergo cum effectu datur exceptio, arg. ff. de except. rei iudic. l. 1. Quinimmo quasi ipse vendiderit repelli potest, nam & vendere videtur qui per alium vendit. arg. ff. de lib. ca. l. non solum. §. 1. & ff. de adm. tut. l. ita autem depositioni. §. gessisse autem. Nec obstat q; pluribus mandatum fuit vendendum, sufficit enim vnius auctoritas arg. ff. de exercito. l. 1. §. si plures, & ff. de admin. tut. l. iij. nam cum
3 mandatum datũ sit, nõ refert, per quẽ mandatũ fuerit explicatum, etiam si per eum cui mandatum non est, cum non intersit mandatoris arg. ff. mand. l. si procurator. §. mandati, nempe alius pro me faciendo, q mihi mandatũ est, me liberat, arg. ff. de negoc. gest. l. si pupilli, in princ. & l. soluendo, & l. mandati: ergo multo fortius, cui mandatum est pro se, & alius faciendo mandatum explicat. Nec obuiat, q; is qui comperauit, similiter vendere debuit potuit enim rite ab alio procurare, vice cuius extranei palam & bona fide comperare lex concedit arg. ff. de admin. tut. l. non existimo non enim debuit officium suum ipsi esse damnosum arg. ff. de furt. l. inter omnes. Preter hec qui mandauit alteri non prohibuit alteri ab altero comperare, igitur concessisse videtur arg. ff. de procurat. l. qui proprio. §. si. Succedit alia ratio fortior: quia mandatoris non interest magis ab isto fundum comperatum esse q3 ab alio, igitur experiri non potest, arg. ff. mand. l. si procurator. §. si mandati.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sententię distinguendũ vtrum mandauit simul vendere tribus an separatim cuiq3, vt venderet nõ adiecto vtrũ alijs venderet, In primo casu quasi

non fuerit forma servata mandati emptorem condemno, in se/ cundo vero absoluo, vt. C. de caduc. tollen. §. penult.

QVÆSTIO CXXIX.

129 AN SECVNDVS MARITVS QVI HABVIT *in dotem omnia, quæ habebat primus uir, possit pe tere fundum possessum à primo marito extra dotem.*

BEBIVS Martellus Ascanio Morello do tis filię suę nomine fundum dedit Botria num scz Seianum inter quos Ascanius etiam Romanuz quasi sibi in dotem datũ cũ ceteris possedit, Ascanio mortuo Be/ bius Martellus eandem filiam suam Sẽ pronio in matrimonio copulauit promit/ tẽs dotis nomine omnia quę habebat As/ canius Morellus. Modo queritur, nun quid Romanus fundus in hac promissione contineatur, scilz vt vel possit peti, vel non repeti, si Ascanio traditus fuerit, proponitur actio ex stipulatu a marito si non fuerit traditus so lutione vero facta proponit Bebius socer, vel heres eius repe/ titionem.

QVOD CONTINEATVR.

¶ QVOD ergo Romanus fundus dotis promissione continea/ tur, vt sic a marito possit peti vel non repeti, plura suadere vi/ dere videntur, fauor dotis in iure pro qua respondendum est in ambiguo, vt. ff. de regul. iur. l. in ambiguis. ¶ Item quia nõ fuerit forsan alias Sempronius matrimonium contracturus, nisi fundum hunc habuisset in dotem, arg. ff. de contrah. empr. l. si duos, ⁊. ff. de edil. edic. l. cum eidem. ¶ Item quia fingen/ dum est Ascanium in dotem prędictum fundum habuisse, licz vere non habuerit, quia habuisse vulgariter credebatur, arg. ff. de offic. pre. l. Barbarius ⁊. ff. ad maced. l. iiij. vulgaris eniz ⁊ communis opinio pro veritate accipitur, arg. ff. de testa. l. iiij. ⁊. C. de sent. ⁊ interlocut. l. ij. ⁊. ff. de testib. l. iij. non igitur impu tandum est ei, si non diuinauit priorem maritum pręfatum fun dum in dotem non habuisse, arg. ff. ad l. aquil. l. si putatur, ⁊. ff. 1 mand. l. si fideiussor. immo Bebio Martello socero imputan/ dum, ⁊ quasi dolo exceptione, vel replicatione submouendum,

cum Sempronium generum non instruxerit, veritatemq; ma nifestauerit, ipsumq; errare passus fuerit, arg. ff. de pignorat. act. l. siquis in pigno. sed forte dicet Bebius Marcellus se qua si in pignore dedisse replicabitur ergo z intellexit ipse dictū se pe fundum in dotem fuisse, igitur vterq; contrahentiū egit, vt contineatur in promissione dotis posterioris, ergo dabitur arg. ff. ad. l. rhod. de iact. l. se vehenda z. ff. de verb. obl. l. in conuen tio. Deinde succedit alia ratio, quia causa pietatis in dote ver titur, quę sola impedit repetitionem, vt. ff. de cond. inde. l. q̄s a

2 domini. §. fin. Preter hęc pro marito faciunt verba generalia vt promissioni contineatur, etiam de quo non cogitauit promis sor. vt pro stipulatore verba accipiantur, vt. ff. de acceptil. l. iij. z. ff. de verb. obl. l. si mihi z titio. ¶ Item pro stipulatore facit habebat verbum, q plures annectit significationes dominij, vel quasi, seu possessionis, vt. ff. de verb. obl. l. stipulator. §. 1. z ff. de verb. sign. l. haberi cum ergo contineri stipulationi credi tur quicqd prior maritus qualitercūq; habuerit, ergo z si pos sessionis tantum iure vt. C. de reb. ali. non alien. l. fin.

EXADVERSO.

¶ EX aduerso dicit Bebius, vel heres eius Romanum fundum in stipulatione non contineri, z hoc liquet aperte id enim dun taxat stipulatione promissum est, q prior in dotem habuerit, at fundum prędictum non habuit in dote, igitur stipulatione di cta non cōtinebatur, arg. ff. de verb. obl. l. si stipulatus vero nō.

3 enim sufficit habuisse, nisi in dotem habuerit, cum de tali habi tione sit dictum, ergo tanq̄ nullo modo habuerit interpretan dum est, arg. ff. de admin. tut. l. si duo. z. ff. de leg. iij. l. intestato. ¶ Item non sufficit opinari datum in dotem, nisi vere fuerit da tus arg. ff. de vsufr. l. celsus, z. ff. pro derelic. l. 1. in fi. plus enim rei veritas, q̄ opinio intuenda est, arg. ff. de neg. gest. l. quinta, pręter hec in stipulationibus verba contra stipulatorem intelli genda sunt, arg. ff. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. in stipulatio nibus. l. quicquid. ¶ Item habendi verbum ad id q iuste, z

4 legitime habuerit referendum est arg. C. de inoffic. test. l. siquan do, z. C. de his qui ven. eta. impetr. l. fin. ¶ Item ad ea tantum quę cum effectu habuerit, vt auocari non possint, verba enim cum effectu sunt accipienda arg. ff. q quisq; iur. l. 1. in fin. z. ff. nequi. eum qui in ius voc. l. pen. §. pen. cū igitur Ascanius nō habuerit fundum Romanum iuste legitimeq;. Item cum non habuerit cum effectu ita q ab eo non posset auocari, immo cuz iniuste possedit, auocariq; ab eo potuit, pro eo habendum est, ac si nunq̄ habuerit, vt sic posteriori stipulatione, de qua q̄rit non contineatur, arg. ff. de verb. sign. l. aliud est, z. ff. de regul.

fur.l.non videtur quis ꝛ.ff.de vsur.l.iiij.§.item: Ex his ergo aperte liquet fundum prelibatum nullo iure deberi, traditusq; per errorem condici poterit, arg. ff. de condit.indeb.l.i.nimirũ legibus cautum est proprium errorem nemini nocere, arg.ff.d iur. ꝛ fac.ign.l.error immo licite reuocare, quia per errorem gestum est arg.ff.de interrog.actio.l.de etate.

SOLVTIO

¶NOS itaq; vtriusq; partis auditis allegationibus ꝛ diligẽter intellectis Titius fore putamus pro dote rñdere, ideoq; Berbium Martellum, seu eius heredem ad dicti sepius fundi prestationem condemnamus vel a repetitione repellimus.

QVÆSTIO CXXX.

130 AN MINOR MANVMISSIONEM CVM IVramento factam non seruata solemnitate possit reuocare.

FILIVS Abbati de abbatia minor.xxv.annis seruos quosdam suos magna pecunie quantitate accepta nõ in concilio vindicta manumisit, ipsamq; manumissionem iuramento corporaliter prestito confirmauit postmodum vero legis Eliescentie tenore perspecto: consilioq; cũ peritioribus habito dictam manumissionem infirmare intendit quasi factam contra d. legem, aliasq; multas. Vertitur in questione quid iuris sit proponitur vtilis in rem preiudicialis.

QVOD POSSIT

¶QVOD ergo iste minor cũ effectu agere possit euidenti rõne probatur, quia manumissio hec aperte fuit contra legem Eliescentiam vt.ff.de manumiss.vind.l.iiij.§.fin. ꝛ instit.quibus ex cau.maio.non poss.§.eadem igitur ipso iure non valuit poterit ergo in irritũ reuocare arg.C.si adu.lib.l.iij. ꝛ.ff.de optio.leg. l.iij. Nec obstat ꝙ iurauit, nam cum manumissio fuerit cõtra legem neq; iuramentum pro ea seruanda interpositum alicuiꝰ debet esse momenti arg.C.de leg.l.non dubium.ff. de pactis.l. iurisgent.§.si ꝛ pu.ꝛ.ff.de leg.i.l.siquis in fin. nimirum iuramenta turpia, vel turpiter vel contra leges extorta seruanda non sunt vt in auth.sacramenta non si fideiuss.prestite.5.collat.ꝛ

C.de

transact.l.pen.z.C.ad.l.iul.maiest.l.ij. nec videtur deierare q ex concessa causa defert iuramentum, tu3 quia sic inueniretur via circumueniendi legem Eliescentia3,arg.ff.de transact.l.cū bi z.l.sicum lib.z.ff.ad.l.Eliescentiam.l.vij.§.fin.z.l.sicum.§ i,z instit.vi.bon.rapt.§.sed nedum tanq̄3 igitur in fraudem legis interpositum fuerit z contra mentem legis debet reuocari, arg.ff.ad maced.l.iiij.§.i.z.l.sed iulianus z de pact.l.iure.§. pretor.

EXADVERSO

¶ E CONTRA dicitur minorem ab hac petitione repelli, In primis propter libertatis fauorem, cuius gratia multa contra iuris ciuilis regulam constituuntur,arg.ff.de fideicom.l.i.l.generaliter z de regul.iur.quotiens, z.l.in obscuris. Secundo propter iuramentum,cuius gratia plerumq3 illicite factū tolleratur vt.C.si adu.vend.l.i.z.C.de natural.lib.l.i. nec enim licitum est cuiq3 contra proprium venire sacramentum arg.C. de transact.l.siquis maior.z.C.si min.se maio.dix.l.penul.z in auth.de iureiur.amor.prest.§.i. Quarto pbatur ratione mera z scripta quia noua.l.Federici cauetur sacramenta sponte facta puberum super alienationibus rerum suarum inuiolabiliter obseruari, z verbo alienationis z manumissio continetur, ergo si iurauit pubes manumissionem firmam tenebit,nec con
2 tra venire poterit, vt in constit.noua, Federici hac edictali.§. item z.C.de reb.ali.non ali.l.fin.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur sine preiuditio melioris sententię minorē hūc a petitione sua repellendum propter supradictam maxime rationem.

QVÆSTIO CXXXI.

131 AN DONATIO FACTA LOCO PIO, ET RE *ligioso cum expreßione, quòd donat pro remedio animæ suæ, & parentum suorum, sit inter uiuos, an causa mortis & sic poßit reuocari.*

PISACVS De Robertis de Parma hospitali sancti Joānis Hierosolomitani pro remedio animę suę z parentum suorū donauit qcquid habebat in curia Gambazole, z in Cenazano ea condictione vt facerent hospitalarij,hospitale ad bonum, z substentationē pauperum,his verbis. Ego Pisacus de Robertis pro remedio animę meę z parentum meorum zc. Et hospi

talarij construxerunt ibi ecclesiam, & hospitale. Uerum prędictus Pisacus possessiones prędictas semper tenuit, & colere fecit, sed de fructibus illarum possessionum faciebat, quãdoq; portari ad hospitale sancti Joannis, quod ibi erat, quandoq; ad aliud hospitale sancti Joannis, quod erat edificatũ similiter in patrimonio Pisachi. Et quod dederat hospitali, sepe cõfessus est coram hospitalarijs, & hominibus loci, quod omnia dederat hospitali, & quod non attristarẽtur homines illi, quia dederat illos meliori domui, quàm esset in toto mundo propter quam essent defensi & tuti ab omni collecta, & onere ciuitatis & sic fuerunt defensi per hospitale vsq; ad mortem Pysachi, porro dictus Pisachus moriens prędictas omnes possessiones reliquit monasterio sancti Joãnis de Parma, & Episcopo Parmensi, Eps Parmensis, & monachi post mortem Pisachi possessiones ingressi ab hospitalarijs conueniuntur actione in rem. Quęritur quid iuris sit, Ex hoc facto tres procedunt quęstiones. Prima nunquid prędicta donatio intelligatur donatio inter viuos, vel causa mortis, vt sic reuocari possit vel non Secunda, nunquid, si excedit legitimã quantitatem valeat sine insinuatione. Tertia nũquid hospitali sine traditione sit quęsitum saltẽ vtile dñiũ, vt sic vendicare possit, vel non.

QVOD NON POSSIT REVOCARI.

NOS itaq; stamus pro parte hospitalis in prima qõne, & dicimus donationem istã simplicẽ intelligendã, & ob id a donatore non posse reuocari, & in primis illa rõne, quia nulla cõdõ repetendi apposita est, itaq; simplex intelligẽda ẽ, arg. ff. de donat. ca. mort. l. anten. & l. fin. §. fin. Secundo quia viuente, & patiente Pisaco, immo & operam dante legem appositam adimpleuerũt hospitalarij scz construendi ecclesiaz, & hospitale, vnde pręsumendu; est, quod donatio fuerit irreuocabilis, quia si fuisset mortis cã demum post mortem implenda esset pactio, ex eo igitur, quod inter viuos, & donatoris voluntate impleta est pręsumẽda est donatio inter viuos, arg. C. de iu. delib. l. iiij. & ff. de diuorr. & repud. l. fin. & ff. de acqui. her. l. siquis extraneus. Nec obstat quod dicũt aduersarij, quod ex alia donatione, quam prius fecerat Pysacus, tenebantur facere ecclesiam & hospitale, quia, vt ipsi confitentur, non debebat ibi fieri, nisi vna ecclesia, & vnum hospitale, & Pysacus quando postea vniuersa donauit, & antea donata, & conditione apposita repetijt, & fere in eundem modum verba apposuit, faciens, quod vulgo consueuerunt homines facere, vt cum primum q̃dã cõcedũt vel acqrunt, postea eidẽ concedendo vel acquirendo faciũt omnia sub vno instrumento, cõscribi: facit ergo istud potius pro hospitale quàm contra quia cũ illa fuerit donatio simplex, nec aduersarij diffitent, & ista debet

simpliciter iudicari, cum in eodem ordine facta sit, vtraqȝ enim pro remedio animę suę facta fuit, ergo idem in vtraqȝ debet cē seri arg.ff.de bon.poss. ex te milit.l.1.z.ff.ad.l.illud, z.C.ō con stit.pecu.l.dui. Tertio quia nullum signum habet eorū, quę causa mortis donatio habere consueuit arg.C.de testam.l.non codicillum, z.ff.de donat.cau.mor.l.si alienam.§.1.z.l.Sena tus z.ff.de iniur.l.item.§.si quis vigentes: nimiruȝ donatio cā mortis causam habet annexam qua non secuta datur conditio ob causam arg.ff.de donat.cau.mor.l.si in mor.l. qui mortis. ¶ Quarto, quia nullam mortis mentionem fecit. Unde nō mor tis causa, sed inter viuos debet iudicari arg.ff. de dote pręleg. l.Seia. Nec obstat ꝙ Physacus forte de morte cogitauit, nec forsan alias donaturus fuerat, nec hoc expressit, nihil enim ꝓ ficit, ꝙ in mente geritur, si non exprimatur ore, arg.C. de ꝯdit. ob cau.l.si repetendi, z.C.de transaction.l.si maior. ¶ Item

1 nō obstat ꝙ allegat Physacus pro remedio animę suę donasse, hęc enim adiectio causa fuit non conditio, z ob id non facit lo cum pęnitentię arg.C.de vi.dot.l.similiter, z.ff.de verb. obl.l. si de. Item hęc adiectio superuacua fuit, quia si non esset ap posita intelligeretur tamen ꝙ pro remedio animę suę fieret, ni mirū cū largimur pauperibus pontibus, hospitalibus, locis re ligiosis pro remedio animę donamus, itaqȝ si adiciatur expres sim, nihil operabitur magis arg.ff.de leg.1.l.iij.z.C.de fideius sor.l.iij. ¶ Quinto, quia sic est interpretandum in hoc ambiguo vt donatio magis valeat, ꝙ̄ pereat arg.in.ff.ad treb. l. cogi z l.ex facto, z.l.quidam.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicunt monachi donationem supradictam fuis se causa mortis, z ob id potuisse reuocari ꝙ fuerit causa mortis ita probatur: quia intuitu, z contemplatione mortis facta est a Physaco homine sene, z inualido arg.ff.de donatio.cau.mor. l.ij.z.iij.z.l.senatus §.mortis, z.l.mortis causa.§.titio. ¶ Itē

2 mentionem mortis dicunt eum fecisse, z si non vere, tamen in terpretatiue, cum dixit dono pro remedio animę zc.non enim refert quid dicatur, an eius equipollens, ꝙ tantumdem valeat arg.ff.de verb.obl.l.quę extrinsecus, z.C.famil.hercis.l.quo tiens z.ff.de lib.z posth.l.ij.z.iij.z alia ratione hoc idem pro batur, quia Physacus omnia gessit pro suo, possedit quasi do minus post donationem, z toto tempore vitę suę pro suo posse dit scientibus, videntibus z patientibus hospitalarijs, ac si nul lam fecisset donationem: vnde intelligendum est, ꝙ vel nullaȝ fecit donationem vel causa mortis, nimirum ex temporis inter uallo longeua possessione atqȝ hospitalariorum silentio ꝓ ipsa

est presumendum, arg. ff. de vsur. l. cum quidam, & l. cum de in rem. & ff. de probat. l. procula. ¶ Item quia postea mutauit, aliisq; moriens reliquit, quod est verissimile eum non fecisse, si alij & maxime hospitali simpliciter donasset, fuit enim Prysacus
3 Vir nobilis magnus, & sapiens & discretus, contra quem opinandum non est, quod quicq; facere et sue opinioni contrarium, & minime contra diuini numinis reuerentiam, arg. C. qui, & adu. quos: l. fin. & C. de adopt. l. in adoptione. §. si vero, preter hec in hoc ambiguo dicunt interpretandum fore pro testamento arg. ff. de in offic. test. l. si pars, & ff. que in test. del. l. ij.

SOLVTIO

¶ EX his ergo que proponuntur etiam M. Gir. Nouaries. hanc donationem simpliciter non etiam mortis causa iudicaret et ideoq; reuocari non posse.

QVÆSTIO CXXXII. Correlaria ad superiorem.

232 AN SVPRADICTA DONATIO VALEAT SI*ne insinuatione ultra legitimum modum, et de iure subsistat.*

IN Secunda questione, in qua queritur vtrum donatio facta hospitali vltra legitimam definitionem valeat siue insinuatione, dicimus non valere imprimis vna ratione, ecce enim prisco iure quo donatores nõ debebãt CCC. excedere quantitatem, donari permisit Iustinianus locis religiosis vsq; ad quingentos, vt. C. de sacr. sanct. Eccl. l. illud cuius ergo Christianissim⁹ Imperator hoc priuilegiũ auxerit ad ius cõmune vt. C. de donat. l. pen. §. fin. quis dicat ipsum locorum venerabiliũ priuilegiũ augere noluisse? Sicut & prius, ita & nunc: vt aliqd habeãt pl⁹ priuilegij, cũ ergo iure nouissimo dicatur, quod
2 optima donatarum rerum ecclesiis mensura est ipsa immẽsitas vt in auth. de non alie. in. l. permut. re. eccl. §. finimus igitur: & lz de donatione impiali loquatur gñalr tñ a quoquam intelligi dz: nimirũ inter ius diuinũ, & priuata cõmoda, prepẽs ẽt discretio, prerogatiua digna prestari dz celesti fulgori vt. C. de sacr. sanct. Eccl. l. pen. & fin. ¶ Itẽ allegãtur priuilegia locorum religiosorũ, quibus secernũtur a priuatis vt. C. de sacr. sanct. Eccl. l. placet & l. gñali, & auth. ingressi & l. iubemus nã & fauore religionis licitum deprehenditur, quod alias nõ liceret vt in auth. de sanctiss. Epis. §. sponsal. & ff. de vsufr. leg. l. locũ in primo. ¶ Itẽ bñficia

large interpretanda vt verbum stricte dictum large accipiatur vt.ff.ad maced.l.filium, 7.ff.de constit.princ.l.beneficium, pre ter hec non esset priuilegium locorum venerabilium, si diceret nouam legem tantum de donatione Imperiali fore intelligendã nimirum Imperialis donatio cuicunq; facta etiã priuata valet in infinitum, vt in auth. vt pignorat.non fin.§.illud, sic ergo debet intelligi, vt sit priuilegium, ne alioquin lex sit superuacua, 7 inutilis vt.ff.ad municip.l.1.7.ff.de.leg.2.l.siquando.

EXADVERSO.

¶ECONTRA dicitur donatio predicta nõ valere sine insinuatione, quia lex generaliter loquitur, nec istum excipit, casus ergo inclusus videt arg.C.de donat.l.data, 7.l.pen.ergo in om
2 nibus alijs prohibetur, vt.C.ad.l.iul.de adult.l.1.7.ff.de cõd. 7 demonst.l.cum ita. Nec obstat q dicitur noua lege promulgatum posse in immensum locis venerabilibus donari, nã vt dictum est, lex illa loquitur de donatione Imperiali, nec mentionem facit legum precedentium, ergo secundũ eas debet intelligi, cum non contradicat aperte, vt.ff.de leg.l.sed 7 posteriori, non enim erat difficile si contrarium Imperator vellet, apertius ea disponere: arg.C.de caduc.toll.l.1.§. penult.nec est inconueniens, vel absurdum, si quod ratione plenum locum habet donãte principe, in locis religiosis fortius dixerit obseruandum, arg.ff.qui pot.in pign.hab.l.si pignus, 7.ff.de vsucap.l. iij.§.ij.7.C.rem.alie.gerentibus non interdici re.sua.

SOLVTIO

¶DIFFINIT ergo iure mag.Ger.iuris prudentie donationẽ hanc in locum tam religiosum collatã in infinitum siue insinuatione valere, q illo argumento possit probari, quia si non multum differunt sacerdotium, 7 imperium: censure similitudine potest infinitũ locis religiosis sicut imperio donari, vt in auth. vt pign.non fi.§.1.nimirum que paria sunt, paria iura desiderant arg.C.de const.procu.l.diui 7.ff.de pecu.l.in bonefidei, 7 l.quotiens.§.fin.

QVÆSTIO CXXXIII.corelaria ad superiorem

133 AN DOMINVM VTILE ACQVIRATVR EX *solo contractu facto loco pio seu religioso.*

DE TERTIA vero quęstione dicimus vtile dominium ex solo contractu hospitali acquisitum, sicut lex docet expresse, vt. C. de sacr. sanct. Eccl. l. fin. ꝛ repete. fere omnia, quę supra in quęstione proxima pro parte actoris allegata sunt. ¶ Itez pro hac sententia facit prędictę legis verborum generalitas, dicit enim in omnibus supradictis datur in rem, ꝛ hipothecaria ꝛc. ergo ꝛ vbi fuit venditū vel donatum cum nihil excipit, vt. ff. de offic. pref. l. iij. ꝛ. ff. de aleat. l. 1. §. ꝙ autez, ꝛ ff. ꝙ met. cau. l. metum. §. 1. ꝛ s̃. in q. proxima, pro parte rei allegauimus, si enim alia strictę dicta religionis fauore large sunt
1 interpretanda, vt in q. proxima dictum est, multo fortius verba generalia ꝛ generaliter dicta generaliter sunt interpretāda ꝛ intelligenda, fauor enim prorogatur ꝛ odium restringitur, arg. ff. de lib. ꝛ postb. l. cum quidam, ꝛ. ff. de in ius, voc. l. sed et si. §. fin. ꝛ. l. quęsitum. ¶ Item est alia ratio, quia nō est verbo ꝝ rigor extendendus, nisi appareat legis latorem contrariuz voluisse, ꝛ sensisse liqueat, arg. ff. de exer. actio. l. 1. §. si filius, ꝛ. ff. de leg. iij. l. non aliter. ¶ Item reperitur interdum in priuatorū contractibus ex solo pacto vendicationez dari, vt. ff. de donat. quę sub. mo. l. 1. quanto fortius dicenduz est in locis religiosis, in casibus lege sepe dicta nominatis. Prętetea non ne lex pluries nominatim distinctionem notare intendit inter diuinum ꝛ publicum ex vna parte, ꝛ priuatum ex altera? quę enim esset distinctio, si non posset acquirere dominium nisi per traditionem? cum ꝛ hoc facerent priuata commoda, itaq; vt supra in questione proxima.

EXADVERSO

¶ EX aduerso respondetur dominiuz sine traditione, vel quasi et locis religiosis acquiri non posse, nimirum generaliter traditum est, velut nudum pactum ad dominium trāsferendum nō sufficere, arg. C. de pact. l. traditionibus: ꝛ. C. de rei vend. l. ser uitim, nec aliquos excipit casus ergo ꝛc. repete. quę ex aduerso allegata sunt, ꝛ pro hac parte inducas. Nec obstat lex vulgata, quia non dicitur expresse, ꝙ vendicatio detur, ex contractu solū, igitur debet intelligi, ꝛ interpretari secundum tenorē pręcedentiuz, cum non contradicat expressim: vt s̃, in. q. proxima Item lex illa permixtim loquitur de hereditate, ꝛ legatis, ꝛ fideicōmissis, ꝛ de venditione, ꝛ d̃ donatione igitur qd̃ d̃ vēdicatione dicitur inibi pro leg. ꝛ fideicommissis debet intelligi, nimirum propter celeritatem loquendi plerumq; verbum: ꝙ al-
2 teri rei tantum pertinet, vtriq; videtur accōmodatum, arg. instit. de vsucap. in princ. ꝛ. C. mād. l. si literas: sed ꝛ hoc ꝓbat,

fortius per eandem.l.non ne: ibi dicitur, ꝙ in omnibus supradictis casibus dantur non solum personales sed etiam in rem, ꝛ hipothecarie? nũquid ergo omnia bona venditis, ꝛ donantis erunt hipothecata, sicut pro legatis? ¶ Item pone, ꝙ instituit ecclesiam, in quibus diebus habet locum hipothecaria? nunquid enim heres ab adita hereditate cum sit dominus rez, quarum habet dominium, habebit hipothecariam? nequaꝗ̃ quia rei suę pignus non potest esse: Ex his ergo luce clarius cõstat, ꝙ lex illa, licet generaliter loquens, ſm tñ nãm singulorũ casuum de quibus loquitur sit intelligenda.

SOLVTIO.

¶ QVID ergo? quia in supradictis negocijs patrocinium nos pręstamus nostram sententiam non audemus proferre, verum magister G.quoqꝫ vt s.ita ꝛ in hac parte hospitali statim vtile acquisitum dominium pronuncians recte iudicaret.

QVÆSTIO CXXXIIII.

134 AN MANDANS OVES IN PASCVIS EXIstentes *furto subtrahi, si mandatarius, subtrahit oues ipsius mandantis: possit contra eũ agere de furto uel alio remedio uel ille uigore mandati prediti se tueri.*

GAIVS Seius, Lutio, Titio mandauit, vt oues, quę erant in pascuis, furaretur, Lucius Titius susceptum volens adimplere mãdatum, oues Gaij Seij, quę in pascuis erãt, subripuit. Nunc Gaius Seius contra Lucium Titium furti actionem, vel rei vendicationeꝫ vel ad exhibendũ proponit. Quęritur, quid iuris sit.

QVOD COMPETANT.

¶ QVOD Gaio Seio predictę competant actiones euidẽti ratione conuincitur, contractauit enim Lucius Titius oues ei᷒, ꝛ animo furandi, eoqꝫ inuito, igitur furtũ fecit; furtiqꝫ actione conuentus poterit conueniri. Nec obstat mandatuꝫ ꝙ fuit rei turpis, ideoqꝫ non tenuit vt: igitur eo non obstante poterit experiri, vt: ¶ Item quia de alienis non de proprijs mandasse

1 intelligitur, vt. nec enim quenquam verisimile est taliter de proprijs omnibus demandare vt: Hoc etiam euidenti ostendit loquendi modus. Dicit enim Gaius Lucio Titio vade, surripias, vel fureris, igitur de alienis mandasse conuincitur, quod de proprijs mandante ipso, atque volente furtum non perpetraretur, vt. non igitur vigore verborum inspecto, sed contrahentium voluntate potius est iudicandum: arg. vt.

EXADVERSO.

¶ E CONTRA Lucius Titius opponit generale mandatum, in quo ipsius quoque res debeant includi, arg. vt: nimirum in genere species clauditur, cum non inueniatur excepta arg. vt: Preter hęc, cum mandatarius non potuit mandatoris ab alienis oues discernere, mandatori est imputandum, arg. vt. Nec obstat quod non videatur de suis mandasse, nam dominus de suis tantum accipiendis, non de alienis mandasse, pręsumendum est, quia in suis mandatum vtile, in alienis inualidum deprehenditur, arg. vt: Amplius a tenore verborum recedendum non est, cum alia contrahentium manifesta non deprehenditur voluntas arg. vt, Immo fortius Gaio Titius contradicit, qua enim fronte mihi turpitudinem opponis mandati? cum tu ipse man-

2 daueris? et in pari causa turpitudinis sit melior conditio fugientis, vt: ecce vbi par culpa deprehenditur alteri ab altero non obijcitur, vt: Ab actione quoque, tu, consensu debeas excludi, quod huic consensisti iniquitati, arg. vt: Circa hunc articulum vias vtiliter ambulandas de illicitis excusandis in libello disputatorio poterit solers indagator inquirere.

SOLVTIO.

¶ EGO igitur Phileus Medicensis vtriusque partis allegationibus diligenter inspectis, et auditis, Lucium Titium ab accusatione furti, et eius dictis absoluo, nam licet damni vigore nocens fuerit, ipsa tamen re innocens deprehenditur, In alijs autem prędictum Titium Gaio Seio condemno maxime cum de proprijs non fuerit animus subripiendi neque voluntas.

QVÆSTIO CXXXV.

135 AN DOMINO NVDÆ PROPRIETATIS REI *immobilis uenditæ fieri debeat restitutio fructuum à malæfidei uel bon. fid. possessore. Si extant ratione possessionis iudicis officio.*

Queritur

QVÆRITVR vtrum nudę proprietatis de re vendita sit facienda restitutio fructuum a male fidei, vel bonę fidei possessore, si extant iudicis officio.

QVOD DETVR

¶ QVOD igitur proprietario fructuum detur petitio euidenti ratione probatur, imprimis quantum ad hunc possessorez nullum ius habet in re, dicendum est eum, habere plenã proprietatem arg. ff. si ser. vind. l. loci. §. competit, &. C. in qb. cau. cess. lon. l. ij. Secundo quia nõ fiunt fructus sui, anteqꝫ percipiantur ab ipso. Interim itaqꝫ proprietarij sunt vindicandi, arg. ff. de vsufr. l. arboribus. §. fin. &. ff. de rei vendic. l. non ideo. Tertio quia & si rei vsufructum alteri cesserit, ipse tamen non eo minus integerrimam vendicationẽ vt integer, habebit vt. Quarto cum ad proprietarium, vt diximus, fructus interim perti-
1 neant anteqꝫ a fructuario percipiantur, exemplo rei sub conditione legatę, ergo interim quasi plene proprietatis domino restitutio facienda est, cum nihil penes possessorem debeat reside re arg. vt. Quinto quia fructus ius corporis, ex quo percipiuntur, sequi debent, cum igitur illud corpus restituendum sit petitori, & fructus similiter: arg. vt. Sexto, ꝙ constat proprietario rei vendicationem dari, igitur cum sita natura, cum non liqueat contrarium arg. vt. Septimo inducitur hoc restituẽdi verbum ꝙ plenissimum est de verb. sign. l. restituere: cum enim constat hanc rem petitori restituendam, igitur fruct⁹, omnem causaꝫ arg. vt. Octauo, ne possessor versetur in lucro, quia alio quin conueniri non posset, cum nec possideat, nec dolo fecit, q̃ minus possideret. vt.

EXADVERSO

¶ EX aduerso respondet possessor dicens se nõ teneri. In primis ratione iuris alteri competentis, ei igitur non competit. Secundo, quia in petitione illorum, que ad vsufructuꝫ spectãt, preiudicare non debet, vtili actione competenti arg. Tertio succedit ratio separata scꝫ quod nudus proprietarius nullius
2 est fructus. vt. Quarto quia vsufructus pars dominij est. igitur cum nude proprietatis dominus, partis tantum dominus reputetur totum, licet possessor teneat solidum vendicare nõ poterit vt arg. quia nude proprietatis nullus est vsus. Quinto quia licet possessor non habeat ius aliquod retinendi fructus tamen propter defectum iuris agentis debet absolui. l. fin. C. de rei vend.

SOLVTIO

¶ SECVNDVM ea, que proponuntur salua meliori sententia nobis videtur proprietario fructuum perceptorum restitutionem faciendam, sed nunquid hoc casu teneretur eos restituere fructuario, & forsitan iure & ei posset.

QVÆSTIO CXXXVI.

136 AN IS, QVI PRÆSCRIPSIT REM, A CVIUS *possessione cecidit ad dominum reuersæ: & iterum eius rei possessionem est nactus; possit se tueri contra dominum uolenti uendicare eam rem præscriptam.*

CVM Gaius Seius rem Lucij Titij prescripsisset longissimo tempore, a possessione cecidit, eaq; ad Lucium Titiū sine vitio peruenit, rursusq; de Lucio aliquanto tempore transacto peruenit ad prescriptorem possidentem Gaium. Titius itaque nunc contra Gaium vendicare intendit, & ille prescriptionem obycit, Queritur, quid iuris sit, proponitur rei vendicatio.

QVOD VALEAT.

¶ QVOD itaq; Lucius Titius valeat agere cū effectu: liquet ex his articulis secunde non prime possessionis inspecto iure: Quantum ad secundam possessionem de qua queritur non intercedens prescriptio arg. vt: Propter mutationem possessionis noua petitio, arg. vt. Noue actioni minus opponenda prescriptio arg. vt: Propter rem ademptam a domino effecta iuri potens actio arg. vt. In re ambigua contra inhiantem ad lucrum licita repetitio arg. vt. Damnum vitare curantis iustior allegatio, arg. vt: Defensionis quam opponit, odiosa defensio, arg. vt: defensionis semel extincte denegata restitutio arg. vt; contra odium pro fauore facienda interpretatio: arg. vt.

EXADVERSO.

¶ CONTRA vero dictos articulos, quibus Seius prescriptor contra dictum Titium se defendere nititur, hec ad presens occurrunt, prescriptionis perpetue & peremptorie semel competens defensio, arg. vt: Pertinens prescriptioni dominij perempta possessio arg. vt: ob recuperatam possessionem pristina re-

stitura defensio arg. vt. eximens præscriptionem dominij percepta possessio vt priscum dominium vendicans, etiam si alia cocedatur, quę intendatur actio arg. vt: Etiam de ratione merō certari potest, hic post perpetuam & peremptoriā sibi exceptiā nō ē comparauit, igitur sine facto suo nō debet eam perdere arg. vt. ¶ Item hęc exceptio de iure sibi semel cōperij, non est hic modus amittendi exceptiones sc3 expressus, igitur adhuc ei cōpetit, nimirum pęne in casu simili tibi possessori detuli iuramentum & iurasti rem meā nō esse, demu3 possessio ad me peruenit, rursum ad te quis dicet, si te conueniam, non posse tueri rei iu exceptione?

SOLVTIO

¶ DICIMVS ergo huic possessori pristinum auxilium remansisse ideoq3 licet dimisisset rem, dum dominus possidebat, non
2 est tamen possessio ad eum reuersa, auferenda excitatumq3 agentem repellit.

QVÆSTIO CXXXVII.

137 AN EMPTOR QVI PRÆSCRIPSIT FVNDVM *emphiteoticum; & se obtulit domino soluere pensionem illius anni, & futurorum, sibi præiudicauerit in iure suæ præscriptionis.*

EMPHITEOTA fundum suū emphiteoticū bona fide accipienti vēdidit emphiteota xxx. annis
1 pro suo sine controuersia, & lite mora possedit, dominus vero contra emptorem agere instituit, emptor vero pensionem pręsentis anni offerens, & futurorū3 promittit dominus vero accipere nolens, nisi & pręteritorum annorum sibi solutum promittat, alias fundum vendicare intendit. Quęritur, quid iuris sit, proponitur rei vendicatio, &.

QVOD POSSIT.

¶ QVOD cum effectu valeat conueniri emptor, hęc videntur inducere sc3 sui iuris licita renunciatio. vt. C. de pact. l. si quis, &
2 iuri competenti contraria oblatio. arg. C. de vi. dot. impe. l. ij. & ff. de leg. commiss. l. pen. & fin.

EX ADVERSO.

¶ PRO emptore faciunt legitime consumata prescriptio, vt. C. de prescript. xxx. anno. l. omnis: erroris proprij licita correctio. arg. ff. de in offic. test. l. mater. & l. nihil. & l. campanus. ff. de ope. lib. & ff. de oper. lib. l. paulus.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur distinguendum, vtrum emptor sciebat se tutũ prescriptione, cum pensionem offerebat, vel non: in primo casu eum condemno, in secundo vero eũ absoluo arg. ff. de oper. lib. l. campanus, & ff. de nouation. l. si quis. del.

QVÆSTIO CXXXVIII.

138 AN DEBITOR BONA FIDE ACCIPIENS *mutuo nummos stagneos pro argenteis, & ut tales bona fide expendens in restitutione teneatur ad argẽteos.*

QVÆRITVR, si creditor nummos stagneos bona fide mutuauit vt argenteos, & debitor bona fide similiter acceptos tanq̃ argenteos expẽdidit, vt & post modum debitor creditori argenteos restituere teneatur, proponitur certi conditio ex mutuo.

QVOD POSSIT.

¶ QVOD possit sic probatur, mutuum tale, quale acceptum est, reddi debet, sed hic debitor accepit nummos tanq̃ argenteos, ergo eos tanq̃ accepisset argenteos, reddere debet, ergo argenteos, quod arg. confirmatur per. l. rescriptum. §. 1. ff. de distr. pign. ¶ Item alia ratione, quia idem consequuturus est per istos, quod consequeretur per argenteos, ergo tanq̃ fuissent argentei, condemnandus est, vt potius effectus, q̃ nummorum qualitas inspiciatur, arg. C. de instit. & subst. l. si mater. & C. si manci. ita fa. ali. l. fin. ex quo enim semel accipiendo tales esse comprobauit, de cetero reprobare nõ potest vt. ff. de decurio. l. pen. & ff. de negoc. gest. l. pomponius. Nec obstat quod ignorauit, quia per se vel per alium etiam notum habere potuit, vt. ff. vt de iur. & fac. ignor. l. regula. & ff. de bonor. possess. l. in bonorum si: & ff. de redhibit. l. 1. §. intelligo, & l. queritur. §. fin. ¶ Item presumitur eos fuisse argenteos, cum tanq̃ argentei expensi sint, vt. ff. ad. l. falci. l.

iiij. & ff. de bon. lib. l. liberteqꝫ & ff. de probat. l. cum deinde. ¶ Item quia & si non fuerunt argentei, cuꝫ potius debitor fuę male debuit imputare electioni, at creditor de eo, quod mutuaturum se promisit, eius arbitrio satisfecit, arg. ff. de pignor. act. l. si rem. §. omnis, & ff. quor. leg. l. ij. & instit. quib. mo. toll. ob. in princ. Nimirum propter eundem effectum dicitur datum, ꝙ non fuerit pręstitum, vt. ff. de statu. lib. l. si peculium suo. §. 1. & ff. de aq. cotid. & est. l. 1. §. 5. & ff. si cert. peta. l. certum, & fortior est, & alia ratio mutuum eiusdem quantitatis reddi debet, quantę acceptum fuit sed hic debitor tantę quantitatis dicitur accepisse, pro quanta quasi argenteos expendit, ergo ad tantaꝫ restituendam tenetur, ꝙ tantam accepisse probatur, res tanti est, quanti vendi potest, vt. ff. de dona. ca. mor. l. mortis causa. §. fin. ff. ad. l. fal. l. in lege: ergo fortius, quanti est vendita ergo nūmi a creditore accepti, tanti fuerunt, quanti expensi sunt nempe creditori prodesse debet beneficium debitoris sicut econtra ff. de pignor. act. l. si pignore. §. si pretor. ¶ Item occasione creditoris ex re, quam dedit, hoc consequutus est, vt instit. per qu. pers. nob. acq.

EX ADVERSO

¶ EX aduerso contra probatur in primis, quia potius ex acceptorum stultitia, q̄ꝫ ex illa pecunia debitor, hęc ꝙ accepit, cōsequu-
1 tus videtur: arg. ad. l. falc. l. iij. & ff. de her. vel act. vend. l. venditor. ¶ Item alia ratione, quia (vt verum fateamur) vterqꝫ de lucro certat, ergo possessor est potior, arg. vt. ff. de reg. iu. l. nemo predo. §. cum. Sed & succedit hic subtilior ratio, nam creditor hic nihil consequutus videtur, cum ꝙ ille accepit conditione sine causa vel indebite, vel forte ex vendito, si eas ꝑ precio venditori dedit, teneatur restituere, quia reproba pecunia soluentem non liberat, & quia in re ipsa non est iniquitas, argu. ff. de pignor. act. l. elegāter. §. 1. & ff. qb. mod. pign. vel hipoth. soluit. l. sicut. §. si debitor & ff. de reg. iur. l. non videtur quis. ¶ Item mutuum tale quale acceptū est, reddi debet, ergo neqꝫ bonum pereqꝫ malūꝫ vt. ff. si cert. pet. l. iiij. sua enīꝫ negocia debitori damnosa esse non debent, arg. C. de alluuio. l. fin. ¶ Iteꝫ conditio locum non habet, quia non fuit mutuū, accepit enim eos debitor, vt argenteos ergo cum nihil in eis erat argenti, nō tenuit mutuum, arg. ff. de contrah. empt. in venditione, & ff. de
2 testa. l. neqꝫ professio. Preterea debitor creditori auricalcum pro auro soluendo non potest liberari, ergo multo fortius mutuꝰ poterit aurum ab eodeꝫ pro auricalco petere, vt. ff. de regul. iur. l. non licet actori. ¶ Item quia licet propter rem, non tñ istud ex re est consequutus, vt. ff. de pecul. l. eo. tempore. §. actori

¶ Item creditor posset re integra conueniri, vt aurum q̄ conuenit, mutuaret vt. ff. de contrab. empt. l. labeo, ergo multo fortius aurum, q̄ non dedit petēs poterit exceptione remoueri vt ff. de superficieb. l. 1. §. primo, & ff. de euiction. l. venditio. Nec obstat q̄ auricalcbum, vt aurum vendidit, quia non esset contrarium creditor postulaturus, si aurum q̄ mutasset debitori, tanq̄ auricalcbum, & aurum vendidisset, vt. C. de sol. l. penult. ¶ Item quia non singulari precio, Sed communi debet existimari, idest quantum communiter vendi potest, vt. ff. de leg. 2. l. filius. §. siquis aliter.

SOLVTIO

¶ MIHI mutuum videtur in boc casu constitisse, quia ibi fuit in corpore consensum, licet erratum in materia, vt. ff. de contrab. empt. l. quid tamen & l. labeo scribit siquis interpella. sed vnico tantum casu pronuncio debitorem ad argenti restitutionē coarctandum, idest quando ipse sciuit nūmos stagneos, creditor autem ignorauit, vt. ff. de contrab. empt. l. domum.

QVÆSTIO CXXXIX.

139 AN EMENS BONA FIDE REM CONDVCTAM *ab ipso conductore, qui præstabat continue domino pensionem, Si annis 30. sine aliqua interruptione possideat à domino possit molestari.*

QVÆRITVR si colonus vendidit rem conductam, cum nibilominus domino pensionem assidue præstiterit, & emptor, pro suo annis xxx. bona fide sine interruptione possedit, an præscriptione prędicta dominus remoueri possit, proponitur rei vendicatio.

QVOD NON CVRRAT.

¶ QVOD non currat præscriptio, multa suadere videntur, scꝫ demum contra defidem opponenda præscriptio, arg. C. de agricol. l. penult. & C. de anna. except. l. fin. per cōsueta seruitia possessionis retentio, arg. ff. de acquir. poss. l. quāuis. §. 1. iusta igno
2 rantie causa seruitiorum exbibitio, arg. ff. ad macedo. l. iiij. §. 2.

coloni non preiudicans malitia domino arg.ff.de acquir. poss. l.fin.odio praescriptionis contra emptorem facienda interpretatio vt.C.de anna.except.l.fin.z.ff.de lib.z posthu.l.cũ quidã.

EXADVERSO

EX aduerso respondetur pro emptore, q̃ se tueri valeat praescriptione cum effectu,nimirum omne ius, z omnis actio tollitur praescriptione xxx.anno.vel xl.vt.C.de praescr.xxx.anno.l.sicut z.l.omnis. Nec obstat q̃ constitutam pensionem soluerit, cũ tradente colono dominus etiam ignorans possessionem amisit, vt.ff.de acquir.poss.l.si id quod.§.1. Item quia coloni factũ vel praestatio emptori praeiudicare nõ debuit, arg.de alien.mut. iud.ca.fac.l.1.z.ff.de public.l.eodem.§.dominus nauis: nimirum non debet alteri per alterum iniqua conditio afferri vt. ff. de reg.iur.l.non debet.

SOLVTIO

EX his,quę opponuntur, videtur mihi possessorem domino condemnandum cum non possit ei desidia imputari, vt. C. de praescriptio xxx.anno.l.ij.z.l.siquis empt.§.fin.z.C.de agricolis, z censitis, lege penultima libro decimo. Sed contra nihil solutum intelligi debet pensionum nomine, quantum ad emptorem,de quo queritur, cũ nihil ipse soluerit: vt.ff.si seruit. vind.l.loci corpus.§.competit, z instit.de legit.agnat.tut. Itẽ
2 emptor,sic z dominus de damno vitando certat, vnde melior est conditio possessoris in pari causa,vt.ff.de reg.iur. l. in pari. Praeter hęc in legibus contra praescriptiones inductis venditoris distinctio non habetur vt.ff.de publ.actio.l.de precio z.ff.d leg.praest.l.1.ad hęc praescribere potest emptor: vt.ff.de diuer.z temp.praesc.l.an.vicium. Item lex videtur expressim dicere vt.ff.quib.mo.vsusfr.amitt.l.pen.

SOLVTIO

EGO igitur Phileus Medicensis auditis, z cognitis allegationibus vtriusq̃ partis, pnũcio possess. petitori cõdẽnandum.

QVAESTIO CXXXX.

140 AN LAICVS QVI OFFICIVM ECCLESIA*sticum in laicos non cadens habuit ipse, & sui antecessores à tanto tempore, cuius non est in contrariũ memoria, possit ab eo remoueri, uel si illud dimisisset, repetere.*

IN QVADAM Ecclesia, tempore cuius initij
non extat memoria in contrarium Titius, ⁊ an
tecessores sui celebre officium habuerunt, pro q̄
certam frumenti modiationem annis singulis
percipiebant, procedente tēpore prior illius Ec
clesię cępit Titio cām quęstionis mouere, atq;
ab eo sibi restitui claues petit, ⁊ accipit, sic itaq; Titi⁹ p decen
nium forte fuit offitio, atq; benefitio spoliatus, tandem benefi-
cium excitatus repetit, hoc beneficium sibi iure hęreditario cō
tendens, Obijcitur ei, ꝙ laycus sit, Item ꝙ claues sponte re-
signauit, pręterea, ꝙ Ecclesia lęsa sit, potest enim pro valde mi
nori beneficio pereq; idoneum ministrum habere. Quęritur
quid iuris sit, proponitur iudicis officium, vel pręscriptis ver
bis ad petendum benefitium.

QVOD POSSIT.

QVOD possit repetere, In primis illa ratione probari posse
videtur, ꝙ ex tempore tam diuturno pręsumitur istud benefi-
cium fuisse perpetuum, ⁊ ad omnes posteros descendens vt ⁊
Tertio quia non licet a iure, ꝙ diu ęquum visum est, recedere.
vt. Quarto, quia nō potest reprobari, ꝙ tamdiu probauit ip
se ⁊ antecessores sui: vt. Quinto negligentia longissima pręla
torum Ecclesię pręiudicare potest arg. vt. Sexto, quia p be
neficijs, vt actus potius valeat, debeat interpretatio fieri vt.
Nec obstat ꝙ laycus sit, quia ecclesię consuetudo debet serua-
ri, tam longissimo tempore approbata vt. Item non obstat,
quia claues restituit, cum sciuerit ibi ius suum durare vt. Item
quia potius videtur ei prior abstulisse q̄ accepisse, cum protin⁹
recepturus ille restituerit arg. vt. Itē quia per errorem hoc
fecit ignorans forte ius sibi competere arg. vt. Sed nec illud re
cte obijcitur, ꝙ ecclesia lędatur, quia eo tempore: quo fuit con
tractum, lęsio non probatur arg. vt. Sed ⁊ si probatur, tamē
a tempore lęsionis quadriennium, quinimmo xx. quadriennia
excesserunt vnde non potest restitui arg. vt. Nec enim perpe-
tuo timore debent terreri, qui cum Ecclesia cōtraxerint arg. vt,
sic enim nullus cum ea ad contrahendum accederet, ⁊ magno
incommodo afficeretur arg. vt. Item quas actiones decen-
nales, vicennales vel triennalis secludit pręscriptio, si contra
locos religiosos cōpetant xl. annis clauduntur, ex his ergo ma
nifeste liquet Titium ad beneficium debere restitui.

EX ADVERSO

ECONTRA probari potest Titium omnino repelli, qa istud
officium ecclesiasticum est, ergo per clericos tantū exercendū
arg. vt.

arg. vt, layci enim in rebus ecclesiasticis non debent se immiscere, ne officium alij creditum alius vsurpet arg. vt, sicut nec contra: arg. vt. Nec obstat ecclesię consuetudo, quę propter errorem inueterata atq; mala seruanda non est vt. Secundo, quia tale beneficium etiam, si esset licitum, tamen quandocunq; remoueri potest, sicut guardie, & castaldię: vt ad instar procuratoris, qui quandocunq; potest remoueri, nam & suspectus est, q operas suas ingerit vt. Tertio, quia sponte claues resignando iuri suo renunciare videtur vt: Nec obstat q allegat errorem, quia ex temporis, quo postea tacuit, interuallo, sciens presumitur fecisse, arg. vt. Nec obstat q tanto tempore, cuius mi- ty non extat memoria, sui antecessores habuerunt istud officiũ & beneficium, nam eadem ratione posset quis petere prioratũ vel ab etiam, vel episcopatum, si in his officijs casus huiusmodi interueniret, q nullus sani capitis allegaret, & in similibus paria debent iura censeri. ¶ Item quia huiusmodi officia, & beneficia officijs annexa personalia sunt, & cũ personis transeunt, pereunt & extinguũtur arg. vt, nec enĩ beneficia per se sola, sed officiorum gratia tribuuntur vt, ergo si officiũ habere nõ possunt, nec bñficiũ arg. vt. Quarto loco allegatur ecclesię enormis lesio, vnde adiuuari debet restitutionis beneficio ad instar reipublicę, & siquis forte diceret, hoc beneficium consuetũ, & ad posteros transire, quia non multum differunt res p. & ecclesia, arg. vt. Nec obstat q ex aduerso obijcitur, q excesserunt quadriẽnia plura, nã ad instar minor huiõi restitutiones dantur minor toto tẽpore minoris etatis restituit qñcunq; se lesum cognouerit ergo cum ecclesia sit semper minor, & viuus etatis omni tempore restituitur.

SOLVTIO:

¶ SECVNDVM ea, quę proponũtur, nõ puto istud officiũ magis, qm alia ecclesiastica transire ad posteros, & cum propter ea priorem & fratres a Titij petitione absoluo.

QVÆSTIO CXXXXI.

141 AN SOLVENS IDEM DEBITVM BIS EX *causa iudicati possit repetere & quando.*

IN ILLA quęstione, in qua quęritur. Vtrũ q scđo soluit ex causa iudicati priuam.

QVOD POSSIT.

¶ VEL SECVNDAM penam possit repetere videtur probabili, & necessaria rõne conuinci posse eum ad repetitionem admitti, & primo propter regulam iuris, in qua quęritur, & continetur q bona fides non patitur, vt bis

idē exigaf vt.ff.de regul.iur.l.bona,q ğ bis exigit,ꝯ bonā fidē agit,ğ ꝯ,qa q nō facit scdm hoc ꝙ facere d3,ꝯ idē facere vi:re stat ğ,ꝙ ꝯ bonā fidē fecit,q eā pecuniā bis exegit: argu. C.de sent.ꝛ interlocut.l.ꝓlatū,ꝛ.ff.q̄ in frau.cred.l.in fraudē,ꝛ.ff.ꝺ acq.hered.l.q̄situ,ꝛ.ff.de collegijs.l.iij.ꝛ.ff.de edilit.edic.l.qs scit,ꝛ.ff.ꝺritu.nupt.l.q libos,s3 ꝯ bonā fidē fec̄,ğ mala,si mala
1 ğ dolose,si dolose ğ ꝺ dolo pt remediū locū hēe,ēt si oēs actiōes aliē extincte sunt vel ipso iure,vel p exceptionē,arg.C.de tran sact.l.ğ.ꝛ.ff.ꝺ dolo.l.seru⁹,ꝛ.l.cū a te.ꝛ.l.qdā.Jtē alia rōe,qa sñia exorta ē ex falso instrō ğ si ꝓbaf falsum,nō val3,vt.C.de fals.instr.l.i.ꝛ.ij.ꝛ.C.ꝺ trāsact.l.si ex falsis:si dicas nō fuit fal sum,imo verū,qa in eo ꝯtinebaf me tibi pecuniā numerasse,ꝛ hoc verū,ğ nō falsum,qa rñdef nihil interesse vtꝝ ab initio nul lū fuerit,an ex post facto ānullef arg.ff.ꝺ ꝯdit.si can.l.i.ꝛ.ff.de dol.except.l.ij.ꝛ.ff.ꝺ petit.her.l.sed ꝛ si ꝺ eo.ꝛ arg.ff.de dolo.l.
2 āmpeu. ¶ Jtē sic instrm falsum in iudicio vim obtinere nō d3, ita nec inane. ¶ Jtē sic ex falso nec ꝺbef,nec peti pōt,ita nec ex inani simile p3,ğ i vtroq3 standū ē arg.C.ꝺ ꝯstit.pecu.l.ij.ꝛ.C. de episc.ꝛ cler.l.si quēq3,ꝛ.C.si cō.ius.vel.vtil.pub.l.si vniuer sa.ꝛ.ff.ad.l.illō,ꝛ.ff.ꝺ bon.poss.ex test.milit.l.vnica:ğ si ex fal so sñia lata ñ teneret,ꝛ solutū repetif,ita ex inani,si pl⁹ ponaf sine ꝑiuditio,ꝙ chirographū ꝓlatū ñ fuit,s3 alio q̄q3 mō ꝓ cre ditore iudicatū ē,tū dico repetitionē ꝯpetere,ꝛ post iudicatu3 dabif exceptio saltim doli mali,ꝛ hoc a simili.vt si post sñtiam habebat exceptionem,qua se tueri poterat credens tū se teneri soluit,repetere poterit.

EX ADVERSO

¶ EX aduerso rñdef,ꝛ manifeste ꝓbaf,ꝙ locū nō h3 repetitio,ꝛ hoc ita qa q̄tienscūq3 bis idē solutū siue ab eodē,siue a diuerso fuerit,semp posteri⁹ solutū indebitū ꝺf,ꝛ repetif,vt.ff.ꝺ ꝯdit.
3 indeb.l.cū duo,ꝛ.l.si.ꝛ.ff.ꝺ vsufr.l.s3 ꝛ si qs,ꝛ.ff.mād.l.si fide iussor.ꝯstat ğ,ꝙ pri⁹ solutū nō posset repeti. Scd3 vō duplici rōe nō pōt,tū pp actāte3 rei iudicatē,tū qa ē,ꝙ sibi ipuref:au toritatis.n.ē tātē res iudicata,vt veritati ꝑiudicet,ꝛ ꝓ vitate hēaf ꝛ solutū ex ea nō repetaf,vt.ff.ꝺ regul.iur.l.res iudicata, ꝛ.ff.de sta.homi.l.ingenuū,ꝛ.ff.ꝺ in ius voc.l.adoptiuū,ꝛ.ff. famil.hercisc.l.cū puto.ꝛ.ff.mand.l.si fideiussor,ꝛ.C.ꝺ ꝯd.in/ deb.l.i.ꝛ iudicatū p errorē vl̄ p iniuriā seruaf,vt.ff.ad trebel.
4 l.seruo.ē.cū ꝑtor ꝛ.ff.ꝺ rei vēdicat.l.exaduerso ꝛ ff.ꝺ re.iudic. l.ꝑsess.ꝛ.ff.qb.mod.pign.vel hipoth.sol.l.si deferentē,ꝛ.ff.de pignor.l.si supat⁹,ꝛ.ff.de liber.agnos.l.i.ꝛ.ij.apparet ğ ꝙ rei iudicatē autoritas posterioris solutionis inhibet repetitionem, hoc idē facit,ꝙ ē,ꝙ sibi imputef,ꝛ hoc tripliciter imputandū ē,cur exceptionē solutionis in iuditio nō opposuit,vel nō ꝓpo

fuerit, cur a sñtia sibi auferēte exceptionē nō appellauerit, arg. C. ð pscrip. ꝛ excep. l. cū nō pscr. ꝛ. C. sent. resc. nō pos. l. ij. ꝛ. C. de iur. ꝛ fac. ignor. l. error. ꝛ. C. de excus. tut. l. quinquaginta, ꝛ. ff. ad macedon. l. nam. ꝛ si ꝛ. ff. sol. matr. l. ex diuerso. §. 1. ꝛ. C. de re. iudic. l. iij. vel saltē cur post sñtiam exceptionē nō opposuit, q facere forte potuit arg. ff. ad macedo. l. tā. ꝛ si. ꝛ. ff. sol. matr. l. ex diuerso. §. 1. q si non fecit, qð potuit, sȝ soluit, sententiā cōfirmare vr. vt. C. de re. iudic. l. ad solutionē, ꝛ. C. qm. ꝛ quan. iudex. l. iij. & amplius eā infirmare nō pōt, qa q semel ab eo pbatū ē, amplius improbari nō pōt vt. ff. ð neg. gest. l. pōponi. ꝛ. ff. de success. edic. l. 1. §. decretalis hec sunt, que pro ista parte possunt competenter allegari.

SOLVTIO ET DISTINCTIO.

¶ SED his omnibus omissis sic distinguā. Utrū in priori iudicio opposita fuerit solutionis exceptio, an nō, si opposita fuit amplius, nō audietur. vt. ff. de pdit. l. 1. l. si is q ꝛ. ff. ð nouation. l. si qs. nā si in priori iudicio de solutione fuerit tractatū, ꝛ nihilominus, ꝯ debitorē pnūciamus, amplius eā nō pōt deducere in iudiciū: nec me mouet, q nō appellauerit, quasi de inani vel falso chirographo, fuerit iūdicatū, vt. C. de transact. l. si ex falsis, ꝛ. l. pen. ꝛ. C. de fi. instru. l. vlt. ꝛ. C. si ex fal. instr. l. ipse qa idē ē. Si vero ð solōne in iuditio p obliuionē qsitū nō fuerit. Tūc distinguit. Utꝝ chirographi tm̄ tenorē iudex sequitus fuerit, ꝛ iudicauerit alias p imprudentiā vel dolo malo, an instrō omsso p creditore pnūciauerit. In primo. n. casu pbādo instrȝ fuisse inane vsqȝ ad xxx. annos: ad repetitionē admitto. In scðo vero casu distinguo, vtꝝ creditor dolo fecerit, an ipse similiter solōnis oblitus fuerit. In primo. n. casu exceptionē anq̄ȝ soluat ꝛ repetitionē saltim p actionē de dolo ꝯcedo. vt. C. de trāsact. l. sub prextu ꝛ. ff. de dolo. l. seruus. l. cū a te. In scðo vo creditorē absoluo. Sȝ i vtroqȝ iudicē ꝯdēno ðbitori, vel i litis extimationē si dolo, vel i qtū iudici videat, si p ipudentiā: vt istit. ð obl. q ex. qu. ðlic. ꝛ ð pena iud. q ma. iud. Quidā vo ita, simplr distinguūt. Utꝝ ipse creditor postea agat, an heres eius, vt si creditor repellat, si heres nequaq̄ȝ: qa ista potuit ignorare debitorē soluisse.

QVÆSTIO CXXXXII.

142 AN OBLIGATVS DEFERRE PECVNIAM BONONIAM SCOLARI, *si inde recesso deferendam alteri dedit, sit liberatus.*

GAIVS Seius filio suo, quam Bononię putabat degere gratia studiorum per quēdam nuntium misit pecuniaȝ dans ei in mandatis, vt Bononiam pecuniā filio suo portaret,

qui acceptam Bononiam portauit, verum quia scolaris præli batus dicti Gaij filius iuerat Salernũ pro discẽda fisica, dict⁹ nũcius quẽdã Salernitanũ Bononię reportare volentẽ inue/nit, ipsiq; pecuniã tradidit soluendã pdicti Gaij filio, q dũ eã portaret, in latrones incidit, & spoliat⁹ pecunias perdidit. Nũc Gaius Sei⁹ ꝯ nũcium, cui pecuniã tradidit Bononiã dferendã, mandati actionem intendit. Quęritur quid iuris sit.

QVOD TENEATVR CVM EFFECTV.

¶ QVOD teneat cũ effectu in primis ea rõne pbat, qa in culpa fuit excedẽdo fines mãdati arg. vt. ff. mãd. l. diligenter. Scdo qa negligẽter versatus in pecunia mittẽda fuit arg. vt. Tertio qa debuit, & potuit pspicere hoc euenire posse, arg. ff. loca. l. si qs domũ. Quarto qa longius portare fecit, qz esset sibi iniunctũ. vnde dolo fecisse vr. ff. cõmo. l. in rebus. Quinto qa ꝯ voluntatem mandatis hoc fecit, nã hoc ipso, quod pręcepit portandam Bononiam, ne alio deferretur, prohibuisse videtur, arg. vt. ff. comod. l. v. §. interdum.

EXADVERSO

¶ CONTRARIVM aũt suadere vr in primis bona fides nũcij, q portabat pecuniã, sc; ne fili⁹ Gaij fame piret arg. vt. Secũdo qa fidũ, & diligentẽ, p quẽ mittebat, existimauit: vt. ff. comod. l. argentũ. Tertio qa casus fortuitus intercessit, arg. vt. de pign. act. l. quę fortuitis. Quarto qa sufficit vtiliter cęptũ negociũ, qz uis diuersus exit⁹ sit sequut⁹ arg. &. ff. de neg. gest. l. sed an vltro. Quinto, qa nõ Bononia, sed filius fuit cã principalis portandi pecuniã, & & alibi, vbi fuerit filius licite deferri potuit: arg. vt. Sexto qa portare vr, q p aliũ hoc facit. arg. vt. Septimo quia eadẽ modo peritura erat etiam si ipsemet detulisset pecuniam. arg. vt.

SOLVTIO

¶ MIHI ergo sine preiuditio melioris sententię videtur dictum nuncium, nisi aliud ageretur, vltra Bononiam pecunias portare non cogendum, si igitur alteri fideli, & diligenti portandã filio mandantis commisit pecuniam, quasi hoc ex mittẽtis voluntate processerit absoluendum pronuncio.

FINIS.

SVMMARIA QQ. PYLEI CVM PRINCIPIO CVIVSLIBET. Q.

1	AN OMNIS de vniuersitate debeat de calumnia iurare.	BONONIENSES
2	An Iconomus, qui forma non seruata rem ecclesię alienauit, possit vendicare.	ICONQMVS.
3	An stipulatio, si Titius moriatur, eo occiso committatur.	EGO STIPVlat.
4	An obligatus domum edificare, & in ea dominũ recipere, ea destructa cogi possit ad reedificandum.	LOGAVI TIBI AREAM
5	An debitor soluendo creditori reprobã pecuniã liberet.	IN ALIA qõne
6	An soluens pro T. ne damnum pateretur, possit solutũ repetere, & qua actione.	CVM Secundum
7	An procurator mittendo pecuniam domino per nuncium prohibitum teneatur actione mandati.	QVÆRITVR VTRVN.
8	An fratres, qui per annos .l. soluerunt portoriũ tanquam vna familia, postquam diuisi sunt, etiam teneãtur soluere tantum vt vna familia, an vero vt plures secũdum cõsuetudinẽ portorij, sicque an in hoc pręscriptione adiuuentur ob eam solutionem quinquagennariam.	QVIDAM Dñs
9	An colonus obligatus ad quartam partem omniũ redituum excepta lapidicina teneatur ad quartam calcis confectę ex lapidibus ipsius lapidicinę.	IN ALIA QVÆSTIONE
10	An facta denunciatione domino molendini, vt clausuram tolleret, quę damnum dabat, liceat propria auctoritate eam destruere, & an aliqua detur actio contra destruentem.	TITIVS CVM in publico flumine.
11	An edificans molendinum in publico flumine possit cõtra cõstruentem aliud molendinum cursus aquę impeditiuũ aliquam actionem intentare, & quomodo sit illi consilium.	ROLANDINVS
12	An Medicus conuenta mercede recepta pro cura podagrę, quam sanauit, iterum medelam prestare teneatur podagrario recidiuanti.	QVIDAM PODAdagrarius.
13	An pupillus maior factus testimonium perhibeat de his, quę in pupillari ętate vidit.	QVÆRITVR vtrũ Pupillus.
14	An solutio procuratori morienti facta liberet debitorẽ.	LVCIVS Tit. Ga. Scio

SIXTVS CVM REM. 15 An in pignoratitia sententia lata contra dominũ rei in fauorem creditoris ni tenens hipotheca prosit debitori pignoratori conuento deinde a dño rei vẽdicatione.

EPISCOPVS MVTINEN. 16 An castro dato in feudum alicui etiam data & concessa Iurisdictio videatur.

IDEM MVTIN. EPISCOPVS. 17 An soluens pro parte sua canonem, altero non soluente, in pœnam caducitatis incidat.

FILIVS FAMILIAS emãcipatus. 18 An filius succedens patri in feudo conditionato iuret fidelitatem domino et ꝙ suum primum dominium.

BONVS ACCVRS. 19 An certo loco promittẽdo vagando per orbem vbique repertus possit conueniri.

MINOR. 25. ANN. 20 An minor 25. annis vendens cum decreto, & iurãs nõ contrauenire possit conqueri se læsum in dimidia.

RVSTICVS q pter. 21 An Colonus, qui vltra debitam pensionem longissimo tempore præstitit seruitia ad illa prẽstãda cogi possit.

TVCIVS TITIVS GAIO 22 An promittens primũ ancillarũ partũ Titio, & Meuio, primum Aretusæ Ancillæ Aretusa prima pariẽte debeat primo, vel secundo partum dare, & quis eorum præferatur.

TITIVS AMORE. 23 An habens rem cũ nupta supposita loco virginis amatæ possit de adulterio accusari.

ODERICVS. 24 An promittens Titio omnẽ defensionem contra hominem præstare, etiam contra se ipsum ad eam teneatur.

BICNOTVS. 25 An Fideiussor, qui ante fide iussionem fecit pactum de se non obligãdo cum ipso creditore, fideiussione sequuta teneatur non obstante pacto.

BERNANDVS 26 An Aduocatus promittens patrocinium in causa pro notario conuento, etiam in causa appellationis obligatus intelligatur.

LVCIVS TITIVS cum vellet. 27 An Titius contra eum propter cuius dissuasionem sibi a Meuio non fuit donatum agere queat.

QVIDAM VASSALLVS. 28 An Vassallus cadens a possessione feudi, & per annos xxx. tacens domino contra possessorem obtinente possit ad recuperationem feudi a dño factam agere.

LVTIVS TITIVS MVTVAVIT. 29 An stipulatio pœnæ, si die statuta centum non soluãtur, committatur si pars centum fuerit soluta, sed nõ totũ.

QVIDAM HIEROSOLYMAM. 30 An mandatum causa cuiusdam absentiæ factum duret reuerso domino, iterum se absentante, adeo quod alienatio, vel gestum tempore secundæ absentiæ vigore illius mandati valeat.

LVTIVS TITIVS. 31 An Fideiubens pro Seio apud Sempro. si pecunia nõ dum numerata detecta inopia debitoris denũciat creditori, ne pecuniam mutuatam numeret, isq; denunciationem contemnat, & soluat, possit eueniente casu a

Creditore

Creditore conueniri.

32 An Venditor fundi, qui sibi arborem reseruauit, si illa desiccata radices repullulent, possit super nouellis arboribus ius aliquod prętendere. QVIDAM FVNDVS

33 An filius, qui paternam hęreditatem cum beneficio inuentarii acceptauit possit fundum maternum a patre alienatum vendicare. PATER FVNDVM MATERNVM.

34 An dominus serui possit contra vsucaptorem legis aquilię actionem intentare, si ante vsucapionem impletam damnum fuerit seruo datum. QVIDAM SERVVM

35 An debitor pecunię mutuatę, si tempore restitutionis deterior facta sit, illamq; sic restituat, huiusmodi solutione liberetur. QVIDAM CREDItor Lucensis.

36 An filius, cui obuenit in parte Salinaria cũ alteri furnus contigerit, possit fratre prohibente furnum de nouo construere. QVIDAM SALINARIAM.

37 An pupillus contra tutorem agere possit, qui sibi totum legatum procurauit, quod etiam pupillo testator legare volebat. QVIDAM DVM EXTREMÆ.

38 An Emptor conueniri possit ex dolo mediatoris in ipsa venditione commisso. IN HAC QVÆST.

39 An falsus Procurator, qui in causa mota contra Titiũ succubuit, si a domino cuius mandatum falso asserebat, hęres instituatur, possit vti hęres denuo Titium molestare. QVIDAM FALSVS.

40 An receptio, vel examinatio Testium possit fieri ante litis contestationem. IN PRÆSENTI quęstione.

41 An Creditor ammisso pignore sibi a debitore dato debeat probare amissionẽ, An debitor, q; in eo dolo versatus sit creditor. OBLIGAVI TIBI.

42 An vendens terrenum, quod habet in tali loco, cũ altera pars esset publice occupata in aggeribus, intelligatur etiam occupatam vendidisse. BONONIESES cum Ciuitatem.

43 An sententia appellationis per Imperatorem lata parte non citata valeat. CVM QVÆSTIO verteretur.

44 An Rosella possit accusari de adulterio commisso cum Rom. Pontifice, & talis accusatio de Iure subsistat. ROSELLA ACCVSATVR.

45 An fideicommissarius, cui relictum fuit fideicommissum per hęc verba filiam meam coniugatam hęredem instituo grauans eam per fideicommissum vt Titio restituat saluo eo, quod Marito relinqueret, Si filia moriatur & omnia Marito relinquat, habeat ius aliquod contra D. Maritũ vigore dicti fideicõmissi. PATERFAMILIAS fecit testamenta.

46 An pręsens rei suę alienationi & non contradicens sibi ALIQ. PRESENTE

præiudicet.

ADVERSA PARTE 47 An Testium productio facta citata parte, & non reperta valeat.

QVIDAM PATERFAMILIAS. 48 An Molendinarius vigore pacti cum patrefamilias de molendo in perpetuum ipsi, & suę familię: Patre familias mortuo, & filijs diuisis, teneatur separatim omnibus molere.

TVTOR PVPILLVS 49 An pupilla iuste petat a tutore Marcham Argenti ab ipso acquisitam in fin mandis nuptijs ipsius pupillę.

QVÆRITVR vtrum ille 50 An ille, cui est assignata pensio percipienda habeat illud quod ex renouatione percipitur.

LVTIVS TITIVS Gaio. 51 An emphiteota soluendo pœnam liberetur, si in casu contrauentionis illam promisit.

GAIVS LVCIVM Titium. 52 An filius interfectoris ab occiso hęres institutus ab hereditate repelli possit si mortem defuncti non vendicauerit patrem de homicidio accusando.

QVIDAM FEVDAtarius. 53 An filius Inhabilis ad seruitia feudi pręstanda succedat vna cum fratre habili, si ęqualiter sit cum eo heres institutus.

QVIDAM CVM ALterius. 54 An aduocatus facto pacto de centum lucrandis in casu victorię, & .50. in casu succumbentię, si litis transactio eo inscio facta sit, centum possit exigere.

LVTIVS TITIVS dum laborat. 55 An Mater, quę dum testamentum conderetur, recusauit velle esse heredem filij, & propterea fuit extraneus institutus, possit non obstante recusatione hereditatem pretendere: & testamentum impugnare.

QVIDAM SVAM Aream. 56 An rusticus accepta terra, vt vineam plantaret certa parte fructuum pro missa, vinea plantata cum multis fructibus, vltra fructum vineę teneatur etiam ex arboribus insitis partem fructuum dño prestare.

GAIVS PATRE consentiente. 57 An pater familias, qui filio morienti consensit vt vxori centum causa mortis donaret, si filius conualuit, possit eo inuito donationem reuocare, vel consensus vtriusque requiratur.

TITIVS MANELLAS 58 An pater, qui nuptui tradidit filiam dando in dotem duo prędia, & alia duo possidere sinendo, si mortuo marito, secundo nubat promittendo quicquid prior maritus in dotem habuit, teneatur etiam duo prędia consignare possidenda prout primo marito pmiserat.

QVIDAM NOMINE verisimilis 39.§. 59 An falso asserens se Procuratorem Titij si succumbat Titijque heres factus iterum agens exceptione rei iudicatę repelli possit.

LVCIVS CVM ESSet Bononię. 60 An mandans tribus, vt vendant eius bona stabilia si vnus vendat alteri eorum bona fide possit rem vendi

tam vendicare.

61 An promittens acquiescere sententiç T. Datis pignoribus, eo inique arbitrante possit agere ad restitutionem pignorum quasi in causa propria laudauerit. CVM GAIVS SEIVS

62 An coheres rei alienę in diuisione alteri obuenientis promissa euictione, si eidem coheredi obligato de euictione titulo permutationis tradatur aliquo non dicto de euictione: si euincatur conueniri possit ab eo de euictione. SVCCESSORES in cõmuni.

63 An mutuans pecuniam ei quem male consumpturum putabam licet euentu aliter successerit habeat pecuniç mutuatę repetitionem. MVTVAM PECVNIAM.

64 An emphiteosis cadat in totum, vel in partem, si frater cesset in solutione canonis per biennium & alter offerat soluere partem cessantis ecclesia nolente recipere. DVO FRATRES cum fundum.

65 An ingrediens Monasterium cũ bonis suis absq; vxoris voluntate si ab vxore reuocetur a religione, bona oblata monasterio repetere queat. QVIDAM INGRESSVS.

66 An nepos ex fratre preteritus vna cum matre tacente, & consentiente agat contra patruum pro sua virili portione dicendo testamentum nullum. CVM ESSET CONsuetudo.

67 An pactum factũ inter fratres q castrũ ad masculos tantum perueniat includat sororem institutam nulla existente sobole. LVTIVS TITIVS cũ hereditatẽ.

68 An venditio facta de predio lege apposita, ne alienetur, alienatione subsequuta prestet actionem aliquam contra emptorem, vt restituere teneatur, & quan. PRÆTVLIMVS huic.

69 An Commodatarius, qui ex pacto recipit in se omnem casum de casu fortuito conueniri possit. SEQVITVR ALIA questio.

70 An Venditor equi retrogradi, cum bonum affirmasset, teneatur ad damna emptoris ab hostibus propterea oppressi. LVTIV, TITIVS, Gaio.

71 An promittens defendere certa bona pro certa mercede si per eum non stat, & in defensione preueniatur, possit mercedem petere. IMPERATOR CVM transitum.

72 An dans molendinũ cũ Insula pro certo canone q̃libz ãno & ab accipiente nouũ construatur possit duplicatum canonem petere. DANS MOLENDINUM.

73 An Titius, qui venando tuũ ceruum cepit, qui apud ipsum depositatus aufugerat, teneatur dño restituere. CERVVM MEVM mansuetum.

74 An legi commissoriç in pignore liceat cum iuramento, renunciare & huiusmodi renunciatio valeat. ACCEPI MVTVAM pecuniam.

75 An prescriptionis interruptio inducatur ex sola verbali petitione absq; libello coram pontifice facta. CVM PRÆSCRIPsisset.

QVÆRIT VTRVM 76 An Testibus sit credendum, qui dictum affirmant nullam allegando scientię causam.

HENRICVS DE Guarda. 77 An bona acquisita per Monachum, qui aufugit a primo Monasterio, & in aliud se transtulit. Acquirantur primo, a quo recessit, an secundo, in quo mortuus est.

IOANNES MARTinum. 78 An venditor agat contra emptorem absque restitutione pignorum, vbi eius procurator ad vendendum acceptis pignoribus habuit fidem de precio & aufugit.

LVTIVS TITIVS fundum suum. 79 An locans fundum pro certa mensura frumenti, ea postea per statutum diminuta possit a conductore petere secundum primam mensuram.

CONTRA LVCIVM Titium. 80 An bona translata in ecclesiam incohata pręscriptione contra priuatum dominum defendi possim priuilegio quadragenarię pręscriptionis ecclesię competenti.

LVCIVS CVM HAberet domum. 81 An habens domum ruinosam conueniendo cum vicinis de ei⁹ demolitione pro scutis centu. Si terremotu, vel alter ceciderit; possit vicinos cogere ad centum soluenda.

GAIVS SEIVS Lutio Titio. 82 An pmittēs Titio centū si morā extra ciuitatē Bononię p triēniū fecerit, si Titi⁹ in eo triēnio p.4. dies interpolatos fuit Bononię possit cogi ad soluendum.

PRINCEPS CAVsam delegauit. 83 An ratihabitio principis conualidet trāsactionē factā super appellatione, quę interponi non poterat.

QVODDAM MOnasterium. 84 An Monasterium ab epo exemptū vt nil pręstare teneatur nisi voluntarie: dando annuum quid per annos 40. possit postea allegare priuilegiū exemptionis suę.

CONSVETVDO erat i puincia. 85 An institutio generalis facta a pr̄e instituēte filios suos heredes includat filias fęminas dotatas stante cōsuetudine, q non succedant.

LVCIVS TITIVS cū Magratus. 86 An creditor posit propria autoritate bona sui debitoris capere vt sibi satisfiat, sine licentia Judicis cum illius copiam non haberet.

SED EX HAC quęstione. 87 An creditor supradictus sibi ius dicens creditum suū amictat, & quomodo.

QVIDAM FILIVM suum. 83 An filius in re certa institutus hęres vel pręteritus possit testamentum patris rumpere cum vniuersaliter nō fuerit hęres institutus.

QVÆRITVR vtrum dos. 89 An dos profecta a patre filia defuncta in matrimonio liberis existentibus debeat reuerti ad patrem, an ad filios pertineat.

QVIDAM DECEdens. 90 An pupillus possit recusare expensas facta per tutorem in domo alius illam tollendo allegando non esse expensas necessarias.

BONAcursi⁹ cū eqs: 91 An commodans equum de illis, quos in pascuis habe-

	bat, si post vsum in eodem loco fuerit conductus, & re[illegible]ictus a lupis occidatur, possit pro suo dãno agere.	LVTIVS TITIVS ab abbate.
92	An emphiteosis accepta pro se & filijs in tertiam generationem altero cum filijs, & altero absque filijs mo[illegible] [illegible]	[illegible] LONGEIVS RE[illegible]tro tempore.
93	An stante cõsuetudine quod Canonici seculares in primis sex annis habeant dimidium præbende, & postea integram si [illegible], & postea restituatur transigendo quod loco mediæ præbende centum haberent, [illegible] elapsis annis sex possint ducentum petere vigore [illegible]	[illegible]
94	An filius, cui obuenit in partem feudum, si frater, cui [illegible] prædia vicina dicto feudo, velit edificare [illegible] & similia possit ipsum licite prohibere.	QVIDAM PROuincialis.
95	An Instrumentum in totum falsum presumatur, si in parte ipsius reperiatur mendacium.	QVÆRITVR [illegible] instrm.
96	An Iudex qui tulit sententiam contra reum, si bfs in[illegible]firmatur a reo, possit in causa appellationis iam ab ea sententia interposita procedere impugnãdo sententiã [illegible] exceptione doli per actorem repellatur.	CVM LVCIVS [illegible] apud Seium.
97	An vassalus feudi possit in feudo per substitutam personam seruire & nil ipsi possit obijci.	[illegible]fallus.
98	An Commodatarius teneatur ad damnum equi occisi ab ipso comodatore concurrenti cum eo in pugna ab ipso cepta cum alijs.	LVTIVS TITIVS [illegible]
99	An filius, quem due mulieres contendebant vendicare in filium, & mortue sunt, possit ambabus vt matribus ab intestato succedere.	CVM DVÆ MVlieres.
100	An vxor hipotecaria agere, vel exceptionem doli obijcere contra fratrem viri sui premortui pro bonis, que simulare viro cupienti illam in vxorem duas non [illegible] [illegible] pro suis bonis [illegible].	LVCIVS TITIVS A parentibus.
101	An dominus, qui denunciauit procuratori constituto ad vendendum, ne fundum venditum traderet, cum tradiderit, possit agere contra emptorem, & fundum vendicare.	MAMDAVI PROcuratori meo.
102	An princeps, qui omnem iurisdictionem castri in ecclesiam contulerat, possit postea rescriptum municipib[us] concedere in eodem castro sibi eligendi rectorem.	REX FRANCIÆ castrum.
103	An si duo fratres rogati restituere superuiuẽti sunt, si sine liberis decedant, possit alter decedens, sine liberis heredem ecclesiam instituere in preiudicium superuiuentis fideicommissarij.	PATER FAMILIAS [illegible]stum extreme.
104	An emens bona fide mulam a domino conuentus, si in[illegible]	CVM Prouĩali cuidã

terim morte naturali moriatur, veniat absoluendus.

CVM DVO MILITES. 105 An captiuus, qui fuit a suis propinquis vi exemptus plurimis illatis damnis cum in carcere detinerẽtur, teneatur ad resarciendum illata damna hosti suo.

QVIDAM DIVISA cum fratribus. 106 An fratres contra fratrem, qui mulieri causa habendi eam in vxorem iurauit se non esse filiuz eius, cuius hereditatem cum fratribus diuisit: possint agere repetendo partem illi datam in diuisione.

QVIDAM PARIsiensis. 107 An obtinens licentiam construendi furnum pro certa annua mercede possit conueniri, si loco furni tabernã construxerit.

VVLGO QVÆRItur. 108 An Iudex secundum allegata, & probata? An secundũ conscientiam iudicare teneatur.

DVO FVERVNT argentarij. 109 An socius, qui remisit partem debiti debitori, si alter socius vigore solidi totum exigat, dissoluta societate possit suam partem exactam petere a socio non obstante ea remissione.

GVILERMVS CENsurio. 110 An emphiteosis sine scriptura concepta per solutionem canonis per 30. annos ex inualida fiat valida: vt emphiteota tueatur a domino repetente.

FERRARIENSES Raynerio als Fregnanẽses. 111 An feudum datum cum pacto, ne alienetur alias cadat alienans ipso iure facta alienatione alienante citato. & mortuo, si filius recuperet ante litem contestatam, debeat omnino ad dominum redire.

LVTIVS TITIVS cum Seio. 112 An locans equum, & mandans reddi Bononie Mauio stipulatum sub pena ab eo conductore sibi reddi possit reuocare illud mandatum ita quod conductor Mutino ad petiam, si equũ illi nõ reddat nõ teneatur.

MONASTERIVM S. [illegible] 113 An alienatio rerum immobilium monasterii facta cum ea absente abbate episcopi autoritate, valeat, vt annullari non possit.

D. DE SAXOLO 114 An Titius volens perducere aquam ad eius molendinum possit per terram alterius eo inuito pro vt antea solitus erat.

CVM ESSET CONtrouersia. 115 An quis dicatur contrauenire transactioni, si bona, quę nullo mõ petere, vel in illis se intromittere promisit: petens in causa comparẽdo cõtra tertium: qui ea obtinuit do. nec reus pareret iudicato.

QVÆRITVR IN hac qõne. 116 An venditor teneatur precise ad rem tradendã, an sufficiat interesse prestare.

D. BERTA. 117 An testamentum factum a Berta interrogante altero & nominante heredem ac legatarios, & ipsa annuente, & confirmante, valeat de iure.

MINOR xxv. annis. 118 An minor agens, vt iterum sibi soluatur preciuz, rei suę

	sine decreto iudicis venditę teneatur probare, se non factum ex eo locupletiorem, an vero incumbat onus reo probandi contrarium.	
119	An rusticus, qui longissimo tempore duos denarios ecclesię soluit teneatur ostendere bona ex quibus soluat.	RVSTICVS quidā.
120	An is, qui promisit genero cum iuramento filiam suā, quam ei dabat in vxorem, heredem facere vna cum filio: sine metu periurij possit totum relinquere filio.	QVIDAM Burgen.
121	An et quando frater teneatur communicare in diuisione cum fratribus domum emptam viuente patre.	VIVENTE PATER familias.
122	An si filius patre inscio pignoret domum per ipsum acquisitam. Patre mortuo sui filij possunt se tueri cōtra creditorem allegantes nullitatem hipothecę.	HANC ITAQVE domum.
123	An dicti filij se defendentes possint tempore messium et vindemiarum in ius conueniri et dilationes ea de causa obtinere.	TERTIO LOCO quęritur.
124	An Episcopus Bononien. a cuius sententia fuit appellatum ad Archiepiscopum Rauen. possit, si Archiepiscopus Rauen. fiat, eandem causam in appellationis instantia iudicare.	BONON. EPISCO.
125	An vsurarius qui imminente morte Sacerdoti iurauit in confessione vsuras de cętero non exigere, et extractas restituere, conualescens possit eas petere non obstante iuramento.	QVIDAM FEONErator.
126	An in penam trahentis aliquem in ius corā iudice extero incidat is qui vocauit, si ante litem contestatam destitit.	DICTVS ITAQVE fenerator.
127	An hęreticus donans sua, si quod habet in hereditate paterna reuersus ad fidem, possit repetere bona paterna a possessoribus eorum.	QVIDAM SENEN.
128	An frater ex mandato facto tribus ad vendendum, alter ex eis possit emere ab vno eorum.	ARNALDVS DE calidis.
129	An secundus maritus qui habuit in dotem omnia, quę habebat primus vir, possit petere fundum possessum a primo marito extra dotem.	BEBIVS MARTELlus s.57.
130	An minor manumissionem cum iuramento factam non seruata solemnitate possit reuocare.	FILIVS ABBATI.
131	An donatio facta loco pio, et religioso cum expressione, quod donat pro remedio animę suę, et parentum suorum, sit inter viuos, An causa mortis, et sic possit reuocari.	PISACVS DE RObertis.
132	An supradicta donatio valeat sine insinuatione vltra legitimum, modum de iure subsistat.	DONATIO FActa hospitali.
133	An dominium vtile acquiratur ex solo contractu facto loco pio seu religioso.	DE TERTIA VERO questione.

GAIVS SEIVS Lutio Titio. 134 An mandans oues in pascuis existentes furto subtrahi si mandatarius subtrahit oues ipsius mandantis, possit contra eum agere de furto vel alio remedio vel ille vigore mandati prediti se tueri.

QVÆRITVR vtrum. 135 An domino nude proprietatis rei immobilis vēdite fieri debeat restitutio fructuum a malefidei vel bon. fid. possessore. Si extant rōne possessionis Judicis offitio.

CVM GAIVS Seius. 136 An is, qui prescripsit res, a cuius possessione cecidit ad dominum reuerse, et iterum eius rei possessionem etnactus: possit se tueri contra dominum volentem vendicare eam rem prescriptam.

EMPHITEOTA fundum. 137 An emptor qui prescripsit fundum emphiteoticum, et se obtulit domino soluere pensionem ulius anni, et futuros, sibi preiudicauerit in iure sue prescriptionis.

QVÆRITVR SI creditor. 138 An debitor bona fide accipiens mutuo nummos stagneos pro argenteis, et vt tales bona fide expendens in restitutione teneatur ad argenteos.

QVÆRITVR SI colonus. 139 An emens bona fide rem conductam ab ipso conductore, qui prestabat continue domino pensionem. Si annis xxx. sine aliqua interruptione possideat a domino possit molestari.

IN QVADAM ECclesia. 140 An laicus qui officium ecclesiasticum in laicos non cadens habuit ipse, et sui antecessores a tanto tempore, cuius non est in contrarium memoria, possit ab eo remoueri, vel si illud dimisisset, repetere.

IN ILLA QVÆST. 141 An soluens idem debitum, bis ex causa iudicati possit repetere et quando.

GAIVS SEIVS. 142 An obligatus deferre pecuniam Bononiam scolari, si unde recessio deferendam alteri dedit, sit liberatus.

Finis.

P. M.

INDEX IN QVAESTIONES PILEI IVRE CON. AC GLOSATORIS MODICENSIS, ALPHABETICA SERIE OMNES SENTENTIAS

omniaq; notu digna complectens nunc primum in lucem uenit.

L

M.

Princeps

T

V

Finis.

REGISTRVM.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk.

Omnes sunt Quaterniones pręter Kk est Sex cartarum.

Romę apud Antonium Bladum Impressorem Cameralem.

ANNO DOMINI MDLX.